

EN MEDIEHVERDAG I ENDRING

En empirisk studie av lokalavisen og Facebooks betydning for
hverdagsliv, stedstilknytning og samfunnsengasjement

Malene Paulsen Lie

Ph.d. i sosiologi

Fakultet for Samfunnsvitenskap

Nord universitet

Malene Paulsen Lie

En mediehverdag i endring:

En empirisk studie av lokalavisen og Facebooks betydning for hverdagsliv, stedstilknytning og samfunnsengasjement

Ph.D. nr 26 (2018)

© Nord universitet

ISBN: 978-82-92958-25-4

Trykk: Trykkeriet, Nord universitet

www.nord.no

Alle rettigheter forbeholdes.

Kopiering fra denne bok skal kun finne sted på institusjoner som har inngått avtale med Kopinor og kun innenfor de rammer som er oppgitt i avtalen.

Forord

Min avhandling skal gi et innblikk i hvordan mennesker forholder seg til lokalavisen i en digital tidsalder. Den er en del av forskningsprosjektet «Opinionsdannelse, offentlighet og lokale medier» i regi av forskningsgruppen *journalistikk* ved Nord universitet.¹ Mer konkret undersøker jeg hvilke konsekvenser økt bruk av sosiale medier i hverdagen har for funksjoner som lokalpressen tradisjonelt har hatt; fortrinnsvis å sikre et velfungerende lokaldemokrati med aktive innbyggere og integrere mennesker i lokalsamfunn.

All forskning 'står på skuldrene til' tidligere teoretikere og fagpersoner, og dette doktorgradsarbeidet er heller ikke utført alene. Jeg har vært helt avhengig av å ha et stødig faglig fellesskap rundt meg for å komme i mål. Jeg vil først takke mine veiledere Lisbeth Morlandstø og Eiri Elvestad for innspill og hjelp underveis i arbeidet med avhandlingen, fra skisse til ferdig produkt. Dessuten vil jeg takke hele det faglige fellesskapet i forskningsgruppen *journalistikk* ved Nord universitet for faglige innspill og diskusjoner. Jeg vil særlig takke Karianne Sjørgård Olsen – venninne og kollega – for at du alltid har tatt deg tid til å lese utkastene mine, og har gjort stipendiattilværelsen til en gledelig opplevelse. Jeg setter stor pris på at vi har kunnet dele alle opp- og nedturene sammen! Takk også til Tone Magnussen og Eli Skogerbø for gode innspill ved midt- og sluttseminarene mine. Jeg vil også takke Hege Lamark og Johanne Hansen Kobberstad for at dere korrekturleste den ferdige avhandlingen.

Takk til Fakultet for samfunnsvitenskap ved Nord universitet for at jeg i det hele tatt ble gitt denne muligheten. Jeg takker også André Jansson i Geomedia-gruppen ved Medie- og kommunikationsvetenskap ved Karlstads universitet, for gode samtaler gjennom forskningsoppholdet hos dere. Jeg retter videre en stor takk til hovedpersonene i studien, dere som deltok i intervjuene. Uten dere hadde jeg ikke hatt en avhandling. Jeg setter stor pris på at dere ga meg et innblikk i hverdagen deres!

¹ Forskningsprosjektet «Opinionsdanning, offentlighet og lokale medier» består av ulike underprosjekter innenfor temaer som digital publisering, lokalmedienes rolle som opinionsdanner i forbindelse med valg og endrede digitale rammevilkår for den journalistiske yrkesutøvelsen på lokalt plan. Min avhandling fokuserer på medienes publikum. Hvert av prosjektene er basert på individuelt innsamlet datamateriale.

En hjertens takk til mannen min, Hesham, for at du har gjort livet til noe mer enn bare jobb.

Sist men ikke minst takker jeg resten av familien, spesielt moren min Rita Paulsen og faren min Svein Lie. Dere skulle ha stått øverst på siden. Uten deres oppmuntring gjennom livet hadde jeg aldri prøvd meg på en doktorgrad! Takk for at dere har lært meg at man kan oppnå alt man vil, bare man jobber hardt nok for det.

Bodø, januar 2018

Malene Paulsen Lie

Abstract

The main theme of the dissertation is the changing media habits within the Norwegian population; and the importance of traditional news media and social media for inhabitants of Norwegian communities at present. The dissertation consists of three articles that illustrates some ways in which the local press and Facebook specifically is part of people's everyday lives; and in turn has a significance for people's civic engagement and attachment to the local community. The dissertation is an explorative qualitative investigation of the ways in which a selection of people (in various ages and stages of the life course) within two Norwegian communities uses the media in their everyday lives. Thus, the study is practically oriented and aims to understand the practical relevance of various media in people's lives at present.

Facebook is the most used social network media in the Norwegian society, and the Nordic countries is characterized by a large number of published local newspapers spread throughout the countries. Further, the local press is often recognized by its roles in maintaining a well-functioning local democracy and integrating people to their place of residence. However, few studies investigates the ways in which the local press and Facebook is included in people's everyday media practices, and how they might complement each other's roles. The dissertation gives insight into the role of the local press and Facebook for different people in local communities across various parts of life.

The thesis is based upon theoretical insights from the sociology of media, geographical research as well as journalism studies. The analysis conclude that the local press and Facebook co-exist and play different roles with regards to creating and maintaining an attachment to their place of residence and in civic engagement. The press still holds a vital position in maintaining a well-functioning local public sphere and maintaining attachment to the place. However, Facebook seems to create more interactive spaces of local communication, that both leads to an altered organization of everyday life and offer new possibilities for collective action.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	9
1.1 En endret mediehverdag.....	9
1.2 Mediert interaksjon i lokalsamfunn	16
1.3 Avhandlingens oppbygning	20
2. Medier og hverdagsliv	23
2.1 Medievaner og generasjoner	24
2.1.1 Medieritualer og -vaner	24
2.1.2 Medievaner blant ulike generasjoner	29
2.2 Mediebruk og stedstilknytning	33
2.3. Mediebruk og samfunnsdeltakelse	37
3. Metodisk tilnærming.....	43
3.1 Et kvalitativt forskningsdesign og en fortolkningsbasert forskningsforståelse.....	43
3.1.1 Fortolkning av mening.....	45
3.2 Datainnsamling.....	49
3.2.1 Lokalsamfunn og informanter.....	49
3.2.2 Forstudie og forberedelser.....	51
3.1.3 Utvalg	53
3.3 Analyse	56
3.2.4 Forskningskvalitet	60
4. Kort presentasjon av avhandlingens artikler.....	63
4.1 Lie, M. P. (2017) Så kommer det et lite pling... Internett og sosiale mediers betydning for eldres hverdagsliv.....	63
4.2 Lie, M. P. (2018). Lokalavisen og Facebook – en studie av medier og lokaltilhørighet	64
4.3. Lie, M. P. Local Newspapers, Facebook and Local Civic Engagement. A Study of Media Use and Civic Engagement in Two Norwegian Communities.	66
5. Mediene og hverdagslivet.....	69
5.1 Mediebruk og stedstilknytning	71

5.1.1 Facebook som lim.....	71
5.1.2 Lokalavisen som lim	73
5.2 Mediebruk og samfunnsdeltakelse	77
5.2.1 Medienes betydning gjennom interaksjon, samtale og debatt	83
5.3 Mediebruk i hverdagen blant ulike generasjoner	84
5.3.1 Mediegenerasjoner	89
6. Konkluderende refleksjoner	93
6.1 Kort oppsummering	93
6.2 Videre forskning	96
7. Referanser	99
8. Vedlegg:.....	117
8.1 Vedlegg 1: Informasjonsskriv	117
8.2 Vedlegg 2: Intervjuguide	118
8.3 Vedlegg 3: Medielogg.....	121

Artikler

Artikkel 1. Så kommer det et lite pling... Internett og sosiale mediers betydning for eldres hverdagsliv.

Artikkel 2. Lokalavisen og Facebook – en studie av medier og lokaltilhørighet.

Artikkel 3. Local Newspapers, Facebook and Local Civic Engagement. A Study of Media Use and Civic Engagement in Two Norwegian Communities.

1. Innledning

1.1 En endret mediehverdag

When it comes to another latent function of journalism, structuring daily life through a range of usually materialized and embodied ritual practices, journalism even runs the risk of becoming obsolete. Waking up with radio news and sifting through the morning paper or watching a news show over breakfast are for older generations still rituals that contribute to their mental and social well-being. However, younger generations seem far less willing to pay for the news or to value this particular experience. They start the day with checking their smartphones in bed, doing a checking cycle of a few apps that are usually not primarily focused on news; it is hard for news organizations to infiltrate these cycles [...] (Broersma og Peters 2017, s. 14).

Temaet for denne avhandlingen er 'en mediehverdag i endring'. Målet er å gi ny kunnskap om hvordan tradisjonelle nyhetsmedier og nye sosiale medier inngår i menneskers hverdagsliv i samtiden, og hvilken betydning mediene har for stedstilknytning og samfunnsdeltakelse blant ulike mennesker i forskjellige deler av livet. Studier av hverdagsliv – eller det 'mundane' og 'hverdagslige' – har lange tradisjoner innen sosiologien (Robinson 2015, s. 903). Pink (2012) definerer hverdagslivet som «the landscape in which the social gets to be made and unmade» (2012, s. 3). I en slik forståelse blir hverdagslivet en sfære som alle andre sosiale praksiser springer ut fra, inkludert ulike medierelaterte praksiser. En kan si at hverdagslivet danner utgangspunkt for vår sosiale virkelighet og er i sentrum av hele vår eksistens (Henriksen m.fl. 2017). I forordet til en spesialutgave om hverdagslivssosiologi i tidsskriftet *Sociology*, beskriver redaktørene Neal og Murji (2015, s. 811) at man vanskelig kan overbetone viktigheten av hverdagslivet. Hverdagslivet er i sentrum av all menneskelig erfaring, essensen av hvem vi er og vår plassering i verden. Hverdagslivstilnærminger innen sosiologisk forskning søker å favne og erkjenne det dagligdagse i rutiner, sosiale relasjoner og praksiser, skriver de. En kan si at hverdagslivssosiologien i det store og hele studerer «vanlige mennesker i ferd med å gjøre vanlige ting» (Persson & Sellerberg 2011, 240). En slik tilnærming til studier av det sosiale liv og vår sosiale virkelighet kan ved første øyekast oppleves som enkelt og nærmest trivielt (Henriksen m.fl. 2017). Men nettopp ved å gjøre hverdagslivets detaljer og objekter tilgjengelig for forskning, kan man utvikle en innsikt som oppfyller et av sosiologiens hovedmål, nemlig å synliggjøre det 'umerkbare' gjennom en rekke sosiologiske verktøy og perspektiver (Henriksen m.fl. 2017). I denne avhandlingen studerer jeg hvordan vanlige mennesker

forholder seg til medier i sitt hverdagsliv, og hvordan medier blir en del av sosial handling på ulike måter. Jeg fokuserer på individers egen *opplevelse*, og forsøker å få fatt på deres erfaring tilknyttet egen mediebruk i hverdagen (se også Henriksen m.fl. 2017).

Siden midten av 1990-tallet har det skjedd store endringer i folks medievaner. Internett, blogger, (video)delingstjenester, mobile medier og sosiale medier har gradvis etablert seg som en del av menneskers hverdagsliv, og endret det på en fundamental måte. I den forbindelse har forskere pekt på hvordan menneskers hverdagsliv i økende grad 'gjennomføres' av medier (Hannerz 1999), og at vi lever i såkalt 'mediemettede' samfunn (Ang 1999; Hepp 2012; Enchava m.fl. 2013). Forskere beskriver en situasjon hvor stadig flere medieformer blir en naturlig del av menneskers liv, og former samfunnets ulike institusjoner og sfærer på stadig nye måter. I medieforskningen snakkes det gjerne om en 'krise' hos pressen (Starr 2012; Alexander 2015). Stadig færre er villig til å betale for journalistikken, og flere enn før migrerer til digitale plattformer (Waisbord 2017). Konsumet av papiraviser, inkludert lokalaviser, er fallende i Norge og Europa for øvrig. Sviktende annonseinntekter tvinger fram nye betalingsløsninger og økt digital publisering (Høst 2016).

Mens det finnes flere studier av hvordan medielandskapet endrer seg, etterspørres det mer forskning på hvordan det endrede mediebildet kan gi konsekvenser for *publikum* (Broersma & Peters 2017). Gjennom avhandlingens hverdagslivsfokus forsøker jeg å gi en forståelse av hvordan et medielandskap i endring også fører til 'en mediehverdag i endring.' Enda viktigere er det å vise hvordan denne konstant endrende mediehverdagen ikke bare fører til strukturelle endringer hos pressen som en institusjon, eksempelvis i relasjon til digital publisering og nye finansieringsformer (Høst 2016). Endringene får betydning også for de *samfunnsrollene* som pressen gjerne er anerkjent for lokalt (se eksempelvis Mathisen 2013; Engan 2016). Dette dreier seg fortrinnsvis om å bidra til å vedlikeholde et velfungerende lokaldemokrati, stimulere til samfunnsdeltakelse samt å gi mennesker en relasjon til, og integrere dem i, lokalsamfunnet (Mathisen & Morlandstø 2018).

Som Broersma og Peters (2017) påpeker i det innledende sitatet, fører medieendringene ikke bare til endringer i menneskers nyhetsinnhenting, og bruk av digitale plattformer til dette formålet. Endringene fører også til at sosiale medier konkurrerer med andre medieformer om

borgernes oppmerksomhet i dagliglivet. I den forbindelse beskriver Waisbord samtidens mediesituasjon som en overgang fra «news scarcity to news abundance» (2017, s. 207). Vi vet at en økende andel mennesker velger bort tradisjonelle nyhetsmedier til fordel for mer underholdning (se eksempelvis Aalberg m.fl. 2013). Som Broersma og Peters (2017) påpeker, er generasjon et viktig stikkord for medieendringene. Nyhetsmediene har særlig vansker med å infiltrere de vanemessige mediesyklusene hos yngre mennesker, som i minst grad leser papiraviser og i størst grad bruker Internett og sosiale medier (Vaage, 2017). En frykter derfor at journalistikken skal bli overflødig i samfunnet i fremtiden; med store konsekvenser for lokaldemokratiet. På det nåværende stadiet av medieutviklingen er det usikkert om tradisjonelle nyhetsmedier kommer til å bli erstattet av noe som likner et sammenhengende og tydelig nyhetsregime (Waisbord 2017).

Med innbyggerne spredt over et såpass stort antall digitale plattformer, får lokaljournalistikken en ny oppgave når det kommer til å samle – og nå ut til – et lokalt publikum (Høst 2016; Broersma & Peters 2017). En sier gjerne at lokalavisen er en forvalter av den lokale offentligheten (Mathisen & Morlandstø 2018). I dette ligger en grunnleggende oppfatning av at et velfungerende demokrati avhenger av innbyggernes mulighet til fri meningsdannelse, og at alle skal ha tilgang til informasjon av interesse for allmennheten (Waldahl 2007). De lokale mediene er tilskrevet en viktig rolle i å fylle behovet for informasjon på et lokalt nivå, og sette dagsorden i en *lokal offentlighet* (Morlandstø & Mathisen 2018). En frykter at utbredelsen av sosiale medier kan endre den lokale offentligheten, og føre til en fragmentert offentlig sfære, hvor ikke alle har tilgang til den samme informasjonen (Enjolras m.fl. 2013). Dette kan være problematisk, fordi det kan føre til «oppløsning av det fellesskapet som ligger til grunn for en helhetlig offentlighet» (NOU 2017: 17, s. 22). En frykter også at bruken av sosiale medier kan overføre allerede eksisterende sosiale forskjeller i samfunnet til nye digitale plattformer (Enjolras m.fl. 2013). Pressens rolle med å sikre samfunnsaktive medborgere kan dessuten bli svekket (se eksempelvis Engan 2016). Med utgangspunkt i dette kan en tenke seg at det oppstår flere mindre eller private offentlige sfærer i samfunnet, i stedet for en mer enhetlig 'offentlig sfære' (Jf. Habermas 1989); med fortykning av den offentlige samtalen som en mulig konsekvens.

Pressen betraktes også som betydningsfull for opprettholdelsen av en sterk lokal og regional identitet (Nygren 2005; Mathisen 2013), stedstilknytning (Elvestad 2008) og lokalt fellesskap (NOU 2000: 15, s. 125). Tidlige mediestudier indikerer i tråd med dette at mennesker som leser lokalavisen i større grad er tilknyttet og integrert i lokalsamfunnet (Janowitz 1952; McLeod m.fl. 1993), og lokalavislesning og lokaltilknytning kan påvirke hverandre gjensidig (Stamm 1985). Enkelte forskere frykter at økt mediert samhandling, også på sosiale medier, kan svekke våre mellommenneskelige sosiale relasjoner (Turkle 2011), og løsrive mennesker fra lokale bånd, til fordel for mer 'globale fellesskap' (Harvey 1990). Det at tradisjonelle nyhetsmedier ikke er en like naturlig del av menneskers hverdagsliv som tidligere, bekymrer derfor, også fordi en frykter at alle ikke skal sikres tilgang til nødvendig informasjon (Broersma & Peters 2017). Det kan i sin tur hindre integrasjon av mennesker til samfunnet og hverandre.

Det hersker bred enighet om at de beskrevne medieendringene har funnet sted, og at de på ulike måter har betydning for menneskers liv. I forskningsrådets evaluering av humanistisk forskning i Norge (2017), kritiseres imidlertid norske mediestudier for å være for konservative, og i hovedsak ta utgangspunkt i tradisjonelle medier. Det innvendes at dette noen ganger gir et inntrykk av at «endringene som har funnet sted i mediemiljøet de siste 20 årene, ikke har hendt» (Forskningsrådet 2017, s. 6, min oversettelse). Broersma og Peters kritiserer på sin side medieforskningen for å ta utgangspunkt i *normative antakelser* om pressens fortsatte demokratiske viktighet i samfunnet, snarere enn å *utforske* dette gjennom studier av menneskers medievaner 'nedenfra-og-opp', og i relasjon til andre medier:

Considering the role and relevance of journalism in a digital era accordingly means looking to its ongoing status in everyday life and, in this regard, the functions it provides for people within the broader informational ecology. This implies that we should not depart, either explicitly or tacitly, from grand normative theories that by definition mold journalism into a predefined democratic framework, but take a bottom-up approach instead. Starting from daily practices, rituals, routines and habits allows us to carefully examine which functions journalism (still) fulfils in people's daily lives and what practices it intersects with (if it does) (2017: 9).

Heller enn å ta utgangspunkt i normative forestillinger om pressens fortsatte demokratiske relevans, må medieforskere i større grad snakke med mennesker om journalistikkens status i dagliglivet, i en bredere sammenheng og i relasjon til andre typer medier. En slik praksis-inngang er avgjørende for å forstå ulike mediers *faktiske relevans* i livet til mennesker, slik de selv opplever det. Menneskers daglige mediepraksis er nødvendigvis knyttet til flere medieformer og -plattformer, ut over papiravisen. Det er derfor et stort behov for studier som ser på *samspillet* mellom ulike medier i menneskers hverdagsliv. Denne avhandlingen har til hensikt å gi ny kunnskap om hvordan ulike mennesker bruker både tradisjonelle nyhetsmedier og sosiale medier i hverdagslivet, og hvilke konsekvenser bruken kan ha for stedstilknytning og samfunnsdeltakelse. Siden lokalavisene fortsatt er det viktigste lokale nyhetsmediet (Karlsen 2017), og Facebook er det mest brukte og dominerende sosiale mediet i Norge (Vaage 2017), har jeg valgt å fokusere på disse mediene betydning. Avhandlingens overordnede problemstilling er derfor:

Hvordan inngår bruk av lokalavis og Facebook i ulike menneskers hverdagsliv? Og hvilken betydning kan mediene ha for deres stedstilknytning og engasjement i lokalsamfunnet?

Mitt avhandlingsprosjekt har til hensikt å bidra med ny kunnskap om hvordan menneskers mediehverdag endrer seg, og hvilke konsekvenser det kan få for deres stedstilknytning og samfunnsengasjement. De nye medieomgivelsene gjør det relevant å studere samspillet mellom medier, og hvordan de inngår i menneskers liv på ulike måter. Den overordnede problemstillingen belyses gjennom tre forskningsspørsmål (FS1, 2 og 3), som hver for seg er knyttet til en artikkel/et bokkapittel. Under introduserer jeg forskningsspørsmålene og gir en kort bakgrunn for dem (se kapittel 4 for en presentasjon av tekstarbeidene basert på de ulike forskningsspørsmålene).

FS1: *Hvorvidt og på hvilke måter kan internett og sosiale medier ha betydning for, og transformere, eldres hverdagsliv?*

Når det kommer til hverdagslig bruk av sosiale medier, finnes det mest forskning på hvordan sosiale medier inngår i yngre menneskers sosiale liv og hverdag (Boyd 2014; Jenkins m.fl. 2016). Selv om eldre er de største brukerne av tradisjonelle medier i Norge, og samtidig øker

sin bruk av Internett og sosiale medier årlig, har medieforskningen lenge blitt kritisert for å fokusere mest på yngre menneskers medievaner (Syvertsen 2010). Syvertsen påpeker videre at de få studiene som handler om eldre ofte sammenligner deres mediebruk med ungdommens mer 'progressive' medievaner, og etterspør selvstendige studier av eldre. I den senere tid har det kommet noen nye forskningsbidrag med utgangspunkt i eldre; deriblant i spesialutgaven av *Nordicom Review* 1/2017 (Se Christensen & Petersen 2017) og *Mediekultur* 63/2017, hvor min artikkel 1 er publisert (se også Blaakilde m.fl. 2017). Denne forskningen gir blant annet innsikt i hvordan nye medier spiller en viktig rolle i Eldres hverdagsliv, som strukturerende hverdagspraksiser som påvirker hvordan de samhandler med andre og tar del i sosiale aktiviteter. Mitt prosjekt inneholder et tekstbidrag som tar utgangspunkt i mediehverdagen til eldre over 60 år, og bidrar dermed til en slik kunnskapsutvikling. Teksten gir innsikt i noen hverdagsfortellinger rundt Eldres mediebruk. Den kaster lys over medieutviklingen, og hvordan Facebook kan transformere Eldres sosiale hverdagsliv og rytme i hverdagen.

FS2: Hvilke roller kan lokalavisen og Facebook spille for menneskers lokaltilknytning?

Det finnes en rekke studier av lokale mediers betydning for stedstilknytning (se eksempelvis Elvestad 2006; Engan 2016), og hvordan elektroniske medier kan true lokaltilknytningen (McLuhan 1964; Meyrowitz 1985). Det er forsket på hvordan sosiale medier brukes i lokalt samfunnsengasjement, og hvordan det nye mediemiljøet kan skape et samspill mellom tradisjonelle mediebedrifter og grasrotbevegelser i befolkningen (Jenkins 2008; Jenkins m.fl. 2016). Færre studier undersøker hvordan bruk av sosiale medier kan ha innvirkning på menneskers stedstilknytning, og hvorvidt det dannes et samspill mellom lokale og sosiale medier av betydning for menneskers tilknytning til bostedet. Det er derfor behov for nye empiriske studier av hvordan de to medieformene kan utfylle, supplere eller transformere hverandres roller, og hvordan de inngår i ulike lokale tilknytningsprosesser; til mennesker, steder, landemerker, natur og så videre. Avhandlingen inneholder et tekstbidrag basert på en studie som undersøker hvilken betydning lokale og sosiale medier har for innbyggernes lokaltilknytning. Funnene herfra gir innblikk i hvordan både lokalavisen og Facebook har betydning for menneskers lokaltilknytning, og at de utfyller hverandres roller, snarere enn å utkonkurrere hverandre. Teksten forsøker å bidra til den tverrfaglige diskusjonen om nye

kommunikasjonsteknologiers betydning for integrasjon til sted; og lokalmedienes funksjon i lokalsamfunnet i en digital tidsalder.

FS3: *Hvilke roller spiller lokalavisen og Facebook for lokalt samfunnsengasjement?*

Internett og sosiale medier har endret menneskers sosiale liv og medierelaterte hverdagsritualer; endringer som også kan være av betydning for deres samfunnsdeltakelse (se eksempelvis Eimhjellen & Ljunggren 2017 og Enjolras m.fl. 2013). Enkelte forskere forstår sosiale medier som et nytt forum for samfunnsdeltakelse (van Dijk 2012; Skoric m.fl. 2015). Andre frykter at det kan skapes en fragmentert offentlighet hvor allerede eksisterende forskjeller i samfunnet forsterkes, og hvor det snarere skapes 'slacktivism' enn 'aktivisme' (se Morozov 2009). Tidligere forskning peker på at mennesker som leser lokalavisen også i større grad er interessert i – og engasjerer seg aktivt i – lokalsamfunnet (McCloud m.fl. 1996). Forskere frykter derfor at trender i menneskers mediebruk skal svekke lokaldemokratiet og graden av lokalengasjement blant befolkningen. Flere studier analyserer den demokratiske betydningen av lokalavisen og sosiale medier hver for seg. Det er mangel på forskning som undersøker samspillet mellom tradisjonelle nyhetsmedier og nye sosiale medier og hvilken betydning det kan ha for lokal samfunnsdeltakelse. En kan tenke seg at nye muligheter for nettverksbasert kommunikasjon også kan supplere tradisjonelle nyhetsmediers rolle, og dermed skape nye former for engasjement.

Forskning peker i den forbindelse på at sosiale medier kan skape nye former for interaksjoner mellom mennesker; en form for deltakerkultur hvor grensene mellom produsenter og konsumenter blir mer diffus enn tidligere (Jenkins 2008). I en verden hvor alle med internetttilgang og profiler på sosiale medier potensielt kan nå et stort publikum, oppstår det nye interaksjonsformer mellom mennesker. Dette inkluderer interaksjoner mellom nye og gamle medier, og eksempelvis mellom mediebedrifter og grasrotbevegelser (Jenkins 2008; Jenkins m.fl. 2016). Det er behov for forskning som ser på hvordan slike 'kollisjoner' mellom nye og gamle medier foregår i lokalsamfunnet, og hvordan det innvirker på menneskers samfunnsengasjement. Slik forskning kan utvide vår kunnskap om den moderne mediesituasjonens effekt på samfunnsdeltakelse, og supplere hva vi allerede vet om bruk av

sosiale medier i valgkamp (Skogerbø & Krumsvik 2014; Engan 2014; Larsson m.fl. 2016), samt aksjoner innen formelle organisasjoner (Obar m.fl. 2014). Derfor består avhandlingen av et tekstbidrag med utgangspunkt i en studie av hvilke roller lokalavisen og Facebook spiller i ulike typer samfunnsdeltakelse (politisk og frivillig), samt hvordan folk mobiliserer til samfunnsinnsats.

Broersma og Peters (2017) hevder at journalistikken ikke lenger er alene om å 'strukturere hverdagslivet' gjennom ulike kroppsliggjorte og ritualiserte vaner. Internett og sosiale medier konkurrerer i økende grad om menneskers oppmerksomhet. Samlet sett gir avhandlingen ny kunnskap om hvordan lokalavisen og Facebook inngår i ulike menneskers hverdagsliv, og har betydning for menneskers stedstilknytning og deltakelse i lokalsamfunnet. Formålet med avhandlingen er å gi kvalitativ kunnskap om tradisjonelle nyhetsmedier og sosiale mediers betydning for et utvalg mennesker i dag. Jeg har også et mål om å kunne bidra til å formulere noen nye spørsmål innen forskning på lokal mediekommunikasjon, og dermed føre forskningsfeltet videre.

1.2 Mediert interaksjon i lokalsamfunn

Gjennom avhandlingen bruker jeg begreper som 'lokalsamfunn', 'stedstilknytning', 'lokalidentitet' og 'lokalkommunikasjon'. Min stedsforståelse må derfor avgrenses og defineres. Denne avhandlingen baserer seg på et utvalg intervjupersoner, bosatt i to norske lokalsamfunn eller kommuner. Med bakgrunn i det tverrfaglige forskningsfeltet en kan kalle stedsforskning – med sterk influens fra samfunnsgeografien – henter jeg imidlertid en forståelse av at sted viser til noe mer enn ren geografi (Førde m.fl. 2013; Aure m.fl. 2015; Villa & Haugen 2016). I dette forskningsfeltet har det vokst fram en mer *relasjonell stedsforståelse* (Massey 1994, 2005), hvor steder ikke behandles som en ren geografisk avgrensning av rommet, men som 'møteplasser' for sosial interaksjon. En sier gjerne at et sted er skapt ut fra de sosiale relasjonene som befinner seg på et bestemt område og interagerer med hverandre (Lie 2002). En beslektet distinksjon gjøres av sosiologen Anthony Giddens (1990), som bruker begrepet 'locale' for å vise til en kontekst for sosial interaksjon. Steder er dermed sosiale rom for interaksjon. På samme måte kan en si at jeg studerer lokal *interaksjon* i vid forstand i denne

avhandlingen. Jeg er særlig opptatt av de sosiale relasjonene og de kommunikative interaksjonsmønstrene som intervjupersonene inngår i: Hvordan studiedeltakerne kommuniserer med sine respektive nettverk, om de inngår i mediert interaksjon med andre online og offline, hvordan de samhandler – og skaper møteplasser – på lokale forum på Facebook, eller i form av fysiske møteplasser på stedet. Helt konkret undersøker jeg hvordan mennesker bruker lokalavisen og sosiale medier i samfunnsengasjement og aksjoner, for å skape en relasjon til stedet de bor på og menneskene som bor der, og for å ordne eller strukturere hverdagslivet. Konteksten for studiene er dermed et geografisk avgrenset område, men studieobjektet er snarere mediert lokalinteraksjon og -kommunikasjon. Når jeg studerer mediens betydning for lokaltilknytning, undersøker jeg noe mer enn personenes tilknytning til stedet i geografisk forstand (lokalsamfunnet, kommunen). Også tilknytningen til stedets natur, landemerker og mennesker – stedet som et *sosialt rom* for interaksjon – inngår her (se Massey 2005).

Som tidligere nevnt studeres Facebook i egenskap av å være det mest anvendte sosiale mediet i landet, og som derfor også er mest brukt av lokalinnbyggerne jeg er i kontakt med (Vaage 2017). Lokalavisen er derimot valgt i egenskap av den viktige rollen den er tilskrevet for lokaldemokratiet, og for å styrke lokal tilhørighet. Fremdeles er lokalavisen det viktigste lokale nyhetsmediet i Norge (Karlsen 2017). Både Facebook og lokalavisen har et potensial for å nå og samle grupper av mennesker med felles engasjement, til diskusjon og lokalkommunikasjon; selv om det kan diskuteres om mediene i praksis oppfyller en slik tenkt funksjon (se eksempelvis Enjolras et.al. 2013; Eimhjellen & Ljunggren 2017). Se kapittel 2.3 for denne diskusjonen.

De nordiske landene er av de første i verden til å komme nærmere et mål om å gjøre høyhastighets internett tilgjengelig for befolkningen som en helhet (Syvertsen m.fl. 2014). I 2016 brukte i alt 89 prosent av befolkningen i Norge internett en vanlig dag, og i gjennomsnitt anvendte de to timer på ulik internettaktivitet. Facebook ble brukt av 72 prosent av befolkningen det samme året (Vaage 2017, s. 5). Ikke bare leder Norge an med henblikk på internettbruk og bruk av sosiale medier. Vi er også på verdenstoppen når det kommer til lokalavislesning. Til tross for at lokalmediene opplever økonomisk krise, nedbemanning og endringer i befolkningens bruksmønster, skiller Norden seg likevel ut med gjennomgående

høye lesertall og opplagstall, sammenlignet med resten av Europa (Aalberg m.fl. 2013; Høst 2017).

Paraplymodellen gir en illustrativ beskrivelse av den norske avissituasjonen (se Høst 2005). I denne modellen over ulike avismarkeder, skiller det mellom fire ulike nivåer. Øverst finner vi et nasjonalt nivå med riksaviser, dernest et regionalt nivå med storby- og distriksaviser, og til sist to lokale nivåer med lokale fådagersaviser og lokale ukesaviser nederst. En tenker seg at avisene fyller ulike roller innenfor de forskjellige geografiske nivåene. Modellen illustrerer på en god måte hvordan avissystemet er 'desentralisert', på samme måte som det spredte bosetningsmønstreret i vårt langstrakte land (Høst 2017). En tenker seg at lokalavisen skal representere alle grupper av mennesker og informere mennesker uansett bosted (Hallin & Mancini 2009; Syvertsen m.fl. 2014; Mathisen & Morlandstø 2018). Dette kan i neste omgang forklare den norske avisfloraens desentraliserte struktur, og målet om å representere både sentrum/periferi og nord/sør i landet (Mathisen & Morlandstø 2018). De mange avisene, og en høy andel av avislesere i befolkningen, er noe av det som kjennetegner det norske mediesystemet (Hallin & Machini 2004; Syversen m.fl. 2014). I denne avhandlingen bruker jeg betegnelsen *lokalavis* om aviser som dekker et mer spesifikt lokalt område enn de landsdekkende avisene gjør (Høst 2005). Både ultralokale ukeaviser og regionaviser inngår i min forståelse av lokalaviser.

En klar trend i menneskers mediekonsum er at lesningen av avisenes papirutgaver synker og bruken av sosiale medier øker. Mens 78 prosent av befolkningen oppga at de leste papiraviser i 2001, var andelen papiravislesere nede i 39 prosent av befolkningen i 2016 (Vaage 2017, s. 18). Det snakkes også om en nedgang i lesning av norske regionaviser. 22 prosent av befolkningen leste en slik avis en vanlig dag i 2016, mot 62 prosent i 1994 (Vaage 2017, s. 18). Samtidig er det viktig å påpeke at det utgis et stabilt og høyt antall lokalaviser i Norge. I 2016 ble det utgitt 227 aviser på 186 forskjellige steder i landet, omtrent samme antall som i mellomkrigstiden (Høst 2017, s. 5). Lokalavisene har blitt ansett som 'rygggraden' (Mathisen 2010) eller 'grunnstammen' (Høst 2005) i det norske mediesystemet. Det er også viktig å konstatere at andelen som leser avisenes nettgiver er økende. Dette kompenserer noe for nedgangen i papiravislesning (Høst 2017). Dersom man inkluderer lesning av avisenes nettgiver i regnestykket, blir andelen avislesere totalt på 73 prosent av befolkningen (Vaage

2017, s. 5). Selv om enkelte har snakket om en journalistikk i 'krise' (Broersma & Peters 2017), bør en derfor heller snakke om en journalistikk i omstilling, i møte med en bredere digitaliseringsprosess, og en økende bruk av sosiale medier i befolkningen (Se også Waisbord 2017).

En vanlig dag i 2016 leste 17 prosent av unge mellom 16 og 24 år, 2 prosent av de mellom 9 og 15 år, og 28 prosent av de mellom 45 og 66 år en distriksavis på nett eller papir (Vaage 2017). Særlig de unge i befolkningen har en tendens til å velge bort lokale nyhetsmedier til fordel for økt bruk av sosiale medier. Dette betyr ikke nødvendigvis at lokalmediene er irrelevante for dem, eller at lokalpressen vil være overflødig i fremtiden. En studie av mediebruk blant norske studenter viser at tradisjonelle nyhetsmedier fortsatt er en viktig kilde til nyheter. Nettavisene er den viktigste nyhetskilden for dem og mye viktigere enn sosiale medier (Elvestad 2015). Denne og andre studier peker også på at nyheter som deles i sosiale medier ofte stammer fra de tradisjonelle mediene. Nielsen (2015b) betegner derfor lokalavisen som et 'hjørnestensmedium' (på engelsk: keystone media). Lokalavisen har stor betydning i lokalsamfunnet, ved å være det eneste stedet hvor innbyggerne kan få tilgang til profesjonelt produserte nyheter.

Eldre mennesker er blant dem som ikke har tatt i bruk internett i like stor grad som den øvrige befolkningen. Det har vært et mer eller mindre direkte uttrykt mål at slike grupper også skal bli 'e-brukere' og øke sin digitale kompetanse (Nøhr 2006, s. 9). En tenker seg blant annet at dette skal gjøre dem i bedre stand til å mestre overgangen fra et yrkesaktivt liv til en sunn sosial alderdom, og føre til at flere forblir samfunnsaktive lenger (NOU, 2011:11). Det er et nasjonalt mål at hele befolkningen skal få internettilgang (Syvertsen m.fl. 2014). Stadig flere eldre tar da også i bruk internett og sosiale medier. Andelen eldre mellom 67-79 år som oppga at de brukte Facebook en gjennomsnittsdag i 2016, var på 48 prosent (Vaage 2017, s. 66). Det er derfor viktig å ikke behandle internett og sosiale medier som en 'negativ' eller 'truende' samfunnstrend, eller som noe de eldre er for gamle til å forstå eller få noe ut av. Gjennom å studere eldres bruk av sosiale medier kan vi utfordre myter om at 'digitalt innfødte' (det vil si mennesker oppvokst med nyere digital medieteknologi) bruker nyhetsmedier totalt annerledes enn de eldre aldersgruppene (jf. Elvestad & Phillips 2018). Det er behov for å utforske samspeillet mellom medietypene på en åpen måte, og undersøke hvordan de begge

potensielt kan inngå i menneskers samfunnsdeltakelse, hverdagsliv og som en del av lokal identitetsskaping.

1.3 Avhandlingens oppbygning

Denne avhandlingen består av en kappe og tre tekstarbeider (to artikler og ett bokkapittel). I kappen redegjør jeg for bakgrunnen for avhandlingens tema, teoretiske perspektiver, tidligere forskning og metodiske perspektiver. Det knappe artikkel- og kapittelformatet tillater ikke nødvendigvis de dypeste redegjørelsene verken for avhandlingens teoretiske eller metodiske perspektiver. Derfor vil jeg bruke kappen til å redegjøre litt bredere for hvordan tradisjonelle nyhetsmedier og sosiale medier kan inngå i menneskers hverdagsliv, og ha betydning for samfunnsdeltakelse og stedstilknytning. Et slikt hverdagslivsperspektiv – som kretser rundt menneskers hverdagslige medievaner – er allerede brukt som en ramme for studien, i intervjuguiden og i analysene; men utdypes ytterligere her.

Kapittel 2 tar først for seg teorier og perspektiver som jeg anvender i analysen av tradisjonelle nyhetsmedier og sosiale mediers plass i menneskers hverdagsliv. Her illustreres hvordan begrepene 'hverdagsliv,' 'vaner' og 'ritualer' rammer inn – og er en fellesnevner – for forskningen på sosiale medier og lokalmedier. Deretter gjennomgår jeg et utvalg forskning som ser på ulikhetene i mediehverdagen til mennesker i ulike aldersgrupper; før jeg ser disse ulikhetene gjennom forskjellige generasjonsteorier. Deretter presenterer jeg mer spesifikt forskning på sammenhengen mellom mediebruk, samfunnsdeltakelse og stedstilknytning.

Kapittel 3 tar for seg avhandlingens metodiske tilnærming; det vil si de fremgangsmåtene jeg har benyttet for å innsamle og bearbeide mitt empiriske materiale. Jeg redegjør først for hvordan et kvalitativt forskningsdesign er valgt for å belyse avhandlingens problemstilling. Dernest hvordan en sosialkonstruktivistisk språkforståelse og en fortolkningsbasert fenomenologisk forskningsmetode danner utgangspunkt for egen analyseprosess. Deretter redegjør jeg for mine egne forforståelser i tilknytning til forskningsfeltet, de metodiske valgene jeg har tatt i tilknytning til datainnsamling, utvalg og analyse; samt noen etiske betraktninger rundt studien.

Kapittel 4 gir en kort presentasjon av avhandlingens tre tekstarbeider og skisserer noen av funnene i hver av dem, henholdsvis: 1. Så kommer det et lite pling... Internett og sosiale mediers betydning for Eldres hverdagsliv, 2. Lokalavisen og Facebook – en studie av medier og lokaltilhørighet, og 3. Local Newspapers, Facebook and Local Civic Engagement. A Study of Media Use and Civic Engagement in Two Norwegian Communities.

I kapittel 5 trekker jeg frem noen hovedinnsikter fra avhandlingen som en helhet, og diskuterer hvordan funnene kan belyse avhandlingens overordnede problemstilling og forskningsspørsmål. Først redegjør jeg for lokalavisen og Facebooks utfyllende roller for samfunnsdeltakelse og lokaltilknytning. Deretter hvordan diskusjon og interaksjon ser ut til å være bindeleddet mellom mediebruken på den ene siden, og lokaldeltakelse- og tilknytning på den andre. Til sist illustrerer jeg hvordan Facebook gjør noe med hverdagslivet til brukere i alle aldre, og for eldre brukere spesielt. Jeg viser hvordan bruk og ikke-bruk av sosiale medier kan forstås generasjonelt. Jeg går inn i disse diskusjonene for å komplementere de enkelte artiklene og klargjøre avhandlingens forskningsbidrag.

Kapittel 6 er en avslutningsdel hvor jeg gir en kortere oppsummering av avhandlingens hovedfunn, og diskuterer behovet for videre forskning.

2. Medier og hverdagsliv

Hverdagslivssosiologien er mangfoldig og består av ulike teoretiske retninger og perspektiver. I sin bok om hverdagslivssosiologi baserer Henriksen m.fl. (2017) seg blant annet på interaksjonisme, fenomenologi og sosialkonstruktivisme. Som jeg går nærmere inn på i kapittel 3, baserer jeg avhandlingens datainnsamling og analyse på innsikter fra både fortolkningsbasert fenomenologi og sosialkonstruktivisme. Med andre ord baserer jeg forskningen på en grunnleggende *tolkningsbasert* forskningsinnretning, med fokus på å tolke og forstå menneskers opplevelser av egne hverdagsliv (Bratberg 2014; Henriksen m.fl. 2017). Som dette kapitlet vil vise, kan medier være av betydning for ulike generasjoners hverdagsliv, samfunnsdeltakelse og stedstilknytning. For å kunne bidra til kunnskapsutviklingen på dette feltet, tar jeg utgangspunkt i teorier og perspektiver om mediernes roller på disse tre områdene. Dermed vil denne teoretiske gjennomgangen også i hovedsak preges av medieteorier tilknyttet mediers plass i ulike menneskers hverdagsliv; nettopp for å kunne belyse allerede eksisterende teorier innenfor forskningen på lokalmedier og sosiale medier.

Medieforskere har lenge brukt begreper som 'ritual' og 'vane' for å beskrive mediers plass i menneskers hverdagsliv (McQuail 1994). Forskningen på lokalmedier og sosiale medier er mangfoldig, noe dette kapitlet illustrerer på flere måter. Forskningsretningene ser imidlertid ut til å dele en grunnleggende oppfatning av at medier har betydning for hvordan mennesker organiserer hverdagslivet på en vanemessig måte, og at mediebruk som sosial praksis ofte er 'rutinisert' og mer eller mindre ubevisst (McQuail 1994; Lövheim m.fl. 2013). Medier kan eksempelvis ha betydning for menneskers hverdagsliv gjennom å organisere livet tidsmessig (Vella 2000), utgjøre en 'domestic accompaniment' og rutine i livet (Tacchi 2009, s. 3 og 9), eller være et rituale hvor hverdagslivets normalitet tilsidesettes for et øyeblikk (Silverstone 1994). I dette kapitlet presenterer jeg noen teorier og perspektiver som gir en dypere forståelse for hvordan medier kan inngå i menneskers hverdagsliv. Først hvordan mediene inngår som ritualer og vaner, og hvordan ulikhetene mellom ulike generasjoners hverdagslige mediebruk kan forstås (kapittel 2.1). Deretter hvilken betydning en endrende mediehverdag kan ha for menneskers stedstilknytning (kapittel 2.2) og til sist hvordan medier bidrar til lokal samfunnsdeltakelse (kapittel 2.3).

2.1 Medievaner og generasjoner

2.1.1 Medieritualer og -vaner

News reading, and writing, is a ritual act [...] We recognize, as with religious rituals, that news changes little and yet is intrinsically satisfying; it performs few functions yet is habitually consumed. Newspapers do not operate as a source of effects or functions but as dramatically satisfying, which is not to say pleasing, presentations of what the world at root is. And it is in this role - that of a text- that a newspaper is seen; like a Balinese cockfight, a Dickens novel, an Elizabethan drama, a student rally, it is a presentation of reality that gives life an overall form, order, and tone (Carey, 1989, s. 16-17).

Forskningen på mediebruk som rutiniserte hverdagsvaner har dype røtter innen medieforskningen. James W. Carey (1989), som er sitert over, forstår avislesning som en ritualisert handling og en vanemessig begivenhet i menneskers liv. Mer konkret skiller han mellom kommunikasjon som 'overføring' og som 'ritual'. Mens *kommunikasjon som overføring* kan forstås som spredning av et medieinnhold fra ett sted til et annet, med mål om å påvirke publikums tanker og handlinger; handler *kommunikasjon som ritual* snarere om å «konstruere og opprettholde en delt og meningsfull kulturell sfære» gjennom «seremonier som knytter mennesker sammen i fellesskap og likhet» (Carey 1989, s. 31, min oversettelse). Kommunikasjon som ritual dreier seg derfor om å skape en form for *sosial orden*. Gjennom sitt innhold/sine representasjoner kan avisene også gi en idé om hva verden i sin grunnleggende form er, og gi livet orden og mening. Dette kommer jeg nærmere inn på i delkapitlet om mediebruk og lokaltilknytning (se kapittel 2.2). Carey sammenligner nyhetslesning med religiøse ritualer. Begge utgjør forholdsvis stabile, uendrede og regelmessig utførte ritualer; som gir orden og mening i menneskers liv. En annen måte å definere ritualer på, finner vi hos sosiolog Eric Rothenbuhler. Han definerer rituell handling som «transcendence of the particularities of the situation which it is performed» (1998, s. 61). Mediebruk som ritual kan dermed omhandle en bevegelse fra det situasjonelle (eksempelvis det å lese en avis ved frokostbordet) til en større helhet (samfunnet). En slik forståelse av rituell handling samsvarer med en tanke om at innbyggernes mediebruk fører til en slags bevissthetsmessig 'forflytning' til det samme stedet, noe som gir dem en opplevelse av felles

erfaring. En tenker seg også at dette er av betydning for menneskers relasjoner til sted (Jf. Meyrowitz 1985 begrep 'sense of place').

Mediers plass i menneskers liv kan som nevnt forklares med henvisning til de *behovene* mediene fyller for den enkelte. I medieforskningen er det lang tradisjon for å studere ulike gruppers motiver for mediebruk og hvilke behov bruken tilfredsstillter. Som klassikere innenfor den såkalte "uses and gratifications-tradisjonen", skriver Katz m.fl. (1973) eksempelvis følgende om ulike motiver for mediebruk:

[...] it is clear that the need to relax or to kill time can be satisfied by the act of watching television, that the need to feel that one is spending one's time in a worthwhile way may be associated with the act of reading [...], and that the need to structure one's day may be satisfied merely by having the radio "on" [...]. Similarly, a wish to spend time with one's family or friends can be served by watching television at home with the family or by going to the cinema with one's friends (Katz m.fl. 1973, s. 517).

Det neste spørsmålet blir dermed hva som gjør at mennesker trekkes mot de forskjellige mediene for å fylle ulike behov (se også Blumer & Katz 1974). Hva motiverer eksempelvis enkelte mennesker til å søke politisk informasjon i lokalavisen, mens andre aktivt unngår det? Sammenhengen mellom mediene og behovene de fyller er mangfoldige og individuelle – snarere enn preget av iboende egenskaper ved mediene som sådan – og ett og samme medium kan fylle ulike funksjoner for ulike mennesker.

Allerede i 1949 publiserte den amerikanske forskeren Bernard Berelson en studie av pressens betydning for menneskers hverdagsliv som 'ritualer'. Nærmere bestemt undersøkte han hvordan mennesker opplevde å leve en periode uten tilgang på sin lokalavis. I den forbindelse beskrev han blant annet hvordan lokalavisen gjerne leses på bestemte tider av dagen, og at den ofte befinner seg i bakgrunnen av annen hverdagsaktivitet; som under måltider eller under bussreisen til jobben. Deltakerne i studien oppga at de følte en tomhet – som å være nærmest handikappet – uten lokalavisen som en del av livet. Berelson konkluderer med at

deltakerne i studien følte et behov for lokalavisen, og de savnet den, blant annet fordi avislesning utgjorde en «seremoniell, ritualistisk eller nært tvangsmessig handling» for mennesker (Berelson 1949, s. 129, min oversettelse).

Helt fram til vår egen tid har pressen blitt assosiert med en viktig funksjon i menneskers hverdagsliv; fortrinnsvis som en viktig og selvfølgelig del av deres nyhetsinnhenting (Nielsen 2015a). Det er i lys av et slikt perspektiv at forskere snakker om en 'krise i journalistikken' (Broersma & Peters 2017). I takt med at pressen ikke er en naturlig del av særlig ungdoms daglige medievaner, ser en for seg at pressen fremtidige eksistens er truet. Samtidig vet vi at lokalavisen fremdeles er den viktigste kilden til lokalt nyhetsstoff (Karlsen 2017), og at den til og med kan få en *forsterket* rolle i lys av dagens endrede mediestruktur. Nettopp i kraft av å være et av de eneste forumene for profesjonelt produserte nyheter, fyller avisen om mulig en enda viktigere rolle i et bredere medieøkologisk landskap (Nielsen 2015b). Tradisjonelle nyhetsmedier som lokalavisen har dermed ikke monopol på brukernes oppmerksomhet i hverdagslivet, men de ser ut til å fylle en viktig *funksjon* som et nyhetsinnhentingsrituale. Som Broersma og Peters (2017) beskriver, er ikke avislesning en like sevfølgelig del av frokostritualet hos ungdom som hos eldre. Allikevel har vi grunn til å tro at pressen fremdeles er en viktig kilde til lokalt nyhetsstoff fra et profesjonelt og uavhengig perspektiv; blant unge som eldre (Karlsen 2017).

Ikke bare tradisjonelle nyhetsmedier kan brukes for å fylle et behov for informasjonsinnhenting. Nyheter innhentes også på nettaviser og i avisenes netttutgaver (Høst 2017). Chans (2015) studie av nyhetslesning via mobil viser at individers bruk av ulike medier varierer ut fra hvilke behov de ønsker å fylle med sin bruk. Chan henter inspirasjon fra den såkalte 'uses and gratifications-tradisjonen' (Katz m.fl. 1973), som peker på at variasjoner i menneskers mediebruk kan forklares med referanse til de ulike motivene og behovene individer har i relasjon til mediene i sitt liv. Chan (2015) finner at søken etter informasjon ser ut til å være den sterkeste motivasjonen bak lesning av 'harde nyheter' som politisk innhold, mens tidsfordriv er et behov som i størst grad leder til lesning av 'myke nyheter' som underholdningsstoff. Ulike menneskers mediebruk kan derfor variere ut fra hvilke behov og motiver de søker å fylle med mediene. Eksempelvis viser en studie av Diddi og Rose (2006) at

universitetsstudenter med ønske om overblikk (det de kaller 'surveillance gratification') oppfylte dette behovet gjennom å konsumere nyheter, mens behovet for 'tidsfordriv (eller 'passing-time gratification') ble fylt ved å se nyhetsrelaterte underholdningsprogrammer som ulike talk shows.

Også i forskningen på sosiale medier kan en finne beskrivelser av mediebruk som noe selvfølgelig og ritualisert. Lövheim m.fl. (2013) skildrer eksempelvis at internett og sosiale medier i stadig større grad integreres som en naturlig og 'usynlig' del av vårt hverdagsliv, og blir en naturlig del av hvordan hverdagslivet organiseres: «Digitale medier blir i økende grad allestedsnærværende og integrert i vårt sosiale liv i så stor grad at de blir usynlige; en naturlig del av hvordan vi 'gjør' hverdagslivet,» skriver de (2013, s. 26, min oversettelse). Andre forskere påpeker at sosiale medier endrer hverdagslivet ved at brukerne i større grad er kontinuerlig 'påkoplethet', og organiserer hverdagen på en annen måte enn før. I forbindelse med utgivelsen av boken *Networked: The New Social Operating System*, skildrer Rainie og Wellman (2013) en slik påkoplethet:

Daily Life is connected life, its rhythms driven by endless email plings and response, the chimes and beeps of continually arriving text messages tweets and retweets, Facebook updates, pictures and videos to post and discuss.²

Rytmen i dagliglivet ser ut til å være endret som følge av digitale medier, og menneskers stadige påkoplethet ser ut til å ha stor betydning for vår interaksjon med andre. Noen år tidligere observerte Wellman og Haythornthwait (2002, s. 4) at internett var i ferd med å gå inn i 'den andre tidsalder', og i stadig større grad bli en integrert del av hverdagen. I tidligere stadier av internetts utvikling var en imidlertid redd for at internett kunne *separere* mennesker fra hverdagslivet; det vil si at man var langt borte fra hverdagslivet i 'cyberspace' (Rheingold, 1999). En stor del av diskusjonene handlet nettopp om hvordan internett kunne separere mennesker fra hverdagslivet og forstyrre deres 'real-life activity' (Wellman & Haythornthwait 2002, s. 31). Slike diskusjoner strekker seg også inn i vår egen tid med forskere som blant annet

² <http://groups.chass.utoronto.ca/netlab/publications/books/>

Sherry Turkle (2011). Hun frykter at økt internettbruk skal fjerne oss fra livsviktige sosiale relasjoner med andre, til fordel for kommunikasjon via skjermer. Turkle beskriver at vi står overfor en situasjon hvor mennesker *tror* at teknologien vil gi kontroll over livet, men hvor vi ender opp med å selv bli kontrollert. Mennesker skaffer seg 'Blackberries' (en type smarttelefon som kan motta og sende e-post) for å kunne håndtere e-posten bedre, men ender opp med nærmest tvangsmessig å forholde seg til smarttelefonen, som det første en gjør på morgenen og det siste en foretar seg på kvelden. Et annet eksempel Turkle kommer med, er hvordan barn kan oppleve å måtte konkurrere med mobiltelefoner om foreldrenes fulle og hele oppmerksomhet. Dette er med andre ord en situasjon hvor teknologien styrer oss tvangsmessig i hverdagen og fjerner mennesker fra hverandre. Turkle snakker også om ungdom – den digitale generasjonen – og beskriver dem som oppslukt av ny medieteknologi på en måte vi ikke har sett maken til tidligere i historien. Disse menneskene kan nærmest ikke forholde seg til analoge medier som telefonen, beskriver hun:

Diane shies away from the telephone because its real-time demands make too much of a claim on her attention. But like the face-to-face interactions for which it substitutes, the telephone can deliver in ways that texts and e-mails cannot. All parties are present. If there are questions, they can be answered (2011, s. 154).

Ungdommene Turkle snakket med opplevde telefonen som skremmende, fordi den i 'real time' krever en spontan form for interaksjon med andre. Her beskriver hun en situasjon der nye medieteknologier nærmest truer menneskers sosiale relasjoner med andre i hverdagen.

Andre forskere som Danah Boyd (2014) finner at sosiale medier ikke er en arena hvor mennesker (og i dette tilfellet ungdom) forsøker å flykte fra virkeligheten gjennom mediebruken. Sosiale medier utgjør snarere en ny måte å være delaktig i den sosiale virkeligheten på. Hun skisserer et bilde av at «når tenåringer involverer seg med nettverksmedier, forsøker de å ta kontroll over livet sitt og forholdet til samfunnet» (Boyd 2014, s. 93, min oversettelse). Til forskjell fra Turkle (2011), som reflekterer over ny medieteknologi som nærmest kontrollerer mennesker gjennom tvangsmessig hverdagsbruk,

ser Boyd (2014) teknologien som et element hvor ungdom knyttes til hverandre og til samfunnet de er en del av på nye måter. En av Boyds viktigste innsikter etter å ha gjort etnografiske observasjoner og intervjuer med tenåringer, er at sosiale medier brukes for å danne nettverksoffentligheter blant ungdom. Det vil si at de ved hjelp av internett og sosiale medier skaper en felles møteplass – en offentlig arena i lokalsamfunnet – hvor unge kan være del av en større helhet. Noen ungdommer blir også aktive i både sosiale og politiske offentligheter som et resultat av disse nye mediene. Deretter får de muligheten til å være en del av det offentlige livet; en større virkelighet og en bredere sosial verden.

Medieforskning utgitt på ulike stadier av den medieteknologiske utviklingen har forskjellig syn på medienes betydning for menneskers hverdagsliv. De fleste forskere ser imidlertid ut til å møtes i en felles forståelse av at medier er en viktig og integrert del av menneskers hverdagslige vaner og ritualer. Videre at eksistensen av nye digitale medier – og særlig sosiale medier – har endret hverdagslivet på en fundamental måte, men det er ulike syn på endringens retning og konsekvenser. Hva en *kan* enes om, er at medier har ulik plass i livet til mennesker i forskjellige aldersgrupper, og at det derfor kan finnes noen generasjonsforskjeller i mediebruk (se Vaage 2017). Dette går jeg inn på i neste del.

2.1.2 Medievaner blant ulike generasjoner

De største forskjellene i befolkningens medievaner finnes mellom yngre og eldre. De eldste benytter seg i større grad av tradisjonelle nyhetsmedier til nyhetsoppdateringer (som TV, radio og aviser) sammenlignet med yngre, som til gjengjeld i større utstrekning benytter seg av internett og sosiale medier til samme formål (Elvestad & Blekesaune 2008; Shehata & Wadbring 2012; Vaage 2017). Som drøftet i innledningen, er eldre ikke bare de som bruker tradisjonelle og trykte medier mest; de øker også sin bruk av internett og sosiale medier fra år til år. På tross av de store bevegelsene i deres mediekonsum, har eldre lenge vært en glemt gruppe i medieforskningen (Syvertsen 2010). Det finnes flest studier av hvordan sosiale medier inngår i yngre menneskers sosiale liv og hverdag (Boyd 2014; Jenkins m.fl. 2016), men det er behov for forskning dedikert til de eldre. I denne delen av avhandlingen ønsker jeg derfor å presentere generasjonsteorier som kan bidra til å illustrere ulikhetene mellom yngre og eldres medievaner. Jeg går også nærmere inn på utviklingen av de eldres mediekonsum,

det vil si økningen i deres bruk av internett og sosiale medier, samtidig som de opprettholder bruken av tradisjonelle nyhetsmedier.

Innen medieforskningen har medierelaterte generasjonsforskjeller tidligere blitt teoretisert blant annet gjennom begreper som 'digitalt innfødte' (mennesker oppvokst med nye digitale medieteknologier) og 'digitale immigranter' (mennesker som ikke er født og oppvokst i en digital verden) (Prensky 2001). Andre relaterte begreper er 'generasjon X' (Coupland 1991) og den 'digitale generasjonen' (Buckingham & Willett 2006). Det er imidlertid Karl Mannheims (1952 [1927/28]) arbeider og teoretiseringer av generasjonsmønstre som i størst grad har formet denne typen mediestudier (se Bolin 2014, 2017; Hepp m.fl. 2017; Naab & Schwarzenegger 2017). Ungdomsårene er av Mannheim ansett som en avgjørende tid i skapelsen av verdssystemer og vaner, og kalles de 'formative' årene. I denne perioden av livet har man 'fersk kontakt' med fenomener, hendelser og objekter; som i sin tur former generasjonelle erfaringer av betydning for senere livserfaringer. Mannheim beskriver 'generation location' som sosio-økonomiske erfaringer delt av en bestemt alderskohort. Selv om mennesker fortsetter å ha nye opplevelser i årene etter de formative årene, har tidligere erfaringer en tendens til å utgjøre deres 'naturlige verdensanskuelse' (Mannheim 1952 [2000], s. 296, min oversettelse). Erfaringer en har senere i livet tolkes på basis av disse tidligere erfaringene, som en slags indre dialektikk. Dette kan naturligvis forklare hvorfor visse aldersgrupper har en tendens til å dele bestemte medievaner. Det er viktig å bemerke at dette har mindre med absolutte kategorier som 'ung' og 'gammel' å gjøre; og mer med hvilke påvirkninger mennesker har vært utsatt for tidlig i livet. Mannheim reduserer imidlertid ikke dette til ulikheter basert på kun alderskohorter; forstått som en gruppe individer som opplever den samme viktige hendelsen på samme tidspunkt i sin livssyklus, men refererer i stedet til generasjon som 'aktualitet' (Hellevik 1977). Generasjon som en aktualitet oppstår først når mennesker i samme historiske lokalisering deler de samme erfaringene og også har den samme generasjonelle selvoppfattelsen (Mannheim 1952 [2000]). Disse erfaringene kan selvsagt variere fra person til person, men skaper alltid en 'vi-følelse' blant medlemmer av 'gruppen' (Bolin 2014).

I en fokusgruppeundersøkelse av eldre mediegenerasjoner i Estland og Sverige trekker Bolin (2014) fram *nostalgi* som en forklaring på ulik mediepraksis blant ulike generasjoner. Han tar

blant annet utgangspunkt i en observasjon av at menneskers tidligere medieerfaringer har en tendens til å forme ens senere møte med medier. Nostalgi viser i denne forbindelsen til hvordan mennesker (i dette tilfellet: eldre) utvikler spesifikke og lidenskapelige forhold til enkeltteknologier – som vinylplaten, tegneserier, kassetter – som nå er mer eller mindre utrydningstruede. Bolin forstår lidenskap og nostalgi som et dialektisk konsept som både innbefatter et engasjement for og et ønske om å bevare verdsatte objekter, og en form for smerte og lidelse. Han argumenterer for at en slik lidenskap kan «aktiveres av nostalgiske relasjoner til tidligere medieerfaringer, og de bittersøte minnene om medievaner tilknyttet ens tidligere livsfaser» (2014, s. 109, min oversettelse). Ut fra dette kan en tenke seg at eldre mennesker med minner fra avislesning i papirform, har et sterkere forhold til nettopp papirformatet enn yngre mennesker. Sistnevnte er oppvokst med digitale medier, eller ble introdusert for mediene i sine formative ungdomsår. Dette kan muligens være med på å forklare hvorfor ungdom leser papiraviser i mindre grad enn eldre, og i større grad leser nyheter på internett. Bolin finner to former for nostalgiske minner blant eldre i sitt materiale; én tilknyttet deres barndom og en annen deres formative år. Den førstnevnte kommer til uttrykk som et nostalgisk forhold til barndommens mediebruk, med positive følelsesmessige minner fra en svunnen tid. Den sistnevnte relateres ofte til en lengten etter tapte kommunikasjonsformer og medieetknologier, eller en sorg etter den mellommenneskelige tilknytningen som kjennetegnet samfunnet før de nyere medieteknologiene kom. Flere har eksempelvis en sterk emosjonell tilknytning til de gamle medienes materialitet; som lyden av å bla i papiravisen eller høre på en vinylplate.

Det er imidlertid viktig å ikke behandle eldre som en ensartet gruppe av teknologiske etterslepere. Stadig flere eldre benytter seg av nye medieteknologier; og på lik linje med den øvrige befolkningen, brukes teknologiene til mange formål og på ulike måter (Christensen m.fl. 2017). Forskning viser at eldre ofte bruker internett for å holde kontakt med venner og familie, men også for å gjøre internettsøk ut fra personlige interesser (Wagner & Heed 2010). Nye medier kan også inngå som en del av en hjemlig kontekst i eldres hverdagsliv; som verktøy for kommunikasjon og interaksjon i familien, med doktoren, i pleiehjemmet og så videre (Christensen m.fl. 2017). På den måten kan digitale medier spille en stor rolle også i eldres hverdagsliv; gjennom at de strukturerer hverdagslige praksiser og rutiner, og påvirker hvordan eldre samhandler med andre. Andre forskere hevder at eldre ofte har en praktisk hensikt med

sin internettbruk, og at mennesker over 60 år sjelden surfer på internett for 'moro skyld' (for å spille spill eller til andre underholdningsformål) (Buse 2009). En nyere studie av eldres bruk av internett viser at mange eldre er positive til nye medie- og kommunikasjonsteknologiers evne til å gjøre avstandene mellom mennesker mindre. Av den grunn oppfattes nye medier som 'praktiske' å bruke (Givskov 2017). Andre forskere reflekterer over at mennesker (i dette tilfellet: eldre) ofte drar med seg en bruksmåte fra medier de brukte tidligere i livet; slik at internett for noen eksempelvis blir en moderne form for oppslagsverk eller leksikon, som brukes på samme måte (Ratzenböck 2016). Studier indikerer også at internett ikke nødvendigvis erstatter tradisjonelle medier for eldre, men kan være et tillegg til andre medier og ansikt-til-ansikt-kommunikasjon (Hedman & Djerf-Pierre 2013; Lüders & Brandtzæg 2016).

Medieforskningen blir kritisert for å skape et noe unyansert bilde av eldre som en gruppe mennesker som både henger etter i sin mediebruk, og som ikke utvikler og endrer egne medievaner (Naab & Schwartzneger 2017). Det er derfor viktig å påpeke at individuelle faktorer – som tidligere medieerfaring, sosial klassebakgrunn, kultur og interesse – også former menneskers møte med nye medieteknologier. Eldre som har brukt PC og internett i arbeidslivet, vil eksempelvis ha andre forutsetninger for å ta i bruk slik teknologi, enn eldre uten slik erfaring (Friemel 2016). Hvor mennesker befinner seg i *livsløpet* kan også ha betydning for mediebruken. Det å være arbeidsaktiv, ha barn, være student eller pensjonist kan eksempelvis påvirke hvor stor mulighet en har til å involvere seg med medier. En kan for eksempel tenke seg at det å bli pensjonist kan frigjøre tid og energi til å gjøre seg bedre kjent med nye medieteknologier (Bolin 2014). Tidligere studier konkluderer med at elektronisk kommunikasjon kan gi eldre mennesker nye og økte muligheter for sosial kontakt med andre (Czaja m.fl. 1993; White m.fl. 1999); særlig i overgangen fra å være arbeidsaktiv til pensjonisttilværelsen (Kanayama 2003).

Damkjær (2015) vektlegger på sin side at livsovergangene – som å flytte hjemmefra, få barn eller bli pensjonert – utgjør store transformasjoner i livet. Mellom slike avgjørende livsfaser inngår vi i en prosess der selvet redefineres via og gjennom ulike medier. Det skjer blant annet som et ledd i opprettholdelsen av vår identitet og våre sosiale relasjoner med andre. På denne måten kan medier få en ny plass i menneskers liv. Dette vil naturligvis komme til uttrykk på ulike måter for forskjellige mennesker, basert på en rekke individuelle faktorer. Digitale

ferdigheter kan derfor utvikles også senere i livet. Som Riley (2013) påpeker, har eldre varierende kunnskap om digitale medier. Han innvender derfor at et skille mellom 'digitalt innfødte' og 'digitale immigranter' blir noe utdatert. Mennesker utvikler sitt forhold til medier gjennom hele livet, vi eldes med medier. Dette utfordrer det stereotypiske bildet av yngre som 'digitalt innfødte' og eldre som ettersleperer eller 'sporadikere' (Brantzæg 2012; Elvestad & Philpps 2018). At eldre mennesker i økende grad bruker medieformer som er adskillig yngre enn dem selv (som internett og sosiale medier), illustrerer dette på en tydelig måte.

2.2 Mediebruk og stedstilknytning

Mediebruk er gjerne ansett som viktig for å gi mennesker en opplevelse av felles erfaring (Meyrowitz 1985). Tidligere medieforskning trekker ofte fram pressens rolle i å skape stedstilknytning og integrasjon i samfunnet (Park 1929; Stamm 1985). Helt fram til vår egen tid har lokalavisen blitt tilskrevet en slik integrerende funksjon lokalt (Jeffres m.fl. 2007; Mathisen 2010; Nielsen 2015a). I den forbindelse er ikke kun den politiske dekningen av betydning; men også den mer hverdagslige dekningen av lokale hendelser, bursdager, fødsler og dødsfall og så videre. En tenker seg at lesning av slikt lokalstoff bidrar til å pleie en følelse av 'å høre til' i lokalsamfunnet (Ball-Rokeach m.fl. 2001).

Pressen anerkjennes for sin rolle i å skape en delt kulturell sfære for innbyggerne. I en offentlig utredning om pressepolitikken ved et tusenårsskifte skriver Dagspresseutvalget at avisene «binder samfunnet sammen» i en lokal og nasjonal identitet, og at dette utgjør en «kulturell funksjon» hos pressen (NOU 2000: 15, s. 125). I samsvar med dette opererer Mathisen (2013) med begrepet det delte samfunnsoppdraget; mellom lokalavisens rolle som identitetsmessig 'lim' mellom lokalinnbyggerne og dens rolle i lokaldemokratiet. Pressens lokale samfunnsrolle befinner seg til enhver tid i spenningsfeltet mellom et kritisk samfunnsoppdrag – den rollen pressen har med å fylle lokalsamfunnets behov for informasjon og lokal offentlig debatt – og den lokalpatriotiske funksjonen; å være et integrerende 'lim' mellom innbyggerne. Det kritiske samfunnsoppdraget dreier seg gjerne om å overvåke, avdekke og avsløre, altså en form for uavhengighet. Den lokalpatriotiske funksjonen dreier seg derimot om å bidra til positivitet, utvikling, vekst og optimisme i lokalsamfunnet, altså skape fellesskap og identitet (Mathisen

2013). Lokalavisene kan med andre ord knytte mennesker sammen – og til lokalsamfunnet – ved å gi en opplevelse av fellesskap og 'vi-følelse' (Mathisen 2010; Sande 1994). Engan (2016) går et skritt videre og beskriver pressens limfunksjon som 'det andre samfunnsoppdraget'. Det vil si at lokalavisen gjennom sin refleksive rolle fremmer menneskers identitet ved at de «skal tematisere og kontekstualisere hverdags erfaringer og hendelser av ulikt slag, og lokalsamfunnet som 'et sted i verden'» (Engan 2016, s. 17). Likeledes konkluderer Buchanan (2009, s. 64) med at lokalavisen kan forsterke menneskers stedsfølelse gjennom at de blir plassert i en delt kontekst 'i verden' (Buchanan 2009, s. 64). Pressen kan dermed sies å inneha en symbolsk funksjon i lokalsamfunnet:

As an important node within the space of flows, the small commercial newspaper can be understood to hold a degree of symbolic power in constructing the idea of "community" and the "local" among those connected to such nodes (Hess 2012, s. 56).

Med andre ord kan lokalavisen skape et mentalt bilde av lokalsamfunnet hos leserne. Likeledes bemerker Schudson (1995) at nyhetsmedier hjelper mennesker til å «establish in the imaginations of people a psychologically potent entity – a 'community' that can be located nowhere on the ground» (1995, s. 15). Som tidligere nevnt, snakker Carey (1989) i en slik sammenheng om at avisenes (re)presentasjoner av den sosiale virkeligheten skaper en form for 'sosial orden', som gir en forståelse av en delt kulturell sfære som innbyggerne er en del av. En rekke medieforskere ser dermed ut til å enes om at lokalmedier har betydning for menneskers lokaltilknytning.

Andre forskningsprosjekter indikerer på sin side – og mer konkret – at det kan være en sammenheng mellom grad av forankring til lokalsamfunnet, botid og lokalavislesning. Mennesker med en sterk forankring til lokalsamfunnet – med lengre botid og som ikke har flytteplaner – ser ut til å lese lokalavisen i større grad enn mennesker med kortere botid og flytteplaner (Stamm 1985; Skogerbø & Lundby 1988; Elvestad 2008). Med lengre botid utviser man oftere et sterkere 'sosialt bånd' til lokalsamfunnet (Kasarda & Janowitz 1974; Liu m.fl. 1998), og større interesse for – og bruk av – lokalmedier (Stamm 1985; Stamm m.fl. 1997). Det er gjerne en følelse av å 'høre til' på stedet som kjennetegner mennesker med lengre botid,

noe som også kommer til uttrykk i deres sterke sosiale bånd til andre på stedet (Sampson 1988). De innbyggerne som har flytteplaner utviser en svakere interesse for lokalavisen; som i sin tur kan tolkes som en svekket tilknytning til bostedet. Flere studier har med andre ord sett en sammenheng mellom massemediekommunikasjon (i dette tilfellet: avislesning) og lokaltilknytning. Jeffres m.fl. (2007) påpeker imidlertid at den *mellommenneskelige kommunikasjonen* er likeså viktig som massekommunikasjon for lokaltilknytningen. Mer konkret finner de at massemediekommunikasjon og mellommenneskelig kommunikasjon forsterker hverandre. Mediebruk gir mennesker temaer for diskusjon, og diskusjoner som oppstår kan lede til fremtidig mediebruk.

Forskningen på digitale medier og stedstilknytning har ofte motsatt fortegn. Eksempelvis diskuteres det hvorvidt ny medieteknologi svekker betydningen av steder (Elvestad 2008). Enkelte hevder at ny medieteknologi har gjort tilgangen til ulike medier mer uavhengig av hvor en befinner seg i verden (Elvestad 2008). En sier gjerne at utviklingen kan skape stedsløse fellesskap og føre til at steder får svekket betydning for menneskers liv (Meyrowitz 1985; Wellman 2001). En har også diskutert hvorvidt det skapes en 'global landsby' i takt med at tid og rom forsvinner som begrensninger for interaksjon (McLuhan 1964). Overført til nyere digitale medier, kan internett på mange måter karakteriseres som et globalt medium i seg selv. Thompson (1995) vektlegger at en av de mest fremtredende kjennetegnene ved kommunikasjon i det moderne samfunnet, er at de finner sted på et stadig mer globalt nivå. Den tendensen har ikke blitt svekket i de etterfølgende tiår. Terhi Rantanen (2005) definerer en slik globaliseringsprosess som «prosessen hvor verdensomspennende økonomiske, politiske, kulturelle og sosiale relasjoner i økende grad medieres på tvers av tid og sted» (2005, s. 8, min oversettelse). Tidligere forskning indikerer også at mennesker identifiserer seg med høyere geografiske nivåer nå enn tidligere (Huseby & Listhaug 1995; Norris 2001). Norris (2001) studie indikerer at yngre mennesker identifiserer seg med verden som en helhet, snarere enn med nasjonen eller lokalsamfunnet. Derigjennom kan en tenke seg at lokalsamfunnet får en svekket betydning som et forankringspunkt for menneskers identitet.

På tidligere stadier av den medieteknologiske utviklingen har nye medieteknologier blitt satt i sammenheng med endringer av tid-rom-dimensjonen. En sier gjerne at verden har blitt 'et mindre sted' grunnet teknologiske nyvinninger; som muliggjør interaksjon mellom mennesker

på tvers av tid og sted (Giddens 1990; Harvey 1990). Mennesker danner i større grad interessefellesskap på nett, uavhengig av hvor de befinner seg geografisk (DiMaggio m.fl. 2001). Meyrowitz (1985) skildrer i det betydningsfulle verket *No Sense of Place* hvordan elektroniske medier endrer hverdagslivets 'situasjonelle geografi' (1985, s. 6, min oversettelse). Han skriver:

Changes in places in the past have always affected the relationship *among* places. They have affected the information that people *bring* to places and the information that people have *in* given places. Electronic media go one step further: they lead to a nearly total dissociation of physical place and 'social' place. When we communicate through telephone, radio, television, or computer, we are physically no longer determined by where and who we are socially (1985, s. 115).

Oppfatningen her er med andre ord at elektroniske medier fører til en løsere relasjon mellom sted og identitet; og at følelsen av 'stedsløshet' øker som et resultat av dette. Med referanse til Meyrowitz skriver Rantanen (2005) at: «Our world is becoming senseless to many because, for the first time in modern history, we are relatively without place: we are part of a global world» (2005, s. 54). En slik tolkning av samfunnsutviklingen står i kontrast til en rekke samfunnsgeografers virkelighetsforståelse. De argumenterer for at det fremdeles er fysisk avstand mellom stedene, selv om de kan sies å være tettere sammenknyttet som et resultat av nyere utvikling innen elektronisk kommunikasjon. Derigjennom vil stedsdimensjonen alltid være av betydning for menneskers identitet og sosiale virkelighet (Hubbard 2002; Castree 2003). En kan også tenke seg at det oppstår nye lokale møtesteder på internett, hvor innbyggerne kan pleie sin lokale tilknytning til mennesker og stedet. Det vil si at sted, forstått som en arena for interaksjon eller et sosialt 'møtested' (se Massey 1994), er av like stor betydning som tidligere. Sted kan til og med få en ny dimensjon takket være internett og sosiale medier.

I tillegg er det viktig å påpeke at internett også kan være av betydning for lokaltilknytning, da mye av internetts innhold først og fremst er lokalt, og interessant for mennesker som befinner seg i et avgrenset område (Elvestad 2015). Flere studier indikerer at internett kan ha en

integrerende funksjon i lokalsamfunn (Matei & Ball-Rokeach 2003), og ikke nødvendigvis svekker menneskers relasjon til lokale stedsnivåer. Med utgangspunkt i dette kan en kanskje heller snakke om at nye medievaner skaper en ny stedsforståelse enn en svekket stedsforståelse: a 'new sense of place' heller enn 'no sense of place'.

2.3. Mediebruk og samfunnsdeltakelse

Pink (2012) beskriver i sin bok *Situating everyday life* hvordan hverdagsliv og samfunnsdeltakelse (i dette tilfellet: aktivisme) ofte er studert i selvstendige studier innen samfunns- og medieforskningen. Mens hverdagslivet ofte er assosiert med private, verdslige og ubetydelige rutiner, ses aktivisme på som en offentlig og eksplisitt del av det politiske liv. Pink argumenterer imidlertid for at det både er mulig – og ønskelig – å forstå hverdagslivet som en potensiell politisk arena. Spesielt i lys av internetts inntog i livet vårt, som muliggjør samfunnsdeltakelse fra privatsfæren og i en hjemlig setting (2012, s. 4-5). Derfor etterspør hun flere studier med et praksisperspektiv, som gjør at vi kan forstå hverdagsliv og aktivisme på en ny måte. I de senere årene har utviklingen av nye former for internettbasert aktivisme og samfunnsengasjement eksplodert. Et eksempel på dette er fenomenet 'crowdsourcing', hvor organisasjoner og enkeltpersoner sprer aksjoner via internett og sosiale medier (Estelle`s-Arolas & Gonza`lez-Landro`n-de-Guevara 2012; Eimhjellen and Ljunggren 2017). Studier viser eksempelvis at sosiale medier ble brukt for å mobilisere til kollektiv innsats under den arabiske våren (Ustad Figenschou 2014). Bruken av sosiale medier økte sannsynligheten for å delta i protestene (Tufecki & Wilson 2012). I Norge så vi også hvordan sosiale medier samlet mennesker i kollektiv handling og aktivisme under flyktningekatastrofen i 2015. Her ble Facebook aktivt brukt for å organisere donasjoner og mottak av flyktninger rundt omkring i norske lokalsamfunn.

Det har blitt hevdet at internetts inntog i menneskers privatliv har gjort oss alle til 'medprodusenter' av innhold på sosiale medier, for et større 'publikum' (Lister m.fl. 2009). Fordi vi har mobiltelefoner, blir medieinnhold tilgjengelig for oss hvor som helst og når som helst; noe som dermed endrer hele den offentlige samtalen (Drotner 2005). Det har ikke minst betydning for hvordan mennesker er delaktige i samfunnet. Dette innebærer at alt

medieinnhold kan bli en del av en 'offentlig samtale'. Moderne mediestudier må derfor inkludere andre medieformer utover pressen (Livingstone 2005).

Høy grad av samfunnsengasjement og en aktiv deltakelse i det offentlige rom blir ofte ansett som et mål på et velfungerende demokrati (Enjolras m.fl. 2013). Som nevnt innledningsvis, er lokalavisen ansett som en viktig forvalter av den lokale offentligheten (Mathisen & Morlandstø 2018). Den skal bidra til å dekke lokalsamfunnets behov for informasjon og sikre at mennesker gis muligheter til å være delaktig i lokal debatt og diskusjon. Pressen har dermed en rolle i å skape aktive medborgere som er delaktig i offentlige rom lokalt, og som også er aktive i lokalsamfunnet for øvrig (se eksempelvis Engan 2016). En del forskning har i tråd med dette vist at lokalavislesning kan ha betydning for lokalpolitisk deltakelse. Det vil si at det er en sammenheng mellom lokalavislesning, lokalpolitisk interesse og samfunnsdeltakelse (se eksempelvis McLeod m.fl. 1993).

Så langt tilbake som på 1920-tallet beskrev tidlige medieforskere som Lippmann (1922) pressens viktige demokratiske funksjoner; og at disse oppfylles ved *overføring* av sine representasjoner til borgerne. Noen år senere innvendte Dewey (1927) at pressen snarere fyller sine funksjoner gjennom å legge til rette for *diskusjon* mellom borgerne. Carey (1989) følger Dewey et godt stykke på vei med sitt fokus på kommunikasjonsritualer som et instrument for 'dramatisk handling;' eller det en kan kalle praktisk anvendelse av medier i hverdagen. Lokalaviser kan også ha betydning for menneskers samfunnsengasjement ved at de øker folks politiske kunnskap og deltakelse (Norris 2001). Lokalavisen skal videre sikre at flest mulig deltar i den offentlige samtalen (NOU 1992: 14, s. 109). Den er en viktig kilde til kunnskap om lokalpolitikk (Elvestad & Fogt 2010). Lokalavisen kan med andre ord ha betydning for samfunnsdeltakelse gjennom sin rolle i å skape diskusjon blant borgerne; som i sin tur kan inspirere til samfunnsdeltakelse. Pressen anses altså avgjørende for å skape og vedlikeholde et velfungerende lokaldemokrati og en delt offentlig sfære; hvor alle har tilgang til den samme informasjonen (Engan 2018). Selv om innbyggere har økte muligheter for å delta i debatt og diskusjon på internett (Nielsen 2017), og nye måter å samhandle med hverandre på (Kalsnes & Larsson 2016), kan dette også true en slik delt offentlighet. Uten pressen som et møtested for spredning og diskusjon av nyheter og politikk, kan lokaldemokratiet trues (Nygren 2005), og den offentlige sfæren fragmenteres (Enjolras m.fl.

2013). Dette kan i sin tur føre til at alle ikke lenger har tilgang til den samme informasjonen, noe som kan true lokaldemokratisk deltakelse og engasjement.

Robert Putnam (2000) observerte i sin tid en *nedgang* i frivillig deltakelse, sosial tillit og sosial kontakt i det amerikanske samfunnet. Han fryktet at en ekstensiv bruk av nye medier (fortrinnsvis fjernsyn) kunne bidra til å svekke graden av samfunnsengasjement. Samtidig medieforskning synes å konkludere med at mindre bruk av tradisjonelle medier som lokalavisen og økt bruk av nye medier, kan svekke menneskers samfunnsengasjement. Eksempelvis frykter Howells (2016) at nedleggelse av lokalaviser i England kan medføre et lokaldemokratisk underskudd. Andre ser for seg at det kan være en sammenheng mellom nedgang i avislesningen og en svekkelse av samfunnsengasjementet i avisens dekningsområde (Shaker 2014). Merk imidlertid at flere forskere er kritiske til å trekke en *direkte forbindelse* mellom lesning av nyheter og samfunnsengasjement. Denne sammenhengen er ofte marginal i studiene (se eksempelvis Couldry m.fl. 2007; Mitchelstein & Boczkowski 2010). Swart m.fl. (2016) finner i sin studie av nyhetsmediebruk at studiedeltakerne viste få tegn på samfunnsengasjement som et direkte resultat av nyhetslesning. De påpeker imidlertid at forskningsresultatene illustrerer at «i en verden kjennetegnet av en overflod av gratis nyhetskilder, kan det å betale for nyheter i seg selv anses som et uttrykk for samfunnsengasjement» (2016, s. 1355c, min oversettelse). Effekten av lokalavislesning på samfunnsengasjement ser dermed ut til å være mer indirekte av natur; hvor sammenhengen går mellom lesning av avisen, diskusjon/debatt og samfunnsengasjement.

Når det kommer til internett og sosiale mediers betydning for samfunnsengasjement, påpeker enkelte forskere at mediene kan gi mennesker nye muligheter for nettverkskommunikasjon, mobilisering og samfunnsdeltakelse (se eksempelvis Enjolras m.fl. 2013). Oftest har man 'målt' samfunnsengasjement i form av tradisjonelt politisk engasjement, som valgdeltakelse eller organisert frivillig arbeid. Dette er mer individuelle parametre for samfunnsdeltakelse. Samfunnsengasjement kan imidlertid også vise til de måtene mennesker *går sammen* for å bedre samfunnet på (se eksempelvis Ehrich 2000; Moro, 2010; Ebert & Okamoto, 2013). Dette kan gi nye muligheter for kollektiv handling, og effektiv spredning av engasjement gjennom digitale nettverk (Eimhjellen & Ljunggren 2017). Tilsvarende hevdes det at personer som bruker digitale medier har større tilbøyelighet til å vise politisk og sosialt engasjement, også

utenom den politiske sfæren (Elvestad & Fogt 2010). Andre forskere innvender at internett snarere mobiliserer personer med et allerede sterkt samfunnsengasjement. De peker på at engasjementet ofte kan stoppe ved 'likes' og 'deling' via Facebook, uten at aktiviteten fører til ekte samfunnsengasjement (jf. Morozovs begrep 'slacktivism' 2009). Bruk av sosiale medier kan med andre ord føre til passivitet og en mer fragmentert offentlighet, snarere enn å ha den samlende funksjonen som en i utgangspunktet ønsket (se eksempelvis Eimhjellen & Ljunggren 2017).

Enjolras m.fl. (2013) finner at Facebook er det mest betydningsfulle sosiale mediet i Norge og at det har en demokratisk funksjon. Facebook stimulerer både til offentlig debatt – særlig blant de unge – og bidrar til å utvide den offentlige diskursen. De finner også at sosiale medier gir nye muligheter for kollektiv mobilisering, i det en kan kalle et 'samarbeidsdemokrati'; hvor også den middelaldrende delen av befolkningen mobiliseres. Forskerne frykter imidlertid at det kan oppstå nye skiller i samfunnet som et resultat av medieutviklingen. Samtidig som flere har tilgang til å delta i debatt og diskusjon på sosiale medier, kan det dannes nye eliter, med stor grad av aktivitet og med brede nettverk som i sin tur kan få makt over den offentlige debatten.

Likeledes finner Eimhjellen og Ljunggren (2017) i en ny rapport om kollektiv handling i digitale medier, at sosiale medier gir nye muligheter for samfunnsdeltakelse, men at det ofte er de samme menneskene som deltar online og offline. Dette er oftest menn, mennesker med høyere utdanning og de med høyere sosial klassebakgrunn. Disse menneskene ytrer seg oftere politisk, utfører oftere frivillig arbeid på nett og konsumerer oftest politisk informasjon online. Rapporten viser imidlertid også at den økte informasjonstilgangen i samfunnet kan gjøre det lettere særlig for ungdom å samle informasjon om samfunnsutfordringer. På den måten kan tilgangen ha en indirekte effekt på samfunnsengasjementet hos denne gruppen. Tradisjonelt har ungdom deltatt mindre i frivillighet enn eldre. Sosiale medier kan imidlertid – som en arena tilpasset de unges hverdagsliv, kommunikasjonsmønster og interesser – føre til økt deltakelse og utjevne aldersforskjellene innen frivillig innsats. Rapporten viser også at andelen i befolkningen som deltar i digitalt frivillig arbeid øker i samfunnet. 20 prosent blant respondentene som hadde utført frivillig arbeid det siste året, oppga at deler av arbeidet ble utført i digitale og sosiale medier. Derfor kan det se ut til at digital frivillighet er et vesentlig

supplement til frivilligheten som foregår offline; selv om de fleste engasjerer seg i tradisjonell frivillighet.

Studier viser at sammenhengen mellom internettbruk og samfunnsengasjement kan være indirekte av natur; det vil si at internettaktiviteten skaper diskusjon og samtale, og derigjennom stimulerer til samfunnsdeltakelse. På samme måte som lesning av en avis kan føre til diskusjon og dermed økt samfunnsengasjement og deltakelse, kan en liknende mekanisme ses gjennom bruk av internett. Eksempelvis viser en studie av Esser og de Vreese (2007) at alle former for kommunikasjon online og offline har en positiv effekt på unge menneskers politiske engasjement. Nærmere bestemt er det grad av *interaksjon* snarere enn 'enveisformer for kommunikasjon' som bestemmer graden av samfunnsengasjement (2007, s. 1208). Andre finner at det kan være en sammenheng mellom internettbruk (i dette tilfellet nyhetslesning) og samfunnsdeltakelse, gjennom at personer i større grad involverer seg i politiske diskusjoner. Mennesker som diskuterer offentlige forhold har større sannsynlighet for å øke sin samfunnsdeltakelse enn de som ikke gjør det (Hardy & Scheufele 2005; Eveland & Dylko 2007; Xenos & Moy 2007). Shah m.fl. (2007) finner likeledes en indirekte sammenheng mellom politisk diskusjon, chatter/meldinger og samfunnsdeltakelse ved det amerikanske valget i 2004. Det er vanskelig å si i hvilken retning sammenhengen går; om det er mediebruken som fører til samfunnsdeltakelse, eller om det er et allerede eksisterende samfunnsengasjement som fører til et bestemt mediemønster (Boulianne 2011). Studier viser likevel at medier kan ha en viktig rolle i å skape slike politiske samtaler i lokalsamfunnet.

3. Metodisk tilnærming

«Interpretations are all we have» (Kafle 2011, s. 187)

I dette kapitlet beskriver jeg avhandlingens metodiske tilnærming, det vil si fremgangsmåtene jeg har benyttet for å innsamle og bearbeide informasjon. Først redegjør jeg for hvorfor jeg har valgt et kvalitativt forskningsdesign med forankring i hermeneutisk-fenomenologisk forskningsmetode (heretter: fortolkende fenomenologi), og sosialkonstruktivistisk virkelighetsforståelse, for å belyse problemstillingen. Deretter går jeg nærmere inn på utvalg, datainnsamlingsprosessen, analysestrategier, etiske betraktninger og til sist noen betraktninger om studiens forskningskvalitet og overføringsverdi.

3.1 Et kvalitativt forskningsdesign og en fortolkningsbasert forskningsforståelse

Som vist i innledningen etterspørres det flere studier av hvilken betydning de omfattende endringene vi har sett i mediemarkedet over flere tiår, har for *individer* og *brukere* av medier (Broersma & Peters 2017), med særlig fokus på hvordan både tradisjonelle og nye medier inngår i menneskers liv (Forskningsrådet 2017). Det er behov for mer kunnskap om tradisjonelle og nye mediers plass i menneskers hverdagsliv på individnivå. I neste omgang kan det gi innsikt i medienes betydning for samfunnet for øvrig, på et mellommenneskelig nivå og på samfunnsnivå. Det trengs kunnskap ikke bare om hvem som bruker ulike medier, men også om hvorfor og hvordan ulike mennesker tar i bruk og bruker ulike medier. Det vil si studier i et 'nedenfra-og-opp-perspektiv' (Broersma & Peters 2017). Som beskrevet i kapittel 1 og 2, ønsker jeg med denne avhandlingen å undersøke hvilken betydning lokalavisen og Facebook kan ha for menneskers hverdagsliv, og for deres samfunnsdeltakelse og stedstilknytning; roller som tradisjonelt er tilskrevet blant annet pressen (se eksempelvis Mathisen & Morlandstø 2018).

Kvantitativt innrettede metoder – som spørreskjemaundersøkelser og registerdata – muliggjør sammenligning mellom større grupper av individer, og kan gi beskrivelser av

utviklingen over tid. Statistisk sentralbyrå (SSB) sin årlige undersøkelse *Norsk mediebarometer*, er et eksempel på dette (se Vaage 2017). Et annet eksempel på nasjonal mediestatistikk er Sigurd Høst sin årlige oppdatering av avisutviklingen i Norge (se Høst 2017). I denne avhandlingen vil jeg imidlertid argumentere for at det også er behov for å komme *bakenfor* tallene, for å forstå betydningen av samtidens medieendringer for enkeltmennesker slik de opplever det i sitt eget liv. Jeg ønsker å belyse hvilke erfaringer forskjellige individer har med de nye medieomgivelsene, og hvilke konsekvenser dette kan ha for dem. I en spørreskjemaundersøkelse er man låst til de spørsmålene man velger å ha med, og det vil i liten grad være rom for individuelle oppfølgingsspørsmål avhengig av hva respondentene svarer. En slik tilnærming åpner heller ikke for en dypere forståelse av menneskers levde erfaringer fra personenes eget fortellerperspektiv. Selv om spørreskjemaundersøkelser *kan* gi individdata, fokuserer de snarere på forskningsdeltakerne fra et 'utenfraperspektiv' (Kvale & Brinkmann 2009).

For å få tilgang til individers egne erfaringer og fortellinger om deres medierelaterte hverdagsliv, har jeg valgt et kvalitativt forskningsdesign, og har utført dybdeintervjuer med ulike mennesker. En av fordelene med intervjuer er nettopp at de gjør det mulig å oppnå en dypere forståelse av individers opplevelser fra et 'innenfra-perspektiv' (Kvale & Brinkmann 2009). Man kan også få tilgang til deltakernes synspunkter gjennom konkretiseringer og eksemplifiseringer underveis i intervjuet (Charmaz 2006). Det finnes flere studier av mediebruk i Norge, hvor kvalitative intervjuer er brukt som metode; enten i kombinasjon med spørreundersøkelser eller alene. Blant eksemplene er studier av mediebruk hos barn og unge (Hagen & Wold 2009), lokalpolitikere (Engan 2016), studenter (Elvestad 2015) og lokaljournalister (Sørgård Olsen 2018). Disse studiene viser hvordan bruken av og motivene for bruk av lokalaviser og sosiale medier kan variere mellom ulike grupper. Det er lang tradisjon for å studere slike motiver for mediebruk innen medieforskningen. Innenfor 'uses and gratifications-tradisjonen' studerer forskere motiver for mediebruk og hvilke behov mediene fyller (Katz m.fl. 1973; Blumer & Katz 1974). Forskning innenfor denne tradisjonen viser eksempelvis at tradisjonelle medier i hovedsak ser ut til å fylle et behov for oversikt og søken etter informasjon (Vincent & Basil, 1997; Chan 2015), men også sosial fellesskapsfølelse, underholdning, sosial integrasjon og identifikasjon (McQuail 1994). Dette viser med andre ord at individers mediebruk kan variere ut fra hvilke behov de forsøker å fylle med sin bruk (Chan

2015). Mens informasjonssøkelse ser ut til å være den sterkeste motivasjonen bak lesning av 'harde nyheter' på mobil (som politiske nyhets saker), synes tidsfordriv å være den største motivasjonen for lesning 'myke nyheter' (som underholdningssaker) (Chan 2015). Mediene kan derfor fylle ulike behov og ha ulike roller for forskjellige mennesker.

I min avhandling ønsker jeg å forstå hvordan ulike mennesker bruker og reflekterer over mediers plass i sitt liv i et raskt endrende mediemiljø i samtiden. Intervjuer med mennesker om deres erfaringer fra egen mediebruk kan være en nyttig tilnærming i så henseende. Jeg følger derfor Langdridge (2007) i hans beskrivelse av at menneskers erfaringer (i dette tilfellet deres medierelaterte erfaringer), best kan forstås gjennom de *historiene* de forteller om disse erfaringene. Eller som Bech-Karlsen skriver, at «erfaringens språk er det fortellende språket» (2003, s. 22). Jeg finner derfor at et kvalitativt forskningsdesign – med kvalitative intervjuer som metode – kan muliggjøre innsikt i mediers betydning for mennesker på individnivå og innenifra; på en annen måte enn mer kvantitativt innrettede metoder som spørreskjemaundersøkelser tillater.

3.1.1 Fortolkning av mening

Mitt kvalitative forskningsdesign henter inspirasjon fra en fortolkningbasert fenomenologisk forskningsmetode og en sosialkonstruktivistisk virkelighetsforståelse. Jeg følger Henriksen m.fl. (2017) i deres beskrivelse av at ulike retninger innenfor hverdaglivssosiologien – som interaksjonisme, fenomenologi og sosialkonstruktivisme – ikke er gjensidig utelukkende. Tvert imot bør de forstås som tradisjoner som peker i samme retning; i et forsøk på å belyse hverdagslivet som en grunnleggende *sosial arena*. Retningene kan dermed danne «en ramme for å betrakte hverdagslivet som sosialt skapt mellom samfunnets deltakere, og hvor forståelsen eller tolkningen av det sosiale har stor betydning for handling» (2017, s. 15). Begge retninger forsøker å forstå og beskrive menneskers 'hverdagslivserfaringer', og befinner seg innenfor det en kan kalle en grunnleggende fortolkningbasert forskningsforståelse (Henriksen m.fl. 2017; Kefle 2011). Dette innebærer blant annet et syn på at 'språket' både

reflekterer og skaper virkeligheten på en og samme tid, og at den sosiale virkeligheten – fordi den er sosialt skapt – er avhengig av å *tolkes* for å forstås (Bratberg 2014)³.

Fenomenologien anses gjerne som en filosofi og en forskningsmetode som all kvalitativ forskning hviler på (Maykut & Morehouse 1994). Retningen kan spores tilbake til filosofer som Husserl (1959-1838) og Heidegger (1889-1976), og kan beskrives som studiet av fenomeners natur og mening. Det vil si at en er opptatt av hvordan ting fremstår for oss gjennom vår erfaring. Forskeren skal gi en rik beskrivelse av en slik levd erfaring (Finlay 2009; Merleau-Ponty 1962). Tradisjonell filosofisk fenomenologi forfekter at man kan se bort fra forskerens egen påvirkning på forskningen som gjøres, og at man kan nå en kjerne eller en essensiell forståelse av et fenomen. Dette er noe man motsetter seg innen fortolkende fenomenologi (Kafle 2011). Her drar man veksler på både fenomenologiens innretning mot mening og beskrivelse, og hermeneutikkens fortolkningsfilosofi. På den ene siden har vi her et fenomenologisk fokus på å forstå menneskers *levde erfaring* ut fra individets egne beskrivelser og opplevelser (Kvale & Brinkmann 2009). På den andre siden har vi en hermeneutisk forståelse av at all forskning er tolkningsbasert, og uunngåelig påvirket av forskerens egne forforståelser og fordommer. Følgelig kan man aldri få den hele og fulle oversikten over disse forforståelsene (Kvale & Brinkmann, 2009; van Manen 1997; Heidegger 1959). En tenker seg derfor at det finnes utallige tolkningsmuligheter, og at man heller enn å søke etter en essensiell kjerne av forståelse, skal forsøke å «avdekke verden som erfart av individet» (Kafle 2011, s. 186, min oversettelse). Jeg følger Lindseth og Norberg (2004, s. 147) et godt stykke på vei når de beskriver at de verken tror på 'ren' fenomenologi, hvor forskningen anses som upåvirket av tolkning, eller 'ren' hermeneutikk (teksttolkning), hvor teksten ikke sier *noe* om menneskers erfaringer.

Intervjuene forteller meg ikke *alt* om individenes medierelaterte hverdagslivserfaringer, men det forteller meg *noe*; fortrinnsvis om individenes egen opplevelse av medier i sitt hverdagsliv.

³ Som tidligere presisert, danner sosialkonstruktivismen og fortolkende fenomenologi (retninger innenfor et tolkningsbasert forskningsregime) rammer for datainnsamling, analyse og eget forskerblikk mot eget datamateriale; selv om jeg i stor grad benytter meg av mediesosiologiske og samfunnsgeografiske teorier og perspektiver i kappens og de enkelte tekstenes teorideler. Dette gjøres av et ønske om å bidra inn i kunnskapsutviklingen innenfor forskningen på lokalmedier og sosiale medier.

Intervjuene gir kunnskap om medieendringenes betydning for mediebrukerne, slik de selv opplever det 'nedenfra-og-opp' (Broersma & Peters 2017). Dermed bidrar de til å utfylle den kunnskapen vi allerede har gjennom mediestatistikk (Vaage 2017). Min studie kan også gi informasjon om ulike menneskers medierelaterte behov – det vil si hvilke behov medier synes å fylle for ulike mennesker i deres hverdagsliv (Katz m.fl. 1973). Intervjudataene kan med andre ord fortelle noe om hvem som bruker hvilke medier på hvilken måte, og hvilke behov forskjellige medier fyller for ulike individer. Som Katz m.fl. (1973, s. 516) påpeker: Et menneske med rutiniserte arbeidsoppgaver (fabrikkarbeid eller rutinisert kontorarbeid) vil muligens ha noen andre mediebehov, for eksempel som avkobling, sammenlignet med mennesker i andre sosiale miljøer, som kan gi noen andre medierelaterte ønsker og behov. Eksempelvis kan TV-titting bli en form for 'selskap' for eldre, aleneboende og andre som tilbringer mye tid alene hjemme. Katz m.fl. (1973) spør seg om slike faktorer kan være med på å forklare hvorfor noen mennesker konsumerer nyheter i større grad enn andre.

Sosialkonstruktivisme som forskningsretning kan spores tilbake til verket *Den samfunnsskapede virkelighet*, hvor Berger og Luckmann (1966) tok utgangspunkt i Schützs fenomenologi, og videreutviklet den. Schütz selv fokuserte på hverdagslivets strukturer, og snakket om livsverden som den naturlige og uproblematisk dimensjonen i menneskers hverdagsliv (Schütz & Luckmann 1973). Berger og Luckmann kan sies å forfekte en filosofisk og sosiologisk retning innenfor fenomenologien som vektlegger hvordan vi konstruerer verden gjennom erfaring og sosial handling. Vår sosiale virkelighet i dag – og vårt hverdagsliv – er i stor grad formet av interaksjoner med og via medier. Couldry og Hepp (2016) børstet nylig støvet av Berger og Luckmanns (1966) klassiske verk, og argumenterer for at medier er en så stor del av menneskers hverdagslivserfaringer, at både fenomenologien og sosialkonstruktivismen må forholde seg til dem. Den sosiale verden skapes og gir mening for oss gjennom kommunikasjon og fortolkning. Derfor må forskeres forståelse av den sosiale verden i dag også forholde seg til de *materielle strukturerne* der kommunikasjon foregår i samtiden. Det vil si på et mangfold av digitale flater og kanaler, som er tett sammenvevet med ansikt-til-ansikt-kommunikasjon på ulike måter.

Gjennom fortellinger fra mine informantere kan jeg vise at hverdagslivet som arena for sosial handling ikke bare er basert på ansikt-til-ansikt-kommunikasjon, slik Berger og Luckmann

(1966) konsentrerte analysene sine rundt, men også på mediert kommunikasjon. Intervjuene i denne studien kan gi et innblikk i hvordan dette kommer til uttrykk for ulike mennesker. Min sosialkonstruktivistiske inspirasjon former et ønske om å forstå hvordan mennesker skaper virkeligheten gjennom sosial interaksjon, også når denne foregår via materielle strukturer som smarttelefoner og apper. Slik kan mennesker skape en relasjon til lokalsamfunnet som en sosial arena eller 'møteplass' for interaksjon (se også Massey 2005). I avhandlingens tekstbidrag bringer jeg dette inn i en diskusjon om mediers rolle i å skape en sosial og identitetmessig tilknytning til bostedet; og hvordan mennesker inngår i lokal samfunnsdeltakelse gjennom samarbeidsbasert mediert handling (se artiklene). Studiens intervjufortellinger kan gi et innblikk i hvordan dette kommer til uttrykk i samtiden, for ulike mennesker i forskjellige deler av livet.

En slik forskningsforståelse har også hatt betydning for måten jeg har samlet inn data på. Jeg har eksempelvis forsøkt å få en så *rik beskrivelse* av menneskers erfaringer som mulig, ved å utforme og benytte meg av en semi-strukturert intervjuguide (se vedlegg 2). Guiden har rom for å følge opp informantenes fortellinger, og gå mer i dybden på de aspektene informantene selv opplever som viktige (Kvale & Brinkmann 2009). Det vil si at jeg ikke har valgt en detaljert og strukturert intervjuguide, men snarere en guide med noen temaer jeg har ønsket fokus på (Kvale 1997). Riktignok består intervjuguiden også av en del konkrete spørsmål, men disse er i større grad brukt som hjelp i tilfeller hvor intervjupersoner ikke selv reflekterer i dybden over de ulike temaene jeg ønsket innblikk i. Å utføre semi-strukturerte intervjuer åpner for flere refleksjoner, hvor forskeren tas med på en reise inn i informantens egen forståelse. Sagt på en annen måte kan jeg som forsker få tilgang til mer reflektert innsikt; et ideal innen et fortolkningsbasert forskningsregime (van Manen 2011; Kvale 2009). Jeg har også bedt informantene føre medielogg som en måte å bevisstgjøre informanter om deres mediehverdag før selve intervjuavtalen. Målet har vært å kunne komme i *dybden* på deres opplevelser av egne medierelaterte erfaringer, som gjerne er ubevisste og vanebaserte (se kapittel 3.2.2 for mer om dette). Dette forskningsdesignet har hatt betydning for teksttolkningen. Jeg anerkjenner at jeg som forsker har med meg noen teoretiske forforståelser inn i tolkningene jeg gjør. I avhandlingen forsøker jeg å belyse mediens betydning for stedstilknytning, samfunnsdeltakelse og hverdagsliv; hvor jeg uunngåelig vil være påvirket av den forskningslitteraturen som preger dette forskningsfeltet. Av den grunn

benytter jeg meg også av en tematisk kategorisering av intervjumaterialet, med bakgrunn i de tre fokusområdene (se kapittel 3.3 for en dypere redegjørelse for dette).

3.2 Datainnsamling

3.2.1 Lokalsamfunn og informanter

Denne studien inneholder et intervjumateriale bestående av 29 semi-strukturerte dybdeintervjuer med individer bosatt i to norske lokalsamfunn. Valg av lokalsamfunn og informanter ble foretatt på bakgrunn av noen bestemte kriterier. Først og fremst ønsket jeg å intervju mennesker i lokalsamfunn av ulik størrelse. Jeg ville vise hvordan mennesker bosatt i lokalsamfunn med ulik befolkningstetthet og avissituasjon benytter seg av tradisjonelle nyhetsmedier og sosiale medier. Derfor rekrutterte jeg personer bosatt i én mindre og perifer kommune, og én større og mer sentralisert norsk kommune. Dermed måtte det utgis lokalaviser på stedene; enten lokale fådagersaviser, lokale dagsaviser eller lokale ukesaviser. Av en lang liste over potensielle steder, valgte jeg meg et mindre lokalsamfunn i Nord-Norge, med om lag 1700 innbyggere, hvor det utgis en ultralokal ukesavis og en regionsavis. Dermed valgte jeg en middels stor by sentralt på Østlandet, med omtrent 30.000 innbyggere, hvor det utgis en ultralokal gratis ukesavis og en regional dagsavis. Utvalgsstedene og informantene er anonymisert av hensyn til studiedeltakernes konfidensialitet.

I tillegg ønsket jeg variasjon i materialet med hensyn til informantenes alder, kjønn, livsfase og botid. I denne avhandlingen studerer jeg menneskers bruk av både tradisjonelle nyhetsmedier og sosiale medier. Flere studier viser at det finnes store aldersforskjeller i menneskers mediebruk, som jeg allerede har omtalt tidligere i kappen. Eldre mennesker bruker lokalaviser hyppigere enn yngre, og yngre mennesker bruker sosiale medier mer enn de eldre (Vaage 2017). Jeg har også vist hvordan livsfase kan ha betydning for menneskers mediebruk (se for eksempel Damkjær 2016). Derfor har jeg rekruttert individer i alle aldre og som befinner seg på ulike stadier av livsløpet; med og uten barn, i og utenfor arbeidslivet. Andre mediestudier viser at botid kan ha betydning for mediebruk; fortrinnsvis at mennesker som har bodd lenge på et sted og som ikke har flytteplaner i større grad leser lokalavisen og er sterkest tilknyttet lokalsamfunnet (Stamm 1985; Skogerbø & Lundby 1988; Elvestad 2008).

Jeg har derfor søkt å rekruttere både innflyttere og innfødte i lokalsamfunnene. I tillegg har jeg forsøkt å sikre en kjønnsmessig jevn fordeling av materialet, også i lys av statistikk som viser at menn er noe mer aktive internettbrukere enn kvinner (Vaage 2017, s. 5). For å belyse sammenhengen mellom personenes mediebruk og samfunnsengasjement, har jeg til sist også vært opptatt av å rekruttere individer som i ulik grad er engasjert politisk, kulturelt og frivillig på bostedet. Mange av informantene – men ikke alle – var engasjert på ulike måter og i forskjellig grad. Noen var sporadisk frivillige i det lokale idrettslaget, andre var tillitsvalgte på jobben, aktive i frivillige organisasjoner eller politisk engasjerte. Formålet med et slikt bredt utvalg informanter er å få tilgang til så mange medierelaterte hverdagspraksiser som mulig. Dette utvalget vil ikke være egnet for generaliseringer, men det vil kunne gi ny innsikt i hvorfor og hvordan personer i ulike lokalsamfunn bruker lokalaviser og Facebook, samt deres levde erfaringer med bruken.

Datamaterialet legger opp til en viss grad av komparasjon. I artikkel 2 diskuterer jeg eksempelvis betydningen av ulike medier for innflyttere og innfødte, med utgangspunkt i analysen og funnene som utkrystalliserte seg i analyseprosessen (se også kapittel 3.3). I artikkel 3 diskuterer jeg ulikheter mellom yngre og eldres bruk av medier i relasjon til samfunnsengasjement. I artikkel 1 går jeg i dybden på eldres mediebruk i seg selv. Jeg diskuterer i mindre grad ulikheter mellom de to lokalsamfunnene, og mellom menn og kvinner. Dette skyldes i hovedsak at jeg ikke finner store kjønnsmessige forskjeller mellom mennesker bosatt i de to lokalsamfunnene, med henblikk på deres bruk av medier i relasjon til samfunnsengasjement og stedstilknytning. Snarere finner jeg at en kan skille mellom hvordan mennesker i ulike aldre – eller med ulik tilknytning til lokalsamfunnet – bruker medier, er samfunnsengasjerte og oppretter en relasjon til bostedet. Derfor bruker jeg også kappen til å sette disse funnene inn i en større sammenheng; i en diskusjon av hvordan generasjon og livsfase kan forklare ulikheter i mediebruk, og hvilken betydning mediene har for stedstilknytning og samfunnsdeltakelse blant individer i materialet som en helhet. Min kvalitative tilnærming gir ny innsikt i mediers betydning for mennesker i deres hverdagsliv, slik de selv opplever det – innenfra og nedenfra (Broersma & Peters 2017). På den måten kan jeg supplere og utdype statistiske analyser av menneskers medievaner (Vaage 2017). Studien gir innblikk i medieendringenes betydning for ulike mennesker, gjennom å få frem gode historier om mediers plass og behovene mediene fyller for den enkelte i deres tilværelse.

3.2.2 Forstudie og forberedelser

Før jeg satte i gang med rekrutteringen av informanter, meldte jeg inn prosjektet til Norsk Senter for Forskningsdata (NSD), og fikk det godkjent der. Deretter utformet jeg et informasjonsskriv til potensielle informanter (se vedlegg 1), sammen med en foreløpig intervjuguide som jeg ønsket å prøve ut på et utvalg pilotdeltakere. Jeg rekrutterte til sammen fem personer utenom hovedutvalget – tre kvinner og to menn – til en slik forstudie. I denne avhandlingen ønsker jeg å få en forståelse av hvorfor og hvordan mennesker bruker de mediene de gjør og hvordan dette igjen kan sees i sammenheng med deres tilknytning til lokalsamfunn og samfunnsengasjement. På et tidlig stadium i arbeidet med prosjektet la jeg merke til hvor krevende det var å skulle artikulere mitt eget forhold til medier i min hverdag. Jeg opplevde at medier var en så naturlig del av mine vaner og rutiner at jeg ikke var dem helt bevisst. Ulike forskere har også pekt på mediebruk som mer eller mindre ubevisste vaner og ritualer (Carey 1989; Silverstone 1994) og hvordan ulike mennesker kan ha forskjellige behov og motiver for bruk av ulike medier (Katz m.fl. 1973; Chan 2015). Jeg skjønnte derfor tidlig at jeg måtte få informantene til å *reflektere* over sine medievaner i forkant av intervjuet, for å få mest mulig dybdeinformasjon om den betydning medier har i personenes hverdag. Jeg valgte derfor å la informantene loggføre egen mediebruk fra morgen til kveld på en vanlig dag. Jeg prøvde dette først ut på pilotdeltakerne (se vedlegg 3 for medieloggen). Planen med denne medieloggen var at den skulle fylles ut før intervjusamtalen, og danne et utgangspunkt for intervjuet.

Forsøket med medielogg blant pilotdeltakere fungerte bra. Jeg opplevde at loggføringen gjorde informantene bevisste på sin egen mediebruk. Loggen viste seg også å danne et godt utgangspunkt for samtale om deres medierelaterte hverdagspraksiser, sett fra deres eget perspektiv. Flere pilotdeltakere fortalte at de var overrasket over hvor mye tid de brukte på sosiale medier den valgte dagen, og at internett og sosiale medier var noe som kontinuerlig befant seg i bakgrunnen av deres hverdagslige handlinger. Slike refleksjoner antar jeg at jeg ikke ville ha fått tilgang til uten en form for bevisstgjøring på forhånd. Loggen så dermed ut til å bevisstgjøre pilotdeltakerne, og den ga dermed også meg som forsker en bedre forståelse av deres mediebruk. Derfor besluttet jeg å videreføre medieloggen også til studiens

hovedutvalg. Loggen var en integrert del av intervjusamtalen og ikke gjenstand for analyse som en selvstendig studie.⁴

Etter pilotintervjuene videreførte jeg intervjuguiden stort sett slik den var utformet, men endret rekkefølgen på noen av spørsmålene. Jeg opplevde eksempelvis at det var bedre å begynne samtalen med spørsmål om informantens forhold til bostedet, i stedet for å begynne med medierelaterte spørsmål. På den måten kunne informanten snakke seg litt 'varm', og jeg dannet meg samtidig et inntrykk av personens tilknytning til stedet. Dersom vedkommende fortalte om sitt arbeid med PC eller deltakelse i frivillighet, kunne dette i neste omgang være en fin inngang til spørsmål rundt bruken av medier relatert til disse aktivitetene. Jeg omformulerte også noen spørsmål til mer åpne formuleringer, som inviterte til mer dyperegående fortellinger.

Intervjuguiden jeg benyttet består av en bakgrunnsdel med en rekke oppvarmingsspørsmål, og fem tematiske bolker: 1. Bosted og stedstilknytning; 2. Kommunikasjon og sosiale relasjoner; 3. Mediebruk i hverdagen; 4. Medielogg og 5. Samfunnsengasjement, meningsytring, diskusjoner og debatter (se vedlegg 2). Under hver bolke står det noen hovedspørsmål som jeg ønsket at intervjupersonen skulle reflektere over i løpet av samtalen, i tillegg til noen hjelpespørsmål som jeg selv benyttet meg av, hvis jeg ønsket ytterligere informasjon. Det er viktig å bemerke at jeg ikke fulgte intervjuguiden slavisk, verken med henblikk på rekkefølge eller ordrett spørsmålsformulering. Som nevnt ønsket jeg å følge informantens historier, og jeg stilte derfor en rekke spontane oppfølgingsspørsmål som kunne gi meg en dypere forståelse av informantens fortellinger (Kvale & Brinkmann 2009). Hovedintensjonen med intervjuene var å få mest mulig utfyllende og refleksive beskrivelser av personenes egne medievaner i hverdagen, deres relasjon til andre mennesker, bostedet, og eventuelt deres samfunnsengasjement.

⁴ Selv om seks personer i hovedutvalget møtte til intervjuavtalen uten utfylt logg, opplever jeg at den likevel ga intervjupersonene en anledning til å reflektere over egne medievaner og fungerte godt som en bevisstgjøring av disse.

3.1.3 Utvalg

Som nevnt består denne studien av et datamateriale med 29 dybdeintervjuer med ulike mennesker i et lokalsamfunn i Nord-Norge og et på Østlandet. Som utgangspunkt for rekruttering av disse benyttet jeg meg av egne og venners bekjente med tilknytning til de utvalgte lokalsamfunnene. Denne framgangsmåten ga meg en liste med mulige kandidater ut fra de allerede nevnte utvalgsriteriene. Deretter tok jeg kontakt med aktuelle individer over telefon, e-post eller gjennom Facebook. For hver enkelt person jeg snakket med, ble jeg ledet videre til nye kandidater. På den måten kan en si at rekrutteringen av intervjupersoner (delvis) foregikk ved hjelp av *snøballmetoden*. Her benytter en seg gjerne av nøkkelpersoner som deretter leder en til andre aktuelle kandidater. Slik utvides utvalget for hver rekruttert informant (Bernard 2013). En ulempe med en slik innsamlingsmetode er at det kan være vanskelig å kontrollere rekrutteringsprosessen. Sett utenfra kan prosessen bære preg av å være mer vilkårlig (Berniacki & Waldorf 1981). Merk derfor at jeg utførte intervjuer løpende mens rekrutteringsprosessen pågikk, slik at jeg kunne regulere behovet for kandidater med henblikk på kjønn, alder, livsfase, botid og type eller grad av engasjement for lokalsamfunnet.

Jeg tok imidlertid også kontakt med mennesker utenom bekjentes lister og tips fra allerede rekrutterte informanter. Jeg kontaktet eksempelvis pensjonistforeninger via telefon og e-post, og frivillige ungdomsorganisasjoner via Facebook. Jeg ba dessuten personer i eget nettverk på Facebook om å spre et informasjonsskriv på Facebook (vedlegg 1). I tillegg la jeg ut informasjon om studien på ulike lokal- og distriktsgrupper på Facebook; deriblant grupper av typen «du vet du er fra [lokalsamfunn] når...», diskusjonsforum, lag- og foreningsgrupper, og sider tilhørende frivillige organisasjoner. Siden studiens utvalgssteder er anonymisert av hensyn til deltakernes konfidensialitet, har jeg etter beste evne forsøkt å slette alle digitale spor etter rekrutteringsprosessen. De fleste intervjupersonene ble rekruttert gjennom nøkkelpersonenes lister, og snøballeffekten som fulgte. Færre tok selv kontakt via Facebook og ulike diskusjonsfora.

Tabell 1 viser en oversikt over de rekrutterte informantene, fordelt etter kjønn/alder, bosted, innfødte og innflyttere (i barndom, ungdom eller i voksen alder):

Tabell 1. Oversikt over utvalget basert på kjønn/alder, bosted, innfødte og innflyttere, sortert etter bosted:

KJØNN/ALDER	BOSTED	BOTID
Kvinne, 17	Østlandet	Innfødt
Kvinne, 19	Østlandet	Innfødt
Mann, 27	Østlandet	Innflytter (i voksen alder)
Mann, 28	Østlandet	Innfødt
Kvinne, 33	Østlandet	Innfødt
Kvinne, 42	Østlandet	Innfødt
Mann, 46	Østlandet	Innflytter (i voksen alder)
Mann, 47	Østlandet	Innflytter (i voksen alder)
Mann, 48	Østlandet	Innflytter (i barndommen)
Mann, 52	Østlandet	Innflytter (i voksen alder)
Kvinne, 54	Østlandet	Innflytter (i voksen alder)
Mann, 62	Østlandet	Innflytter (i voksen alder)
Mann, 64	Østlandet	Innflytter (i voksen alder)
Kvinne, 70	Østlandet	Innflytter (i voksen alder)
Mann, 78	Østlandet	Innfødt
Kvinne, 79	Østlandet	Innflytter (i voksen alder)
Kvinne, 28	Nord-Norge	Innflytter (i barndommen)
Kvinne, 29	Nord-Norge	Innflytter (i voksen alder)
Kvinne, 30	Nord-Norge	Innflytter (i ungdommen)
Mann, 32	Nord-Norge	Innflytter (i voksen alder)
Kvinne, 35	Nord-Norge	Innflytter (i ungdommen)
Kvinne, 35	Nord-Norge	Innflytter (i voksen alder)
Kvinne, 46	Nord-Norge	Innfødt
Mann, 48	Nord-Norge	Innflytter (i voksen alder)
Mann, 63	Nord-Norge	Innfødt
Mann, 69	Nord-Norge	Innfødt
Mann, 72	Nord-Norge	Innflytter (i barndommen)
Kvinne, 80	Nord-Norge	Innflytter (i voksen alder)
Mann, 84	Nord-Norge	Innfødt

Av utvalgte 29 informanter er 14 kvinner og 15 menn. 13 personer er bosatt i Nord-Norge, og 16 personer på Østlandet. 10 av intervjupersonene er innfødte (født, oppvokst og bosatt) i sitt lokalsamfunn, mens 19 er innflyttere (i barndommen, ungdommen eller i voksen alder). Det er imidlertid verdt å merke seg at samtlige innflyttere over 35 år har vært bosatt i sitt nåværende lokalsamfunn over flere år; alt fra et par år til mange tiår. Det er flere eldre menn enn kvinner over 60 år i materialet; og det er flere kvinner under 35 år enn menn i denne

aldersgruppen. Den yngste intervjupersonen på Østlandet er 17 år, mens den yngste intervjupersonen i Nord-Norge er 28 år. Utvalget er ikke representativt eller stort nok til at jeg kan trekke konklusjoner som kan generaliseres. Materialet består imidlertid av et variert utvalg av personer i to ulike lokalsamfunn, og ved å studere deres mediebruk vil vi kunne si noe om hvordan mediebruk varierer mellom ulike individer i samtiden.

Jeg utførte intervjuene i to perioder. Først rekrutterte og intervjuet jeg unge voksne og eldre, deretter personer i mellomsjiktet. I perioden mars - april 2015 intervjuet jeg 11 unge voksne (mellom 17 og 35 år) og 10 eldre (mellom 62 og 84 år) fordelt på begge lokalsamfunnene, før jeg i perioden fra desember 2015 til februar 2016 intervjuet de øvrige. Her endte jeg opp med åtte intervjuer med personer mellom 42 og 52 år. Det er vanskelig å si om jeg med dette står igjen med et 'mettet utvalg' – det vil si at rekrutteringen av nye informanter ikke ville ha gitt vesentlig ny informasjon (Tjora 2012). Jeg fant det vanskeligere å rekruttere yngre informanter, og ønsket meg flere unge voksne, mannlige informanter, særlig bosatt i Nord-Norge, og flere eldre kvinner. Det var imidlertid min vurdering at jeg – etter disse to rundene – hadde tilstrekkelig *bredde* i utvalget. Vurderingen bygde på mine utvalgsriterier, de ulike informantenes medierelaterte hverdagspraksiser sammenholdt med samfunnsdeltakelse, stedstilknytning og hverdagslivsorganisering. Derfor valgte jeg å avslutte rekrutteringsprosessen.

Jeg befant meg i hvert av lokalsamfunnene i omtrent en uke, og intervjuene ble gjennomført henholdsvis på det lokale biblioteket og på et sentralt hotell. To intervjuer ble utført over Skype. Intervjuer over Skype kan være et nyttig verktøy når det av en eller annen grunn ikke lar seg gjøre å møtes fysisk. Det er imidlertid fare for at man som forsker ikke får med seg ikke-verbal kommunikasjon. Dessuten kan tekniske problemer ødelegge for flyten i intervjuet og den generelle kommunikasjonen mellom forsker og informant (Lo Iacono m.fl. 2016). Det er imidlertid min vurdering at jeg alt i alt fikk like god dybde og flyt på disse intervjuene, som dem jeg utførte ansikt-til-ansikt. Begge intervjuformer ble innledet av en mer uformell samtale mellom oss, før jeg fortalte litt om avhandlingsprosjektet og hva intervjuene skulle brukes til. Deretter ble informantene spurt om det var ok at jeg tok lydopptak av intervjusamtalen, hvorpå jeg forsikret personen om konfidensialitet og personvern. Etter at vedkommende skrev under på en samtykkeerklæring, ble lydopptakeren slått på og intervjuet startet. Jeg ønsket å

skape en uformell atmosfære rundt intervjuet, og forsøkte å være bevisst på eget kroppsspråk og verbale signaler. Det vil eksempelvis si at jeg forsøkte å ha et vennlig ansiktsinntrykk og en oppmuntrende kroppsholdning. Jeg håper og tror at dette oppmuntret til videre utdyping underveis i samtalen.

Samtlige intervjuer er transkriberte, noen av meg, andre av en profesjonell transkriptør. Alle intervjuene er skrevet ordrett ned og inneholder tegnsettingene '...' (som henviser til en liten pause i teksten) og '(...)' (som innebærer en lengre pause hvor informant tenker eller nøler). I noen av tilfellene har jeg gått tilbake i lydopptaket og forsøkt å få et inntrykk av stemningen, slik at jeg bedre kan erindre situasjonen og tolke fortellingene i lys av dette. Alle små nølinger som 'eh' eller 'kremt' er imidlertid ikke tatt med i transkripsjonene.

3.3 Analyse

Innen fortolkningsbaserte kvalitative metoder (som sosialkonstruktivisme og fortolkende fenomenologi) finnes det ingen fastsatt metode, i form av en skritt-for-skritt-guide for analyse (Merriam 1988; Tjora 2012). Dette henger blant annet sammen med den grunnleggende forståelsen av at man aldri kan nå en essensiell *tolkning* av et materiale; i betydningen at en ikke kan tilsidesette egne forforståelser eller lese intervjutekst som en åpen og nøytral bok; og derav nå en kjerne av sannhet. Snarere ønsker en å gjøre en tolkningsbasert beskrivelse av fenomenet (van Manen 1997). I dette tilfellet hvordan menneskers medierelaterte hverdagsliv – og deres levde opplevelse av dette – kan beskrives og forstås. Denne beskrivelsen er i seg selv en fortolking. En oppfordres imidlertid til å ha en åpen inngang til studiefeltet, utforske erfaringen slik den er levd og opplevd, beskrive det studerte fenomenet gjennom gjentakende skriving og å sammenholde delene med helheten (Kafle 2011, s. 191). Det innebærer gjentatte gjennomlesninger og tolkninger (van Manen 1997). Målet er ikke å ende opp med en 'kloning' av informantenes historier, men gi en tolkningsbasert forståelse for informanters refleksjoner og erfaring (Sharkey 2001).

En kan si at denne avhandlingen er *abduktivt* eksplorerende. Det vil si at jeg har gått induktivt inn i analysen av materialet, og latt informantenes fortellinger lede meg videre i tolkningen. Samtidig anerkjenner jeg at jeg som forsker har med meg noen teoretiske forforståelser inn i

denne prosessen – også på bakgrunn av den fagretningen avhandlingen skrives innenfor og den litteraturen jeg i den forbindelse har forholdt meg til (Se Blaikie 2010).⁵ Det har vært min ambisjon å bidra til å belyse allerede eksisterende forskning på dette feltet, i relasjon til samfunnsengasjement, stedstilknytning og hverdagsliv, slik informantene opplever det og reflekterer over det. Derfor har jeg også brukt en *temabasert tilnærming* for å analysere datamaterialet (Kvale & Brinkmann 2009). Det vil si at jeg har klassifisert eller kodet materialet i henhold til tema og fokusområdene i studien (hverdagsliv, stedstilknytning og samfunnsdeltakelse). Slik kategorisering innebærer rent praktisk at man knytter ett eller flere nøkkelord til de enkelte tekstavsnittene for å kunne identifisere utsagn og deretter systematisk konseptualisere utsagnene. Med andre ord kategoriserer man mening (Kvale & Brinkmann 2009, s. 208). På denne måten kondenseres teksten til mer håndterlige og oversiktlige enheter, som gjør det lettere å identifisere mønstre og sentrale temaer i materialet (Thagaard 2009). Jeg har utviklet koder ved gjenntatt gjennomlesning av materialet; det vil si en begrepsstyrt koding (Thagaard 2009, s. 209).

Siden jeg begynte med å rekruttere og intervjuer eldre og unge voksne i begge lokalsamfunn, er det også disse intervjuene jeg analyserte først. Jeg begynte derfor analyseprosessen før jeg hadde utført alle intervjuene i det som utgjør det endelige utvalget. En kan si at analysen av mine intervjuer begynte allerede i intervjusituasjonen, hvor jeg noterte meg interessante innsikter fra informantenes fortellinger. Analysen fortsatte under transkripsjonen og gjennomlesningene av intervjuene. Etterhvert som jeg leste intervjuene gjentatte ganger, sammenlignet jeg dem med hverandre, og dannet meg sakte men sikkert en oversikt over likheter og ulikheter mellom informantene. Ved gjentatt gjennomlesning av intervjuene, ønsket jeg for det første å danne meg et helhetsinntrykk av tekstene, og kode intervjufortellingene tematisk med henblikk på fokusområdene: medierelatert hverdagsliv,

⁵ En begrensning med en slik abduktiv inngang kan være at jeg derfor blir ekstra ivrig på å forfølge visse resonnementer og fortellinger. Eksempelvis kunne jeg føle entusiasme over informantbeskrivelser av at lokalavisen gir en følelse av å høre til på stedet. Mine egne forskningsinteresse og bakgrunn fra mediesosiologi førte også til en form for gjenkjennelse i – og interesse for – informanternes bruk av Facebook til aksjonering og mobilisering til frivillig handling. Samtidig kan disse interessene og teoretiske forforestillinger også gjøre det lettere for meg å stille gode oppfølgingsspørsmål, slik at jeg får en så dyp redegjørelse for disse fenomenene som mulig. En slik forskningsmessig begeistring trenger heller ikke å være et onde så lenge man er den bevisst, reflekterer over den, og bruker den på en konstruktiv måte til å utvikle gode analyser av et fenomen (Blaikie 2010).

stedstilknytning og samfunnsdeltakelse. Det vil for eksempel si koding av mediebruk i hverdagen (hvilke medier brukes på hvilke måter av hvilke informanter), hvordan opprettholdes en relasjon til mennesker på bostedet og stedet som sådan, og hvordan bruker informanter medier i relasjon til ulike former for samfunnsengasjement. Jeg fokuserte på å finne interessante koplinger, kontraster og innsikter som kunne belyse kompleksiteten i informantenes medierelaterte erfaringer, og hvordan disse kunne forstås i relasjon til hverandre. Etter hvert som jeg tolket enkeltintervjuer, gikk jeg også tilbake til de øvrige intervjuene for å undersøke hvordan min egen forståelse og tolkning sto i sammenheng med materialet i sin helhet. Illustrerende sitater fra enkeltinformanter ble satt i relasjon til temaer som fremkom hos andre. Dette ledet meg videre i analysen. Temaene jeg endte opp med – og de ulike fortellingene som inngikk i ulike underkategorier – tilsvarer i stor grad temaene som diskuteres i de enkelte artiklene/bokkapitlene (se artiklene). Etter hvert som jeg fullførte flere intervjuer, ble disse transkribert og analysert fortløpende.

Både min fenomenologiske og sosialkonstruktivistiske innretning leder meg til å forsøke å forstå menneskers medierelaterte *hverdagsliv* slik de selv beskriver og opplever det; med forbehold om at jeg aldri vil nå en essensiell tolkning av fenomenet. Det har jeg redegjort for tidligere i kapittelet. Når informantene skildret sin mediebruk, oppdaget jeg ulikheter i beskrivelsen av 'hverdagslivsrytmen' hos eldre som bruker sosiale medier, sammenlignet med eldre som ikke gjør det. Dette ledet meg videre i den tematiske analyseprosessen og resulterte i en artikkel med utgangspunkt i dette funnet (se artikkel 1). Jeg fant også ulikheter i måten informanter beskriver sin bruk av lokalavis og Facebook på, i relasjon til sitt samfunnsengasjement (se artikkel 3). Videre la jeg merke til hvordan lokalavis og Facebook ser ut til å ha betydning for informanters stedstilknytning på ulike nivåer; som relasjonell tilknytning og som identitetsmessig tilknytning (se artikkel 2). Inspirasjonen fra sosialkonstruktivisme gjorde meg også interessert i å undersøke hvordan den sosiale verden skapes gjennom interaksjon, for eksempel hvordan informanter går inn i kollektiv samfunnsinnsats, og bruker medier til å opprettholde en relasjon til stedet de bor på og menneskene omkring seg (se de vedlagte artiklene).

Som tidligere nevnt, har jeg i mindre grad sett på hvordan ulikheter i mitt materiale kan forklares av faktorer som kjønn, bygd eller by og størrelsen på lokalsamfunnene. Som de neste

kapitlene skal vise, er de fleste ikke-leserne av lokalavisen også de yngste i studien (alle bosatt i lokalsamfunnet på Østlandet).⁶ Det er imidlertid sannsynlig å anta at dette handler mer om deres grad av forankring til lokalsamfunnet som innflyttere og alder – siden de yngste i befolkningen leser papiraviser i minst grad (Vaage 2017) – enn at dette dreier seg om forskjeller mellom bygd og by. Det er også verdt å merke seg at den yngste informanten i lokalsamfunnet i Nord-Norge er 28 år, mens den yngste på Østlandet er 17. Det kan forklare at ikke-lesere av lokalavisen er bosatt på Østlandet. Jeg finner informanter på begge steder som benytter seg av lokalavisen og Facebook på liknende måter når det kommer til samfunnsengasjement og stedstilknytning (se kapittel 4 for en oversikt over artiklenes hovedfunn). I mitt materiale er det noen flere unge voksne kvinnelige informanter som er engasjert i frivillighet tilknyttet barn og oppvekst. Dette ser imidlertid ut til å handle mer om livsfasen de befinner seg i (etableringsfase med barn) enn om kjønn. Utvalget består dessuten av flere kvinner enn menn i denne aldersgruppen (se tabell 1), og det er derfor ekstra vanskelig å vurdere om slike ulikheter kan forklares med referanse til kjønn (se kapittel 5 for diskusjoner om ulikheter i mediebruk blant mennesker i ulike generasjoner og livsfaser).

Med bakgrunn i innsikter fra dette kapitlet, kan jeg ikke hevde at denne analysen og mine funn representerer den *ene sanne* tolkningen av informantenes medierelaterte erfaringer. Men analysen har tatt utgangspunkt i informantenes egne fortellinger, og jeg har analysert disse med henblikk på å få frem noen av de forståelsene som fremkom og ble til i intervjusituasjonen. I tråd med den mellomposisjonen for tolkning som jeg har redegjort for, vil mine konklusjoner verken være en direkte avbildning av en essensiell mening, eller en ren konstruksjon. Meningsskapelsen henger sammen med noe i den virkelige verden, selv om det vil være umulig å presentere dette på en nøytral måte (Schwandt 2003). Intervjuene sier ikke alt om menneskers medierelaterte hverdagsliv, men de forteller oss noe om hvordan informantene der og da valgte å beskrive og fortelle om egne medierelaterte erfaringer. Det er dette jeg har tolket og forsøkt å gi en forståelse av i denne avhandlingen.

⁶ Seks informanter beskriver seg selv om nærmest ikke-lesere av lokalavisen. Fire av disse er de yngste i utvalget og de to andre er middelaldrende innflyttere.

3.2.4 Forskningskvalitet

I forbindelse med bedømmelsen av forskningskvalitet, vurderer en gjerne studiers validitet, reliabilitet og generaliserbarhet; eller gyldighet, pålitelighet og overføringsverdi. Disse begrepene bidrar på ulike måter til å beskrive og bedømme et arbeids kvalitet; henholdsvis om studien gir svar på det den ønsker å gi svar på, om dette gjøres på en pålitelig måte og om funnene er overførbare. For å kunne bedømme slike kvaliteter ved forskningen, er en avhengig av å sikre *gjennomsiktighet* i måten forskningen har blitt utført på (Tjora 2012). Det vil si å synliggjøre hvordan forskningsprosessen har foregått; med henblikk på utviklingen av forskningsspørsmål, rekruttering til studien, utvalget og dets sammensetning, og hvordan studien er analysert. Derneft bør ens konklusjoner være basert på premisser og resonnementer som gir mening. Dette er noe som må tydeliggjøres gjennom en detaljert beskrivelse av hele forskningsprosessen (Kvale 1997). Påliteligheten, forstått som forskningens interne logikk, må med andre ord dokumenteres gjennom en gjennomsiktighet over egne fremgangsmåter (Tjora 2012).

Gjennom denne metoddelen har jeg forsøkt å tydeliggjøre mine egne fremgangsmåter og resonnementer, ved å beskrive dem mer detaljert enn det har vært rom for i artiklene. Jeg har også forsøkt å tydeliggjøre min egen rolle, og synliggjøre noen forforståelser jeg går inn i analyseprosessen med. På denne måten håper jeg å innfri kravene til pålitelighet i forskningen. Samtidig har jeg vist at mine tolkninger er skapt på bakgrunn av informantenes fortellinger. Et neste spørsmål er om en annen forsker kunne ha utført denne undersøkelsen og endt opp med samme forskningsresultat. Andre metoder og tilnærminger ville antakelig ha belyst og vektlagt andre aspekter ved informantenes fortellinger. Og andre forskere – med en annen teoretisk forforståelse og forskningsmessig tilnærming – ville også ha påvirket analysene, tolkningene og konklusjonene. Dette gjelder ikke kun i denne studien, men i det meste av kvalitativ forskning; som uunngåelig er påvirket av ens tilstedeværelse som forsker (Alvesson 2003, 2011). I denne avhandlingen forsøker jeg imidlertid ikke å komme fram til en form for nøytral eller objektiv sannhet. Det er uansett ikke et mål innenfor en fortolkningsbasert tilnærming. En fortolkende analyse forsøker snarere å få frem *mening*, mer enn en universell sannhet (Kvale & Brinkmann 2009).

En kan imidlertid spørre seg om mine 29 intervjuer kan si noe meningsfullt om hvordan medier inngår i nordmenns hverdagsliv som sådan. Formålet med avhandlingen har vært å utforske og forstå ulike aspekter ved mediehverdagene til mennesker bosatt i ulike norske lokalsamfunn. Dette innebærer naturlig nok at et annet utvalg kunne ha gitt tilgang til andre informantfortellinger. I kvalitativ forskning snakker en mindre om statistisk generaliserbarhet og mer om hvordan forskningen kan øke vår forståelse av et bestemt fenomen (Hesse-Biber & Leavy 2010). Det vil si at 'funnene' i kvalitativ forskning i større grad utgjør en ny forståelse av et fenomen, snarere enn en absolutt bekreftet eller falsifisert hypotese. Funnene peker på noen individuelle forskjeller i bruk av medier blant ulike personer, som kan belyse allerede eksisterende teori og forskning om mediebruk i befolkningen (Vaage 2017).

Det er imidlertid avgjørende at mine tolkninger skal ha en form for relevans utover prosjektet, i andre sammenhenger, og at de kan «vekke gjenklang hos lesere med kjennskap til de fenomenene som studeres» (Thagaard 2009, s. 190). Jeg kan ikke gjengi en sannhet som alle i den norske befolkning nødvendigvis vil kjenne seg igjen i. Beskrivelsene av informantenes egne medierelaterte hverdagsliv kan likevel bidra til større forståelse av fenomenet 'en mediehverdag i endring,' og innsikt i hvilke konsekvenser endringene kan ha for menneskers stedstilknytning og deltakelse i lokalsamfunn. Det er heller ikke utenkelig at andre mennesker kan kjenne seg igjen i studiens hovedfunn. Selv om funnene fra denne studien ikke er statistisk generaliserbare, kan man snakke om en 'analytisk overførbarhet' – til andre lokalsamfunn med liknende mediesituasjon (Thagaard 2008).

Funnene kan dessuten si noe om hvilke *behov* de ulike mediene fyller hos ulike individer i Norge, og hvilke motiver ulike mennesker har for bruken (se *uses and gratifications-tradisjonen*, Katz m.fl. 1973). Eksempelvis finner jeg at eldre som yngre brukere av sosiale medier ser ut til å bruke Facebook for å fylle et behov for sosial kontakt med familie, venner og mennesker bosatt i lokalsamfunnet; og et behov for å være påkople og tilstedeværende. På samme måte viser jeg at informanter i begge lokalsamfunn bruker både lokalavis og Facebook som verktøy i sin samfunnsinnsats; og begge medier er av betydning for menneskers stedstilknytning (se kapittel 5 og 6). Selv om funnene ikke kan generaliseres til å omfatte hele befolkningen eller alle norske lokalsamfunn, kan innsikter om mediers betydning og plass i menneskers liv – og hvilke behov de synes å fylle – være med på å utfylle den kunnskapen vi

allerede er i besittelse av gjennom statistikk. På den måten kan mine funn ha analytisk overføringsverdi til andre mediebrukere i samtiden. Avhandlingen er i så måte et ledd i å forstå hvilke motiver for bruk av medier ulike individer kan ha, og hvilke behov bruken tilfredsstillende i dagens samfunn. Studiens funn er derfor også av analytisk relevans ved at de kan bekrefte, utfylle og komplementere allerede eksisterende forskning (Thagaard 2008). I den forbindelse viser jeg også til andre studier med liknende eller kontrasterende funn underveis i artiklene; som kan synliggjøre en slik overførbarhetsverdi.

4. Kort presentasjon av avhandlingens artikler

4.1 Lie, M. P. (2017) Så kommer det et lite pling... Internett og sosiale mediers betydning for eldres hverdagsliv.

Publisert i tidsskriftet *MedieKultur*, 2017, 63, 28-46.

Denne artikkelen baserer seg på empiriske data fra de 10 eldste intervjupersonene over 60 år i materialet. Fem er bosatt i et lokalsamfunn i Nord-Norge og fem i et lokalsamfunn på Østlandet. Intervjudeltakerne er mellom 63 og 84 år gamle og alle er brukere av internett. Halvparten er også brukere av det sosiale mediet Facebook.

Artikkelen diskuterer hvorvidt og på hvilke måter internett og sosiale medier har betydning for, og kan transformere, eldres hverdagsliv. Nærmere bestemt hvordan bruk av internett og sosiale medier kan endre deres medierutiner og rytme i hverdagen. Artikkelen baserer seg på tidligere forskning om mediebruk blant eldre, hvor en ser et skille mellom det sosiale hverdagslivet til brukere og ikke-brukere av sosiale medier (se for eksempel Lüders og Brandtzæg 2014, 2016). Teoretisk baserer teksten seg fortrinnsvis på medialiseringperspektiver, hvor medialisering blant annet forstås som den historiske prosessen hvor hverdagslivet – så godt som alle samfunnets sosiale sfærer og institusjoner – i økende grad gjennomføres av medier (Hannerz 1990; Couldry & Hepp 2013; Hjarvard 2016).

Analysen viser at internett inngår som en naturlig del av hverdagslivet til alle de eldre, men synes i størst grad å transformere mediehverdagen til de blant de eldre som benytter seg av sosiale medier. Alle intervjupersonene reflekterer over hvordan internett forenkler hverdagslivet gjennom at tid og rom ikke lenger begrenser deres medierte kommunikasjon med andre. Informantene uttrykker videre en avhengighet av internett, e-post eller Facebook for å utføre hverdagslige gjøremål og å samhandle med andre i forbindelse med frivillighet og annen formell kommunikasjon. Internett ser dermed ut til å ha blitt en naturlig del av de eldres hverdagsliv. Imidlertid finner jeg en todeling mellom intervjupersonene, mellom de som bruker og ikke bruker Facebook i hverdagen. Intervjupersoner som ikke benytter seg av sosiale nettverksmedier skildrer det jeg omtaler som mer *lineære mediehverdager*; hvor visse tidspunkter på dagen er forbeholdt bestemte medieaktiviteter. Disse gir uttrykk for en mer

gjentakende og regelmessig medierytme, hvor medievanene er mer eller mindre tidsbestemte. Internett brukes oftest hjemme ved hjelp av en PC. Intervjupersoner som benytter seg av sosiale nettverksmedier skildrer imidlertid mer *dynamiske* mediehverdager, hvor de i større grad inngår i mer spontane og uregelmessige bevegelser inn og ut av ulike sosiale rom gjennom dagen. Eksempelvis dras de stadig inn i nye samtaler og diskusjoner gjennom varsler på Facebook. Disse intervjupersonene bruker i større grad smarttelefoner som gjør at tid og sted i mindre grad begrenser deres medierte kommunikasjon med andre. Slik kan de selv kommunisere med andre uavhengig av hvor de befinner seg.

Artikkelen konkluderer med at internetts tilstedeværelse har betydning for samtlige intervjupersoners hverdagslivsorganisering, om enn på ulike måter. Eldre brukere av sosiale medier skildrer en mer dynamisk og interaktiv deltakelse inn og ut av sosiale rom og forum i løpet av dagen, og hverdagslivet avbrytes stadig av at det 'kommer et lite pling' i smarttelefonen. Selv om de av intervjupersonene som ikke bruker sosiale medier også kommuniserer med andre via e-post, preges ikke denne kommunikasjonen av den samme typen oppkoblede tilstedeværelse som hos Facebook-brukerne.

4.2 Lie, M. P. (2018). Lokalavisen og Facebook – en studie av medier og lokaltilhørighet

I Mathisen, B. R. og Morlandstø, L. (red.) (2018). *Lokale medier. Samfunnsrolle, offentlighet og opinionsdanning*. Oslo: Capellen Damm Akademisk, 94-106.

Dette bokkapitlet baserer seg på empiriske data fra avhandlingens utvalg som en helhet; det vil si 29 transkriberte semi-strukturerte dybdeintervjuer med lokalinnbyggere mellom 17 og 84 år, bosatt i et lokalsamfunn i Nord-Norge og i et lokalsamfunn på Østlandet. Med utgangspunkt i analyser av intervjupersonenes mediehverdag, diskuterer jeg i kapitlet hvilken betydning lokalavisen og Facebook har i å knytte innbyggerne sammen i en felles identitet og følelse av å høre til på bostedet.

Lokalavisen er gjerne tilskrevet en integrerende rolle i lokalsamfunnet; i å binde enkeltmennesker sammen i en delt identitet eller felles vi. Det vil si i å skape et

identitetsmessig 'lim' mellom innbyggerne og mellom enkeltmennesker og det stedet de er bosatt (NOU 2000: 15, s. 188; Mathisen 2010). Ikke bare skal lokalavislesning føre til velinformerte innbyggere med oversikt over lokale nyheter og hendelser; lesningen kan også ses på et som uttrykk for lokaltilhørighet i seg selv, og en rekke studier bekrefter dette (Elvestad 2008; Skogerbø & Lundby 1988; Stamm 1985).

Med utgangspunkt i omfattende endringer i befolkningens mediebruk de siste tiårene (fortrinnsvis en nedgang i papiravislesning og økning i bruk av sosiale medier), diskuterer jeg i kapitlet hvilke effekter dette kan ha for menneskers lokaltilknytning og for lokalavisens fortsatte lokale limfunksjon. I kapitlet gjennomgås tidligere forskning på henholdsvis lokale og sosiale mediers betydning for lokaltilknytning (se eksempelvis Mathisen 2013; Engan 2016), og det redegjøres også for ulike forståelser av stedstilknytning, fra samfunnsgeografisk – til annen samfunnsvitenskapelig – forskning. Dette innebærer en definisjon av stedstilknytning som relasjoner mellom mennesker og deres meningsfulle omgivelser (Scannel & Gifford 2010), hvor tilknytningen både kan være følelsesbasert, kroppsliggjort, naturbasert eller relasjonell/sosial og så videre (Førde m.fl. 2013; Aure m.fl. 2015; Villa & Haugen 2016).

Analysen viser at lokalavisen er av størst betydning for intervjupersonenes stedstilknytning gjennom å knytte leserne til stedet via '*lokalrepresentasjoner*', der bilder og fortellinger gir leserne en følelse av å tilhøre et sosialt fellesskap. Lokalavisen synes å ha størst betydning for personer med lengre botid og som allerede har en sterk emosjonell relasjon til stedet. Disse personene gir oftest uttrykk for en kroppsliggjort tilknytning til stedet, hvor lokalavisen synes å speile denne tilknytningen. Analysen viser også at intervjupersoner som ikke føler seg representert i avisen, heller ikke leser den i noen stor grad. Ikke-lesere er typisk yngre personer med større interesse for internasjonale spørsmål, snarere enn lokalavisen i sin helhet. Facebook ser ut til å være viktigere for brukernes *mellommenneskelige tilknytning* til stedet som et sosialt eller relasjonelt rom. Intervjupersoner pleier i stor grad bånd til andre i lokalsamfunnet på Facebook; og Facebook utgjør også et samlende møtested mellom ulike grupper av mennesker i lokalsamfunnet (i form av forskjellige lokalfora og -grupper).

I bokkapitlet konkluderer jeg med at Facebook ser ut til å ha tatt over aspekter ved den limfunksjonen som tidligere ble assosiert med pressen; som en arena for å pleie en følelse av

felleskap og tilhørighet til andre lokalinnbyggere. Samtidig lever lokalavisen og Facebook godt side ved side og ser ut til å ha utfyllende roller lokalt. Lokalavisen opprettholder fremdeles sin rolle i å gi mennesker en emosjonell tilknytning til *stedet*, mens Facebook har en større rolle i den *mellommenneskelige* tilknytningen. Siden verken Facebook eller lokalavisen samler samtlige lokalinnbyggere kan en imidlertid spørre seg om mediene binder lokalsamfunnet sammen som et kollektiv eller snarere skaper ulike del-offentligheter for interaksjon mellom mindre grupper på stedet.

4.3. Lie, M. P. Local Newspapers, Facebook and Local Civic Engagement. A Study of Media Use and Civic Engagement in Two Norwegian Communities.

Akseptert for publisering i tidsskriftet *Nordicom Review*.

Denne artikkelen baserer seg på empiriske data fra avhandlingens utvalg som en helhet; det vil si 29 transkriberte semi-strukturerte intervjuer med lokalinnbyggere mellom 17 og 84 år, bosatt i to norske lokalsamfunn. Med utgangspunkt i en analyse av intervjupersonenes hverdagslige bruk av lokalavisen og Facebook, undersøkes her hvilke roller mediene kan ha for informantenes samfunnsengasjement og mobilisering av aktivitet i lokalsamfunnet.

Artikkelen baserer analysene på tidligere forskning om medienes betydning for samfunnsengasjement, forstått som politisk eller frivillig innsats for å forbedre lokale forhold eller gjøre en forskjell i lokalsamfunnet (Ebert & Okamoto 2013). Tidligere forskning peker eksempelvis på en positiv sammenheng mellom lesning av lokalaviser og lokal samfunnsdeltakelse. Forskere frykter at en nedgang i papiravislesning kan ha uheldige konsekvenser for graden av delaktighet og engasjement i lokalsamfunnet (Shaker 2014). Samtidens medieforskning preges i stor grad av dommedagsprofetier med hensyn til pressens fremtid og de demokratiske konsekvensene av en nedgang i papiravislesning (Broersma & Peters 2017). En økning i folks bruk av internett og sosiale medier synes å forsterke disse dommedagsscenariene blant forskerne, som diskuterer de demokratiske konsekvensene – også når det gjelder graden av deltakelse i frivillighet og i politisk samfunnsengasjement. Med utgangspunkt i dette diskuteres det hvorvidt Facebook kan tenkes å komplementere eller svekke lokalavisens rolle for samfunnsengasjement i norske lokalsamfunn.

Analysen viser at både Facebook og lokalavisen har betydning for fellesskapsbasert handling innen frivillighet og politikk. Begge har en rolle i å skape lokale endringer i lokalsamfunnene, men på ulike nivåer. Mens Facebook ser ut til å bringe lokalinnbyggere sammen i sosiale nettverk hvor innhold deles og en mobiliserer et videre lokalt publikum til samfunnsdeltakelse; ser pressen ut til å samle innbyggerne sammen i en felles bevissthet om lokale nyheter og hendelser. Dette lokale overblikket kan i sin tur inspirere innbyggerne til å delta i lokalt samfunnsengasjement, og derfor være av demokratisk betydning. Selv om lesningen av papiraviser synker, ser lokalpressen ut til å fremdeles være av stor betydning for å gi innbyggerne overblikk over lokale nyheter og politikk. Lokalavisen kan være av relevans for samfunnsengasjement gjennom å gjøre intervjupersonene bevisste på de felles problemene som lokalsamfunnet står ovenfor, og dermed inspirere til fellesskapsbasert handling og annen politisk eller frivillig samfunnsdeltakelse. Dette korresponderer eksempelvis med Nielsens (2015b) forskning som viser at lokalavisen fremdeles har en viktig rolle som en av de eneste profesjonelle produsentene av lokalnyheter, og som er av stor betydning i et bredere lokalt informasjonsmiljø. De to mediene ser dermed ut til å komplementere hverandres roller for samfunnsengasjement blant intervjupersonene i dette materialet.

5. Mediene og hverdagslivet

I kappens tidligere kapitler har jeg redegjort for hvordan endringer i menneskers mediebruk – og særlig nedgang i papiravislesning og økning i bruken av internett og sosiale medier – har ført til diskusjoner om en presse i 'krise' og 'dommedagsprofetier' når det gjelder de demokratiske konsekvensene av dette (se Broersma & Peters 2017; Waisbord 2017). En frykter at mennesker ved overgang til bruk av internett og sosiale medier ikke lenger skal ha tilgang til den samme informasjonen som i neste omgang kan true lokaldemokratisk deltakelse (Mathisen & Morlandstø 2018), og svekke menneskers lokaltilknytning (se Elvestad 2008 for diskusjoner om dette). I kappen viser jeg til forskning på sammenhengen mellom lokalavislesning på den ene siden, og høy grad av samfunnsdeltakelse og lokaltilknytning på den andre. Tidligere forskning bekrefter eksempelvis at det er en sammenheng mellom lokalavislesning og interesse for – og deltakelse i – lokalsamfunnet (se eksempelvis McLeod m.fl. 1993; Norris 2001). Lokalavisen er også anerkjent for sin rolle i å gi mennesker en følelse av tilknytning til avisens dekningsområde (Stamm 1985; Skogerbø & Lundby 1988).

Flere studier indikerer imidlertid at også internett kan ha en slik integrerende funksjon i lokalsamfunnet (Matei & Ball-Rokeach 2003). Andre påpeker at internett kan være av betydning for lokaltilknytning fordi mye av internetts innhold er lokalt og derfor interessant for mennesker som befinner seg i et begrenset område (Chy & Sylvie 2001). I tillegg har jeg vist til forskning på hvordan medier er av betydning for menneskers vanemessige hverdagslivorganisering, og at mediebruk som sosial praksis ofte er en rutinisert og selvfølkelig del av hverdagslivet (McQuail 1994; Løvheim m.fl. 2013). Jeg har videre illustrert hvordan medieritualer kan forstås i lys av generasjon og livsløp (Mannheim 1952; Bolin 2014). Eldre ser ut til å ha tradisjonelle nyhetsmedier som en mer naturlig del av sine hverdagsrutiner enn yngre. Siden yngres hverdagsrutiner i stor grad preges av bruk av apper og plattformer som ikke nødvendigvis er hovedsakelig rettet mot nyheter, og nyhetsinnhenting på faste tidspunkt på dagen, kan det derfor være vanskeligere for nyhetsmediene å nå fram til dem (Broersma & Peters 2017). I lys av et slikt perspektiv snakker vi om en journalistikk i krise, med nyhetsinnhold som kan ha vansker med å nå ut til ungdommen – fremtidens mediebrukere.

Denne avhandlingen retter søkelys på hvordan disse endrede medieomgivelsene får betydning for ulike individer i lokalsamfunn. Den har et særlig fokus på hvordan lokalavisens rolle er i endring og hvordan sosiale medier, som Facebook, kan spille en rolle. Avhandlingen forsøker å besvare følgende overordnede problemstilling: **Hvordan inngår bruk av lokalavis og Facebook i ulike menneskers hverdagsliv? Og hvilken betydning kan dette ha for deres stedstilknytning og engasjement i lokalsamfunnet?** Avhandlingens funn illustrerer hvordan nye medieritualer blant eldre – i dette tilfellet bruk av Facebook – kan endre deres hverdagslivsorganisering og sosiale interaksjon med andre (se artikkel 1). Videre at det kan oppstå nye former for samarbeidsbasert samfunnsdeltakelse på og via Facebook, og at lokalavisen og Facebook spiller ulike, og utfyllende, roller for lokalt samfunnsengasjement (se artikkel 3). Avhandlingen illustrerer også at lokalavisen og Facebook kan spille utfyllende roller for menneskers lokaltilknytning (se artikkel 2). Videre i dette kapittelet trekker jeg frem noen hovedinnsikter fra avhandlingen som en helhet, og går grundigere inn i funn som kan belyse avhandlingens overordnede problemstilling.

Jeg ønsker først å diskutere om en slik medieutvikling innebærer at sosiale medier har overtatt lokale nyhetsmediers rolle som 'lim' når det gjelder å skape lokal stedstilknytning (FS2), og om sosiale medier passiviserer mer enn å aktivisere mennesker til lokalt samfunnsengasjement (FS3). Jeg har pekt på noen aldersmessige ulikheter i mediebruk i avhandlingens artikler, deriblant at de yngste i materialet leser lokalavisen i mindre grad enn materialet for øvrig (se artikkel 2 og 3). Ungdom er ikke bare fremtidens mediebrukere; de er også minst trofaste mot tradisjonelle nyhetsmedier og storforbrukere av sosiale medier. Eldre er derimot de mest trofaste brukere av tradisjonelle medier og tar i minst grad i bruk nye medier (Vaage 2017). Jeg vil derfor diskutere om disse klare skillene kan synes å viskes ut ved å undersøke hvordan medier får ulik betydning for mennesker i forskjellige aldersgrupper, og hvordan dette kan forstås i lys av generasjon og livsløp (FS1). Jeg går inn i disse diskusjonene for å komplementere diskusjonene i de enkelte artiklene, klargjøre avhandlingens forskningsbidrag og ende opp med noen nye spørsmål for videre forskning (se kapittel 6).

5.1 Mediebruk og stedstilknytning

5.1.1 Facebook som lim

Da informantene ble bedt om å beskrive hva de i størst grad opplevde at knyttet dem til sitt nåværende bosted, svarte de hovedsakelig følgende: 'familie,' 'venner', 'de som bor her', 'de på jobben' eller 'de jeg omgås i det daglige'. *Sosiale fellesskap* og *sosiale relasjoner* på stedet ble utpekt som viktigst for tilknytning til stedet, uavhengig av alder og botid i lokalsamfunnet. Det ble også raskt tydelig at Facebook var mest brukt for å opprettholde en relasjon til slike lokale sosiale fellesskap; det være seg vennegjengen, familien, den frivillige organisasjonen eller lesesirkelen. Av materialets 29 intervjupersoner er 21 brukere av dette sosiale nettverksmediet. Facebook utgjør først og fremst et sted for planlegging av fysiske møter og kortere hverdagslige samtaler med andre. Samtidig forteller de fleste at den substansielle sosiale kontakten med andre foregår ansikt-til-ansikt. Det skal også nevnes at særlig de yngre i utvalget bruker det sosiale nettverksmediet SnapChat – hvor man kan sende små bilder, meldinger og videoer til hverandre – til slik sosial interaksjon gjennom dagen. Facebook bemerker seg imidlertid som det mest anvendte sosiale mediet blant informantene som en helhet, og med betydning for både utøvelsen av samfunnsengasjement (se neste delkapittel), organisering av sosiale aktiviteter og løpende kommunikasjon mellom dem og deres respektive sosiale nettverk. Dette materialet samsvarer dermed med statistiske funn som viser at Facebook er det mest anvendte sosiale mediet i den norske befolkningen (Vaage 2017).

Som nevnt i kapittel 2, skildrer medieforskere på ulike stadier av den medieteknologiske utviklingen at ny medieteknologi kan fjerne mennesker fra meningsfulle sosiale relasjoner med andre (Turkle 2011), skape stedsløse sosiale fellesskap (Meyrowitz 1985), og svekke betydningen av sted til fordel for interessefellesskap på internett (McLuhan 1964). Denne avhandlingen viser imidlertid at Facebook er av stor betydning for informantenes stedsrelasjoner gjennom å opprettholde sosial kontakt også med mennesker i sine umiddelbare lokale omgivelser, og i form av ansikt-til-ansikt-interaksjon. Det følgende sitatet fra en 29 år gammel kvinnelig innflytter forteller følgende om betydningen av Facebook for

hennes sosiale liv. Merk at jeg viser til et annet sitat enn i bokkapitlet (se artikkel 2), for å utdype noen aspekter ved intervjuene som jeg allerede har vært inne på, nemlig at sosiale medier er en naturlig del av informanternes organisering av sine sosiale liv:

Sosiale medier har blitt viktig. I og med at det ikke lenger er naturlig å bare banke på døra og høre om de har en kaffekopp. Egentlig stenger man seg helt ute fra det sosiale livet ellers, så da skriver man noe på Facebook og spør... Det har nesten blitt litt sånn, selv på småbygd-stedene [...] Det har blitt helt naturlig å ta kontakt i forkant, og da er det gjerne via Facebook. Altså, man går på på telefonen for å se om de er pålogget, så kan man tenke at: «Ok, jeg spør de om de har lyst til å finne på noe». Man vet at man kan nå de, akkurat der og da.

Facebook brukes av informanten og hennes 'vennegjenger' til å planlegge sosial interaksjon. Hun reflekterer over at uanmeldte besøk ikke lenger er like vanlig, selv på 'småbygdene', og at man helst sender folk en melding før man oppsøker dem fysisk. Det er her Facebook kommer inn i bildet. Gjennom chattefunksjonen, kan informanten se når andre i hennes sosiale nettverk er 'pålogget' og tar deretter kontakt med disse. Selve interaksjonen foregår dog ansikt-til-ansikt. Hun forteller også at man slik sett kan risikere gå glipp av ting hvis man ikke er på Facebook, selv om det ikke oppleves som en utfordring i hennes vennegjeng. Facebook er derfor av betydning for informanten gjennom å legge til rette for fysisk interaksjon.

Et sosialt liv i dagens samfunn kan se ut til å fordre en aktiv og påkøpelt tilstedeværelse på internett. Mens Turkle (2011) er kritisk til medieutviklingen og frykter for de sosiale og mellommenneskelige konsekvensene av økt mediert interaksjon bak og gjennom skjermer, ser dette ikke ut til å true mine intervjupersoners sosiale kontakt med mennesker i sine lokale omgivelser. Snarere tvert imot kan det være, slik informanten sier, at man nesten stenger seg ute fra det sosiale liv *uten* Facebook; nettopp fordi det ikke lenger er like vanlig å stikke innom på uanmeldt besøk til naboen. Dette er en typisk beskrivelse av Facebooks rolle i informantenes hverdagsliv, både blant yngre og eldre brukere av det sosiale mediet. Snarere enn at det oppstår globale og nettverksbaserte interessefellesskap på Facebook blant mine

informanter (McLuhan 1964), ser Facebook ut til å utgjøre en ny måte å planlegge og pleie sosiale relasjoner til andre mennesker på et lokalt nivå (les: bostedet).

I en relasjonell (samfunnsgeografisk) stedsforståelse anses gjerne 'sted' som møtesteder for sosial interaksjon (Massey 1994, 2005). I lys av dette kan Facebook forstås som en ny lokal møteplass for sosial samhandling blant mine informanter. Her kan man pleie relasjoner til andre mennesker, og være aktive i en lokal offentlig arena som strekker seg ut i stedets fysiske sfære. Bruk av sosiale medier knytter dermed ikke mennesker kun til et globalt fellesskap, men kan også styrke deres tilknytning til et *lokalt fellesskap* og tilknytningen til sterke sosiale bånd (til familie og venner) i lokalsamfunnet og de som er bosatt andre steder. Facebook bidrar på denne måten til å knytte informanter til ulike sosiale fellesskap på stedet og gir en følelse av å høre til. En 27 år gammel intervjuperson beskriver i den forbindelse at Facebook er «det som knytter oss til hverandre» og kaller Facebook en «kommunikasjonsknytter» eller en arena hvor man kan «avtale ting med noen», snarere enn stedet der hoveddelen av den sosiale interaksjonen foregår. Dette går igjen blant brukerne av Facebook i intervjumaterialet, og er særlig framtrædende blant de yngre informantene. Selv i en tid hvor internett og sosiale medier muliggjør kommunikasjon med mennesker over større fysiske avstander, opprettholdes likevel stedet og det lokale som et viktig forankringspunkt for mine informanter (se også Castree 2003). Det er relasjoner til andre mennesker som i størst grad knytter mine informanter til stedet de bor, og sosiale medier som Facebook trekkes fram som et hovedsted for å pleie disse relasjonene – og derigjennom skape og opprettholde en relasjon til stedet som en sosial arena. En kan derfor si at Facebook gir informantene en ny måte å samhandle, og opprettholde stedet som et relasjonelt rom på, snarere enn at stedets betydning for informantene svekkes (Se Massey 2005 og Castree 2003).

5.1.2 Lokalavisen som lim

Pressen er gjerne assosiert med en integrerende funksjon i lokalsamfunnet (Park 1928; Mathisen 2013). Carey (1989) bruker, som nevnt i kapittel 2, avislesning som et eksempel på rituell handling. Dette innebærer at avislesning både gir representasjoner av hva verden 'er' og gir den en form og orden (1989, s. 16-17). Avislesning trekkes frem som et eksempel på

ritualisert handling gjennom at den er 'vanemessig konsumert' og viktig for å konstruere og opprettholde en felles og meningsfull kulturell sfære gjennom «seremonier som knytter mennesker sammen i fellesskap og likhet» (1989, s. 31, min oversettelse). Andre forskere påpeker at lesning av lokalstoff bidrar til å gi mennesker en følelse av å 'høre til' i lokalsamfunnet (Ball-Rokeach m.fl. 2001). En omtaler gjerne dette som pressens 'limfunksjon' (Mathisen 2013; Engan 2016). Pressen skal ikke bare fylle innbyggernes behov for informasjon og offentlig debatt, men har også en lokalpatriotisk funksjon som et integrerende 'lim' mellom innbyggerne (Sande 1994).

Jeg finner imidlertid at både Facebook og lokalavisen har en slik limfunksjon, men med ulikt uttrykk. Mens Facebook er av betydning for tilknytning gjennom relasjoner til andre mennesker, har lokalavisen betydning for informantenes *identitetsmessige* tilknytning til stedet. 23 av 29 informanter i studien oppgir at de er lesere av sin lokalavis. De fleste av disse leser avisen for å få et *overblikk* over lokale hendelser: både hva som skjer i den politiske verden, kulturelle arrangementer, sosiale tilstelninger og i den lokale offentligheten generelt. Informantene oppgir at det fremdeles er avisen de oppsøker for å få en slik oversikt over lokalsamfunnet. Lesning av lokalavisen ser også ut til å gi informanter et forhold til stedets 'egenart'; en opplevelse av å bo på akkurat dette stedet, i motsetning til hvilket som helst annet sted (noe jeg kommer tilbake til om litt). Analysene viser altså at pressen fremdeles er i særstilling når det gjelder å skape et identitetsmessig forhold til stedet. Jeg har i artiklene vist til en 46 år gammel kvinnelig informant – født og oppvokst i lokalsamfunnet. Forut for det følgende sitatet har hun allerede beskrevet lokalavisen som viktig for henne på et personlig plan, og hun beskriver lokalavisens betydning for tilknytning på følgende måte:

Det er jo både det at man liksom er litt *oppdatert* på hva som skjer, selvfølgelig, men jeg tenker at den også gir en sånn ren tilknytning; at du føler at du er en del av noe (...) Det er jo både historisk stoff, aktuelle ting og iblant debatt i den... Det er en veldig hyggelig avis, på en måte. Man føler at den angår oss...

Lokalavisen oppleves med andre ord som betydningsfull både fordi man får en oversikt over hva som foregår i den lokale offentligheten (hva som 'skjer'), men også fordi den gir en *følelse* av fellesskap – et 'vi', eller det informanten karakteriserer som at lokalavisen angår 'oss.' Andre lesere beskriver at

lokalavisen er 'nær' og at den er morsom å lese fordi den gir gjenkjennelse; man kjenner seg igjen i den og kan identifisere andre bekjente i den (se også McQuail 1994). Mennesker med den sterkeste relasjonen til lokalavisen har også den sterkeste *følelsesmessige* relasjonen til bostedet. Jeg finner at lokalavisen er av størst betydning for de som føler at avisen representerer dem og et lokalsamfunn de allerede er identitetsmessig sterkt knyttet til. Dette synes mest typisk for mennesker med lang botid eller med (barndoms)minner fra stedet, og hvor avisen speiler deres allerede sterke tilknytning til lokalsamfunnet – slik som den siterte informantene over. Det ser ut til at lokalavisen i slike tilfeller speiler en allerede sterk lokal identitet og forsterker en følelse av å høre til på stedet blant disse informantene. Dette samsvarer også med tidligere studier, som indikerer at det er en sammenheng mellom lengre botid og stor grad av lokalavislesning (Stamm 1985; Skogerbø & Lundby 1988; Kasarda & Janowitz 1974). Mennesker med kortere botid eller uten barndomsminner på stedet leser også lokalavisen, men gir ikke uttrykk for det samme *emosjonelle* forholdet til den.

Engans (2016) avhandling viser at at lokalavisen fremmer menneskers stedlige identitet ved at avisene tematiserer og kontekstualiserer ulike hendelser og hverdagserfaringer og «lokalsamfunnet som et 'sted i verden'» (2016, s. 17). Jeg finner også at lokalavisen er viktig for menneskers stedstilknytning, særlig gjennom at man gis en følelse av å høre til. Gjennom det jeg kaller avisens *lokalrepresentasjoner* av dekningsområdet – det vil si de bildene og fortellingene som lokalavisen presenterer – gir flere av mine intervjupersoner uttrykk for en opplevelse av å høre til *på* et sted og *med* menneskene som bor der. Ball-Rokeach m.fl. (2001) er inne på en liknende funksjon når de skildrer hvordan lokalmedier kan skape tilknytning til nabolag gjennom sin presentasjon av lokalsamfunnet som et sosialt fellesskap eller sosial enhet. Min studie viser derfor at lokalavisens representasjoner kan være av betydning for lokaltilknytning gjennom å skape en relasjon mellom dem selv og stedet.

Yngre informanter, med størst interesse for internasjonal politikk, men som riktignok er ytterst engasjert i lokalsamfunnet gjennom politisk deltakelse og frivillighet, leser som vi har sett lokalavisen i minst grad. Avisens innhold treffer dem ikke og ser ikke ut til å representere deres interesser. Dette viser også Engans (2014) studie av lokalavisbruk blant studenter og politikere. Selv intervjupersoner som ikke leser lokalavisen har en oppfatning av at avisen *kan* være viktig for lokaltilknytningen. I bokkapitlet (se artikkel 2) viste jeg til en 27 år gammel

innflytter som ikke leser lokalavisen. Her vil jeg referere et lengre utsnitt fra et allerede sitert utsagn hvor han forteller om hvorfor han mener det ville ha vært nyttig for han å lese lokalavisen, særlig som innflytter. Vedkommende har en jobb som innebærer mye reising og han reflekterer på følgende måte over lokalpressens potensielle betydning for hans relasjon til bostedet:

Det er jo en rangering hvor definitivt lokalnyhetene havner nederst. Uten tvil. (...) Jeg må jo være ærlig og si at lokalnyheter interesserer meg ikke spesielt mye. Men det *burde* interessere meg fordi at jeg som innbygger her har faktisk en plikt til å delta aktivt (...) Jeg måtte sette meg inn [nevner en konkret lokalsak] fordi at alle spurte meg om det på jobben. (...) Så da måtte jeg faktisk begynne å bla i gamle aviser og se hva er det egentlig som har skjedd her (...) Det var jo veldig pinlig da det skjedde. Min teori er nok at jeg kanskje vil få en enda større tilknytning til [bostedet] også hvis jeg begynner å engasjere meg litt i lokalnyhetene. For en ting er at jeg føler meg som innbygger fordi jeg bor her, men det kunne jeg like gjerne gjort hadde jeg bodd i 'Moss' for den saks skyld.

Intervjupersonen setter fingeren på flere interessante momenter. Både at han mener at lesing av lokalavisen ville ha gitt en sterkere tilknytning til bostedet, og at han opplever å falle utenfor i sosiale sammenhenger som et resultat av å ikke lese lokalavisen jevnlig. Dette illustrerer også lokalavisens sterke posisjon som et lokalt nyhetsmedium i samtiden, noe som i sin tur kan ha betydning for menneskers tilknytning til bostedet (se Karlsen 2017). Informantens uttalelser illustrerer også at lokalavisen kan ha en viktig rolle for innflyttere som skal gjøre seg kjent med lokalsamfunnet, og gi en opplevelse av å bo på akkurat *dette* stedet, i motsetning til et hvilket som helst annet sted. Intervjuene mine indikerer med andre ord at lesere – gjennom lokalavisens bilder og fortellinger – kan få et potensielt sterkere identitetsmessig forhold til stedet (se også Engan 2014, 2016).

Mitt materiale, i all sin kompleksitet, illustrerer derfor at pressen – selv i en tid med store omskiftninger i mediebransjen og stor bruk av internett og sosiale medier – fortsatt har en viktig lokalpatriotisk limfunksjon (Mathisen 2013), og posisjonerer lokalsamfunnet som 'et sted i verden' (Engan 2016). Dette viser i sin tur at pressen fremdeles synes å være viktig for menneskers relasjon til sted, og fremdeles spiller en viktig funksjon som en felles offentlighet

(Mathisen & Morlandstø 2018). I tillegg beholder lokalavisen en sterk posisjon som nyhetsmedium i Norge i samtiden (Karlsen 2017), og det etableres til og med noen nye ultralokale fådagersaviser, selv i en nedgangstid (Høst 2017). Lesere svikter dermed ikke lokalavisene på samme måte som de gjør med nasjonale aviser (selv om de øker sin bruk av digitale medier) (se kapittel 1.2). Lokalavisen later derfor til å fremdeles fylle en viktig funksjon i lokalsamfunnet, gjennom å gi mennesker tilgang til de samme lokalnyhetene (Nielsen 2015b; se også Engan 2018), som i neste omgang kan ha en integrerende funksjon for mennesker i lokalsamfunnet (Elvestad 2008).

Jeg finner dermed at både lokalavisen og Facebook har en limfunksjon, men at de spiller noe ulike roller. Facebook ser ut til å utfylle noen aspekter ved pressens funksjoner, fortrinnsvis som et relasjonelt 'lim' eller det å skape og opprettholde et relasjonelt forhold til andre lokalinnbyggere (fortrinnsvis sterke bånd til familie, venner og nære bekjente). Lokalavisen ser på sin side fremdeles ut til å være betydningsfull for informantenes identitetsmessige tilknytning til bostedet – et identitetsmessig 'lim' mellom innbyggere og sted, og å gi en følelse av å høre nettopp *dette* stedet og ikke hvilket som helst annet sted.

5.2 Mediebruk og samfunnsdeltakelse

Lokalavisen og informasjon som angår 'oss'

Som tidligere nevnt, frykter forskere at økt bruk av nye medier kan svekke menneskers samfunnsdeltakelse. Putnam (2000) så eksempelvis en sammenheng mellom nedgangen i frivillighet i den amerikanske befolkningen og menneskers bruk av nye medier (fortrinnsvis fjernsyn). Nærmere vår egen tid diskuteres det om menneskers aktivitet på sosiale medier kan passivisere snarere enn å aktivisere individer til samfunnsdeltakelse (Enjolras m.fl. 2013). For eksempel frykter enkelte forskere at menneskers samfunnsengasjement skal stoppe med enkeltstående 'liker-klikk' på Facebook, snarere enn å føre til faktisk samfunnsdeltakelse i det offentlige rom (se også Morozov 2009; Eimhjellen & Ljunggren 2017). I dette delkapitlet skal jeg diskutere hvilken betydning lokalavisen og Facebook har for lokal samfunnsdeltakelse blant mine informanter.

Som nevnt i forrige delkapittel, er lokalavisen gjerne brukt for å få 'overblikk' over hendelser i lokalsamfunnet. Lokalavisen er den viktigste kilden til slik lokalinformasjon blant mine informanter, noe som samsvarer med andre studier (se eksempelvis Karlsen 2017). Avhandlingen viser at lokalavisen, gjennom det jeg i forrige delkapittel kalte lokalrepresentasjoner, gir informanter et generelt overblikk over lokalsamfunnet. Ved spørsmål om sin lokalavislesning – og hvorfor de opplever den som interessant – er det vanligste svaret at den gir en informasjon om 'hva som skjer' den neste uken, i politikken eller i kulturlivet. Det er altså lokalavisen som fyller informantenes behov for profesjonelt produsert informasjon, som gjør at de fleste holder seg orientert. Med andre ord ser pressen ut til å fortsatt ha en betydningsfull rolle i å forvalte en lokal offentlighet (Mathisen & Morlandstø 2018). Selv om også Facebook brukes til dette formålet blant mine informanter, eksempelvis i form av å sjekke lokale Facebook-grupper av typen «hva skjer i [lokalsamfunn]», er det gjerne pressen som står bak informasjonsflyten i slike grupper. Eksempelvis gjennom at informanter henter inn informasjon om hva som skjer i lokalavisen og publiserer det på forum på Facebook. Slik sett har Nielsen (2015b) et poeng når han skriver at pressen kan få en enda viktigere rolle i den lokale offentligheten, gjennom at de er en av de eneste kildene til *profesjonelt produserte* lokale nyheter i et videre lokalt informasjonsmiljø, der internett og sosiale medier utgjør potensielt nye kilder til informasjon og interaksjon.

Lokalavisens politiske og samfunnsmessige informasjon ser ut til å gjøre informantene bevisst på hvilke lokale utfordringer og behov som finnes, hvordan de kan gå sammen for å bedre lokalsamfunnet på ulike måter, og hvilke politiske, frivillige og kulturelle arrangementer de kan delta på. Et illustrerende eksempel på sammenhengen mellom lokalavislesning og samfunnsdeltakelse kan finnes hos en 29 år gammel informant som er i ferd med å flytte til utkanten av sin bostedskommune i Nord-Norge. Hun gjøres oppmerksom på at hennes lokale matbutikk står i fare for å nedlegges og inspireres da til å følge ekstra nøye med i avisen og støtte opp under den lokale bedriften. Jeg har tidligere vist til denne informanten i artikkel 3 om mediebruk og samfunnsengasjement. Her vil jeg gi litt mer plass til vedkommendes resonnement og betydningen av lokalavisen i denne sammenhengen:

Det var snakk om at butikken skulle selges, eller nedlegges. Og da ble det plutselig veldig viktig å følge med på hva som skjedde med den. Ja, vi har jo butikken *her...* [i sentrum av kommunen] så det hadde ikke vært krise. Men plutselig betydde det noe, det den lille bygda også hadde. Det ble viktig, liksom. Har egentlig ikke brukt butikken så aktivt før... Men *nå* har vi jo bestemt oss for at da må vi begynne å bruke den aktivt (...). Da ble det veldig viktig, plutselig. For vi ønsker tilflyttere til det lille samfunnet, ikke sant. Det er ikke så mange barn der. Så vi ønsker jo at det skal komme flere barn, og da bør det jo være en butikk.

Informanten viser her at lokalavisens dekning – og å følge med på lokale hendelser – kan inspirere til samfunnsdeltakelse, i form av å aktivt gå inn for å endre lokale forhold. I dette tilfellet kommer dette til uttrykk som handling med mål om å bevare lokalbutikken og sikre at lokalsamfunnet i utkanten av kommunen skal bestå som et attraktivt sted for beboerne og nye innbyggere. Dette innebærer både å følge med på lokalsamfunnets politiske og samfunnsmessige situasjon slik det presenteres i blant annet lokalavisen, og tilpasse egen atferd i relasjon til ønsket måloppnåelse gjennom for eksempel å begynne å bruke lokalbutikken mer aktivt. Personens bevissthet om de felles lokale utfordringene i lokalsamfunnet – mediert gjennom lokalavisen – ser dermed ut til å være en medvirkende faktor for vedkommendes samfunnsdeltakelse. Dette går igjen hos flere av mine informanter, som gjennom å lese lokalavisen blir bevisst på lokale utfordringer og handler ut fra dette. Annen forskning viser likeledes at lokalavisen kan inspirere til samfunnsdeltakelse gjennom å gjøre informanter bevisst på felles utfordringer (se McLeod m.fl. 1993). Dette finner også Shaker (2014, s. 134), som formulerer denne rollen hos pressen på følgende måte:

Readership of the same... newspaper – or other interactions with it – may spur many forms of engagement across districts and boundaries as groups of citizens respond to the same local (or regional) news in different manners. In short, civic engagement and other indicators of an active citizenry should be higher when local news media institutions are numerous and vibrant and members of the public are consuming the content that they produce.

Det er mangel på studier av måtene mennesker *kollektivt* går sammen for å forbedre lokale forhold på. Det er også en overvekt av politiske studier av samfunnsengasjement målt gjennom individuelle parametre – som valgdeltakelse og medlemskap i politiske partier (Ebert & Okamoto 2013). I mitt eget datamateriale finnes en rekke empiriske eksempler på ulike former for kollektive politiske og frivillige initiativ. Ett eksempel er en innsamlingsaksjon til inntekt for syriske flyktninger, satt i gang av en kvinnelig informant i 30-årene. Hun ble blant annet inspirert på bakgrunn av pressens dekning av både det lokale og internasjonale behovet for penger og klesdonasjoner. Pressens lokalrepresentasjoner ser med andre ord ikke bare ut til å skape et informasjonsmessig *overblikk* over situasjonen, men inspirerer også til kollektiv handling og samfunnsdeltakelse blant mine informanter. Pressen ser ut til å være en viktig del av informanters samfunnsengasjement, gjennom å gi tilgang til ‘felles informasjon’ om lokalsamfunnets behov for politiske endringer og hvordan en selv kan bidra. Dette samsvarer med andre studier som viser at lokalavisen kan være av betydning for å gi mennesker oversikt over felles utfordringer (Shaker 2014).

Facebook og spredning av engasjement ‘mellom oss’

De fleste frivillige initiativene jeg finner blant informantene finner imidlertid sted på Facebook. For eksempel sier en 32 år gammel informant engasjert i en lokal underavdeling av en større frivillig organisasjon (og som jeg har referert til i avhandlingens artikler) følgende om spredning av aksjoner gjennom digitale nettverk på Facebook:

Stort sett går vi via Facebook nå, men vi har også direkte kontakt via telefon og e-post (...). Man når ganske mange når man publiserer i en gruppe eller side. Det er ikke noe vi kan gjøre med to klikk via e-post eller via telefon. Hvis man har en gruppe med 300 medlemmer... Med to klikk og publisering på et tidspunkt når du *vet* at folk registrerer det (...) så har det er et stort potensial for å få folk til å lese det.

Denne informanten, og andre informanter aktive i frivillige initiativ, har en positiv opplevelse av spredningsevnen til innleggene som deles på Facebook. Flere samfunnsengasjerte informanter beskriver at Facebook brukes for å samtale både innad i sosiale nettverk, og for å

nå et større publikum med aksjonene. De fleste opplever at initiativene *enklest* spres via slike digitale nettverk. De når da det ønskede lokale publikummet, som i sin tur direkte engasjeres til å delta. Dette dreier seg både om underskriftskampanjer, innsamlingsaksjoner, deltakelse på møter (i politiske og frivillige organisasjoner), lokalpolitisk engasjement og/eller diskusjon av lokale forhold på ulike forum på Facebook. Dette viser at forskeres bekymring over at økt bruk av nye medier skal svekke menneskers samfunnsdeltakelse ikke uten videre er tilfelle (Putnam 2000; Enjolras m.fl. 2013). Det er i alle fall interessant å observere hvordan mine intervjuer viser at sosiale medier gjennom sin interaktivitet og nettverkskommunikasjon ser ut til å fylle noen nye funksjoner, som de tradisjonelle mediene ikke fyller på samme måte.

En kan imidlertid spørre seg om Facebook skaper en fragmentert offentlighet (se Enjolras 2013 og Engan 2016, 2018). Siden brukere av sosiale medier inngår i *ulike* digitale nettverk på Facebook, har ikke Facebook den samme evnen til å 'samle' befolkningen på samme måte som lokalavisen gjerne er anerkjent for (se også Enjolras m.fl. 2013). I lokalavisen får en også tilgang til informasjon som gjelder lokalsamfunnet som helhet, snarere enn rent avgrensede interessefora, som på Facebook. Gjennom menneskers mulighet til å velge sitt nettverk på sosiale medier, kan en også innvende at det skapes ekkokamre, hvor en får speilet egne oppfatninger, snarere enn å få oppfatningene utfordret. Mine funn viser imidlertid at en rekke av mine informanter opplever at Facebook *egner seg* til å samle større grupper av mennesker i lokalsamfunnet til aksjoner. Mange ser også ut til å samle seg omkring lokalgrupper, som muligens kan bidra til å pleie ens lokale tilknytning, og til en viss grad samle de lokale innbyggerne på en digital plattform. Det ser også ut til at de frivillige initiativene evner å spre innholdet sitt til et bredere lokalt publikum gjennom Facebook, nettopp fordi problemstillingene gjelder lokalsamfunnet som helhet. Riktignok ser Facebook ut til å utgjøre et nytt forum for deltakelse blant informanter som allerede er engasjerte; fortrinnsvis blant de som engasjerer seg i organisert frivillighet (frivillige organisasjoner), noe Enjolras m.fl. (2013) også finner. Som meg, finner de imidlertid også eksempler på at det kan oppstå frivillig samfunnsengasjement på Facebook, også blant informanter som oppgir å ikke tidligere ha vært engasjerte. I tillegg vektlegger flere informanter at frivillige aksjoner og underskriftskampanjer ser ut til å *nå frem* til et lokalt publikum og inspirere til deltakelse.

Lokalavisen, Facebook og det nyttige 'samsillet'

Samtidig er lokalavisen unektelig like viktig som tidligere for å gi innbyggerne en oversikt over lokalsamfunnet som en helhet; en funksjon som de sosiale mediene ikke gir på samme måte (se også Nielsen 2015b). Et interessant funn i den forbindelse er at når digitale innsamlingsaksjoner er over og arrangementet er avviklet, ønsker informantene at lokalavisene skal dekke saken. Det er viktig for informantene å vise hele lokalsamfunnet, det store 'vi-et', hva de har fått til. En viktig del av en pågående aksjon eller kollektiv handling i lokalsamfunnet er å publisere 'gladnyheter' i den lokale avisen. Tidligere forskning viser at lokalaviser ofte publiserer slike 'gladsaker' og at dette inngår som en del av pressens lokalpatriotiske funksjon (Mathisen 2013). Selv om Facebook fortrinnsvis brukes for å rekruttere mennesker til engasjement lokalt og spre engasjementet i ulike digitale nettverk på Facebook, er det lokalavisen som deretter sender informasjonen tilbake til lokalsamfunnet som en helhet. Lokalavisen ser dermed ut til å fremdeles være et forum frivillige organisasjoner og lokale initiativ benytter seg av for å spre nyheter til et større publikum, og viktig som en opprettholder av en felles lokal offentlighet (Mathisen 2013; Mathisen & Morlandstø 2018).

Det er også i lokalavisen de fleste informanter henter informasjon om dagsaktuelle temaer, kultur og politikk. Facebook og andre sosiale medier ser ikke ut til å nå ut til lokalinnbyggerne som helhet på samme måte som lokalavisen gjør. Allikevel synes det som de to typene medier utfyller, heller enn truer, hverandre. Lokalavisen utfylles av Facebooks muligheter for nettverkskommunikasjon- og deling, og det synes å oppstå et *samspill* mellom de to som er gunstig for både menneskers stedsintegrasjon og samfunnsdeltakelse. I mange tilfeller brukes begge medier i de samme politiske og frivillige aksjonene blant mine informanter. Derfor kan en si at lokalavisen og Facebook er verktøy i den samme verktøykassa når det kommer til samfunnsengasjement. Samtidig ser Facebook ut til å ha tatt over noen aspekter ved pressens funksjoner for mine informanter, særlig i form av å knytte mennesker sammen og engasjere samfunnsborgere til felles innsats. Informantene har en klar prioritering av sosiale medier når de skal engasjere og mobilisere et bredere lokalt publikum, men vektlegger samtidig lokalavisen for å sette mennesker inn i et større lokalt fellesskap og å sikre at politisk

informasjon når ut til lokalsamfunnet som en helhet. Lokalavisen synes dermed å fortsatt ha en sosialt fellesskapsbindende funksjon (McQuail 1994), det Mathisen (2013) beskriver som å bidra til lokalsamfunnets utvikling, nærhet og integrasjon.

5.2.1 Medienes betydning gjennom interaksjon, samtale og debatt

Som nevnt innledningsvis, viser ulik forskning at det kan være en sammenheng mellom mediebruk på den ene siden og samfunnsdeltakelse og stedstilknytning på den andre. Tabell 2 viser en skjematisk oversikt over noen hovedfunn fra analysen av datamaterialet, med henblikk på lokalavisen og Facebooks betydning for stedstilknytning og samfunnsdeltakelse:

Tabell 2. Skjematisk fremstilling av medienes betydning for stedstilknytning og samfunnsdeltakelse blant deltakerne

LOKALAVISEN	FACEBOOK
Identitetsmessig og/eller informasjonsmessig tilknytning til stedet	Tilknytning til sosiale fellesskap på stedet
Tilknytning gjennom lokalrepresentasjoner	Tilknytning gjennom relasjoner
Overblikk over lokalsaker	Dannelse av sosiale nettverk lokalt
Bevissthet om lokale utfordringer	Løpende kommunikasjon på Facebook

Denne tabellen viser ikke alle variasjonene i materialet, men gir en illustrativ oversikt over noen hovedtendenser som jeg har diskutert så langt i dette kapitlet. Lokalavisen ser ut til å være av størst betydning for den identitetsmessige tilknytningen til lokalsamfunnet, og gir en informasjonsbasert oversikt over stedet og en bevissthet om felles lokale utfordringer. Jeg har gjennom kapitlet vist hvordan et slikt overblikk og en felles bevissthet også har betydning for informantenes samfunnsdeltakelse. Jeg har også illustrert hvordan et slikt overblikk og en delt bevissthet også har betydning for informantenes samfunnsdeltakelse. Facebook ser derimot ut til å gi tilknytning til sosiale fellesskap på stedet, og knytter noen relasjoner og sosiale nettverk som både er avgjørende for menneskers tilknytning til stedet, og for kommunikasjonen mellom mennesker i forbindelse med samfunnsdeltakelse. Mine funn illustrerer at pressen fremdeles er av størst betydning for menneskers stedsidentitet og

oppretholdelse av et felles 'vi' (det vil si en felles lokal offentlighet) (Mathisen & Morlandstø 2018). Samtidig illustrerer funnene at Facebook kan utfylle pressens rolle gjennom sin mulighet for nettverksbasert kommunikasjon. Dette kan i neste omgang være av betydning for menneskers samhandling med andre (det jeg har beskrevet som informantenes relasjonelle stedstilknytning) og fellesskapsbasert handling (det lokale samfunnsengasjementet).

Det er viktig å presisere at jeg ikke hevder å se en *direkte* linje mellom bruk av ulike medier på den ene siden og samfunnsdeltakelse og stedstilknytning på den andre. En slik praksis er også kritisert i medieforskningen (Couldry m.fl. 2007; Mitchelstein & Boczkowski 2010). Snarere enn at det skal finnes noen iboende egenskaper ved mediene som fører til samfunnsdeltakelse eller stedstilknytning, finner jeg at det er de ulike lokale samtaler og debattene som mediene tilrettelegger for, som skaper tilknytning og samfunnsdeltakelse (se også Esser & de Vreese 2007; Jaffres m.fl. 2007; Swart m.fl. 2016). Blant annet illustrerer empiriske eksempler fra dette materialet at:

- *Samhandling og samtaler* på Facebook kan mobilisere medlemmer i frivillige grupper og foreninger, samt å nå et bredere lokalt publikum.
- *Diskusjoner* om lokale utfordringer, også dekket av lokalpressen, kan inspirere mennesker til samfunnsdeltakelse.
- *Samtaler* mellom mennesker i nære relasjoner (blant annet basert på lokalavisens politiske informasjon, også opprettholdt på Facebook) knytter mennesker til bostedet.

Avhandlingen illustrerer at lokalavisen og sosiale medier lever godt side om side og kan legge til rette for interaksjoner, diskusjoner og samtaler av betydning for å styrke og pleie relasjoner til mennesker i lokalsamfunnet og inspirere til samfunnsdeltakelse.

5.3 Mediebruk i hverdagen blant ulike generasjoner

Som vist i tidligere kapitler, er skillet stort mellom yngre og eldres bruk av medier. Mens unge og unge voksne i størst grad bruker sosiale medier og i minst grad benytter seg av tradisjonelle

nyhetsmedier, bruker eldre i mindre grad sosiale medier og benytter seg i størst grad av tradisjonelle nyhetsmedier (se Vaage 2017). Det å våkne opp med radionyheter, lese morgenavisen eller se TV-nyheter over frokosten er i mindre grad en del av yngre menneskers hverdagsritualer. I takt med at pressen ikke er en like naturlig del av særlig ungdoms daglige medievaner, ser en for seg at pressen fremtidige eksistens er truet, noe som bekymrer forskere (Broersma & Peters 2017; Waisbord 2017). Samtidig er det et nasjonalt mål at alle skal ha tilgang til internett (Syvertsen m.fl. 2014), at eldre også skal bli e-brukere (Nøhr 2009), og bruke sosiale medier for å kunne opprettholde et solid sosialt nettverk også i en pensjonisttilværelse (NOU 2011:11). En kan tenke seg at eldre som ikke bruker sosiale medier kan miste muligheten til å delta på, og falle utenfor, en på mange måter aktiviserende sosial arena for eldre i deres hverdagsliv. Sagt på en annen måte: At bruk av sosiale medier gir noen nye muligheter for å opprettholde et sosialt fellesskap, som i neste omgang kan fungere aktiviserende for eldre i sin nye livsfase.

Avhandlingen består av et datamateriale med mennesker mellom 17 og 84 år, og det er også denne aldersmessige ulikheten i mediebruk som kommer tydeligst frem i materialet. Jeg har likevel i minst grad redegjort for yngre intervjupersoners medievaner. Derfor ønsker jeg først å gå mer i dybden på deres hverdagslige mediebruk. Deretter diskuterer jeg hvordan medier får ulik betydning for informanter i ulike aldersgrupper, og hvordan dette kan forstås i lys av generasjon og livsløp.

Unges mediebruk

Mitt materiale viser, i tråd med nasjonal statistikk, at de yngste i materialet i minst grad leser lokalavisen og i størst grad bruker Facebook (Vaage 2017). Mange av de yngste intervjupersonene i materialet – mellom 17 og 28 år – er nærmest ikke-lesere av lokalavisen i sine privatliv, selv om flere av dem har vært i kontakt med lokalavisen i forbindelse med sine verv i frivillige organisasjoner på stedet. Flere av dem forteller at de 'liker' lokalavisens og riksdekkende avisers Facebook-sider, og derigjennom får noen lokale nyhetsoppdateringer via sosiale medier. Noen av dem forteller også at de får tilgang til nyhetsartikler gjennom andres delinger på Facebook. Som Broersma og Peters (2017) påpeker, ser det ikke ut til å være

tradisjonelle medier – og minst av alt lokalavisen – som strukturerer disse personenes mediehverdag. Snarere forteller de om en mediehverdag hvor de starter dagen med ulike sosiale medier, før de eventuelt leser en nyhets sak eller to gjennom Facebook-feeden eller på nasjonale avisers nettsider. Deres mediehverdag består i stor grad av bevegelser mellom ulike sosiale rom på internett.

Det er ikke overraskende at yngre personer i materialet i minst grad leser lokalavisen. Forskere finner gjentatte ganger at ungdom er lite opptatt av mediernes dekning av politikk og mainstream-nyheter (Buckingham 1998; Costera Meijer 2007; Westlund & Weibudd 2013). Ungdom foretrekker også mer uformelle typer medier fremfor den tradisjonelle kritiske journalistikken (Marchi 2012; Engan 2016). Flere yngre individer i mitt datamateriale etterspør en større interesse fra lokaljournalisters side for hva folket og ungdom er opptatt av. En 28 år gammel informant foreslår at dette kan dekkes på en bedre måte ved hjelp av ny medieteknologi. Han mener lokalpressen vil kunne nå flere ved å følge hva lokale innbyggere skriver om på Twitter eller diskuterer i lokale Facebook-grupper, og dekke dette på mer kreative måter (eksempelvis ved videointervjuer). Ved at pressen henger med i tiden, digitaliserer sitt innhold og finner ut av hva ulike grupper i samfunnet er opptatt av, kan også de yngste i befolkningen nås. Materialet som en helhet viser dermed at pressen fremdeles kan være viktig for mange grupper i befolkningen, men har en jobb å gjøre i å skape lokalrepresentasjoner som speiler alles identitet og interesser, særlig de yngste. En løsning på utfordringen en står overfor i å nå inn til ungdommenes 'vanemessige sirkler' (Jf. Brorsma & Peters 2017, s. 14), kan kanskje være å i større grad benytte seg av den medieteknologien som ungdommer i størst grad er brukere av og å sørge for å representere alle. Lokalavisen bør kanskje også i større grad trekke globale spørsmål – som denne informantgruppen er særlig opptatt av – inn i lokaljournalistikken.

Det at de yngste leser lokalavisen i minst grad, kan imidlertid like gjerne ha sammenheng med hvilket stadium av *livsløpet* denne aldersgruppen (mellom 17 og 28 år) befinner seg i, som at pressens fremtidige eksistens er truet (se også Damkjær 2015). Etter Damkjærs mening er det ved større overganger i livet at vi i størst grad redefinerer oss selv; også i henhold til våre måter å bruke medier på. Tidlig i 20-årene flytter de fleste unge voksne ut av hjemmet og går inn i en studie- eller jobb fase; en prosess hvor de skal finne sin plass i verden på et selvstendig

grunnlag. I dette stadiet av livsløpet er det ikke nødvendigvis lokalavisen og lokalt nyhetsstoff som utgjør kjernen av ungdoms interesser.

I den neste fasen i de unges liv – i *etableringsfasen*, gjerne med barn – finner jeg imidlertid flere eksempler på at unge voksne intervjupersoner (i slutten av 20-årene og begynnelsen 30-årene), ser ut til å få et nytt behov for å følge med i lokalavisen og hva som skjer i lokalsamfunnet. Plutselig blir det viktigere å få tilgang til innhold relatert til deres livsfase med barn, for eksempel med hensyn til fritidsaktiviteter og hvilke tilbud som finnes for familier i lokalsamfunnet. En del av denne informasjonen finner de imidlertid også på Facebook; på grupper som 'hva skjer i [stedsnavn]'. Flere informanter innhenter også lokalt nyhetsstoff gjennom delinger på sosiale medier, og generell lesning på nett. Nedgangen i de yngre aldersgruppens papiravislesning innebærer derfor ikke nødvendigvis at yngre mennesker er *uinteresserte* i lokalnyheter, noe også Wadbring og Bergström (2015) finner i sin studie blant ungdom i Sverige. Snarere kan bruken reflektere at de befinner seg i en annen livsfase, og at sosiale medier i større grad tilfredsstiller den informasjonen de søker.

De yngste i mitt materiale er også de som i størst grad er mobile i sin mediebruk. Uansett hvor de befinner seg geografisk, har de med seg smarttelefonen; en direkte linje inn til sosiale rom og mediert interaksjon med andre. Som tidligere drøftet kan derfor sosiale medier forstås som en forlengelse av lokalsamfunnets sosiale sfære, og utgjøre et 'møtested' for sosial interaksjon (Massey 1994, 2005). Interessant nok er flere av disse unge intervjupersonene også aktive i frivillige organisasjoner, hvor sosiale medier brukes aktivt til å kommunisere, diskutere, spre informasjon om aksjoner og organisere fysisk ansikt-til-ansikt-interaksjon mellom medlemmene. Deres vanemessige sykluser *inkluderer* dermed interaksjon med andre i lokalsamfunnet, hvor sosiale medier utgjør et ekstra møtested. Dette møtestedet strekker seg dermed ut i lokalsamfunnets materialitet i form av fysisk interaksjon med andre. At internett skiller mennesker fra hverandre i hverdagslivet i form av ødeleggende kommunikasjon via skjermer, gjør seg i mindre grad gjeldende blant mine informanter (se også Turkle 2011).

Eldres mediebruk

Også eldre brukere av sosiale medier ser ut til å inngå i slike lokale møtesteder på Facebook. Artikkel 1 viser at eldre brukere av Facebook (som også bruker smarttelefoner), preges av en mer *dynamisk mediehverdag* enn eldre som ikke bruker sosiale medier. Denne dynamiske mediebruken er mer interaktiv og spontan, og fører de eldre inn og ut av sosiale rom på internett gjennom dagen. Disse innhenter også i større grad nyhetsstoff på ulike tidspunkter gjennom dagen (gjennom nettaviser og riksavisenes nettsider). Dette er en tendens som også gjør seg gjeldende hos alle Facebook-brukere i materialet for øvrig, uavhengig av alder.

Funn i mine studier illustrerer at de eldre i datamaterialet som ikke bruker sosiale medier utviser det jeg kaller mer *lineære mediehverdager*, hvor de i mindre grad er 'påkoplet' gjennom hele dagen. De er heller ikke like 'mobile' som brukere av sosiale medier, da de oftest har internetttilgang i hjemmet og på stasjonerte PC-er. Som en konsekvens av disse kjennetegnene, blir deres mediehverdag mer avhengig av et fastsatt program. Nyheter innhentes på mer eller mindre faste tidspunkter, via faste medier, snarere enn via nettaviser og spontan surfing på internett. Det er *de* som tar kontakt med internett på tidspunkter de selv ønsker, mens de aktive internettbrukerne gjerne opplever at *mediene* tar kontakt med dem gjennom varsler og 'pling'. Graden av oppkopling og interaktiviteten er hovedforskjellen mellom hverdagslivsorganiseringen til brukerne og ikke-brukerne av Facebook.

De jeg definerer som eldre i min studie er fra 63 til 84 år gamle, et stort spenn i alder. Noen av de yngste blant disse er brukere av Facebook, mens de aller eldste ikke bruker sosiale medier. Dette peker imidlertid i retning av at bruk av sosiale medier også kan ses på som noe generasjonsbestemt. I det neste delkapitlet ønsker jeg derfor å teoretisere noen generasjonsmønstre i materialet mer inngående. Jeg ønsker fortrinnsvis å diskutere betydningen av generasjon og livsløp for menneskers mediebruk; altså om ulike innfallsvinkler kan gi en dypere forståelse av hvordan ulike aldersgrupper bruker medier som de gjør.

5.3.1 Mediegenerasjoner

Som nevnt i kapittel 2, er ungdomsårene ansett som en avgjørende tid i skapelsen av vaner hos Mannheim (1952 [1927/28]). Han definerte 'generation location' som de felles sosioøkonomiske erfaringene innenfor en spesifikk alderskohort, skapt av påvirkninger en er utsatt for tidlig i livet, der ungdomsårene er ansett som de 'formative' årene. Selv om mennesker fortsetter å ha nye opplevelser senere i livet, har tidligere erfaringer en tendens til å utgjøre deres 'naturlige verdensanskuelse' (Mannheim 1952 [1927/28], s. 296). Dette kan naturligvis forklare hvorfor visse aldersgrupper har en tendens til å dele bestemte medievaner. Det er viktig å bemerke at dette har mindre med absolutte kategorier som 'ung' og 'gammel' å gjøre, og mer med hvilke påvirkninger mennesker har tidlig i livet. Dette kan også forme vårt senere møte med medier. I tråd med en slik tankegang viser flere studier til betydningen av mediegenerasjoner i forståelsen av eldres mediebruk (Bolin & Westerlund 2009; Naab & Schwarzenegger 2017).

Det er i et slikt generasjonsperspektiv at man gjerne beskriver generasjoner oppvokst med digitale medier som 'digital natives', og at disse mediene preger deres møte med andre medieteknologier (Bolin & Skogerbø 2013, s. 95-96). Ratzenböck (2016) finner i sin studie av eldre brukere av IKT at eldres dominerende strategi ved internettbruk gjerne er å behandle det som en form for oppslagsverk; nettopp på bakgrunn av sine tidlige medieerfaringer i ungdommen. Det at de aller eldste blant informantene mine – som heller ikke bruker sosiale medier – har en mer 'praktisk bruk' av internett, kan i lys av dette forklares som en generasjonsspesifikk bruk av medier. Disse bruker i større grad internett til praktiske formål, som et mer eller mindre rent 'oppslagsverk.' Oppslag i leksikon overføres dermed til en ny digital plattform. En 79 år gammel kvinnelig informant uttrykker det på følgende måte:

Alt skjer jo på internett nå. Men det jeg mest bruker det til, det er å hente opplysninger. Og det synes jeg er et eventyr i forhold til å måtte slå opp i masse bøker. Så det er så fryktelig moro.

De eldste i materialet uttrykker en form for avhengighet av denne funksjonen ved internett. Den aller eldste informanten i materialet – en 84 år gammel mann som ikke bruker sosiale medier – forteller at han likevel føler seg avhengig av internett og bruker nettet hyppig. Det å bruke internett er en 'uunngåelig' del av livet i den moderne tidsalder, og samtidlige intervjupersoner har tatt i bruk internett på en slik måte (se også Lövheim m.fl. 2013).

I mitt materiale verdsetter samtlige eldre, men de eldste i større grad enn de noe yngre, papirutgaven av lokalavisen. Det å bla i papiravisen ser ut til å være en betydelig del av deres morgenrituale. Dette kan ses i sammenheng med Bolins (2014) funn blant eldre i Estland og Sverige. Her finner han at eldre kan ha et nostalgisk forhold til, og en sterk emosjonell tilknytning til, tradisjonelle mediers materialitet – som lyden av å bla i papiravisen. Han finner imidlertid at eldre også kan føle på en form for sorg etter (medie)minner fra en svunnen tid. Ingen av mine informanter gir uttrykk for en slik sorg. Selv eldre mediebrukere som ikke bruker sosiale medier fokuserer i større grad på de *positive* egenskapene ved nye medier; de praktiske aspektene og at man kan kommunisere med mennesker over større avstander (fortrinnsvis gjennom e-post). Dette viser blant annet at mennesker kan eldes med medier og at det finnes stor *individuell variasjon* i mediebruk innen ulike generasjoner (se eksempelvis Naab & Schwarzenegger 2017). Det viser også at eldres bruk av og forhold til medier kan endre seg etter hvert som nye medier introduseres.

Som nevnt i teoridelen, er det imidlertid viktig å påpeke at alder eller generasjon ikke alene er bestemmende for menneskers mediebruk. En studie av van der Goot m.fl. (2012) illustrerer eksempelvis at endringer i hverdagslivets struktur, som det å pensjonere seg eller få en endret helsesituasjon, påvirker menneskers samhandling med medier. Ratzenböck (2016) vektlegger i den forbindelse at man i mediestudier må anerkjenne det gjensidige forholdet mellom kontinuitet og endring gjennom livsløpet. Aldring må derfor forstås som en prosess, og ikke en statisk og bestandig alderskategori. Likeledes konkluderer Friemel (2016) med at personlige nettverk og tidligere erfaringer med medieteknologier påvirker senere bruk av nye teknologier. Hvis mennesker har erfaring med PC-er eller internett før de pensjonerer seg, er det større sannsynlighet for at de fortsetter med å være aktive på internett. Dette finner jeg også eksempler på i eget datamateriale, spesielt i forbindelse med overgangen fra arbeidslivet til en pensjonisttilværelse. Det at man har erfaring med PC i arbeidslivet – i kombinasjon med

at man har mer tid til å utforske nye medieteknologier som pensjonist – har betydning for bruken av internett. En pensjonert informant gir direkte uttrykk for at hun brukte PC mens hun var yrkesaktiv, og at hun har tatt i bruk Facebook og Snapchat etter hun ble pensjonist. Dette viser også at interesse for teknologi og tidligere erfaring kan innvirke på senere bruk av medier, snarere enn kun alder i seg selv (se også Naab & Schwarzenegger 2017).

Eldre mennesker er altså ikke en homogen gruppe. De har ulik sosioøkonomisk bakgrunn, forskjellig teknologisk erfaring og ulike livserfaringer, som også avgjør deres senere bruk av nye medier. Dette viser derfor at individuelle faktorer som teknologiinteresse, og i hvor stor grad en er eksponert for nyere teknologi, påvirker hvordan mennesker eldres med medier. Analysene indikerer også at samfunnsdeltakelse – gjennom pensjonistforeningen, historieforeningen eller i ulike 'klubber' – ser ut til å ha betydning for informantenes internettbruk. Et eksempel på dette finnes hos min eldste informant, en 84 år gammel mann. Jeg har vist til denne informanten i artiklene, men velger å utdype hans forhold til internett her. Han er engasjert i det lokale historielaget og skal i den forbindelse delta på et kurs i digital slektsforskning:

Det er historielaget som arrangerer kurset, og vi får jo da blant annet lære hvor vi skal lete hen – på internett – for å finne opplysninger. For det er jo så mange plasser du kan lete som vi ikke visste før, som vi har vært nå. Så lærer vi hvordan vi skal lagre de opplysningene vi finner, sette de inn i et system så det blir et sånt slektsregister.

Flere eldre informanter er engasjerte i foreninger og klubber, og forholder seg likeledes til både e-post, internettjenester, hjemmesider og generell surfing som en del av vervet. Disse funnene viser ikke bare at eldres bruk av internett både er generasjonsavhengig og interessebasert. Det illustrerer også at bruk av internett kan organisere hverdagslivet på ulike måter for ulike aldersgrupper og med utgangspunkt i om en bruker sosiale medier eller ikke. Som tidligere nevnt, er det et politisk ønske at eldre skal øke sin internettkompetanse. Tanken er at dette skal føre til at flere blir i stand til å klare seg selv lengre og øke sin samfunnsdeltakelse (NOU 2011:11). Avhandlingen viser at informanter i alle aldersgrupper på

en eller annen måte bruker internett til frivillighet. Mitt datamateriale synes derfor å vise tegn på at vi beveger oss i retning av dette målet. Internett er en meningsfull del av eldres liv, også med henblikk på å assistere deres samfunnsdeltakelse. Alle eldre informanter bruker eksempelvis e-post til møtekommunikasjon som muliggjør deltakelse i diskusjoner også fra hjemmet. En kan tenke seg at dette potensielt kan gi eldre en følelse av delaktighet i en større overgangsfase i livet, når de forlater tilværelsen som yrkesaktiv for å bli pensjonist.

Det at eldre benytter seg av internett, et medium som er adskillig yngre enn dem selv, forteller oss også at det både er stor bevegelse i denne gruppens mediebruk, og at det er grunn til å nyansere forestillingen om at eldre er 'sporadikere' og henger etter i sin bruk (Brantzæg 2012; Elvestad & Philpps 2018). Avhandlingen viser også at eldre tar med seg tidligere erfaring med medier inn i alderdommen. Dette innebærer nødvendigvis også at dagens utstrakte bruk av sosiale medier blant voksne vil føre til en helt annen mediebruk blant eldre om kort tid. Samtidig vet vi at lokalavisen fremdeles har en sterk posisjon i Norge – som den fremste kilden til lokale nyheter (Karlsen 2017) – og at eldre mennesker som bruker sosiale medier også bruker tradisjonelle nyhetsmedier i størst grad (Vaage 2017).

6. Konkluderende refleksjoner

6.1 Kort oppsummering

Denne avhandlingens overordnede problemstilling har vært å **utforske hvordan bruk av lokalavis og Facebook inngår i ulike menneskers hverdagsliv, og hvilken betydning dette kan ha for deres stedstilknytning og engasjement i lokalsamfunnet**. I avhandlingens tittel konkretiseres dette fokuset som en studie av en 'mediehverdag i endring'. Avhandlingen har forsøkt å besvare følgende tre forskningsspørsmål:

FS1: *Hvorvidt og på hvilke måter kan internett og sosiale medier ha betydning for, og transformere, eldres hverdagsliv?*

FS2: *Hvilke roller kan lokalavisen og Facebook spille for menneskers lokaltilknytning?*

FS3: *Hvilke roller spiller lokalavisen og Facebook for lokalt samfunnsengasjement?*

Teoretisk baserer avhandlingen seg på perspektiver fra journalistisk forskning, mediesosiologi og samfunnsgeografi; fortrinnsvis diskusjoner som kretser rundt medievaner og hverdagsliv. Avhandlingen gir ny kunnskap om at når medielandskapet endrer seg, endrer menneskers mediehverdag seg. Dette innebærer at vi ikke kan basere forskningsfeltet utelukkende på studier av enkeltmedier, og deres ideelle rolle og funksjon, men må se på samspillet mellom medier og hvordan disse inngår i organiseringen av ulike deler av menneskers hverdag (Broersma & Peters 2017). 'Hverdagsliv' er et nøkkelbegrep i avhandlingen og favner et fokus på både hvordan mediene inngår i menneskers liv og har betydning for ulike deler av livet: Både med henblikk på organisering av hverdagslivet, stedstilknytning og samfunnsdeltakelse (FS1, 2 og 3). Basert på funnene i avhandlingens tre artikler konkluderer jeg med at lokalavisen og Facebook begge er av betydning for menneskers hverdagsliv og utfyller hverandres funksjoner snarere enn å utkonkurrere hverandre.

I kappen har jeg vist hvordan enkeltartiklene svarer på studies tre forskningsspørsmål. Analysen har vist at internett og sosiale medier har ulik betydning for eldres hverdagsliv (FS1). Et hovedfunn er at internett ser ut til å forenkle deres hverdag og kommunikasjon med andre. Jeg finner allikevel at internett har størst betydning for sosialt hverdagsliv blant informantene

som bruker Facebook. Eldre brukere av Facebook er mer mobile i sin bruk, og inngår i ulike interaktive og stadige bevegelser inn og ut av sosiale rom på internett gjennom dagen. Et annet hovedfunn er at både lokalavisen og Facebook har betydning for informanternes samfunnsengasjement (FS3), og at begge medier brukes for å mobilisere andre lokale innbyggere. Mediene utfyller hverandre og lever godt side om side, selv om de spiller en rolle på ulike nivåer. Mens lokalavisen er det fremste forumet for innhenting av lokalt nyhetsstoff og deling av gladnyheter i forbindelse med ulike aksjoner, er Facebook viktig gjennom sin nettverkskommunikasjon og effektiv spredning og deling av informasjon til et større lokalt publikum. Et siste hovedfunn jeg ønsker å trekke fram, er at lokalavisen og Facebook ser ut til å utfylle hverandres roller for stedstilknytning blant mine informanter (FS2). Lokalavisen gir mennesker en identitetsmessig tilknytning til stedet gjennom sine fortellinger fra, og fremstilling av, lokalsamfunnet. Facebook er imidlertid viktigere for å pleie og vedlikeholde lokale sosiale relasjoner, som i stor grad gir informantene en følelse av å høre til i lokalsamfunnet.

I tillegg har jeg brukt kappen til å trekke linjer mellom enkeltartiklene og diskutere funnene bredere opp mot studiens hovedproblemstilling. Jeg har for det første diskutert hvorvidt sosiale medier ser ut til å overta lokale nyhetsmediers 'limfunksjon' – det vil si deres rolle i å skape og vedlikeholde et forhold til bostedet (stedstilknytning). Avhandlingen viser at lokalavisen fremdeles har en integrerende rolle i lokalsamfunnene jeg har besøkt, gjennom at den gir en generell forståelse av lokale hendelser og en identitetsmessig opplevelse av å være del av et større 'vi'. Det er fremdeles viktig å ha en arena hvor man kan nå ut til en lokal offentlighet. Facebook er imidlertid viktigere for å pleie og vedlikeholde lokale sosiale relasjoner, som i stor grad gir informantene en følelse av å 'høre til' i lokalsamfunnet. Lokalavisen ser dermed ut til å opprettholde en limfunksjon som binder lokalsamfunnet sammen, selv om Facebook synes å utfordre en del av disse lokale fellesskapsfunksjonene – dog på noe mer fragmenterte lokale arenaer.

For det andre har jeg diskutert om sosiale medier passiviserer mer enn å aktivisere mennesker til lokalt samfunnsengasjement. Avhandlingen viser at det fremdeles er lokalavisen som fyller informantenes behov for profesjonelt produsert informasjon, som orienterer og gjør informanter bevisste på felles lokale utfordringer og hvordan de kan gå sammen for å bedre

lokalsamfunnet på ulike måter. Det er også lokalavisen som dekker ulike frivillige og politiske aksjoner og sørger for at informasjonen spres til lokalsamfunnet som en helhet. Det er imidlertid på Facebook at de fleste frivillige initiativene blant informantene finner sted. Det er der de mobiliserer medlemmer, organiserer møter og sprer aksjoner til et større lokalt publikum. Mediene synes å utfylle heller enn å true hverandre. Facebooks muligheter for nettverkskommunikasjon og -deling utfyller i mange tilfeller lokalavisens offentlighets og -informasjonsfunksjon. Det er få ting som tyder på at sosiale medier passiviserer mennesker med tanke på engasjement.

For det tredje har jeg diskutert hvordan lokalavisen og Facebook har ulik betydning for mennesker i forskjellige aldersgrupper, og hvordan dette kan forstås i lys av generasjon og livsløp. Materialet som helhet viser at mediebruk til dels er alders- og generasjonsavhengig: Både at mange av de yngste i materialet er ikke-lesere av sin lokalavis og at mange av ikke-brukerne av sosiale medier i materialet er av de eldste informantene. Ball-Rokeach også at livsfase kan være en like gyldig forklaring på at mange unge voksne informanter ikke leser lokalavisen som alder i seg selv, og at overgangen til en pensjonisttilværelse kan forklare at flere eldre informanter bruker sosiale medier. I tillegg kan individuelle faktorer som teknologiinteresse, og i hvor stor grad en er eksponert for nyere teknologi (eksempelvis på arbeidsplassen), påvirke hvordan eldre informanter forholder seg til internett i alderdommen. Eldre er ikke en homogen gruppe og bevegelsene i deres mediebruk over flere år, viser at de ikke nødvendigvis er ettersleper som i liten grad utvikler sitt forhold til medier.

Disse funnene og diskusjonene gir ny informasjon i tilknytning til min overordnede problemstilling; hvordan lokalavis og Facebook inngår i ulike menneskers hverdagsliv og får betydning for samfunnsengasjement og stedstilknytning. Bruk av Facebook ser ut til å gi eldre som yngre brukere en mer interaktiv og oppkoplet tilstedeværelse i ulike sosiale rom på internett, sammenlignet med ikke-brukere (som er mer pragmatiske og praktiske i sin bruk). Nye medievaner endrer ikke bare det åpenlyse; hvordan informanter kommuniserer med andre og organiserer dagen, men også hvordan de skaper og opprettholder stedsrelasjoner – et forhold til stedet og menneskene som bor der. I tillegg endres måtene informanter skaper, sprer og mobiliserer til samfunnsinnsats.

6.2 Videre forskning

I lys av funnene fra denne avhandlingen, er det behov for flere studier av samspillet mellom lokalavisen og et bredere informasjonsmiljø. Det vil både si analyser av flere typer lokalmedier, i andre settinger og i relasjon til flere typer sosiale medier. Denne kunnskapen kan gi de kvantitative dataene vi besitter om den norske mediesituasjonen mer 'kjøtt på beinet'. Et konkret eksempel på slike studier kan være å undersøke hvordan mennesker i et mer avgrenset område, som et nabolag, forholder seg til ulike medier og til hverandre i relasjon til samfunnsdeltakelse og tilknytning. Vi vet at lokalmedier tradisjonelt har hatt stor betydning for å gi mennesker en følelse av å tilhøre et nabolag (Ball-Rokeach m.fl. 2001; Matei & Ball-Rokeach 2003). Slike studier må imidlertid i større grad ses i lys av nåtidens mediesituasjon. I samtiden diskuteres det om sosiale medier fragmenterer og splitter opp offentligheten (Mathisen & Morlandstø 2018). Mine funn viser imidlertid at Facebook også kan knytte mennesker til stedet de bor gjennom å skape relasjoner til menneskene som bor der. Det er behov for flere studier av dette blant mennesker i ulike sosiale grupper.

I lys av 'dommedagsprofetiene' (Broersma & Peters 2017) og 'krisesnaket' (Waisbord 2017) om journalistikkens fremtid i en tid med omfattende endringer i menneskers mediekonsum, er det også behov for å følge utviklingen i de unges mediebruk, særlig med hensyn til nyhetsmedier. Selv om det finnes statistikk over ulike aldersgruppers overordnede mediebruk (Vaage 2017), er det behov for dypere kunnskap om hvordan de bruker medier som de gjør. Man kan for eksempel gjøre fokusgruppeintervjuer med unge voksne hvor man kartlegger betydningen av ulike nyhetsmediekilder for ulike ungdommer og deres refleksjoner over dette. I 2013 fryktet Enjolras m.fl (2013) at det kunne oppstå nye skiller i samfunnet; at nye eliter med brede digitale nettverk kunne komme til å styre den offentlige debatten. En forholdsvis fersk rapport om kollektiv handling i digitale medier viser også at det oftest er menn, de med høyere utdanning og høyere sosial bakgrunn som engasjerer seg mest på nett (Eimhjellen & Ljunggren 2017). Riktignok gir sosiale medier nye muligheter for samfunnsdeltakelse, og en økt informasjonstilgang i samfunnet kan gjøre det lettere for særlig ungdom å samle informasjon om samfunnsutfordringer. De antar at dette kan ha en indirekte effekt på samfunnsengasjement innen denne gruppen. Det er behov for mer kunnskap om ungdoms erfaringer med, og tanker om, sosiale medier og samfunnsengasjement, samt flere

analyser av betydningen av sosial kapital, sosial bakgrunn, kjønn og utdanning for mediebruk og digital samfunnsdeltakelse. Som nevnt innledningsvis ønsket jeg kjønnsbalanse blant informantene, blant annet i lys av statistikk som viser at menn er noe mer aktive internettkbrukere enn kvinner (Vaage 2017, s. 5). Jeg finner imidlertid få store kjønnsmessige ulikheter i mitt datamateriale (se kapittel 3). Det er likevel behov for flere og større studier av kjønnsmessige forskjeller i mediebruk og å undersøke dette opp mot grad og type samfunnsdeltakelse.

Vi vet at eldre i større grad bruker sosiale medier enn tidligere, og min avhandling viser at sosiale medier kan endre deres hverdagsliv og sosiale samhandling med andre. I lys av tidligere forskning, er det imidlertid behov for flere og større studier som ser på hvordan eldre møter ny teknologi over tid. Særlig med fokus på utvikling i lys av individuelle forskjeller og aldringsprosesser i en generasjonsforståelse, snarere enn en statisk forståelse av alder i seg selv (se også Christensen & Schwartzenegger 2017). Større studier kreves også for å kunne si noe om hvilken konkret betydning nye medier kan ha med hensyn til ensomhet blant eldre, samfunnsdeltakelse og aktiv aldring. Eldre egner seg godt til studier av betydningen av lokalavisen i et endret mediemiljø, siden dette dreier seg om mennesker som både leser lokalavisen i størst grad, og som samtidig øker sin bruk av sosiale medier fra år til år. Dette er særlig interessant i lys av at antall eldre øker. Selv om det har kommet noe ny forskning om mediebruk i et generasjons- og aldringsperspektiv er det behov for studier som følger ulike mediegenerasjoner (Christensen & Nybro 2017). Eksempler på slik forskning kan være longitudinelle studier som følger ulike aldersgrupper over en lengre periode, og i møte med nye medieteknologier. Dette gjerne i kombinasjon med mer kreative metoder for datainnsamling, som 'walking interviews', hvor en får et innblikk i hvordan mennesker bruker medieteknologi i praksis (se Ratzenböck 2016). Noen nye spørsmål for slik forskning kan, i lys av innsikter fra denne avhandlingen, være hvilken endret betydning tradisjonelle medier får for ulike aldersgrupper over tid. Og hvordan pressens betydning i et bredere informasjonsmiljø kan endre seg over tid og mellom generasjoner.

Min forskning viser at lokalavisen og Facebook lever godt side om side og utfyller hverandres funksjoner for samfunnsdeltakelse og lokaltilknytning, selv om Facebook synes å utfordre den limfunksjonen lokalavisen lenge har vært alene om å ivareta. Vi lever i stadig mer

‘mediemettede’ samfunn (Encheva m.fl. 2013), noe som kan bety at denne utfordringen fra Facebook og sosiale medier kan akselerere. Det er dermed behov for flere studier som ser på implikasjonene av endret mediebruk blant flere grupper av mennesker. I lys av innvendingene om at sosiale medier i størst grad aktiviserer de allerede samfunnsengasjerte, er det for eksempel behov for forskning som inkluderer grupper av mennesker som kan være mer marginaliserte; deriblant innvandrere, mennesker utenfor arbeidslivet og andre mer ‘usynlige’ grupper i samfunnet. I hvor stor grad er disse aktive på sosiale medier og blir deres stemme hørt?

I tillegg er mange av de klassiske studiene av sammenhengen mellom bruk av lokalavisen for samfunnsdeltakelse og lokaltilknytning gamle, og skrevet i en tid hvor det ikke fantes sosiale medier (Stamm 1985; Meyrowitz 1985; McLeod m.fl. 1996). Det er ikke vanskelig å forstå at norsk medieforskning kritiseres for å ikke ta innover seg moderne medieendringer (se Forskningsrådet 2017). Det er et skrikende behov for nyere studier i lys av nåtidens mediesituasjon. Mine funn viser på ulike måter at internett og sosiale medier gir en ny interaktivitet og påkoplethet med konsekvenser for hvordan samfunnsdeltakelse og lokaltilknytning kan forstås i en moderne era. Dette må gjenspeiles i forskningen på alle nivåer. Dersom vi skal ta kritikken på alvor, og gjøre noen nødvendige sprang i kunnskapsutviklingen når det gjelder lokal mediekommunikasjon i lys av dagens mediesituasjon, må det derfor skapes mange flere forskningsprosjekter som går på tvers av ulike medieplattformer og -typer i relasjon til ulike grupper av mennesker i samfunnet. Vi må også, som Broersma og Peters (2017) etterspør, utføre flere studier som undersøker den faktiske mediebruken.

7. Referanser

- Alexander, J. C. (2015). "The crisis of journalism reconsidered: Cultural power." *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences*, 8, 9-31.
- Alvesson, M. (2003). "Beyond Neopositivists, Romantics, and Localists: A Reflexive Approach to Interviews in Organizational Research." *The Academy of Management Review*, Vol.28, No.1, 13-33.
- Alvesson, M. (2011). *Interpreting Interviews*. Los Angeles/London/New Delhi/Singapore/Washington DC: Sage Publications.
- Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (2009). *Reflexive Methodology. New Vistas for Qualitative Research*. Los Angeles/London/New Delhi/Singapore/Washington DC: Sage Publications.
- Andrews, T. (2012). "What is Social Constructionism?" *Grounded Theory Review*, Issue 1, June 2012, VOL. 11, 39-46.
- Ang, I. (1996). *Living room wars: Rethinking media audiences for a postmodern world*. London: Routledge.
- Aure, M., Berg, N. G., Cruickshank, J., & Dale, B. E. (2015). *Med sans for sted. Nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Baker, M. C. (1997). "Membership Categorization and Interview Accounts." I: Silverman, D. (red.) (1997). *Qualitative Research. Theory, Method and Practice*. London: Sage.
- Ball-Rokeach, S. J., Yong-Chan, K., & Matei, S. (2001). "Storytelling Neighborhood, Paths to Belonging in Diverse Urban Environments." *Communication Research*, 28(4):392-428.
- Beck-Karlsen, J. (2003). *Gode fagtekster. Essayskriving for begynnere*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bennett, J. (2015). "'Snowed in!': Offbeat Rhythms and Belonging as Everyday Practice." *Sociology*, Vol. 49, Issue 5, 955-969.
- Berelson, B. (1949). "What Missing the Newspaper Means." I: Lazarsfeld, P. & Stanton, F. (Red.). *Communication Research 1948-1949*. New York: Harper and Brothers.
- Berger, P. & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York: Doubleday Anchor.
- Bernard, R. (2013). *Social Research Methods: Qualitative Approaches*. California: Sage Publications.

- Biernacki, P. & Waldorf, D. (1981). "Snowball sampling: Problems and techniques in Chain Referrar." *Sociological Methods and Research*, 10, 141-163.
- Blaikie, N. (2010). *Designing Social Research*. Cambridge: Polity Press.
- Blumler, J., & Katz, E. (1974). *The uses of mass communications: Current perspectives on gratifications research*. Beverly Hills: Sage.
- Blaakilde, A. L., Mosberg, S. I. & Wilinska, M. (2017). "Growing old with and via media." *Mediekultur*, 63, 1-8.
- Boulianne, S. (2011). "Stimulating or Reinforcing Political Interest: Using Panel Data to Examine Reciprocal Effects Between News Media and Political Interest." *Political Communication*, 28(2), 147-162. doi:10.1080/10584609.2010.540305.
- Bolin, G. (2017). *Media generations. Experience, Identity and Mediatized Social Change*. London/New York: Routledge.
- Bolin, G. (2014). "Media Generations: Objective and Subjective media landscapes and nostalgia among generations of media users." *Participations. Journal of Audience and Reception Studies*. Vol. 11, Issue 2, 108-131.
- Bolin, G. & Skogerbø, E. (2013). "Age, generation and the media." *Northern Lights*, vol. 11, 3-14.
- Bolin, G. & Westerlund, O. (2009). "Mobile Generations: The Role of Mobile Technology in the Shaping of Swedish Media Generations." *International Journal of Communication* (3) (2009), 108-124.
- Bourdieu, P. (2007). *Viten om viten og refleksivitet. Forelesninger holdt ved College de France 2000-2001*. Oversettelse av Slaatta, T. Oslo: Pax Forlag.
- Boyd, D. (2014). *It's complicated: the social lives of networked teens*. New Haven, Conn.: Yale University Press.
- Brandtzæg, P. B., Heim, J. & Karahasanovic, A. (2011). "Understanding the new digital divide: A typology of Internet users in Europe." *International Journal of Human-Computer Studies*, 69(3), 123–138, DOI: [10.1016/j.ijhcs.2010.11.004](https://doi.org/10.1016/j.ijhcs.2010.11.004).
- Bratberg, Ø. (2014): *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Broersma, M. & Peters, C. (2017). "Towards a functional perspective on journalism's role and relevance." I Peters, C. & Boersma, M. (red.) (2017). *Rethinking Journalism Again: Societal Role and Public relevance in a Digital Age*. New York: Routledge, 1-17.
- Buchanan, C. (2009). "Sense of Place in the Daily Newspaper." *Aether: The Journal of Media Geography*, Vol. IV, 62-84.

- Buckingham, D. & Willett, R. (red.) (2006). *Digital Generations: Children, Young People, and the New Media*. London: Routledge.
- Buse, C.E. (2009). "When you retire, does everything become leisure? Information and communication technology use and the work/leisure boundary in retirement." *New Media & Society* 11(7), 1143–1161.
- Carey, J. (1985). *Communication as culture. Essays on media and society*. New York/London: Routledge.
- Castree, N. (2003). "Environmental issues: relational ontologies and hybrid politics." *Progress in Human Geography*, 27(2), 203-211.
- Chan, M. (2015). "Examining the influences of news use patterns, motivations, and age cohort on mobile news use: The case of Hong Kong." *Mobile Media & Communication*, 3(2), 179-195.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. Los Angeles/London/New Delhi/Singapore/Washington DC: Sage Publications.
- Christensen, C. L. & Nybro Petersen, L. (2017). "Introduction. Being Old in the Age of Mediatization." *Nordicom Review*, 38 (2017) Special Issue 1, pp. 3-7.
- Couldry, N. & Hepp, A. (2013). "Conceptualizing Mediatization: Contexts, Traditions, Arguments." *Communication Theory*, vol. 23, 191-202.
- Couldry, N. & Hepp, A. (2016). *The Mediated Construction of Reality*. Cambridge: Polity Press.
- Couldry, N., Livingstone, S. & Markham, T. (2007). *Media Consumption and Public Engagement: Beyond the Presumption of Attention*. London: Palgrave MacMillan.
- Coupland, D. (1991). *Generation X: Tales for an Accelerated Culture*. New York: St. Martin's Press.
- Costera Meijer, I. (2007). "The paradox of popularity. How young people experience the news." *Journalism Studies*, vol. 8, issue 1, 96-116.
- Creswell, J.W. & Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4. utg.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Czaja, S.J., J.H. Guerrier, S.N. & Landauer, T. K (1993). "Computer Communication as an Aid to Independence for Older Adults." *Behaviour and Information Technology* 12(4): 197–207.
- Damkjær, M.S. (2015). *Medialiseret forældreskab: Digitale mediers rolle i overgangen til*

- forældreskabet* [Doktoravhandling]. Aarhus: School of Communication and Culture, Aarhus University.
- Denzin, N.K. (1989). *The Research Act* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y.S. (red.) (1994) *Handbook of Qualitative Research*. London: Sage.
- Dewey, J. (1927). *The Public and Its Problems*. New York: Henry Holt and Co.
- Diddi, A. & Larose, R. (2006). "Getting Hooked on News: Uses and Gratifications and the Formation of News Habits Among College Students in an Internet Environment." *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, Vol. 50, Issue 2, 193-210.
- DiMaggio, P., Hargittai, E., Neuman, W. R., & Robinson, J. P. (2001). "Social Implications of the Internet." *Annual Review of Sociology*, 27:307-36
- Dovey, K. (2010). *Becoming places. Urbanism/Architecture/Identity/Power*. London/New York: Routledge.
- Drother, K. (2005). "Media on the move. Personalised media and the transformation of publicness." I: Livingstone, S. (red.). *Audiences and Publics: When Cultural Engagement Matters for the Public Sphere*. Bristol: Intellect.
- Ebert, K. & Okamoto, D. G. (2013). "Social Citizenship, Integration and Collective Action: Immigrant Civic Engagement in the United States." *Social Forces* (2003) 91 (4), 1277-1292.
- Eimhjellen, I. & Ljunggren, J. (2017). *Kollektiv handling i digitale medier. Nye digitale skiller?* Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Nedlastet 12.06.2017 fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/455744169e80406e990082df836afc83/vr_2017_3_rapport_v4.pdf.
- Elvestad, E. (2006). "Lokal, kosmopolitt eller frakoplet. En analyse av stedstilknytning og bruk av lokalaviser." *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 4, vol. 47, 545-573.
- Elvestad, E. (2008). *Stedløse mediebrukere? Empiriske studier av stedstilknytnings betydning for mediebruk og sosial integrering* [Doktoravhandling]. Trondheim: NTNU.
- Elvestad, E. (2015). *Barn av informasjonsrike medieomgivelser: En studie av norske elever og studenter sitt forhold til nyheter i tradisjonelle og sosiale medier*. Skriftserie nr. 23. Høgskolen i Buskerud og Vestfold.
- Elvestad, E. & Blekesaune, A. (2008). "Newspaper Readers in Europe - a multilevel study of

- individual and national differences." *European Journal of Communication*, 23(4).
doi:10.1177/0267323108096993.
- Elvestad, E. & Phillips, A. (2018). "The net generation will revolutionise the way we relate to news." I: Elvestad, E. & Phillips, A. (red). (2018). *Misunderstanding news audiences. Seven myths of the social media era*. London: Routledge.
- Elvestad, E. & Vogt, A. (2010). Trenger vi aviser når vi har Facebook. Barn og unges forhold til avis under omstilling. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Engan, B. (2014). "Journalistikk om et sted i verden." I: Morlandstø, L. & Krumsvik, A. H. (Red.) (2014). *Innovasjon og verdiskaping i lokale medier*. Oslo: IJ-forlaget.
- Engan, B. (2016). *Bindeledd og grensesnitt. Lokalavisen som formidler av stedlig identitet, institusjonell politikk og medborgerkultur* [Doktoravhandling]. Bodø: Nord universitet.
- Engan, B. (2018). "Hvem er offentligheten? - momenter til ei vurdering av de lokale nyhetsmedienes rolle i det offentlige rom." I: Mathisen, Birgit R & Morlandstø, L. (red.) (2018). *Lokale medier. Samfunnsrolle, offentlighet og opinionsdanning*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 152-171.
- Encheva, K., Driessens, O. & Verstraeten, H. (2013). "The mediatization of deviant subcultures: an analysis of the media-related practices of graffiti writers and skaters." *Mediekultur. Journal of media and communication research*, 54, 8-25.
- English, T. & Carstensen, L. (2014). "Selective narrowing of social networks across adulthood is associated with improved emotional experience in daily life." *International Journal of Behavioral Development*, 38(2), 195-202.
- Enjolras, B., Karlsen, R., Steen-Johansen, K. & Wollebæk, D. (2013). *Liker- Liker ikke: Samfunnsengasjement i en Facebook-tid*. Oslo: Cappelen Damm.
- Esser, F. & de Vreese, C. (2007). "Comparing Young Voters' Political Engagement in the United States and Europe." *American Behavioral Scientist*, 50:9, 1195-1213.
- Estelle`s-Arola, E. & Gonzales-Landron-de-Guevara, F. (2012). "Towards an integrated crowdsourcing definition." *Journal of Information Science*, 38(2), 189-200.
- Fielding, N. G. & Fielding, J. L. (1986). *Linking Data*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Finlay, L. (2009). "Debating phenomenological research." *Phenomenology & Practice*, 3(1), 6-25.
- Flick, U. (2007). *Managing Quality in Qualitative Research*. Los Angeles/London/New

Delhi/Singapore: SAGE Publications.

Forskningsrådet (2017). *Evaluation of the Humanities in Norway. Report from Panel 8 – Media Studies*. Nedlastet 05.10.2017 fra:

<http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?pagename=ForskningsradetNorsk%2FHovedsiden&cid=1212565796096&c=InnholdsKontainer&p=1220788264903&querystring=Evaluation+of+the+Humanities+in+Norway&sortBy=title&sortorder=asc&hits=30&configuration=nfrscpublikasjonsppublished&publicationType=ALLE>.

Friemel, T. N. (2016). "The Digital Divide has Grown Old: Determinants of a Digital Divide among Seniors." *New Media & Society*, 18(2): 313-331.

Førde, A., Kramvig, B., Berg, M. G., & Dale, B. (2013). *Å finne sted. Metodologiske perspektiver i stedsanalyser*. Trondheim: Akademika.

Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity.

Givskov, C. & Deuze, M. (2016). "Researching New Media and Social Diversity in Later Life." *New Media & Society*. Advance online publication: <http://doi.org/10.1177/1461444816663949>.

Gustafson, P. (2001). "Roots and Routes: Exploring the Relationship Between Place Attachment and Mobility." *Environment and Behavior*, Vol. 33, 667-686.

Gustafson, P. (2014). "Place attachment in an age of mobility." I: Manzo, L. og Devine-Wright, P. (Red.) (2014). *Place Attachment: Advances in Theory, Methods and Applications*. London: Routledge.

Habermas, J. (1989). *Structural Transformation of the Public Sphere*. Cambridge, Massachusetts: Translation MIT.

Hagen, I. & Wold, T. (2009). *Mediegenerasjonen: barn og unge i det nye medielandskapet*. Oslo: Samlaget.

Hallin, D. C. & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems: three models of media and politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hammersley, M. (1992). *What's Wrong with Ethnography?* London: Routledge.

Hannerz, U. (Red.) (1999). *Medier och kulturer*. Helsingborg: Carlsson.

Hardy, B. W. & Scheufele, D. A. (2005). "Examining Differential Gains From Internet Use: Comparing the Moderating Role of Talk and Online Interactions." *Journal of Communications*, Vol. 55, Issue 1, 71-84.

- Harvey, D. (1990). *The Condition of Postmodernity. An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Cambridge: Blackwell.
- Hasebrink, U. & Hepp, A. (2016). "How to research cross-media practices? Investigating media repertoires and media ensembles." *Communicative Figurations*, working paper, no 15. Nedlastet 06.10.2017 fra: http://www.kommunikative-figurationen.de/fileadmin/redak_kofi/Arbeitspapiere/CoFi_EWP_No-15_Hasebrink_Hepp.pdf.
- Hedman, U. & D. P. (2013). "The social journalist. Embracing the social media life or creating a new digital divide?" *Digital Journalism*, Vol. 2, Issue 3, 368 – 385.
- Heidegger, M. (1959). *Introduction to metaphysics*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Hellevik, O. (1977). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Henriksen, I. M., Levand, L. E., Skaar, M., & Tjora, A. (2017). *Vår sosiale virkelighet. En introduksjon til hverdagslivets sosiologi*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hepp, A. (2012). "Medialization and the 'molding force' of the media." *Communications* 37, 1-28.
- Hepp, A. & Krotz, F. (red.) (2014). *Mediatized Worlds. Culture and Society in a Media Age*. Basingtoke: Palgrave Macmillan.
- Hepp, A., Berg, M., & Roitsch, C. (2017). "A Processual Concept of Media Generation. The Media-Generational Positioning of Elderly People." *Nordicom Review*, 38(2017). Special Issue 1, pp. 109-122. doi:10.1515/nor-2017-0395.
- Hess, K. (2012). "Breaking boundaries. Recasting the 'local' newspaper as 'geo-social' news in a digital landscape." *Digital Journalism*, Vol. 1, 2013, Issue 1.
- Hesse-Biber, S. N. & Leavy, P. (2010). *The practice of qualitative research*. Los Angeles: Sage.
- Hjarvard, S. (red.) (2016). "Medialisering: Teori og historie." I: *Medialisering. Mediernes rolle i social og kulturel forandring*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hoffman, L. H., & Eveland, W. P. (2010). "A panel study of community attachment and local news media use." *Mass Communication & Society*, 13, 174-195.
- Hubbard, P. (2002). *Thinking Geographically: Space, Theory, and Contemporart Human Geography*. London: Continuum.
- Huseby, B & Listhaug, O. (1995). "Identification od Norwegians with Europe: The Impact of

- Values and Center-Periphery Factors." I: Ruud de Moor (ed.). *Values in Western Societies*. Tilburg: Tilburg University Press.
- Howells, R. (2015). *Journey to the centre of a news black hole: examining the democratic deficit in a town with no newspaper*. [Dokotavhandling]. Cardiff: Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies.
- Høst, S. (1999). "Newspaper Growth in the Television Era - The Norwegian Experience." *Nordicom review*, 20(1), 107-128.
- Høst, S. (2005). *Det lokale avismønsteret: dekningsområder, mangfold og konkurranse 1972-2002*. Fredrikstad: Institutt for journalistikk.
- Høst, S. (2016): Papiravisene lever, og de satser digitalt. Hentet 12.06.2017 fra: <http://www.hivolda.no/neted/services/file/?hash=90b0531511b605f23d225f5cd92ede3c>
- Høst, S. (2017): *Avisåret 2016*. Hentet 09.01.2018 fra: http://medienorge.uib.no/files/Eksterne_pub/Avisaret_2016.pdf.
- Janowitz, M. (1952). *Community Press in an Urban Setting: The Social Elements of Urbanism*. Glencoe, IL: The Free Press.
- Jansson, A. (2014). "Indispensable Things: On Mediatization, Materiality, and Space." I: Lundby, K., (red.), *Mediatization of Communication: Handbooks of Communication Science* (pp.273-297). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Jeffres, L. W., Neuendorf, J. L. K & Atkin, D. (2007). "Newspaper reading supports community involvement." *Newspaper Research Journal*, 28(1), 6-23.
- Jenkins, H. (2008). *Konvergenskulturen: där gamla och nya medier kolliderar*. Göteborg: Diadalos AB.
- Jenkins, H., Shresthova, S., Gamber-Thompson, L., Kligler-Vilenchik, N., & Zimmerman, A. M. (2016). *By any media necessary: the New youth activism*: New York University Press.
- Kafle, N. P. (2011). "Hermeneutic phenomenological research method simplified." *Bodhi: An Interdisciplinary Journal*, 5, 181-200.
- Kanayama, T. (2003). "Ethnographic Research on the Experience of Japanese Elderly People Online." *New Media & Society* 5(2): 267–88.
- Kalsnes, B. & Larsson, A. O. (2016). "Med makt til å like? Sosiale medier og politisk kommunikasjon." I: Ihlen, Ø., Skogerbø, E: & Allern, S. (red). *Makt, medier og politikk. Norsk politisk kommunikasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Karlsen, R. (2017). "Mediebruk i lokalvalgkampen 2015: informasjon om politikk og

- kandidater." I: Christensen, D. A. & Saglie, J. (red.). *Lokalvalget 2015: et valg i kommunereformens tegn?* s 125-146. Oslo: Abstrakt.
- Kasarda, J. D & Janowitz, M. (1974). "Community Attachment in Mass Society." *American Sociological Review*, Vol. 39, No. 3, 328-339.
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1973). "Uses and gratifications research." *The public opinion quarterly*, 37(4), 509-523.
- Kvale, S. (1997). *Interview: en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, København: Hans Reitzels forlag
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsinterview*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Langdridge, D. (2007). *Phenomenological psychology: Theory, research and methods*. London: Pearson.
- Larsson, A. O., Kalsnes, B. & Christensen, C. (2016). "Elite Interaction. Public service Broadcasters' use of Twitter during national elections in Norway and Sweden." *Journalism Practice*. <http://dx.doi.org/10.1080/17512786.2016.1234943>.
- Lewicka, M. (2014). "Memory as an enabler of place attachment." I: Manzo L., & Devine- Wright, P. (red.). *Place Attachment. Advances in Theory, Methods and Applications*. London: Routedledge.
- Licoppe, C. (2004). "'Connected' presence: The emergence of a new repertoire for managing social relationship in a changing communications technoscape." *Environment and Planning D: Society and Space* 2004, vol.22, 135-156, DOI: 10.1068/d323t.
- Lie, R. (2002). "Spaces of intercultural communication" [paper presented to Virtual Forum on Intercultural Communication of the 23rd IAMCR Conference], Barcelona, 21–26 July 2002.
- Lindley, S. E., Harper, R. & Sellen, A. (2008). "Designing for elders: Exploring the complexity of relationships in later life." *Proceedings of the 22nd Annual Conference of the British HCI Group*.
- Lindseth, A. & Norberg, A. (2004): "A phenomenological hermeneutical method for researching lived experience." *Scandinavian journal of Caring Science*, 18, 145-153.
- Lippmann, W. (1922). *Public Opinion*. New York: Macmillan.
- Lister, M., Dovey, J., Giddings, S., Grant, I. & Kelly, K. (2009). *New Media: A Critical Introduction*. Oxon: Routledge.
- Liu, Q. A., Ryan, V., Aurback, h., & Besser, T. (1998). "The Influence of Local Church Participation on Rural Community Attachment." *Rural Sociology*, 63(3), 432-450.

- Livingstone, S. (2005). "On the relation between audiences and publics." I: Livingstone, S. (red.) *Audiences and Publics. When Cultural Engagement Matters for the Public Sphere*. Bristol, Intellect.
- Lo Iacono, V., Symonds, P. & Brown, D. H.K. (2016). "Skype as a Tool for Qualitative Research Interviews." *Sociological Research Online*, 21(2)12, 1-25.
- Lüders, M. & Brandtzæg, P.B. (2016). "Når alt sosialt blir flyktig - En kvalitativ studie av hvordan eldre opplever sosiale medier." *Norsk Medietidsskrift* 02/2016 (Vol.22), 2-18, DOI: [10.18261/issn.0805-9535-2016-02-04](https://doi.org/10.18261/issn.0805-9535-2016-02-04).
- Lüders, M., & Brandtzæg, P.B. (2014). "'My children tell me it's so simple' – A mixed-methods approach to understand older non-users' perceptions of social networking sites." *New Media & Society*, 1-18, DOI: 10.1177/1461444814554064.
- Lövheim, M., Jansson, A., Paasonen, S. & Sumiala, J. (2013). "Social media: implications for everyday life, politics and human agency." Vol 3 No 2 (2013). *Aboagora: The Human Machine*, 26-37.
- Machi, R. (2012). "With Facebook, Blogs, and Fake News, Teens Reject Journalistic 'Objectivity'" *Journal of Communication Inquiry*, 36(3): 246-262.
- Mannheim, K. (1952/2000). "The problem of generation." I: Kecskemeti, P. (red.). *Essays on the sociology of knowledge* (pp. 276-321). Oxon: Routledge & Kegan Paul.
- Marotzki, W. (1995). "Forschungsmethoden der erziehungswissenschaftlichen Biographieforschung." I: Krüger, H. H. & Marotzki, W. (red.) *Erziehungswissenschaftliche Biographieforschung*. Opladen: Leske and Budrich. pp. 55–89.
- Massey, D. B. (1994). *Space, Place and Gender*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Massey, D. B. (2005). *For Space*, London: Sage Publications.
- Matej, S. & Ball-Rokeach, S. (2003). "The Internet in Communication Infrastructure of Urban Residential Communities: Macro- or Mesolinkage?" *Journal of Communication* 53(4):642-657.
- Mathisen, B. (2010). "Nærhetens dilemma og kryssende forventninger." I: Mathisen, B. (red.). *Lokaljournalistikk. Blind patriotisme eller kritisk korrektiv?* Kristiansand, IJ-forlaget.
- Mathisen, B. R. (2013). *Gladsaker og suksesshistorier. En sosiologisk analyse av lokal næringslivsjournalistikk i spenning mellom lokalpatriotisme og granskningsoppdrag* [Doktoravhandling]. Bodø: Universitetet i Nordland.
- Mathisen, B.R. & Morlandstø, L. (2018). "Stabilitet og endring – offentlighet, demokrati og

- samfunnsrolle i et lokalt perspektiv." I: Mathisen, Birgit R & Morlandstø, L (red.) (2018). *Lokale medier. Samfunnsrolle, offentlighet og opinionsdanning*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 5-29.
- Maykut, P & Morehouse, R. (1994). *Beginning qualitative reseach. A philosophic and practical guide*. London: The Falmer Press.
- McLeod, J. M., Daily, K., Zhongshi, G., Eveland, W., Bayer, J., Seungchan Y., & Wang, H. (1993). "Community Integration, Local Media Use and Democratic Processes." *Communication Research*, Vol. 23: 2 April 1996, 179-209.
- McLuhan, M. (1964). *Understanding Media. The extensions of man*. London: Routlegde.
- McQuail, D. (1994). *Mass Communication Theory – An introduction*. London: SAGE.
- Merleau-Ponty, M. (1962). *Phenomenology of perception*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Meyrowitz, J. (1985). *No Sense of Place. The Impact of Electronic Media on Social Behavior*. Oxford: Oxford University Press.
- Mik-Meyer, N. & Järvinen, M. (2005). "Innledning: Kvalitative metoder i et interaksjonistisk perspektiv." I: Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (red.) (2005). *Kvalitative metoder i et interaksjonistisk perspektiv*. København: Hans Reizels Forlag.
- Mitchelstein, E., & Boczkowski, P. J (2010). "Online news consumption research: An assessment of past work and an agenda for the future." *New Media & Society*, 12, 1085–1102.
- Moro, G. (2010). "Civic Action." *International Encyclopaedia of Civic Society*. Nedlastet 12.06.2017 fra: <http://www.giovanimoro.info/documenti/civic%20action%20IECS.pdf>
- Morozov, E. (2009). "The Brave New World of Slacktivism." *Foreign Policy* (19 May). Nedlastet 09.10.2017 fra: http://neteffect.foreignpolicy.com/posts/2009/05/19/the_brave_new_world_of_slacktivism.
- Neal, S. & Murju, K. (2015). "Sociologies of Everyday Life: Editors' Introduction to the Special Issue." *Sociology*, vol. 49(5), 811-819.
- Newman, N., Fletcher, R., Levy, D. A. L. & Nielsen, R. K. (2016). *Reuters Institute Digital News Report 2016*. Nedlastet 29.01.2018 fra <http://www.digitalnewsreport.org/>
- Nielsen, R. K. (2015a). "Introduction: The Uncertain Future of Local Journalism." I: Nielsen,

- R. K (red.) (2015). *Local Journalism. The Decline of Newspapers and the Rise of Digital Media*, 1-26.
- Nielsen, R. K. (2015b). "Local Newspapers as Keystone Media: The Increased Importance of Diminished Newspapers for Local Political Information Environments." I: Nielsen, R. K (red.) (2015). *Local Journalism. The Decline of Newspapers and the Rise of Digital Media*, 51-72.
- Nielsen, R. K. (2017). "News media, search engines and social networking sites as varieties of online gatekeepers." I: Peters, C. and Broersma, M- (eds). *Rethinking journalism again. Societal role and public relevance in a digital age*. London. Routledge.
- Norris, P. (2001). *Digital divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- NOU 1992: 14 (1992). *Mål og midler i pressepolitikken*. Nedlastet 06.10.2017 fra: <http://www.nb.no/nbsok/nb/72c7269ad6bf094e765eac8ed07bc4fd.nbdigital?lang=no>.
- NOU 2000: 15 (2000). *Pressepolitikk ved et tusenårsskifte - Dagpresseutvalgets innstilling*. Nedlastet 06.10.2017 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2000-15/id376239/>.
- NOU 2011: 11 (2011). *Innovasjon i omsorg*. Nedlastet 14.04.2017 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/5fd24706b4474177bec0938582e3964a/no/pdfs/nou201120110011000dddpdfs.pdf>.
- Nygren, G. (2005). *Skilda medievärldar – lokal offentlighet och lokala medier i Stockholm*. [Doktoravhandling]. Stockholm: Stockholms universitet. Hentet 12.06.2017 fra: http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf_pid=diva2%3A193445&dswid=-2191
- Nøhr, Ø.N. (2006). "De kompetente eldre. Aldring og digital kompetanse - konflikt eller lykke?" Hentet 16.09.2016 fra: http://wiki.unik.no/media/Main/Aldring_og_digital_kompetanse.pdf
- Naab, T. & Schwarzenegger, C. (2017). "Why Ageing is More Important than Being Old. Understanding the Elderly in a Mediatized World." *Nordicom Review*, 38 (2017), Special Issue 1, pp. 93-107. doi:10.1515/nor-2017-0400.
- Obar, J. A., Zube, P., & Lampe, C. (2012). "Advocacy 2.0: An Analysis of How Advocacy Groups in the United States Perceive and Use Social Media as Tools for Facilitating Civic Engagement and Collective Action." *Journal of Information Policy*, Vol.2 (2012), 1-25.

- Park, R. E. (1929). "Urbanization as Measured by Newspaper Circulation." *American Journal of Sociology*, 25(Januar), 60-79.
- Paul, G., & Stegbauer, C. (2005). "Is the digital divide between young and elderly people increasing?" *First Monday*, 10(10), DOI: <http://dx.doi.org/10.5210/fm.v10i10.1286>.
- Persson, A. og Sællerberg, A.M. (2011). "Lytting på offentlig sted." I: Fangen, K. og Sællerberg, A.M. (red.) *Mange ulike metoder*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Pew Research Center. (2016). *Newspapers: Daily readership by age*. Retrieved from 2017. Nedlastet 19.10.2017 fra: <http://www.journalism.org/media-indicators/newspapers-daily-readership-by-age>.
- Pink, S. (2012). *Situating Everyday Life. Practices and Places*. London: SAGE:
- Prensky, M. (2001). "Digital Natives, Digital Immigrants" On the Horizon (MCB University Press, VOL. 9 No. 5, October 2001).
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Ranie, L. & Wellman, B. (2012). *Networked: The New Social Operating System*. Cambridge: MA; MIT Press.
- Rantanen, T. (2005). *The Media and Globalization*. London/Thousand Oaks/New Delhi: SAGE Publications.
- Ratzenböck, B. (2016). "Examining the Experiences of Older Women with ICTs. Interrelations of Generation-Specific Media Practices and Individual Media Biographies." *Nordicom Review*, 37(special issue):57-70.
- Reckwitz, A. (2002). "Toward a Theory of Social Practices A Development in Culturalist Theorizing." *European Journal of Social Theory* 5(2): 243-263.
- Rheingold, H. (1999). "Look who's talking." *Wired*, vol. 7, no. 1. Nedlastet 06.20.2017 fra: http://www.wired.com/wired/archieve7.01/amish_pr.html.
- Riley, T. (2013). "Self-initiated (re)education of digital technology in retired content creators." *Northern Lights*, 11, 51-69. doi:10.1386/nl.11.51_1.
- Robinson, V. (2015). "Reconceptualising the Mundane and the Extraordinary: A Lens through Which to Explore Transformation within Women's Everyday Footwear Practices." *Sociology*, Vol. 49, Issue 5, Special Issue: Sociologies of Everyday Life, 903-918.
- Rothenbuhler, E. W. (1998). *Ritual Communication. From Everyday Conversation to Mediated Ceremony*. London: SAGE Publication.

- Sampson, R. J. (1988). "Local Friendship Ties and Community Attachment in Mass Society: A Multilevel Systemic Model." *American Sociological Review*, 53:7, 766-79.
- Sande, Ø. (1994). *Lesernærhet i en norsk lokalavis*. Møre og Romsdal distriktshøgskole i Volda, publikasjon nr.48.
- Shudson, M. (1882). *The Power of News*. Harvard: Harvard University Press.
- Schutz, A. & Luckmann, T. (1973). *The Structure of the Life-World, Vol 1*. Evanston: Northwestern University Press.
- Schmidt, C. (2004). "The Analysis of Semi-structured Interviews." I Flick, U., Kardoff, E. V. & Steinke, I. (Red.). *A Companion to Qualitative research*, 178-184. Los Angeles/London/New Delhi/Singapore: SAGE Publications.
- Schwandt, T. A. (2003). "Three epistemological stances for qualitative inquiry: Interpretativism, hermeneutics and social constructionism." I: Denzin, N. & Lincoln, Y. (Red.). *The Landscape of Qualitative Research: Theories and issues*. (pp. 292-331). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Schäffer, B. (2009). "Mediengenerationen, Medienkohorten und generationsspezifische Medienpraxiskulturen. Zum Generationenansatz in der Medienforschung." [Media generations, media cohorts and generation-specific media practice cultures. On the generational approach in media studies], pp. 31-50. I: Schorb, Bernd, Hartung, Anja & Reißmann, Wolfgang (eds.) *Medien und höheres Lebensalter. Theorie – Forschung – Praxis* [Media and old(er) age. Theory – research – practice]. Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften.
- Selwyn, N. (2004). "The information aged: A qualitative study of older adults' use of information and communications technology." *Journal of Aging Studies*, 18(4), 369–384.
- Shah, D. V., Cho, J., Nah, S. Gotlieb, M. R., Hwang, H., Lee, N. J., Scholl, R. M., & McLeod, D. M. (2007). "Campaign ads, online messaging, and participation: Extending the communication and mediation model." *Journal of Communication*, 57, 676 – 703.
- Sharkey, P. (2001). "Hermeneutic phenomenology." I: Barnacle, R. (Red.). *Phenomenology*. Melbourne: RMIT Publications.
- Shaker, L. (2014). "Dead Newspapers and Citizens' Civic Engagement." *Communication Faculty Publications and Presentations. Paper 17*.
- Shehata, A. & Wadbring, I. (2012). "Allt fler står utanför nyhetsvärlden." I: Weibull, L.,

- Oscarsson, H. & Bergström, A. (red.) *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet, 373–386.
- Shudson, M. (1995). *The power of news*. Cambridge: Harvard University Press.
- Silverman, D. (1993): *Interpreting qualitative data*. London: Sage.
- Silverman, D. (2000): *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*. London: Sage.
- Silverstone, R. (1994). *Television and Everyday Life*. London: Routledge.
- Sismondo, S. (1993). "Some Social Constructions." *Social Studies of Science*, Vol. 23, Issue 3, 515-553.
- Skogerbø, E. & Lundby, K. (1988). *Medieutvikling, kultur og regional identitet*. Rapport 1. Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon: Universitetet i Oslo.
- Skogerbø, E. & Krumsvik, A. H (2015). "Newspapers, Facebook and Twitter." *Journalism Practice*, 9:3, 350-366, DOI: 10.1080/17512786.2014.950471.
- Skoric, M., Qinfeng, Z., Goh, P. N. (2015). "Social media and citizen engagement: A meta-analytic review." *New Media & society* 18(9): 1817-1839.
- Stamm, K. R. (1985). *Newspaper Use and Community Ties: Toward a Dynamic Theory*. Northwood NJ: Ablex Publishing.
- Stamm, K. R., Arthur G. Emig & Michael B. Hesse (1997). "The Contribution of Local Media to Community Involvement." *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 74(1):97–107.
- Starr, P. (2012). "An Unexpected Crisis. The News Media in Postindustrial Democracies." *The Internastional Journal of Press/Polics*, Vol. 17, Issue 2, 234 – 242.
- Syvertsen, T. (2010). "Medieforskerne hater gamle mennesker." *Norsk Medietidsskrift*, 17(4), 381-191.
- Syvertsen, T., Enli, G. S., Mjøs, O. J. & Moe, H. (2014). *The Media Welfare State: Nordic Media in the Digital Era*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Swart, J., Peters, C. & Broersma, M. (2016). "Navigating cross-media news use. Media repertoires and the value of news in everyday life." *Journalism Studies*. Epub ahead of print. 30. January 3. 2016. DOI: 10.1080/1461670X.2015.1129285.
- Sørgård Olsen, K. (2018). "Lokaljournalisten og Facebook - journalistiske profesjonsutfordringer på sosiale medier." I: Mathisen, Birgit R & Morlandstø, L (red.) (2018). *Lokale medier. Samfunnsrolle, offentlighet og opinionsdanning*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 30-57.

- Tacchi, J. A. (2009). "Radio and affective rhythm in the everyday." *The Radio Journal: International Studies in Broadcast and Audio Media*, 7(2). pp. 171-183.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thompson, J.B. (1995) *The Media and Modernity*. Cambridge: Polity.
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- TNS Gallup (2015). Frivillighetsbarometeret 2015. Frivillighet i Norge. Nedlastet 09.10.2017 fra:
http://sorum.frivilligsentral.no/media/37213/frivillighetsbarometeret2015_oppdatert.pdf.
- Turkle, S. (2011). *Alone together. Why we Expect more From Technology and Less from Each Other*. New York: Basic Books.
- van der Goot, M., Beentjes, J. W. J. & Van Selm, M. (2012). "Meanings of television in older adults' lives: an analysis of change and continuity in television viewing." *Aging and Society*, 32: 147-68.
- van Dijk, J. AGM (2012). "The Evolution of the Digital Divide. The Digital Divide turn to Inequality of Skills and Usage." I: Jack, B., Crompton, M., Hildebrant, M., & Metakides, G. (red.) *Digital Enlightenment Yearbook*, 2012. Amsterdam: IOS Press, Inc.
- van Manen, M. (1997): *Researching Lived Experience – Human Science for an Action Sensitive Pedagogy*. Ontario: The Althouse Press.
- Vella, R. (2000). *Sounds in Space, Sounds in Time*. London: Boosey & Hawkes.
- Villa, M. & Haugen, M. S. (Red.) (2016). *Lokalsamfunn*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Vincent, R.C & Basil, M. D. (1997). "College students' news gratifications, media use, and current events knowledge." *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, Vol. 41, Issue 3, 318-393.
- Vaage, O. F. (2016). *Norsk mediebarometer 2015*. Nedlastet 18.08.2016 fra:
<https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/attachment/262805?ts=159b78419c8>.
- Vaage, O. F. (2017). *Norsk mediebarometer 2016*. Nedlastet 21. 07.2017 fra:
https://ssb.no/forside/_attachment/303444?_ts=15c1173e920.
- Wadbring, I. & Bergstrom, A. (2015). "A print crisis or a local crisis? Local news use over three decades." *Journalism Studies*, 18:2, pp. 175–90.
- Wagner N., H. K., & Head M. (2010). "Computer use by older adults: A multi-disciplinary

- review." *Computers in Human Behavior* 26(5): 870–882.
- Waisbord, S. (2017). "Afterword. Crisis? What crisis?" I Peters, C., & Boersma, M. (red.). *Rethinking Journalism Again: Societal Role and Public relevance in a Digital Age*. New York: Routledge, 1-17, 205- 215.
- Waldahl, R. (2007). *Opinion og demokrati*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Weibull, L. (2005). "Sverige i tidningsvärlden." I: Bergström, W. & Weibull, L. (red). *Nypressat. Ett kvartsekel med svenska dagstidningsläsare*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Göteborgs Universitet.
- Wellman, B. (2001). "Physical Place and Cyberplace: The Rise of Personalized Networking." *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol. 23, Issue 2, 227- 252.
- Wellman, B. & Haythorntwaite, C. (Red.) (2002). *The Internet in Everyday Life*. New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Westlund, O. & Weibull, L. (2013). "Generation, Life course and Media use in Sweden 1986-2011." I *Northen Lights* Volume 11.
- White, H., E. McConnell, E. Clipp, L. Bynum, C. T. L., Navas, S. C. & Halbrecht, H. (1999). "Surfing the Net in Later Life: a Review of the Literature and Pilot Study of Computer Use and Quality of Life." *Journal of Applied Gerontology* 18(3), 358–78.
- Wollebæk, D. Sætrang, S. & Fladmoe, A. (2015). *Betingelser for frivillig innsats. Motivasjon og kontekst*. Rapport 1/2015. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Woolgar, S. (red.) (1988). *Knowledge and Reflexivity. New Frontiers in the Sociology of Knowledge*. Los Angeles/London/New Delhi/Singapore/Washington DC: Sage Publications.
- Xenos, M. & Moy, P. (2007). "Direct and Differential Effects of the Internet on Political and Civic Engagement." *Journal of Communication*, Vol. 57, Issue 4, 704- 718.
- Aalberg, T., Papathanassopoulos, S., Soroka, S., Curran, J., Hayashi, K., Iyengar, S. Jones, P. K., Mazzoleni, G., Rojas, H., Rowe, D. & Tiffen, R. (2013). "International TV news, foreign affairs interest and public knowledge. A comparative study of foreign news coverage and public opinion in 11 countries." *Journalism Studies*, Vol. 13, Issue 3, 387-406, DOI: 10.1080/1461670X.2013.765636.

8. Vedlegg:

8.1 Vedlegg 1: Informasjonsskriv

— se her!

Har du lyst til å bidra til viktig forskning om lokalidentitet, forankring til sted og mediebruk i [redacted]? Ønsker du å løfte fram [redacted] som lokalsamfunn og bidra med din verdifulle og viktige erfaring som innbygger i kommunen? Da må du lese videre!

Jeg jobber for tiden med en doktorgradsavhandling i sosiologi ved Universitetet i Nordland (i arbeidsgruppe for Journalistikk), hvor jeg skal undersøke menneskers mediebruk, stedstilknytning og lokalidentitet i to norske lokalsamfunn, nemlig [redacted] og [redacted]. Jeg skal blant annet studere hvordan mennesker kommuniserer med hverandre, deltar i samfunnet, og hvilken betydning lokalmiljøet og lokale medier har for oss i dag. I den forbindelse ønsker jeg å komme i kontakt med mennesker bosatt på [redacted] i **alle aldre**, og spesielt **unge småbarnsførelde, innvandrere, pensjonister og aktive i organisasjonslivet** som ønsker å delta i dette prosjektet.

Som deltaker i prosjektet inviteres du til et intervju hvor jeg ønsker å stille deg spørsmål om dine medievaner, hvordan du kommuniserer med folk rundt deg, i hvor stor grad du føler deg tilknyttet [redacted] som lokalsamfunn (føler lokalidentitet), og hvordan du deltar i lokalsamfunnet. Intervjuet vil ta mellom cirka 40-60 minutter. Dersom du vil delta, ønsker jeg at du fører en kort og enkel logg over din mediebruk en vanlig dag hvor du merker deg hvilke medier du bruker denne dagen (jeg kommer til å sende ut en mal på forhånd). Mediebruk er ofte noe vanepreget som vi ikke alltid tenker over at vi gjør, og på denne måten kan du som deltaker bli mer bevisst på dine vaner. De som deltar i prosjektet er med på å gi ny og viktig informasjon om mediebruk og stedsforankring i ditt lokalsamfunn og er også med på å vise fram det unike ved nettopp [redacted] og hvordan det er å bo der.

Det er frivillig å delta i undersøkelsen og du kan når som helst trekke deg og kreve personopplysningene du har gitt anonymisert, uten at du trenger å begrunne dette. Jeg vil bruke en båndopptaker under intervjuet og opptakene slettes etter at prosjektet er fullført. Kun jeg og en vitenskapelig assistent som skal transkribere deler av materialet (skrive ned intervjuet til tekst) vil ha tilgang til lydopptaket. Alle personopplysninger er konfidensielle og anonymiseres i avhandlingen, slik at ingen enkeltpersoner vil gjenkjennes i den ferdige teksten. Alle de personidentifiserbare opplysningene er underlagt taushetsplikt, og vil behandles konfidensielt. Prosjektet er tilrådd av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S og fullføres i september 2017.

Dersom du er interessert i å delta eller har spørsmål om prosjektet, må du gjerne kontakte meg på e-post: mpl@uin.no eller på telefon: 48603941.

Med vennlig hilsen,
Malene Paulsen Lie.

8.2 Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide

Dato og sted:

1: Bakgrunn

Kjønn:
Alder:
Sivilstatus:
Familie/barn:
Utdanning:
Arbeidssituasjon:

2: Bosted og stedstilknytning

Når flyttet du til nåværende bosted?

Ikke født og oppvokst i nåværende bosted: Hvilken kontakt har du til hjemstedet?
Hjelpespørsmål: Aviser? Kontakt med mennesker digitalt og ansikt-til-ansikt? Besøk?

Vil du si at det er viktig for deg å holde deg oppdatert om hjemstedet/det forrige bostedet?

I hvor stor grad vil du si at du føler deg som en ____ [navn på innbygger av lokalsamfunnet, eks. Bergenser]?
Hjelpespørsmål: Føler du en sterkere tilknytning til stedet du bodde på før/kommer fra?

På hvilke måter vil du si at føler deg som en del av lokalsamfunnet du bor i?

Hva vil du si at knytter deg til stedet du bor på?
Hjelpespørsmål: Hva er det viktigste for deg med stedet du bor på?

På hvilke måter føler du at du deltar i lokalsamfunnet og er en del av lokalsamfunnet?
Hjelpespørsmål: For eksempel som en del av studieliv, jobb, i byen, sosialt, i det som foregår på stedet, politikk/aktivisme etc.

Vil du si at du føler deg sterkest tilknyttet til stedet du bor, fylket, landsdelen, Norge, Europa eller verden som helhet?

3: Kommunikasjon og sosiale relasjoner

Hvordan holder du kontakt med familie, venner og bekjente i løpet av en vanlig uke?
Hjelpespørsmål: Ansikt-til-ansikt? Sosiale medier? SMS? Telefon? Skype? osv.

Har du kontakt med familie, venner og/eller bekjente som *ikke bor på bostedet*? Hvilken?

Har du kontakt med familie, venner og bekjente på stedet du flyttet fra/kommer fra? Hvilken?

Hvordan bruker du fritiden din?

Hjelpespørsmål: Ting i lokalsamfunnet? Med familien? Frivillighet/politikk/foreninger/aktivisme? Debatter/diskusjoner/aktivitet på internett/sosiale medier? Blogg?

4a: Medievaner

Hva betyr medier for deg i ditt liv?

På hvilke måter er medier viktig for deg i din hverdag? Hvordan bruker du medier?

Hjelpespørsmål: Sosiale medier, aviser, kringkasting?

Hvor mye vil du si at du er på internett en vanlig dag? Hva bruker du internett mest til?

Hjelpespørsmål: Praktiske gjøremål, nettaviser, sosiale medier, blogger, andre ting?

Oppdaterer du deg om nyheter og ting som skjer i lokalsamfunnet? Hvordan?

Hjelpespørsmål: Lokalavisen, lokalsendinger på TV, lokal-TV, lokal-radio? Venner/familie/på jobb?

Hvilke typer lokalstoff er viktigst for deg?

Hjelpespørsmål: Er det noe du brenner for i lokalsamfunnet? Sport/politikk/kunst og kultur/økonomi, vitenskap og teknologi/underholdning etc.?

Er det viktig for deg å holde deg oppdatert om nyheter og ting som skjer nasjonalt?

Hjelpespørsmål: Hvilke medier? Hvilke saker? Hvor ofte?

Hva med internasjonale nyheter og hendelser?

Hjelpespørsmål: Hvilke medier? Hvilke saker? Hvor ofte?

Vil du si at noe er viktigere enn det andre: Det lokale, nasjonale eller internasjonale?

Hjelpespørsmål: Lokalt nytt, nasjonale nyheter eller internasjonale nyheter?

4a: Medieloggen: Mediebruk en vanlig dag

Hvilke medier brukte du mest den dagen du førte medielogg?

Hjelpespørsmål: Er dette typisk for din mediebruk?

Hvilke medier brukte du minst denne dagen?

Hjelpespørsmål: Er dette typisk for din mediebruk?

Hvor mye var du på internett denne dagen?

Vil du si at dette var en typisk dag for deg når det kommer til mediebruk?

Hjelpespørsmål: Hender det at du bruker andre medier andre dager? Hvilke?

Var det noe som overrasket deg rundt din mediebruk denne dagen?

SOSIALE MEDIER:

Er du bruker av noen sosiale medier?

Hjelpespørsmål: Facebook? Twitter? Instagram? Snapchat? Andre ting?

Hvordan bruker du disse?

Hjelpespørsmål: Er du aktiv? Legger du ut statuser/bilder? Snakker med mennesker? Deler du avisartikler og annet innhold? Engasjement? Diskusjonsforum og grupper osv.

Er du medlem av noen lokalgrupper på Facebook?

Vil du si at sosiale medier er viktig for ditt sosiale liv?

Hjelpespørsmål: Finnes det noen du kun snakker med på sosiale medier? Får eller gir du invitasjoner til arrangementer på Facebook? Ville du ha mistet kontakten med noen dersom du ikke hadde tilgang til sosiale medier fra og med i morgen?

5: Meningsytring, diskusjoner og debatter:

Stemte du ved forrige stortingsvalg og forrige lokalvalg?

Var du politisk aktiv selv ved en eller flere av disse valgene?

Delte du politisk stoff på sosiale medier under disse valgene?

Diskuterer du nyheter eller politikk eller liknende med familie, venner og bekjente?

Har du vært aktiv i mediene selv?

Hjelpespørsmål: Avisinnlegg/kronikker? I TV eller radio?

Har du noen gang engasjert deg i saker i lokalmiljøet eller nasjonalt/internasjonalt?

Hjelpespørsmål: For eksempel aktivisme? Underskriftskampanjer? Demonstrasjoner?

8.3 Vedlegg 3: Medielogg

Medielogg før intervju

I og med at dette forskningsprosjektet blant annet handler om din mediebruk og hvilken betydning ulike medier har for deg i ditt liv, kan det være til hjelp i vår samtale at du tenker litt over dine medievaner. Medievanene våre er gjerne litt vanepregede, og er aktiviteter vi ofte utfører uten å tenke så mye nærmere over det. Formålet med denne medieloggen er at du skal bli bevisst på hvilke medievaner du har på en helt vanlig dag. Derfor ønsker jeg at du fører en rask logg over de medier du bruker en valgfri dag fra morgen til kveld. Loggen behøver ikke å være så utfyllende. **Ta med den utfylte loggen til avtalt intervju.** Vi vil ta vi utgangspunkt i den i deler av samtalen vår. Eksempler på medier kan være aviser/nettavis, radio, TV, diverse internettaktivitet (lese blogger, bestille kinobilletter etc.) og sosiale medier.

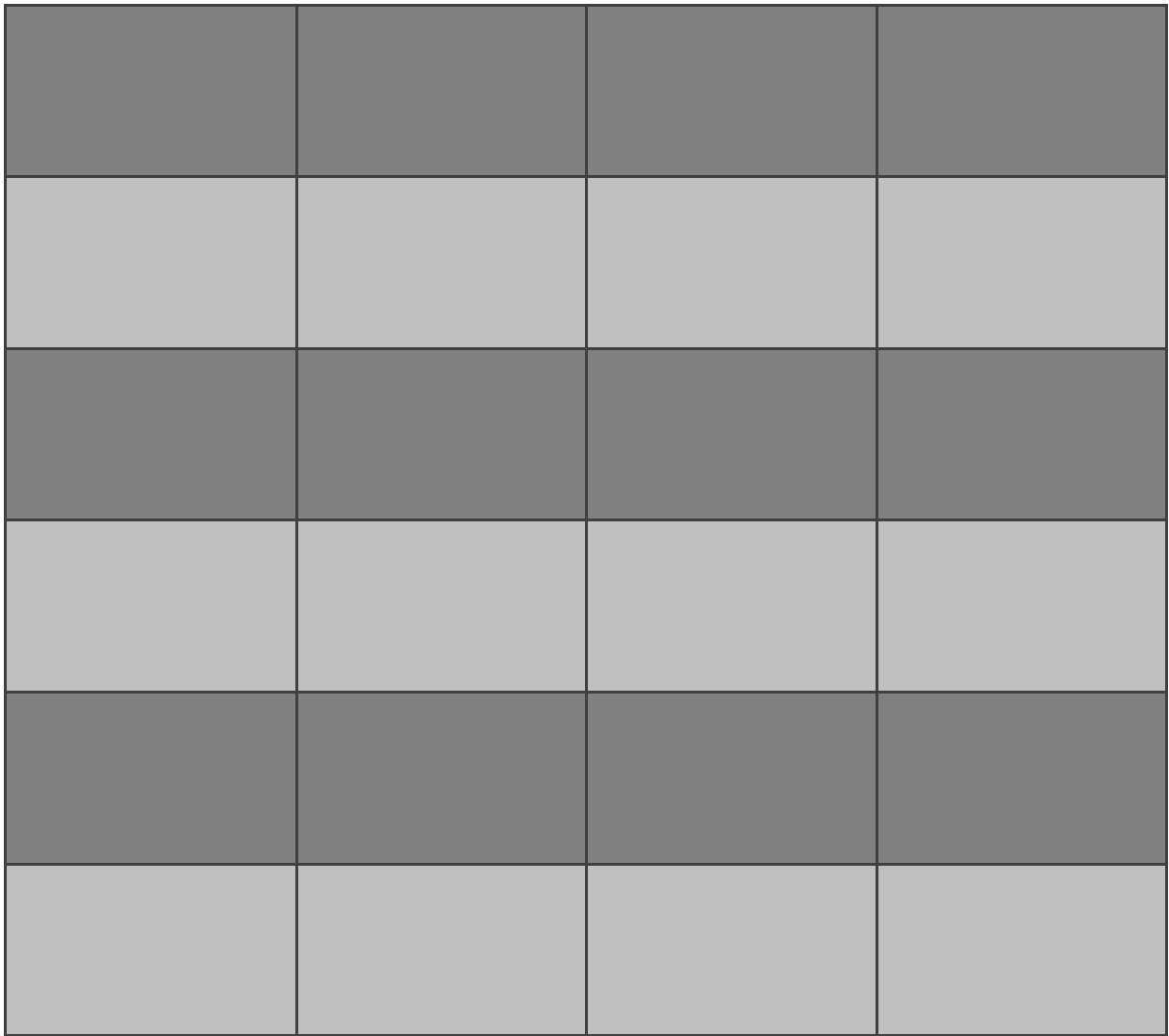
Takk for hjelpen!

Mvh. Malene Paulsen Lie

Navn:

Dato:

Klokkeslett:	Type medium:	Formål:	Tidsbruk (omtrent)
For eksempel:			
08:00	Dagbladet (papir)	Sjekke nasjonale nyheter	10 minutter
Eller:			
09:00	Facebook	Svare på melding på chatten	5 minutter

Artikkel 1. Så kommer det et lite pling... Internett og sosiale mediers betydning for eldres hverdagsliv.

Artikkel publisert i *MedieKultur. Journal of media and communication reserach*, 2017, 63, 28-46

Så kommer det et lite pling ... Internett og sosiale mediers betydning for eldres hverdagsliv

Malene Paulsen Lie

MedieKultur 2017, 63, 28-46

Published by SMID | Society of Media researchers In Denmark | www.smid.dk

The online version of this text can be found open access at <https://tidsskrift.dk/mediekultur>

Abstract

Kvantitative studier viser at eldre mennesker er de største konsumentene av tradisjonelle medier og at de øker sin bruk av internett og sosiale nettverksmedier fra år til år. På tross av de store bevegelsene i deres mediebruk finnes det få studier som utforsker hvordan eldre bruker internett (inkludert sosiale medier) i sine hverdagsliv. Denne studien baserer seg på semi-strukturerte dybdeintervjuer med eldre internettbrukere og belyser dette. Materialet viser at bruk av internett har stor betydning for intervjupersonenes opplevelse av tid og rom, men at brukere og ikke-brukere av sosiale medier skildrer to ulike medierytmer i hverdagen. Mens ikke-brukerne utviser en mer "lineær" medierytme med faste mediepunkter på programmet, preges brukerne av en mer "interaktiv" og dynamisk hverdagslig rytme, hvor de eksempelvis stadig dras inn i nye samtaler og diskusjoner gjennom varsler på Facebook. Studien indikerer at bruk av Facebook, og også internett i seg selv, transformerer eldres hverdagsliv og sosiale interaksjoner med andre.

Innledning

Forskere har lenge pekt på at hverdagslivet i økende grad gjennomsyres av ulike medier (Hannerz, 1999) og at vi lever i såkalte mediemettede samfunn (Ang, 1999). Mens en rekke studier av hverdagsliv og mediebruk tradisjonelt har tatt utgangspunkt i hjemmet,

hvor massemedier tradisjonelt er brukt (Bengtson, 2007), har fremveksten av internett og sosiale medier muliggjort økt kommunikasjonsmobilitet; også utenfor hjemmet. Vi inngår i økende grad i bevegelser og handlinger på tvers av tid og rom – såkalt amalgamering (Jansson, 2013, 2014; Hepp, 2012). Flere forskere hevder i tråd med dette at internett og sosiale medier har endret grunnlaget for menneskers medierte samhandling, det vil si bruken av medier i kommunikasjon og interaksjon (Encheva et.al, 2013; Hjarvard, 2013) og transformert ens hverdagsliv og mellommenneskelig interaksjon (Deuze, 2012; Hakkarainen, 2012).

I de nordiske landene er det en uttrykt politisk målsetning at alle innbyggere skal ha tilgang til høyhastighets internett og at offentlige medier skal nå hele befolkningen (Syvertsen m.fl., 2014). I Norge benytter eldre seg av informasjons- og kommunikasjonsteknologier (IKT) i mye mindre grad enn yngre (Vaage, 2016), og det er et mål at også denne delen av befolkningen skal bli e-brukere (Nøhr, 2006, p. 9). Eldre kan risikere å falle utenfor deler av samfunnslivet uten en slik digital kompetanse, og offentlige utredninger vektlegger derfor betydningen av en "aktiv seniorpolitikk" hvor sosiale medier og ny kommunikasjonsteknologi skal bidra til at eldre forblir aktive samfunnsborgere (NOU, 2011, p. 11). Tidlige studier av mediert kommunikasjon for eldre antyder at ny teknologi som datamaskiner kan gi isolerte eldre større muligheter for sosial kontakt og derfor kan være en bidragsyter til å bekjempe ensomhet (Czaja m.fl., 1993; White m.fl., 1999). En annen studie av virtuelle fellesskap på internett for eldre indikerer videre at internettbaserte sosiale fellesskap gir muligheter til å danne sosiale relasjoner i en livsfase hvor dette kan være en større utfordring enn tidligere (Kanayama, 2003). Andre forskningsprosjekter viser at eldre vanligvis bruker internett for å holde kontakt med venner og familie, eller gjøre internettsøk ut fra interesser og hobbyer (Wagner m.fl., 2010). Og det viser seg videre at det er mindre sannsynlig at mennesker over 60 år surfer på nett for moro skyld, uten et spesielt praktisk formål (Buse, 2009).

Denne artikkelen diskuterer derfor *hvorvidt og på hvilke måter internett og sosiale medier har betydning for, og transformerer, eldres hverdagsliv*. Dette med henblikk på hvordan bruk av internett og sosiale medier i ulike sammenhenger endrer deres (medie) rutiner og rytme i hverdagen, samt deres sosiale interaksjon med andre. Rytme forstås i denne sammenhengen som den tidsmessige organiseringen av eldres hverdagsliv, som både kan komme til uttrykk som noe fast, uregelmessig eller begge deler (Vella, 2000). Analysen undersøker nærmere bestemt hvordan internett og sosiale medier inngår i, og utgjør en betydningsfull del av, deres sosiale liv og hverdagsliv (Miller, 1987; Tacchi, 2009). Undersøkelsen baseres på eldres egne refleksjoner rundt mediers plass i deres hverdag før og nå. Dermed gir denne studien innblikk i prosessen hvor nye medie- og kommunikasjonsteknologier implementeres som en del av eldre menneskers hverdagsliv over tid. En slik kvalitativ kunnskap utdyper den kvantitative kunnskapen vi allerede har omkring eldres medierelaterte vaner.

Den neste delen av artikkelen sier først litt om mediebruk i Norden og Norge og om tidligere forskning på feltet, før jeg går inn på teorier som belyser menneskers mediepraksiser i hverdagen (fortrinnsvis medialiseringsteori). Deretter følger en presentasjon av studiens metode, før analysedelen tar for seg likheter og ulikheter i utvalgets internettbruk og ulike typer av mediebrukere i materialet. Til sist trekker jeg sammen trådene i en avsluttende diskusjon.

Betydningen av medierte kommunikasjonsformer for eldre

I Norden, og i dette tilfellet Norge, er de eldste i befolkningen de største mediebrukerne. Jo eldre man er, desto større sannsynlighet er det for at en leser en papiravis daglig, lytter til radio og ser en nyhetssending på TV (Vaage, 2016; Ipos MMI, 2016). Derimot benytter de eldre seg av internett og sosiale medier i minst grad, selv om andelen eldre brukere øker fra år til år. Ved utgangen av 2015 benyttet 38 prosent av mennesker mellom 67 og 79 år Facebook en vanlig hverdag, sammenlignet med 30 prosent året før. De samme tallene for mennesker mellom 45 og 66 år var henholdsvis 53 og 60 prosent (Vaage, 2016, p. 59; Vaage, 2015, p. 60). De aller eldste benytter seg sjeldnere av internett og sosiale medier til å kommunisere med andre sammenlignet med yngre eldre (Lüders & Brandtzæg, 2014, 2016). På tross av betydelige bevegelser i disse aldersgruppens medievaner, preges medieforskningen av studier av de unges mediebruk, og de eldre er sjelden utgangspunkt for selvstendige studier (Bolin & Skogerbø, 2013; Westlund & Weibull, 2013). Det er av den grunn behov for flere empiriske undersøkelser som kan gi en større forståelse av hvilken betydning tilstedeværelsen av stadig flere medier, som gjerne er betraktelig mye yngre enn de eldre selv, har for deres sosiale liv og hverdag (Syvertsen, 2010).

Det synes å være stor enighet om at nye medie- og kommunikasjonsteknologier har ført til endringer i vår medierte kommunikasjon med hverandre (Hjarvard, 2013), og har påvirket menneskers hverdagsliv og sosiale liv (Miller, 1987; Tacchi, 2009). Forskning innen medialiseringfeltet søker å forstå hvordan ulike medier bidrar til å forme kommunikasjonen i ulike samfunnsfærer og –institusjoner. Dette ses gjerne på som en reorientering i medie- og kommunikasjonsforskningen hvor en går fra: "...models of theorizing influence as an 'effect' of media texts to a more extensive understanding of 'mediatization' as a way of capturing the wider consequences of media's embedding in everyday life" (Couldry & Hepp, 2013, p. 195). Et viktig aspekt ved moderne medialiseringstudier er med andre ord et fokus på medierelaterte transformasjoner (Lundby, 2009). En kan si at mediert kommunikasjon blir til medialiseringprosesser når pågående mediert kommunikasjon skaper langsiktige endringer i, eller transformasjoner av, sosialt og kulturelt miljø. Kaun (2011) påpeker at felles for de fleste definisjoner av medialisering er at de refererer til medierelaterte endringer, gjerne en endring i

medielandskapet over tid, noe som fordrer både lengre historiske analyser og mer fokuserte analyser av nåtidige endringer (Kaun og Fast, 2013).

Allerede i 1990 var sosialantropologen Ulf Hannerz (1990) interessert i de ulike måtene medialiseringen fungerer for ulike mennesker i deres hverdag, og i hans perspektiv kan medialisering defineres som en historisk tendens, som særlig kom til uttrykk i det 20. århundre, hvor våre liv i stadig større grad gjennomsyres av medier. I tråd med medialiseringsspektivenes fokus på slike historiske endringer eller transformasjoner, skildrer André Jansson (2013, 2014) gjennom flere studier hvordan moderne medie- og kommunikasjonsteknologier har blitt en uunngåelig og transformerende del av våre dagligliv. En av de mest sentrale uttrykkene for medialisering er ifølge han den historiske prosessen hvor "medieformer har blitt materielt uunngåelige for folk i deres hverdagsliv" (Jansson, 2014, p. 273, min oversettelse). Han definerer medialisering som sosiospatiale transformasjoner hvor ulike medieformer blir en integrert del av menneskers hverdagsliv og deres handlinger på tvers av tid og sted, såkalt "amalgamering" som f.eks. å bruke smarttelefon på bussen eller være tilkopleet internett hvor som helst og i forbindelse med andre typer av aktiviteter. Derigjennom blir medieteknologier uunngåelige for å utføre praksiser som er essensielle for å opprettholde samfunnet, en naturlig del av våre liv og menneskelige interaksjoner, og smelter sammen med våre hverdagspraksiser som vaner (Jansson, 2013). Andreas Hepp (2012) beskriver amalgamering på følgende måte:

Amalgamation means that media-related and non-media related acting increasingly merge and mingle. You can especially have the everyday world in mind, in which non-media-related acting (driving a car) takes place together with media-related acting (listening to the radio) or in which as part of present occupations nonmedia-related work (handcraft) melts with media-related work (time management via the mobile phone). Mediatization is thus also a process of amalgamating media-related and non-media-related action (Ibid: p. 4).

Det at ulike medier blir en selvsagt del av utførelsen av daglige gjøremål og smelter sammen med ikke-medierelaterte handlinger, som å høre på Spotify mens man kjører bil, kan derfor ses på som aspekter ved medialisering; mediers plass i pågående sosiokulturelle transformasjoner i samfunnet.

Statistikk viser at eldre mennesker er store brukere av tradisjonelle medier, at disse utgjør en viktig nyhetsfunksjon og er en betydningsfull informasjonsarena for eldre (Vaage, 2016). Spørsmålet er om moderne medie- og kommunikasjonsteknologier har etablert seg som et tillegg til tradisjonelle medier i deres hverdagsliv: i kommunikasjon med andre og ellers en vesentlig del av hverdagslivet. En rekke studier indikerer at sosiale medier blir en stadig viktigere kanal for interaksjon mellom familie og venner (Brandtzæg, 2012; Coyne & Nielsen, 2002; Fox, 2004; Mates, 2002; Selwyn m.fl., 2005), og funn fra et knippe internasjonale studier antyder at internettbasert kommunikasjon kan spille en viktig rolle for eldres tilknytning til familie og venner, samt gi dem tilgang til relevant informasjon (Furlong, 1989; Ito m.fl., 2001; McMellon & Schiffman 2000; Wright, 2000). Annen

forskning påpeker at sosiale medier ikke nødvendigvis erstatter tradisjonelle medier, men kan utgjøre en viktig tilleggs-plattform for dialog mellom mennesker (Hedman & Djerf-Pierre, 2013), gjennom å gi brukere en form for oppkoplet tilstedeværelse gjennom hele dagen (Nag & Jacobsen, 2016; Licoppe, 2004).

Bruk av sosiale medier assosieres gjerne med økt sosial kapital. Sosial kapital er her forstått som "benefits made possible by the existence of a social structure" (Burke m.fl., 2010, p. 1). Dette gjelder både tilgang til ny informasjon gjennom bekjente (såkalt "bridging social capital") og emosjonell støtte fra nære venner ("bonding social capital") (Putnam, 2000). Burke m.fl. (2010) finner at bruk av sosiale medier bidrar til økt sosial kapital og redusert ensomhetsfølelse hos eldre. De finner også at sosiale medier gjør det mulig å opprettholde nydannede eller mer perifere sosiale relasjoner. De finner også at de som allerede har store nettverk gjerne søker seg til teknologi som stadfester disse fellesskapene. Eldre brukere av sosiale medier anvender ofte disse mediene som et tillegg til fysiske møter og telefoni, og de opplever at dette gir muligheter for å holde kontakt med venner og nær familie (Lüders & Brandtzæg, 2016). Særlig Facebook ser ut til å være en tjeneste som styrker brukernes sammenbindende sosiale kapital (Ibid; Burke m.fl., 2010; Gibson m.fl., 2010).

En rekke studier undersøker også sosial samhandling hos eldre som ikke bruker sosiale medier, og funn herfra indikerer at internett ofte anses som et bruksverktøy for praktiske formål snarere enn en arena for sosial samhandling (Brandtzæg m.fl., 2011; Paul & Stegabaur, 2005; Selwyn, 2004). Ikke-brukere foretrekker gjerne å pleie det de oppfatter som nære sosiale relasjoner ansikt-til-ansikt, til fordel for det de mener er en mer selvsentrert, overfladisk og uviktig aktivitet på sosiale medier (English & Carstensen, 2014; Lindley m.fl., 2008). Ofte tenker de at de er 'for gamle' til å kunne beherske moderne teknologi (Turner m.fl., 2007) og uttrykker en generell skepsis overfor personvern og sikkerhet på nett (Lüders & Brandtzæg, 2014). De fleste eldre som ikke bruker sosiale medier oppgir en manglende interesse og behov for disse mediene og opplever at er preget av "selvsentrering og narsissisme, mye tull og uinteressante oppdateringer" (Lüders & Brandtzæg, 2016, p. 9).

Metode

Hensikten med denne artikkelen er å undersøke den opplevde betydningen av internett for et utvalg eldre mennesker. Fordi jeg ønsker å få innblikk i refleksjonene rundt deres egne mediepraksiser, faller valg av metode på dybdeintervjuer. Her er blant annet deres egne refleksjoner rundt mediers plass i hverdagslivet en sentral del av intervjuguiden. Nærmere bestemt består studien av semi-strukturerte dybdeintervjuer med 10 personer over 60 år i Norge med ulik praksis hva sosiale nettverkstjenester angår. Intervjuene utføres i perioden mars-april 2015 i to norske lokalsamfunn og er en del av en større studie hvor 29 personer mellom 17 og 84 år deltar.¹ Disse 10 intervjupersonene utgjør

de 10 eldste personene over 60 år i det større materialet. Fire av de eldste deltakerne i undersøkelsen er kvinner og seks er menn. Fem intervjupersoner er bosatt i hver av de to lokalsamfunnene.

En rekke empiriske studier jeg henviser til i denne artikkelen opererer med benevnelsen eldre, og viser da gjerne til mennesker over 67 år, med unntak av Buse (2009) som henviser til mennesker over 60 år. Med en aldersdifferanse på 22 år mellom den yngste og eldste intervjupersonen i dette utvalget, kan vi, gjennom intervjupersonenes historier og refleksjoner, få et indirekte innblikk i hvordan betydningen av internett har endret seg over tid. Det kan imidlertid ikke påvises hvorvidt det er menneskers alder i seg selv som er bestemmende for deres medievaner. Med et fokus på deltakernes egne tanker, erfaringer og refleksjoner rundt ulike mediers betydning for dere hverdagsliv før og nå, gir studien et innblikk i den historiske prosessen hvor medier får stadig større plass i våre liv og transformerer samfunnets institusjoner og våre hverdagsliv.

Intervjupersonene er rekruttert ved direkte kontakt med både foreninger og organisasjoner på stedene, men også via intervjupersoners bekjente som utgjør nøkkelpersoner. Ved rekruttering av nye informanter blir vedkommende bedt om å anbefale andre det er interessant å ta kontakt med.² Mange av intervjupersonene i studien er involvert i ulike verv, som det lokale historielaget, pensjonistforeningen eller i lokalpolitikken. Det kan tenkes at disse personene, gjennom sin utstrakte samfunnsdeltakelse, i større grad er involvert i situasjoner som fordrer digital kompetanse, sammenlignet med gjennomsnittsbefolkningen. Det at samtlige intervjupersoner er internettbrukere, kan således tenkes å ha en sammenheng med deres engasjement i lokalsamfunnet, og ha konsekvenser for deres bruk av internett (både i form av møtekommunikasjon og personlig kommunikasjon). Hovedkriteriet for rekruttering innen denne gruppen av intervjupersoner har imidlertid vært alder og ikke teknologikompetanse som sådan.

Kvalitative dybdeintervjuer er godt egnet til å utforske menneskers erfaringer, tanker og refleksjoner (Thagaard, 2002; Tjora, 2010). Intervjusituasjonen er imidlertid ikke en nøytral arena hvor jeg som forsker upartisk kan avbilde deltakernes innerste tanker og følelser. Min tilstedeværelse som forsker har innvirkning på innrammingen av intervjuet og den samtalen som føres og produseres i intervjusammenheng, en slags samskapelse av mening i praksis (Alvesson, 2011; Holstein & Gubrium, 1995; Silverman, 1993, 2000). Samtidig gir intervjuene kunnskap om bredere sosiale fenomener utover intervjusituasjonen, i dette tilfellet hvordan intervjupersonene reflekterer rundt egne mediepraksiser og erfaringer. Artikkelen baserer seg derfor på viktige prinsipper fra sosialkonstruktivismen om at språk både skaper og reflekterer den sosiale virkeligheten på en og samme tid og at den sosiale verden er grunnleggende subjektiv og avhengig av tolkning for å forstås (Bratberg, 2014; Berger & Luckmann, 1966). Schutz og Luckmann (1989) anser mediert kommunikasjon som en grunnleggende dimensjon ved sosial

handling. En kan med andre ord snakke om en kommunikatív konstruksjon av virkeligheten, som er basert på, og skapt gjennom, sosial handling (Knoblauch, 2013).

Med et ønske om å få innblikk i intervjupersonenes refleksjoner rundt mediers plass i deres hverdagsliv, er det også viktig å ta innover seg at folks praksiser ofte er rutiniserte og ubevisste (Reckwitz, 2002). For å gi intervjupersonene anledning til å reflektere rundt ulike mediers plass i deres liv, ble de i forkant av intervjuet oppfordret til å føre en logg over sin mediebruk en vanlig dag (fra morgen til kveld). Medieloggen danner utgangspunkt for en samtale om mediebruk i hverdagen og ulike mediers plass i deres liv og gir samtidig intervjupersonene tid til å reflektere over disse på forhånd av intervjuet.³ Samtalen rundt medieloggen er en del av intervjuets intervjuguide. Funnene fra denne studien vil ikke være generaliserbare, men gir informasjon som utdypet det vi allerede vet omkring eldres mediebruk gjennom statistikk (Vaage, 2016; Ipos MMI, 2016).

Analyse

I den følgende analysen diskuteres betydningen av internett for et utvalg eldre. Analysen tar først for seg forskjellen i mediebruk blant de yngste og eldste i materialet. Deretter hvordan internettbruk synes å transformere intervjupersonenes opplevelse av tid og rom. Videre presenteres mediebrukere som reflekterer rundt det en kan benevne som henholdsvis *lineære* og *dynamiske* medierytmer i hverdagen. Disse begrepene utgjør en dikotomi som utkrystalliserte seg i analysearbeidet, med utgangspunkt i intervjupersonens egne refleksjoner rundt hverdagslige medievaner. Begrepet rytme er her forstått som den tidsmessige sammenhengen mellom to punkter, som både kan være fast, uregelmessig eller begge deler (Vella, 2000). Mens lineære mediebrukere gir uttrykk for en gjentakende, regelmessig, medierytme, hvor medievanene er mer eller mindre tidbestemte, snakker dynamiske mediebrukere i større grad om mer uregelmessige og interaktive bevegelser inn og ut av ulike sosiale rom gjennom dagen. Til sist ser jeg på hvordan bruk og ikke-bruk av sosiale medier har betydning for samhandling mellom mennesker i et lokalmiljø.

Forskjeller i mediebruk i relasjon til alder

Selv om alle intervjupersonene i dette materialet er internettbrukere, finnes det store forskjeller i hva de enkelte bruker internett til i dagliglivet. Mens de aller eldste i materialet i hovedsak bruker internett til internettsøk, praktiske formål (som å betale regninger eller bestille billetter) og å kommunisere over e-post i forbindelse med møtevirksomhet, bruker de yngre i materialet i tillegg sosiale medier (fortrinnsvis Facebook). Materialet viser at alder synes å ha innvirkning på eldres mediebruk, hvor de eldste benytter seg av sosiale medier i minst grad, noe som samsvarer med tidligere studier (Hakkarainen, 2012; Lüders & Brandtzæg, 2016). Allikevel viser det seg at materialets eldste også uttrykker en form for avhengighet av internett for å få utført sine daglige kommunikative og

praktiske aktiviteter. Dette kan skyldes intervjupersonenes store grad av involvering i lokalt samfunnsliv, hvor engasjement i verv, foreninger og lokalhistorisk arbeid er en del av deres hverdagsliv. Det kan også innebære at deltakelse i verv fordrer digital kompetanse også for eldre i dagens samfunn. Følgende intervjuutdrag illustrerer hvordan materialets eldste intervjudeltaker reflekterer rundt en slik teknologisk avhengighet og behov for å være tilstede på og via internett:

E-post er jo en uunnværlig ting, jeg ville være helt lammet hvis jeg ikke hadde hatt det [...] Når vi har internett så kan vi jo kommunisere med de andre i gruppa [det lokale historielaget] som arbeider med det samme. Og det hender jo at vi får stoff fra folk som bor langt unna, vi har til og med hatt stoff fra Amerika, og da er det jo greit at du får det på e-post (Mann 84 år).

At en person i 80-årene som ikke bruker sosiale medier, likevel bruker e-post for å kommunisere digitalt, forteller oss flere ting. En kan tenke seg at dette reflekterer en transformasjon av mediert kommunikasjon i samfunnet, hvor både personlig og mer formell kommunikasjon i økende grad medieres gjennom e-post og internett. Det forteller oss videre at det ikke kun er bruk av sosiale medier som sier noe om bruk av internett til sosiale formål, men også bruk av e-post, noe kvantitative kartlegginger allerede viser (Vaage 2014, 2015). E-postbruk i møtekommunikasjon i forbindelse med verv, forekommer også hos en 79 år gammel dame som er aktiv i en lokal speiderforening. Hun forteller at: "Istedenfor møtetid så foregår det fryktelig mye på e-post på nettet, så derfor må du hele tiden følge med." Intervjupersonen sammenligner e-postkommunikasjonen med tradisjonell møtetid og indikerer at møtevirksomhet over internett fordrer en enda større tilstedeværelse enn tidligere. Kvinnen åpner e-posten flere ganger daglig for å få med seg den løpende kommunikasjonen som foregår der. Begge intervjuutdragene illustrerer derfor hvordan de eldste som ikke bruker sosiale medier likevel reflekterer rundt internetts betydning for sosiale formål i deres liv, i hovedsak i form av kommunikasjon via e-post.

Det ser med andre ord ut til at selv de eldste i utvalget oppfatter tilstedeværelsen av internett, og særlig e-post, som essensielt for å få utført hverdagslige kommunikasjonsaktiviteter (Jansson, 2013, 2014), særlig i møtesammenheng og ved interaksjon i forbindelse med hobbyer. De øvrige intervjupersonene i studien trekker også frem e-post som et uunnværlig medium som særlig brukes ved planlegging av møter og sending av møtereferater. Det samme gjelder internettsøk og generell internettbruk (som billettbestilling på nett og betalinger av regninger ved nettbank), som trekkes fram som en nødvendighet av både de som bruker sosiale medier og de som ikke bruker sosiale medier. Tidligere forskning viser i tråd med dette at eldre ikke-brukere av sosiale medier sjelden bruker internett for moro skyld, til rent underholdningsøyemed, men snarere som et bruksverktøy som tas i bruk til praktiske formål (Buse, 2009; Brandtzæg m.fl., 2011; Paul & Stegabaur, 2005; Selwyn, 2004). For eksempel trekker ingen av mine informanter

fram at de spiller spill eller ser på underholdningsklipp på internett. I tillegg viser dette at en del aktiviteter som tidligere foregikk ansikt-til-ansikt nå medieres (via e-post), og således har ført til endringer i måten de eldre kommuniserer på, uavhengig av deres bruk av sosiale medier som sådan. Internett synes derfor å ha transformert hverdagslivet til intervjupersonene på den måten at medieteknologier som e-post nå anses som uunnværlig for å gjennomføre møtekommunikasjon og annen formell interaksjon med andre. Et annet fellestrekk ved utvalget som helhet er deres refleksjoner rundt hvordan tid og rom har fått en endret betydning som et resultat av internett, noe som analyseres i artikkelens neste del.

Internett som transformasjon av tid og rom

I vår samtale om deres hverdagslige mediebruk reflekterer mange over hvor mye enklere hverdagslivet er i dag sammenlignet med tidligere. Det som gjerne trekkes frem er hvor lett en kan kommunisere med mennesker som befinner seg langt unna, eller at en selv på enkelt vis kan kommunisere med andre når man befinner seg utenfor hjemmet. Refleksjonene dreier seg med andre ord om hvordan tid og rom ikke lenger begrenser deres (medierte) kommunikasjon med andre. En typisk refleksjon rundt hvordan betydningen av tid og rom har endret seg ser slik ut:

Når en tenker tilbake til 80-tallet så syklet man med en bunke sånne flyveblader til idrettslagsmedlemmene og slapp i postkassen [...] Men i dag er det bare å legge inn i e-post-lista og puff så er det spredt [...] Jeg skal ha et møte snart og i den forbindelse kunne jeg jo sitte i en ledig stund her i kirka i sta og sende inn mail for å korrigere tidspunkt. Og det var gjort på momentet det. Før så var det jo et kjempeproblem, man visste man hadde skrevet feil, så kunne en sitte og ringe til fem personer og så traff du ikke to av dem. Eller sykle og slippe i postkassen og de var ikke hjemme. Sånn var det før (Mann 69 år).

Intervjupersonen over reflekterer rundt hvordan kommunikasjon med andre tidligere var preget av deres fysiske tilstedeværelse på bestemte steder. I tillegg ser vi her hvordan bruken av internett, i dette tilfellet e-post på smarttelefon, amalgamerer med andre aktiviteter på tvers av tid og rom (Jansson, 2013, 2014; Hepp, 2012). Når enkelte av intervjupersonene, som vist, benytter e-post til kommunikasjon med personer bosatt i andre land, illustrerer dette en liknende endring i betydningen av tid og sted. Andre intervjupersoner vektlegger at avstand ikke lenger er en begrensning siden det til og med er mulig å "handle fra Hong Kong" (mann 63 år), eller at internett har gjort det enklere å skaffe til veie nødvendig informasjon på kort tid: at internett er tidsbesparende sammenlignet med å "slå opp i leksikon" (kvinne 79 år). Intervjupersonene i dette materialet reflekterer dermed i stor grad rundt hvordan internett og sosiale medier endrer deres medierte kommunikasjon med andre og gjør hverdagen enklere, blant annet ved at de kan kommunisere med andre over større eller mindre avstander. Et viktig aspekt ved medialiseringprosessen av de eldres hverdagsliv synes dermed å være at de nye

teknologiene har blitt en naturlig og selvfølgelig del av disses liv og smelter sammen med deres øvrige hverdagsaktiviteter.

Så langt har vi sett at internett fyller noen av de samme funksjonene for hele utvalget i denne studien. Andre aspekter ved intervjuene peker imidlertid på et skille mellom intervjupersonene som bruker og ikke bruker sosiale medier (fortrinnsvis Facebook). Disse fremstår med to forholdsvis ulike medierytmer i hverdagslivet, noe som presenteres i den neste delen av artikkelen.

Lineære og dynamiske medierytmer i hverdagen

Jeg finner en to-delning mellom intervjupersonene i materialet når det kommer til den opplevde betydningen av ulike medier. Skillet går mellom de som bruker sosiale medier og de som ikke gjør det. Intervjupersoner i materialet som ikke benytter seg av sosiale nettverksmedier skildrer hva jeg benevner som forholdsvis *lineære* mediehverdager, hvor visse tidspunkter på dagen er forbeholdt bestemte medieaktiviteter. De fremstår med en mer eller mindre fast rutine fra dag til dag, noe en 70 år gammel kvinnelig intervjudeltaker tydelig illustrerer. Ved spørsmål om hun bruker internett til nyhetsinnhenting, sier hun:

Jeg henger jo litt igjen i det der med å se dagsrevyen hver dag da. Er jeg hjemme klokka 19:00 så skal det mye til for at jeg ikke ser dagsrevyen [...] Så dagsrevyen er det sjelden jeg ser på nettet, selv om jeg vet at jeg kan se den der senere. For om jeg er hjemme igjen klokken 9, så setter jeg på nyhetene, og har jeg ikke fått med det heller, så ser jeg kveldsnytt. Så det er klart jeg henger igjen litt i den gamle måten å bruke medier på. Det hender jeg kan sette meg og se et program som jeg svært gjerne skulle sett og se det på nettet, men det er ikke så ofte, nei (Kvinne 70 år).

Legg merke til hvordan hun her foretrekker å heller vente til neste nyhetssending på TV enn å oppdatere seg på nyheter på internett eller se den sendte nyhetssendingen på nett-TV. For intervjupersonene i mitt materiale er det særlig bruken av lineær-TV (det å se på et planlagt TV-program på det tidspunktet og den kanalen som står trykket i TV-programmet), som i størst grad trekkes fram som en sentral del av deres hverdagsliv og det en kan kalle deres lineære eller regelmessige medierytme. Dette kommer i tillegg til tilsvarende faste rutiner knyttet til avislesing (både lokalaviser og riksdekkende aviser) i det daglige, hvor visse dager og/eller tidspunkter er forbeholdt denne medieaktiviteten, som en slags tidslinje. Den lineære mediebruken kommer dermed oftest til uttrykk som en tilpasning av egen hverdagsrytme til medieprogrammet. Medieprogrammet til en 78 år gammel mann i materialet, illustrerer dette på en god måte:

Det er lokalavisen på morgenen [...] så er det jo 15 minutter lokale nyheter da, disse nyhetssendingene på NRK [kl. 18:45]. Og så er det 30 minutter på nyhetene, og så er det aktuelt og nyheter ... Og så, før jeg legger meg, og jeg legger meg vanligvis litt før elleve, så

Article: Så kommer det et lite pling ...

setter jeg på radioen og da er det fem minutter nyheter der. Kona mi kan sitte oppe lenger, men jeg hører på nyhetene på radioen klokken elleve så godt som hver kveld (Mann 78 år).

En slik lineær mediebruk ser ut til å forme hans rytme i hverdagen helt konkret. Vedkommende starter hver dag med lokalavisen, benker seg ned foran TV-en klokken 18:45 og legger seg etter den nasjonale nyhetssendingen på NRK1 klokken 23:00. Medierytmen er gjentakende og mer eller mindre regelmessig i 78-åringens hverdagsliv. Studier av materiell kultur anser gjerne at objekter, i dette tilfellet medieobjekter, først får en dypere mening for mennesker når de får en plass i deres sosiale liv og brukes i en hverdagslig sammenheng (Miller, 1987). Tacchis (2009) studier av radiolyttere viser videre at det er mediumets affektive kvalitet som gjør radiolyttingen til en passende "domestic accompaniment" og en rutine i deres liv (Ibid, p. 7). At de lineære mediebrukerne i mitt materiale tilpasser eget hverdagsliv til medieprogrammet, kan dermed være et eksempel på hvordan medieobjekter får en naturlig og fastsatt plass i menneskers hverdagsliv, som meningsfulle aspekter av deres hverdagslige rutiner; det Tacchi definerer som affekt. Denne lineariteten kommer også til uttrykk i at de fleste av intervjupersonene ikke har smarttelefoner med internetttilgang, men snarere bruker stasjonære PC-er som de logger seg på hjemme når de skal på internett. Hos den eneste av de lineære mediebrukerne med smarttelefon, ser vi også at denne ikke brukes til å surfe på internett. Ved spørsmål om hun har mobiltelefon med internett, svarer hun:

Ja, men der bruker jeg ikke internett. Jeg har iPhone nå, og det har jeg hatt siden rett før jul. Men jeg må si jeg bruker den bare stort sett som telefon og SMS og bilder, å sende bilder. Ja jeg bruker ikke nettet der. Jeg har en Mac som jeg har stående på et hjemmekontor (Kvinne 70 år).

Intervjupersonens skildrer således en mer lineær mediehverdag. Oftest bruker hun en bærbar Mac som står stasjonært plassert inne på et kontor til internettbruk, på tross av muligheten hun har å være konstant pålogget internett også når hun befinner seg utenfor hjemmet (via smarttelefonen). En kan derfor si at intervjupersonene med mer lineære mediehverdager i liten grad opplever at internett amalgamerer med aktiviteter utenfor hjemmet (Hepp, 2012; Jansson, 2013, 2014). Dette skiller seg i stor grad fra de som bruker sosiale medier i materialet.

De av intervjupersonene som bolttrer seg på sosiale medier daglig, reflekterer på sin side rundt det en kan kalle *dynamiske* aspekter ved deres mediebruk. Dette innebærer at nyheter og lokalstoff innhentes på uregelmessig vis gjennom dagen, og at de har en kontinuerlig interaktiv tilstedeværelse på sosiale medier i løpet av en dag (Vella, 2000). Flere intervjupersoner beskriver hvordan de opplever at tilstedeværelsen av sosiale medier endrer deres hverdagslige rytme ved at de i større grad er "påkoblet" gjennom hele dagen og trekkes mot nettet når smarttelefonen "plinger" eller gir varsler, som de deretter responderer på, noe det følgende intervjuutdraget illustrerer:

Article: Så kommer det et lite pling ...

Det begynner på morgenen, det kan faktisk begynne i senga, at telefonen ligger der oppe og er ladet opp om natta. Så slår man på radioen, får nyhetene og slår på telefonen og får se alt som har skjedd om kvelden og natten på Facebook: Du er hele tiden ajour. Og så kommer det 'gmailer' inn og så kommer det et lite pling hvis det er Messenger (Mann 69 år)

Intervjupersonen over skildrer hvordan en typisk morgen arter seg i hans liv, og han beskriver her hvordan han ikke bare søker seg til sosiale medier gjentatte ganger gjennom dagen, men at Facebook og e-post kommer med varsler eller små pling som gjør at han kontinuerlig holder seg oppdatert på hva som foregår blant menneskene på sitt sosiale nettverk. Dette illustrerer hvordan eldre brukere av sosiale medier i materialet i større grad er kontinuerlig påkoblet sitt sosiale nettverk gjennom internett, sammenlignet med de som ikke bruker sosiale medier (Nag & Jabocsen, 2014; Licoppe, 2004). En annen bruker av sosiale medier skildrer en liknende kontinuerlig tilstedeværelse på internett og sosiale medier gjennom en vanlig dag:

Man er jo online, man følger jo med på en helt annen måte enn i papiravis-tiden [...] Vi har en egen Facebook-gruppe for bedriften vår, da [et galleri]. Og der må man jo inn, for der får man forespørsler og sånn. Så der må man inn flere ganger om dagen for å sjekke og svare [...] Det blir mer og mer telefon og Facebook. Man følger jo med hele tiden, vet du [...] Internett er veldig viktig, jeg er jo en gammel gubbe og jeg har en telefon som har alt, og jeg er online hele tiden: Jeg sitter i traktoren og er i skogen og har sånne Bluetooth-baserte øreplugger for å være tilgjengelig (Mann 63 år).

Sosiale medier synes å ha endret intervjupersonens muligheter til salg ved å alltid kunne nås av interessenter. Dette ser ut til å ha endret hans hverdagsliv gjennom en økt tilstedeværelse på nett, uansett hvor han måtte befinne seg geografisk. Som intervjuutdragene over illustrerer, består hverdagslivet til brukerne av sosiale medier i mindre grad av faste bolker forbeholdt visse medieaktiviteter sammenlignet med brukerne. Brukerne av sosiale medier reflekterer snarere rundt betydningen av å være "online" og "følge med" gjennom hele dagen. En kan se hvordan det oppstår en dynamikk mellom deres hverdagsliv og eksempelvis portalen Facebook, hvor teknologien søker deres oppmerksomhet gjennom varsler på den ene siden, og *de* søker seg til teknologien for å opprette kommunikasjon med andre eller søke informasjon, på den andre. Dette illustrerer også opplevelsen av hvordan teknologien amalgamerer med deres hverdagsliv, slik at de hvor som helst og til alle tider, kan være tilgjengelig for kommunikasjon med andre (Jf. Jansson, 2013, 2014; Hepp, 2012). Sosiale medier ser dermed ut til å ha etablert seg som et betydningsfullt medium med stor affektiv verdi i de dynamiske mediebrukernes sosiale liv (Miller, 1987).

Brukernes aktivitet på sosiale medier impliserer imidlertid ikke at de aldri forholder seg til et tidsbestemt TV-program. Flere intervjupersoner forteller at de får med seg nyhetssendinger på TV jevnlig, men de trekker samtidig i stor grad frem betydningen av nyhets- og informasjonsinnhenting gjennom hele dagen (både gjennom Facebook,

nettaviser og internettsøk), en form for dynamikk og interaktivitet i mediebruk de andre intervjupersonene ikke skildrer på samme måte. Et annet eksempel på dynamisk mediebruk, er den formen for spontanitet som brukerne av sosiale medier uttrykker i interaksjonen med familie og venner, noe det følgende intervjuutdraget illustrerer:

Facebook kompenserer ikke for den nære kontakten over bordet, men det er en veldig fin måte å etablere kontakten på, at man finner ut at man møtes der og der ... Og sånn som for eksempel [navngir en lokal frivillig organisasjon] legger ut arrangementer på Facebook, de har en egen side og da får man se at nå skal de på tur og da hiver jeg meg med (Mann 63 år)

En kan her se at sosiale medier brukes som en måte å spontant kunne delta på sosiale arrangementer, men at den medierte kommunikasjonen på ingen måte anses som en form for erstatning for det som skildres som en "nær" ansikt-til-ansikt-kommunikasjon.

Selv om alle intervjupersonene i utvalget forteller at de bruker internett i mediert kommunikasjon med andre, skildrer brukerne av sosiale medier at de i større grad er påkoblet gjennom hele dagen. Derfor kan en si at de som ikke bruker sosiale medier kommuniserer med andre, mens brukere av sosiale medier har en oppkoblet tilstedeværelse til andre gjennom hele dagen (Nag & Jacobsen, 2016; Licoppe, 2004). Mens brukere av sosiale medier ser den sosiale verdien i bruken av Facebook, verdsetter de som ikke bruker sosiale medier andre former for sosial kontakt, noe jeg går nærmere inn på i neste delen av artikkelen.

Mediert vs. direkte kommunikasjon ansikt-til-ansikt

Når de som ikke bruker sosiale medier omtaler den sosiale plattformen Facebook, reflekterer de ofte rundt det uinteressante og overfladiske ved mediet. Dette samsvarer med funn fra tidligere forskning (Lüders & Brandtzæg, 2016; English & Carstensen, 2014; Lindley m.fl., 2008). Mine intervjupersoner bruker gjerne ord som "uinteressant", "småtteri" og "platt" om aktiviteten en finner på sosiale medier. Tekstutdraget under illustrerer en typisk refleksjon rundt sosiale medier blant de intervjupersonene som ikke benytter seg av sosiale medier i mitt utvalg:

Nei jeg har ikke noe ønske om å være på Facebook. Jeg er heller ikke sånn som egentlig ønsker å fortelle alle hva jeg gjør og jeg synes ikke det er så interessant å høre alt om sånn småtteri. Ja det er mine nærmeste da, men de ringer jeg heller (Kvinne 70 år).

Det ser ut til at de som ikke bruker sosiale medier forbinder Facebook med alt annet enn positiv sosial aktivitet, nemlig noe overfladisk og bortkastet. Samtlige trekker de frem betydningen av ansikt-til-ansikt-kommunikasjon som den viktigste kommunikasjonsformen med venner og familie, men de bruker også SMS,

telefonsamtaler og e-post hyppig. Dette samsvarer med tidligere forskning på ikke-bruk av sosiale medier blant eldre, hvor internett ofte benyttes som et praktisk verktøy snarere enn en arena for mellommenneskelig sosial interaksjon (Brandtzæg m.fl., 2011; Paul & Stegabaur, 2005; Selwyn, 2004). Selv om flere intervjupersoner erkjenner at de muligens kunne ha truffet igjen gamle bekjente på Facebook, konkluderer de fleste med at de etter all sannsynlighet ville ha mistet interessen etter en stund og kun ville ha sittet igjen med det de oppfatter som overfladiskheter på Facebook. Valget om å ikke bruke sosiale medier kan derfor på den ene siden forklares med at den meningsfulle formen for interaksjon blant ikke-brukere av sosiale medier i mitt materiale er ansikt-til-ansikt-kommunikasjon – eller en-til-en-kommunikasjon over telefon. En annen mulig forklaring kan være at flere av de som ikke bruker sosiale medier heller ikke har noen å snakke med på sosiale medier. Det vil si at deres sosiale nettverk nødvendigvis ikke er så stort, noe som samsvarer med tidligere studier som indikerer at det er eldre med allerede store nettverk som søker seg til sosiale medier (Burke m.fl., 2010). Mens brukerne av sosiale medier i mitt utvalg ser en mulighet til å kunne samhandle med sine respektive nettverk på Facebook, trekkes ikke et slikt ventende nettverk frem i intervjuet med de som er ikke-brukere av sosiale medier. Snarere tvert imot anser de Facebook som uegnet til å ha nær kommunikasjon nære venner og bekjente; de foretrekker telefon eller aller helst ansikt-til-ansikt. I tillegg er nødvendigvis deres refleksjoner farget av at de har mangelfull erfaring med Facebook, og at deres nettverk heller ikke befinner seg der, men snarere møtes ansikt-til-ansikt.

Avsluttende diskusjon

Denne studien diskuterer *hvorvidt og på hvilke måter internett og sosiale medier har betydning for, og transformerer, eldres hverdagsliv*. Hvilken betydning internettbruk har for eldre internettbrukeres hverdagsliv kommer til uttrykk på ulikt vis, men det synes i hovedsak å knytte seg til tre forhold: 1) å kommunisere med venner, familie og fjernere omverden, 2) spare tid i kommunikasjonen i forbindelse med verv og lokalsamfunnsinvolvering, 3) skaffe seg informasjon om viktige forhold. Analysen viser at internett brukes av alle i utvalget i deres dagligliv og transformerer deres opplevelse av tid og rom.

Analysen indikerer at internett transformerer hverdagslivet til alle brukerne, om enn på ulike måter. En kan argumentere for at medialisering er en historisk prosess hvor blant annet medieformer blir materielt unngåelige for menneskers hverdagsliv og en del av deres handlinger på tvers av tid og sted (såkalt amalgamering) (Couldry & Hepp, 2014; Jansson, 2013, 2014). Det at intervjupersonene snakker om at de er avhengige av internett, e-post eller Facebook for å utføre deres hverdagslige gjøremål (som å kommunisere med styremedlemmer, kunder til galleriet eller samtale med slektsforskere i Amerika), kan være et eksempel på dette, og illustrerer samtidig en stor fascinasjon for nye teknologier.

Utsagn som at "selvsagt har vi internett" fra den eldste intervjupersonen i materialet bekrefter en slik tolkning.

På tross av at internetts tilstedeværelse har betydning for hverdagslivet til alle intervjupersonene, kan en skille mellom mediehverdagene til de som bruker og de som ikke bruker sosiale medier. Prosessen hvor internett blir materielt unngåelig for mennesker i deres hverdagsliv, ser derfor ut til å ha ulik betydning for de som bruker og ikke bruker sosiale medier. Dette gjelder særlig hvilken medierytme de utviser i hverdagen. De som ikke bruker sosiale medier gir uttrykk for det jeg kaller en lineær mediebruk, preget av en hverdag med faste, gjentakende, mediepunkter på programmet. Eldre brukere av sosiale medier skildrer en mer dynamisk, uregelmessig og interaktiv deltakelse inn og ut av sosiale rom og forum i løpet av dagen, og hvor hverdagslivet stadig avbrytes av at det "kommer et lite pling." Selv om ikke-brukere av sosiale medier også kommuniserer med andre via e-post, er ikke denne kommunikasjonen preget av en stadig oppkoplet tilstedeværelse slik som en kan observere hos de aktive brukerne.

Kvantitative studier viser at det er en gradvis økning i eldres bruk av nettbaserte medier (Vaage, 2014, 2015). Denne undersøkelsen indikerer at internett utgjør en viktig arena i hverdagen både for eldre som benytter seg av sosiale medier og de som ikke gjør det. Allikevel er det brukerne av sosiale medier i materialet mitt som i størst grad interagerer med andre over internett i hverdagen, og hvor dette blir en stor del av deres rytme i hverdagslivet: Både med henblikk på opprettholdelse av sterke sosiale bånd og en større grad av dynamisk og spontan interaksjon med andre i hverdagen. En mulig konsekvens av dette kan på lengre sikt være at eldre som ikke behersker sosiale medier mister muligheten til å delta på, og faller utenfor, en sosial arena som virker aktiviserende for eldre i deres hverdagsliv. Dette kan også føre til en uheldig informasjonskløft mellom de som bruker og de som ikke bruker sosiale medier, hvor de som ikke bruker sosiale medier ikke får tilgang til forum for deltakelse og informasjon på sosiale medier som brukerne har tilgang til. Det er imidlertid behov for flere studier (gjerne en kombinasjon av kvantitative og kvalitative) for å få en bredere oversikt over betydningen av internett for eldre.

Jeg nevnte innledningsvis at det er et politisk mål at de eldre skal bli internettbbrukere og brukere av sosiale medier, og at dette skal bidra til å sikre at de forblir aktive i deres nye livsfase (NOU 2011, p. 11). I lys av statistikk over mediebruk, ser det ut til at de eldres mediebruk går i retning av en gradvis større bruk av nettbaserte medier (både e-post, nettaviser, nett-TV og sosiale medier), noe som også gjør seg gjeldene for intervjupersonene i min studie. Videre viser studien at internetts transformasjon av hverdagslivet øker i takt med bruken av internett til sosiale og hverdagslige formål, noe som muligens indikerer at de lineære mediebrukerne etter hvert vil kunne forsvinne. Funnene fra denne studien peker på at de eldre som ikke bruker sosiale medier bruker e-post til kommunikative formål, særlig i forbindelse med møtevirksomhet, hvor verken immobilitet, sykdom eller avstand hindrer deres interaksjon med andre. Samtidig pleier de

fleste av intervjupersonene som ikke bruker sosiale medier sosiale relasjoner ved ansikt-til-ansikt-interaksjon, som fordrer en fysisk tilstedeværelse av andre. Sammenlignet med brukere av sosiale medier som kontinuerlig er i kontakt med andre via 'chat' og pågående samtaler, kan en muligens anta at internetts rolle i sosialt liv, eksempelvis i økt sosial interaksjon med andre (Jf. Czaja m.fl., 1993; White m.fl., 1999), er størst hos de som bruker Facebook. Det er imidlertid behov for flere og større studier som kan utforske dette ytterligere, og se på den videre betydningen internettbruk og bruk av sosiale medier har for eldres deltakelse i samfunnsliv og offentlighet.

Referanser

- Alvesson, M. (2011). *Interpreting interviews*. Los Angeles: Sage Publications.
- Ang, I. (1996). *Living room wars: Rethinking media audiences for a postmodern world*. London: Routledge.
- Berger, P. & Luckmann, T. (1966): *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. New York: Doubleday Anchor.
- Bengtsson, S. (2007): *Mediernas vardagsrum: Om medieanvändning och moral i vardagslivet*. Doktorgradsavhandling. Göteborg: Institutionen för Journalistik och Masskommunikation, Göteborgs Universitet.
- Brandtzæg, P.B. (2012). Social networking sites: Their users and social implications – a longitudinal study. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(4), 467-488, DOI: 10.1111/j.1083-6101.2012.01580.x
- Brandtzæg, P.B., Heim, J. & Karahasanovic, A. (2011). Understanding the new digital divide: A typology of Internet users in Europe. *International Journal of Human-Computer Studies*, 69(3), 123-138, DOI: 10.1016/j.ijhcs.2010.11.004
- Bratberg, Ø. (2014): *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bolin, G. & Skogerbø, E. (2013). Age, generation and the media. *Northern Lights*, 11, 3-14.
- Bolin, G. & Westerlund, O. (2009). Mobile generations: The role of mobile technology in the shaping of Swedish media generations. *International Journal of Communication*, 3, 108-124.
- Burke, M., Marlow, C., & Lento, T. (2010). Social network activity and social well-being. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. Atlanta: ACM.
- Buse, C.E. (2009). When you retire, does everything become leisure? Information and communication technology use and the work/leisure boundary in retirement. *New Media & Society* 11(7), 1143-1161, DOI: 10.1177/1461444809342052
- Couldry, N. & Hepp, A. (2013). Conceptualizing mediatization: Contexts, traditions, arguments. *Communication Theory*, 23(3), 191-202, DOI: 10.1111/comt.12019.
- Coyne, K.P. & Nielsen, J. (2002). Web usability for senior citizens: Design guidelines based on usability studies with people age 65 and older. Nielsen Norman Group, DOI: 10.1145/960201.957212.
- Czaja, S.J., Guerrier, J.H., Nair, S.N. & Landauer, T.K. (1993). Computer communication as an aid to independence for older adults. *Behaviour and Information Technology*, 12(4), 197-207, DOI: 10.1080/01449299308924382.
- Deuze, M. (2012). *Media life*. Cambridge: Polity Press.
- Encheva, K., Driessens, O. & H.Verstraeten (2013). The mediatization of deviant subcultures: An analysis of the media-related practices of graffiti writers and skaters. *Mediekultur: Journal of media and communication research*, 29(54), 8-25.

- English, T. & Carstensen, L. (2014). Selective narrowing of social networks across adulthood is associated with improved emotional experience in daily life. *International Journal of Behavioral Development*, 38(2), 195-202, DOI: 10.1177/0165025413515404
- Furlong, M.S. (1989). An electronic community for older adults: The SeniorNet network. *Journal of Communication*, 39(3), 145-153, DOI: 10.1111/j.1460-2466.1989.tb01048.x
- Fox, S. (2004). Older Americans and the Internet. Hentet 18.08. 2016 fra: http://www.pewinternet.org/PPF/r/117/report_display.asp
- Gibson, L., Moncur, W., Forbes, P., Arnott, J., Martin, C. & Bhachu, A.S. (2010). Designing social networking sites for older adults. *Proceedings of the 24th BCS Interaction Specialist Group Conference*. Dundee, Great Britain.
- Hakkarainen, P. (2012). No good for shoveling snow and carrying firewood: Social representations of computers and the internet by elderly Finnish non-users. *New Media & Society*, 14(7), 1198-1215, DOI: 10.1177/1461444812442663
- Hannerz, U. (Red.) (1999): *Medier och kulturer*. Helsingborg: Carlsson.
- Hedman U. & Djerf-Pierre, M. (2013). The social journalist: Embracing the social life or creating a new digital divide? *Digital Journalism*, 1(3): 368-385, DOI: 10.1080/21670811.2013.776804
- Hepp, A. (2012): Medialization and the 'molding force' of the media. *Communications*, 37, 1-28.
- Hjarvard, S. (2013). *The mediatization of culture and society*. Abongdon: Routledge.
- Holstein, J.A. & Gubrum, J.F. (1995). *The active interview*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Ipsos MMI (2016). Profiler og bruksfrekvens: Ipsos' tracker om sosiale medier. Hentet 18.08.2016 fra: <http://ipsos-mmi.no/some-tracker>
- Ito, M., O'Day, V.L., Adler, A., Linde, C. & Mynatt, E.D. (2001). Making a place for seniors on the net: SeniorNet, senior identity, and the digital divide. *Computers and Society*, 21(3), 15-21.
- Jansson, A. (2013). Mediatization and social space: Reconstructing mediatization for the transmedia age. *Communication Theory*, 23, 279-296, DOI: 10.1111/comt.12015
- Jansson, A. (2014). Indispensable things: On mediatization, materiality, and space. I K. Lundby (Red.), *Mediatization of communication: Handbooks of communication science* (pp.273-297). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Kanayama, T. (2003). Ethnographic research on the experience of Japanese elderly people online. *New Media & Society*, 5(2): 267-88, DOI: 10.1177/1461444803005002007
- Kaun, A. (2011). Mediatization versus mediation: Contemporary concepts under scrutiny. I J. Fornäs & A. Kaun (Red.), *Medialisering av kultur, politik, vardag och forskning: Slutrapport från Riksbankens Jubileumsfonds forskarsymposium* (pp.16-38). Södertörn: Medierstudier vid Södertörn.
- Kaun, A., & Karin, F. (2013). Research report: Mediatization of culture and everyday life. Hentet 28.10.2016 fra: http://www.rj.se/globalassets/var-organisation/omradesgrupper/medialisering/research_report_mediatization.pdf
- Knoblauch, H. (2013). Communicative constructivism and mediatization. *Communication Theory*, 23, 297-315.
- Licoppe, C. (2004). 'Connected' presence: The emergence of a new repertoire for managing social relationship in a changing communications technoscape. *Environment and Planning: Society and Space*, 22, 135-156, DOI: 10.1068/d323t
- Lindley, S.E., Harper, R. & Sellen, A. (2008). Designing for elders: Exploring the complexity of relationships in later life. *Proceedings of the 22nd Annual Conference of the British HCI Group*.
- Lundby, K. (Red.) (2009). *Mediatization: Concept, changes, consequences*. New York: Peter Lang.
- Lüders, M. & Brandtzæg, P.B. (2016): Når alt sosialt blir flyktig: En kvalitativ studie av hvordan eldre opplever sosiale medier. *Norsk Medietidsskrift*, 22, 2-18, DOI: 10.18261/issn.0805-9535-2016-02-04

- Lüders, M., & Brandtzæg, P.B. (2014). 'My children tell me it's so simple': A mixed-methods approach to understand older non-users' perceptions of social networking sites. *New Media & Society*, 19(2), 181-198, DOI: 10.1177/1461444814554064
- Mates, B. (2002). Targeting the fastest growing patron group: Seniors. Hentet 18.08.2016 fra: <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/lhtn.2002.23919iaf.004>
- McMellon, C.A. & Schiffman, L.E. (2000). Cybersenior mobility: Why some older consumers may be adopting the Internet. *Advances in Consumer Research*, 27, 139-144.
- Miller, D. (1987). *Material culture and mass consumption*. Oxford: Blackwell.
- Nag, W. & Jacobsen, M.H. (2016): Keep out! Join in! Cross-generation communication on the mobile internet in Norway. *Journal of Children and Media*, 10 (4), 411-425, DOI: 10.1080/17482798.2016.1203808
- NOU (2011): *Innovasjon i omsorg*. Hentet 14.04.2017 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/5fd24706b4474177bec0938582e3964a/no/pdfs/nou201120110011000dddpdfs.pdf>
- Nøhr, Ø.N. (2006). De kompetente eldre: Aldring og digital kompetanse – konflikt eller lykke? Hentet 16.09.2016 fra: http://wiki.unik.no/media/Main/Aldring_og_digital_kompetanse.pdf
- Paul, G. & Stegbauer, C. (2005). Is the digital divide between young and elderly people increasing? *First Monday*, 10(10), DOI: <http://dx.doi.org/10.5210/fm.v10i10.1286>
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Reckwitz, A. (2002). Toward a theory of social practices: A development in culturalist theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5(2), 243-263, DOI: 10.1177/1368431022225432
- Schutz, A. & Luckmann, T. (1984). *The structures of the life-world I*. Evanston: Northwestern University Press.
- Selwyn, N. (2004). The information aged: A qualitative study of older adults' use of information and communications technology. *Journal of Aging Studies*, 18(4), 369-384
- Selwyn, N., Gorard S, Furlong J. (2005). Whose Internet is it anyway? Exploring adults' (non) use of the internet in everyday life. *European Journal of Communication*, 20(1), 5-26, DOI: 10.1177/0267323105049631.
- Silverman, D. (1993). *Interpreting qualitative data*. London: Sage.
- Silverman, D. (2000). *Doing qualitative research: A practical handbook*. London: Sage.
- Syvrtsen, T. (2010). Medieforskerne hater gamle mennesker. *Norsk Medietidsskrift*, 17(4), 381-191.
- Tacchi, J.A. (2009). Radio and affective rhythm in the everyday. *The Radio Journal: International Studies in Broadcast and Audio Media*, 7(2), 171-183.
- Thagaard, T. (2002). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Turner, P., Turner, S. & Van de Walle, G. (2007). How older people account for their experiences with interactive technology. *Behaviour & Information Technology*, 26(3), 287-296, DOI: 10.1080/01449290601173499
- Vella, R. (2000) *Sounds in space, sounds in time*. London: Boosey & Hawkes
- Vaage, O.F. (2016). *Norsk mediebarometer 2015*. Hentet 18.08.2016 fra: https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/_attachment/262805?_ts=154710d88a8
- Vaage, O.F. (2015). *Norsk mediebarometer 2014*. Hentet 14.04.2017 fra: https://www.ssb.no/forside/_attachment/223839?_ts=14d09e6cbf0
- Wagner N., Hassanein, K. & Head, M. (2010). Computer use by older adults: A multi-disciplinary review. *Computers in Human Behavior*, 26(5): 870-882.

Article: Så kommer det et lite pling ...

- Westlund, O. & Weibull, L. (2013). Generation, life course and media use. *Northen Lights*, 11, DOI: 10.1386/nl.11.147_1
- White, H., McConnell, E. Clipp, E., Bynum, L., Teague, C., Navas, L., Craven, S. & Halbrecht, H. (1999). Surfing the net in later life: A review of the literature and pilot study of ucomputer Use and quality of life. *Journal of Applied Gerontology*, 18(3), 358-78.
- Wright, K. (2000). Computer-mediated social support, older adults, and coping. *Journal of Communication*, 50, 100-118, DOI: 10.1111/j.1460-2466.2000.tb02855.x

Noter

- 1 Utvalgsstedene er av ulik befolkningstetthet og består av et mindre ruralt lokalsamfunn i Nord-Norge og en middels stor norsk by på Østlandet (i 'nærheten' av Norges hovedstad Oslo).
- 2 I det rurale lokalsamfunnet tok jeg utgangspunkt i en nøkkelinformant på stedet og i tillegg ble personene jeg tok kontakt med bedt om å anbefale andre jeg kunne snakke med. I byen tok jeg i større grad kontakt med foreninger (fortrinnsvis pensjonistforeninger), men også her baserte jeg meg på anbefalinger fra allerede rekrutterte intervjupersoner.
- 3 Kun én av intervjupersonene møtte til intervju uten utfylt medielogg, og i dette tilfellet ble spørsmålene i stedet dreid rundt gårsdagens mediebruk.

Malene Paulsen Lie
Ph.d-stipendiat, Forskningsgruppe i journalistikk, Fakultet for samfunnsvitenskap
Nord Universitet
malene.p.lie@nord.no

Artikkel 2. Lokalavisen og Facebook – en studie av medier og lokaltilhørighet

Kapittel publisert i Morlandstø, L. og Mathisen, B. R. (red.) (2018). *Lokale medier. Samfunnsrolle, offentlighet og opinionsdanning*, 132-150.

KAPITTEL 5

Lokalavisen og Facebook – en studie av medier og lokaltilhørighet

Malene Paulsen Lie⁸⁰

Vi tenker oss gjerne at mediebruk gir innbyggerne en følelse av å høre til; i nasjonen eller lokalsamfunnet. Selv om alle innbyggere i et bestemt område ikke nødvendigvis kan treffe hverandre fysisk og ha en sosial relasjon til hverandre, kan det å disponeres for et felles medieinnhold føre til en slags bevissthetsforflytning til det samme stedet, og gi innbyggerne en opplevelse av felles erfaring (Meyrowitz 1985). Andersen (1983) beskriver dette fenomenet som såkalte forestilte fellesskap, hvor en gjennom å eksempelvis lese den samme avisen kan få en følelse av å tilhøre en delt eksistens.

Lokalavisen trekkes ofte frem som et eksempel på et medium med et slikt integrerende potensial lokalt (Hoffman og Eveland 2010). Den spiller en viktig rolle i å binde enkeltmennesker sammen i en delt identitet eller et felles «vi» (Mathisen 2010), og anerkjennes også for sitt bidrag til å styrke demokratisk deltakelse og lokal identitet (NOU 2017:7). Tidligere forskere som Carey (1989) kaller dette en kulturell funksjon. Med dette henviser han til rollen lokalavisen har som et meningsfullt hverdagsritual som strukturerer hverdagslivet, gir sosial orden og en opplevelse av å høre til i en større helhet eller et videre fellesskap. Lokalavisen er i forlengelsen av dette tiltenkt en viktig rolle i å samle innbyggerne og skape en felles lokal offentlighet (Engan 2016). Vi tenker oss at lokalavislesning både gir

80 Dette er en fagfellevurdert vitenskapelig artikkel. Malene Paulsen Lie er stipendiat i sosiologi ved Fakultet for samfunnsvitenskap, Nord universitet.

velinformerte innbyggere med oversikt over lokale nyheter og hendelser, og at lesingen er et uttrykk for lokaltilhørighet i seg selv (NOU 2000:15, s. 188; Sande 1994). En rekke studier ser en slik sammenheng mellom lesing av lokalaviser og menneskers lokaltilknytning (Stamm 1985; Skogerbø og Lundby 1988; Elvestad 2008).

Det har imidlertid skjedd store endringer i menneskers mediebruk de siste tiårene, og andelen lokalavislesere synker, til fordel for en økt bruk av internett og sosiale medier (Vaage 2017). En snakker gjerne om at det medieøkologiske landskapet er i endring (Anderson 2016), og forskere beskriver hvordan lokalavisen er en del av et større informasjonsmiljø enn tidligere (Nielsen 2015a) (se kapittel 1 for mer om dette). I forlengelsen av dette diskuterer flere hvilken effekt disse trendene kan ha for menneskers lokaltilknytning og lokalavisens lim-funksjon i lokalsamfunnet (Engan 2016; Mathisen 2013; Elvestad og Fogt 2010). Enkelte forskere hevder at elektronisk kommunikasjon kan redusere menneskers tidsbruk på aktiv ansikt-til-ansikt-interaksjon med mennesker rundt seg (Putnam 2000; Turkle 2012), fortrenge stedlige sosiale relasjoner til fordel for interessefellesskap på nett (Smith og Kollock 1999) og svekke betydningen av lokalsamfunnet som identitetsmarkør og forankringspunkt (Castells 2000). Andre argumenterer for at bruk av et større antall medier like gjerne kan styrke ansikt-til-ansikt-relasjoner som å svekke disse (Tomlinson 2008; Andersson og Jansson 2012). Forskere frykter imidlertid at en økt bruk av sosiale medier kan føre til en fragmentert offentlighet (Enjolras mfl. 2013). Det vil si at lokalavisens samfunnsrolle som samlende enhet og lim – som også bidrar til å skape en aktiv og samlet lokal offentlighet – kan være truet (se Engan 2016).

I dette kapitlet diskuterer jeg lokalavisen og Facebooks betydning for menneskers stedstilknytning, forstått som relasjonen mellom individer og deres «meningsfulle omgivelser» (Scannel og Gifford 2010). Med dette begrepet henviser jeg i denne sammenhengen både til mennesker, steder, landemerker og natur av betydning for mennesker; både i egenskap av sin materialitet og som en følelsesdimensjon. Teksten er basert på en analyse av semistrukturerte dybdeintervjuer med innbyggere i to norske lokalsamfunn og består av fem deler. Den første delen tar for seg den norske mediesituasjonen og forskning på sammenhengen mellom mediebruk og lokaltilknytning. Deretter redegjør jeg for stedsforståelsen som ligger til

grunn for analysen, henholdsvis teorier om stedsfølelser og en relasjonell stedsforståelse. I den tredje delen gjennomgås studiens metode, før jeg i analysedelen tar for meg undersøkelsens hovedfunn. I den femte og siste delen trekkes trådene sammen i en konklusjon.

Mediebruk og lokaltilknytning

Både det medieøkologiske landskapet og befolkningens medievaner gjennomgår store endringer. I Norge er konsumet av lokalaviser fallende, og ved utgangen av 2015 leste kun 26 prosent av oss en lokalavis daglig mot 62 prosent i 1994. Allikevel utgis det rekordmange lokalaviser, noe som peker på dens fortsatt sterke posisjon i mange lokalsamfunn (Høst 2016a, s. 18) (se grundigere gjennomgang av dette i kapittel 1). Parallelt med dette benytter en økende andel av befolkningen sosiale nettverksmedier på jevnlig basis; hele 72 prosent av befolkningen var eksempelvis pålogget Facebook en gjennomsnittsdag i 2016 (Vaage 2017) sammenlignet med 57 prosent i 2012 (Vaage 2017, s. 66).

En rekke studier indikerer at menneskene som leser lokalavisen, også er de som er sterkest tilknyttet avisens dekningsområde (Stamm 1985; McLeod mfl. 1996; Skogerbø og Lundby 1988; Elvestad 2006). Forholdet mellom lokalavislesning og lokaltilknytning er imidlertid ikke kausal av natur, men snarere et uttrykk for en dynamisk prosess av gjensidig påvirkning mellom de to (Stamm 1985). Som nevnt innledningsvis snakker en gjerne om at lokalaviser har en såkalt lim-funksjon i lokalsamfunnet, hvor de gjennom å formidle lokale nyheter og hendelser bidrar til å gi folket en felles lokalkunnskap og følelse (Carey 1989; Johansson 1998; Mathisen 2010). Lokalavislesning kan derfor være av stor betydning for vedlikeholdet av lokalidentitet (Engan 2016; Mathisen 2013; Elvestad og Fogt 2010). Lokalavisen kan også, gjennom sine bilder og fortellinger, sies å konstruere såkalte aktive fortellinger om lokalsamfunnet (Ball-Rokeach mfl. 2001; Matei og Ball-Rokeach 2003). Det vil si at lokalmedier kan skape en følelse av å tilhøre et nabolag, noe Ball-Rokeach med kolleger kaller «storytelling neighborhood» eller en formidling av en felles historie i et nabolag. Lokalavisens integrerende funksjon handler dermed først og fremst om å skape det jeg kaller *lokalrepresentasjoner* av dekningsområdet; gjennom sine re-presentasjoner av lokale

begivenheter skaper de en felles forståelse for, og bilder av, lokalsamfunnet som et sosialt fellesskap eller sosial enhet.

Det ser videre ut til å være en sammenheng mellom bostedstid, flytteplaner og grad av lokalavislesing (Stamm 1985; Skogerbø og Lundby 1988; Futsæter 1991; Lewicka 2011). De som har bodd lengst på et sted og ikke har flytteplaner, leser i størst grad lokalavisen, mens de av innbyggerne som har flytteplaner, utviser en svakere interesse for lokalavisen, noe som kan tenkes å henge sammen med en svakere grad av tilknytning til bostedet. Elvestad (2006) finner i sin studie av lokalavislesing blant borteboende studenter likeledes en signifikant positiv sammenheng mellom en subjektiv eller følelsesmessig tilknytning til sted og lesing av lokalavis på nåværende og tidligere bosted. Det neste spørsmålet blir dermed hva som skjer med menneskers stedsopplevelse når nye medieteknologier introduseres.

Allerede på 60-tallet ble det sagt at elektronisk kommunikasjon kan resultere i at verden transformeres til en global landsby (McLuhan 1964). Et par tiår senere antyder Meyrowitz (1985) at bruk av elektroniske medier kan føre til såkalte stedløse fellesskap. Giddens (1990) og Harvey (1990) hevder på sin side at verden gjennom økt global kommunikasjon kan oppleves som «mindre», og styrke globale fellesskap til fordel for lokale fellesskap. Castells (2000) antyder at steder kan miste sin betydning som identitetsmarkør og forankringspunkt for mennesker som et resultat av ny medieteknologi, mens en rekke geografer påpeker at steder er vel så viktig som før, men på nye måter (Castree 2003). For selv om steder knyttes tettere sammen gjennom elektronisk kommunikasjon, vil det alltid være en fysisk avstand mellom dem. I boken *The Media and Globalization* argumenterer Rantanen (2005) for at nye medie- og kommunikasjonsteknologier i tillegg til å ha en slik sammenknyttende funksjon globalt også skaper nye sosiale rom på nett som legger til rette for både global og lokal kommunikasjon mellom mennesker.

Når det gjelder betydningen av internettbruk for menneskers lokaltilknytning, ser enkelte forskere for seg at bruken kan redusere interaksjon og fellesskap mellom mennesker i lokalsamfunnet, til fordel for mer globale (interesse)fellesskap på internett (Putnam 2000; Turkle 2012; Smith og Collock 1999). Andre hevder imidlertid at bruk av et større antall medier ikke nødvendigvis henger sammen med en svekket lokaltilknytning, men at nye medier like gjerne kan bidra til å pleie sosiale relasjoner i kamerat-

gjengen og/eller nabolaget (Tomlinson 1999, 2001, 2008). Internett har vist seg å kunne styrke menneskers lokaltilknytning (Andersson og Jansson 2012), og forskning på internettbasert kommunikasjon viser at e-post, internettaviser, webkameraer og chatter kan skape og bevare en følelse av lokaltilknytning (Hiller og Franz 2004). Videre kan internettfellesskap gi en form for stedsopplevelse gjennom å skape nye nettverk og fellesskap (Skop og Adams 2009). Internett kan også muliggjøre økt kommunikasjon mellom venner og familiemedlemmer og skape nye nettverksforbindelser på geografisk avgrensede områder (DiMaggio mfl. 2001). En kan også tenke seg at medierte nettverk ikke nødvendigvis utkonkurrerer stedsbaserte møter. I takt med at internettbaserte nettverk øker, kan en tenke seg at en også får et større behov for fysiske møter (Urry 2003).

Til tross for at den eksisterende forskningen på relasjonen mellom internettbruk og lokaltilknytning er sprikende, indikerer flere studier at internettfellesskap er av betydning for menneskers relasjon til sted. Dette er spesielt interessant sett i lys av samtidens endrede medieøkologi (se kapittel 1). Forskere frykter endringer i journalistikken i samtiden – f.eks. at lokalpressen ikke lenger er den eneste kilden til lokalt nyhetsstoff i det lokale informasjonsmiljøet fremover (Nielsen 2015a). En kan se for seg at dette i neste omgang kan ha konsekvenser for menneskers relasjon til lokalsamfunnet og lokalmedienes demokratiske roller.

Som vist i denne delen av kapitlet har både lokalaviser og internett betydning for menneskers lokaltilknytning. For å vise at disse funnene har mening, er det imidlertid nødvendig med en gjennomgang av begrepet lokaltilknytning, og hva jeg legger i det, noe som gjøres i den neste delen.

Å gjøre og føle sted

De fleste stedsforskere definerer stedstilknytning som den relasjonelle tilknytningen mellom mennesker og deres omgivelser (Scannel og Gifford 2010; Danielsen 2006). Det finnes imidlertid store variasjoner i hvilket begrepsapparat som brukes for å beskrive denne tilknytningen. I samfunnsgeografien snakker en gjerne om menneskers «sense of place» (på norsk: stedssansing, stedsopplevelse eller stedsfølelse), som henviser til det følelsesmessige båndet mellom mennesker og steder, gjerne med referanse til følelsesmessige «røt-

ter» og en opplevelse av å være en «insider» på steder (Hay 1998; Hummon 1992); en slags tradisjonell stedstilknytning basert på emosjoner (Gustafson 2014, 2001). Stedsfølelse handler dermed om sansingen av omgivelsene og henviser til den mer personlige dimensjonen mellom menneske og steder (Berg og Dale 2015). Begrepet kan både vise til tilknytning via stedets natur, fysiske omgivelser, sosiale miljøer og familiens eller stedets historie (Lewicka 2014). Tilknytningen handler også ofte om opplevelsen av trygghet, et godt miljø og nærhet til naturen (Vestby 2015). En kan også snakke om stedstilknytning som noe kroppsliggjort, noe som sitter i kroppen i form av minner og/eller barndomsminner (Røe og Sæter 2015; Berg 2016; Lewicka 2014). Den grunnleggende stedsforståelsen er i forlengelsen av dette at sted er noe *følt*. Denne stedsforståelsen er imidlertid kritisert for å innta en essensialistisk tilnærming til sted, hvor steder anses å ha en sjel eller essens, som fanges opp og oppleves av de som ferdes der. Det vil si at steder behandles som mer eller mindre konstante og upåvirkelige størrelser (Gustafson 2014). En slik forståelse av sted som noe følt og sanset bør derfor suppleres med en stedsdefinisjon som tar innover seg steders foranderlighet.

En mer dynamisk eller relasjonell stedsforståelse baserer seg ofte på arbeidene til geografen Doreen Massey (1994, 2005). Snarere enn å konseptualisere sted som en statisk enhet som er og forblir det samme, lik linjene på et kart, tenker hun seg steder som skapt ut fra de sosiale relasjonene som til enhver tid interagerer på et område. Steder kan derfor best konseptualiseres som sosiale rom, eller levde steder, som gjennom sosial interaksjon og kommunikasjon transformeres til et sosialt kommunikasjonsrom (Lie 2002). Når Anthony Giddens (1990) snakker om sted som «locale» eller en fysisk eller geografisk setting for sosial aktivitet, er han inne på en liknende relasjonell stedsforståelse. Begrepet *sammenkastethet* brukes gjerne for å beskrive steder som relasjonelle møtesteder med dynamiske karakterer, som stadig skapes og re-skapes gjennom sosial interaksjon; med andre ord steders midlertidighet (Berg og Dale 2015). Steder anses dermed her som noe som *gjøres* eller skapes gjennom sosial interaksjon med andre, og kan defineres som sosiale møtesteder i kontinuerlig endring.

Anerkjennelsen av en relasjonell stedsforståelse fortrenger imidlertid ikke nødvendigvis følelsesdimensjonen ved relasjonene mellom mennesker og steder. Ifølge Dovey (2010) kan steder være noe vi skaper både gjennom

interaksjon med andre og noe vi har en følelsesmessig relasjon til, på en og samme tid. Han henviser til begrepet stedsfølelse («sense of place»), som i hans oppfatning består av tre nivåer, nemlig erfaring, materialitet og representasjon. Stedssansing henviser dermed til både materialitet og mening, både følelsesdimensjonen og den relasjonelle dimensjonen. Dette kapitlet følger således en slik form for nivåtankegang, og tar utgangspunkt både i hvordan intervjupersonene føler og gjør sted.

Men før vi kommer så langt, skal jeg i den påfølgende methodedelen gå gjennom både kjennetegn ved intervjupersonene i de utvalgte lokalsamfunnene og hvilke type spørsmål som danner utgangspunktet for deres refleksjoner rundt egen lokaltilknytning.

Data og metode

Dette kapitlet bygger på et datamateriale bestående av 29 semistrukturerte dybdeintervjuer med innbyggere mellom 17 og 84 år bosatt i to lokalsamfunn i Norge høsten 2015 og vinteren 2016. 13 av intervjupersonene er bosatt i et mindre lokalsamfunn i Nord-Norge og 16 i en middels stor by på Østlandet.⁸¹ 15 av de 29 er kvinner og 14 er menn. 11 av intervjupersonene er under 35 år, 10 er over 60 og 9 i aldersgruppene mellom. Utvalget består av både innfødte og innflyttede personer som befinner seg i ulike stadier av livsløpet, noe som gir et godt innblikk i hvordan mennesker med forskjellig bostedstid i, og forankring til, lokalsamfunnet forholder seg til ulike medier i dagliglivet og opplever egen lokaltilknytning. I lokalsamfunnet på Østlandet utgis det en gratis ukeavis og en lokal dagsavis, og i lokalsamfunnet i Nord-Norge utgis det en lokal ukeavis og en regionalavis.

Intervjupersonene ble hovedsakelig rekruttert via nøkkelpersoner i de to lokalsamfunnene, hvor hver enkelt av mine kontaktpersoner ga meg tips til andre personer jeg kunne kontakte. De ble imidlertid også rekruttert via ulike lokalgrupper på Facebook. I tillegg kontaktet jeg en rekke

81 Stedene ble valgt både ut fra et størrelseskriterium og med tanke på bredde i utvalget. Mens lokalsamfunnet i Nord-Norge er av lavere befolkningstetthet og kan sies å befinne seg i periferien sett i relasjon til hovedstaden, har lokalsamfunnet sentralt på Østlandet høyere befolkningstetthet og er mer urbant. Et slikt utvalg gir innblikk i steder med ulik medievirkelighet; særlig med henblikk på antall og størrelse på stedets regional- og lokalaviser.

pensjonistforeninger og frivillige organisasjoner på stedene. Aktuelle intervjupersoner ble kontaktet både via telefon og Facebook. Med bakgrunn i en erkjennelse av at menneskers praksiser ofte er rutiniserte, ble intervjupersonene bedt om å fylle ut en medielogg, hvor de skulle loggføre sine medierelaterte aktiviteter en vanlig dag (Reckwitz 2002). Denne dannet utgangspunkt for en samtale om mediebruk i hverdagen og ulike mediers plass i deres liv. Selv om seks personer møtte til intervjuavtalen uten utfylt logg, opplever jeg at den likevel ga intervjupersonene en anledning til å reflektere over egne medievaner og fungerte godt som en bevisstgjøring av disse. Intervjuene handlet blant annet om menneskers forankring og bostedstid i lokalsamfunnet, og om hvordan mennesker forholder seg til medier i dagliglivet og opplever egen tilknytning til bostedet.

Kvalitative dybdeintervjuer egner seg godt til å utforske menneskers erfaringer, tanker og refleksjoner (Thagaard 2002; Tjora 2010). En intervjusituasjon er imidlertid ikke en nøytral arena hvor forskere enkelt kan avdekke deltakernes innerste tanker og følelser. Min tilstedeværelse i intervjusituasjonen har både innvirkning på innrammingen av intervjuet, samtalen i intervjusettingen og analysen (også basert på egne teoretiske for-forestillinger) (Alvesson 2011; Silverman 1993, 2000). Samtidig ser jeg at intervjuene også gir kunnskap om intervjupersonenes refleksjon rundt egne mediepraksiser og erfaringer. Kapitlet baserer seg med andre ord på viktige prinsipper fra sosialkonstruktivismen, om at språk både skaper og reflekterer den sosiale virkeligheten på en og samme tid, og at den sosiale verden er grunnleggende subjektiv og avhengig av tolkning for å forstås (Bratberg 2014; Berger og Luckmann 1966). Samtidig baserer kapitlet seg også på innsikter fra hermeneutisk fenomenologi, om at all forståelse er basert på tolkning (Kafle 2011). Dette vil si at det finnes utallige tolkningsmuligheter, og at man heller enn å søke etter en essensiell kjerne (den ene sanne tolkningen av en tekst), skal forsøke å vise hvordan mennesker erfarer og opplever et fenomen (det vil si deres levde erfaring) (Kafle 2011). Couldry og Hepp (2016) argumenterer for at medier er en så stor del av menneskers erfaringer og opplevelser i hverdagslivet at begge tradisjoner (fenomenologien og sosialkonstruktivismen) må ta medier med i betraktningen.

Selv om funnene fra denne studien ikke er direkte generaliserbare, ser en at vekselvirkningen mellom mediebruk og lokaltilknytning kan ha over-

føringsverdi til andre mennesker i samme setting. I den følgende analysen diskuterer jeg betydningen av lokalaviser og Facebook for et utvalg lokale innbyggere. Analysen viser at begge medier på ulikt vis er av betydning for intervjupersonenes lokaltilknytning. Den første analysedelen tar derfor for seg lokalavisens betydning for lokaltilknytning, og den andre presenterer Facebooks rolle.

Emosjonelle bånd til lokalavis og lokalsamfunn

De fleste av intervjupersonene i dette materialet leser lokalavisen jevnlig. De seks personene som ikke leser den, er gjerne yngre og/eller relativt nyinnflyttede på stedet. Mange av de med lengre bostedstid gir gjennomgående uttrykk for en sterkere (følelsesmessig) relasjon til sin lokalavis og sitt lokalsamfunn, i samsvar med funn fra tidligere studier (Stamm 1985; Skogerbø og Lundby 1988; Futsæter 1991; Elvestad 2008). En 46 år gammel kvinne som er født og oppvokst i lokalsamfunnet, og som for en tid tilbake flyttet tilbake til hjemstedet etter noen år i Oslo, uttrykker det slik:

Jeg tenker at lokalavisen gir en sånn ren tilknytning, at du føler at du er en del av noe ... Det er jo en veldig hyggelig avis, og man føler at den angår oss [...] Lokalavisa hadde jeg også da jeg bodde i Oslo, som en måte å holde kontakten på, og se hva som skjedde hjemme.

Lokalavisen ser her ut til å gi en tilknytning mellom individ og sted både gjennom å produsere et innhold som angår fellesskapet («den angår oss»), men også fordi den opprettholder ens relasjon til et hjemsted uavhengig av hvor man bor. Intervjupersonen sier at hun opplever at lokalavisen gir en «ren tilknytning til lokalsamfunnet». At lokalavisen er en «hyggelig avis», går igjen hos flere intervjupersoner med lengre bostedstid i lokalsamfunnet, både fordi den ofte presenterer positive nyheter, men også fordi den omhandler mennesker en kjenner, et «jeg» iblant «oss»:

Ja den [lokalavisen] leser jeg, for det synes jeg er artig [...] Det er jo artig å høre om det man kjenner godt også [...] For du kjenner folk (kvinne 80).

En tolkning kan derfor være at lokalavisens representasjoner, bilder og fortellinger fra lokalsamfunnet kan være av betydning for menneskers lokaltilknytning som en relasjon mellom dem selv og stedet. Dette samsvarer med de rollene Ball-Rekeach mfl. (2001) tilskriver blant annet lokalmedier, i kraft av sine bilder og fortellinger. De symbolske bildene som presenteres av lokalsamfunnet, gir med andre ord en følelse av å være en del av et «vi».

I samme åndedrag som disse intervjupersonene presiserer at lokalavisen er et prioritert medium og en viktig del av hverdagen, uttrykker de også et dypt emosjonelt og kroppsliggjort forhold til bostedets mennesker, landskaper og kjennemerker. Dette kommer eksempelvis til uttrykk når en 63 år gammel mann reflekterer over sin egen lokaltilknytning på følgende måte:

Vet du hva, jeg tror det ligger genetikk i saker og ting, at man er genetisk sammen med lufta, naturen og lydene, og man føler at man har kommet hjem. Det er bare noe som gjør det sånn at man trives på noen plasser og vantrives på andre plasser.

Intervjupersonen gir her uttrykk for en form for tradisjonell tilknytning basert på følelsen av å være hjemme og trives (se også Gustafson 2001, 2014), og kroppsliggjør denne stedsfølelsen med referanse til sin egen genetikk (se også Røe og Sæter 2015). 63-åringen er en trofast leser av lokalavisen, som både representerer hans interesser som artist, og som gir han viktig informasjon som medborger og politisk engasjert. Denne formen for stedsfølelse er ikke enestående i dette materialet, og kommer også til uttrykk når intervjupersoner forteller at bostedet ligger ens hjerte nærmest (mann 69), at man har gener og røtter på bostedet (kvinne 35), eller at farens bosted er «liksom der hjertet mitt er» (kvinne 17). Mer generelle referanser til at man «trives godt» på bostedet grunnet en vakker natur, fint bysentrum og fin geografisk beliggenhet, er andre eksempler på en mer tradisjonell lokaltilknytning som går igjen i datamaterialet, uavhengig av bostedstid. Det er imidlertid mennesker med lengre bostedstid eller (barndoms)minner fra stedet som i størst grad skildrer en mer kroppsliggjort tilknytning, og som samtidig gir uttrykk for det sterkeste forholdet til sin lokalavis. Mennesker med kortere bostedstid gir oftere uttrykk for en mer valgt tilknytning, hvor det er arbeidet, kjærligheten eller praktiske hensyn som har ført dem til bostedet, og som knytter dem til lokalsamfunnet (Gustafson 2014; Lewicka 2011).

En 84 år gammel mann med lang bostedstid på stedet, og som også er en trofast leser av lokalavisen, utdyper sitt eget forhold til lokalsamfunnet på følgende måte: «Det sted man er fra, er alltid pent. Det er hjemmefølelsen.» Han kan fortelle at det er denne hjemmefølelsen som trekker folk hjem igjen om de flytter bort, en følelse av å trives på stedet de hadde en god oppvekst. En slik trivsel og nærhet til eget bosted går ofte igjen når mennesker skildrer sin relasjon til stedet (Vestby 2015). Den 46 år gamle tilbakeflyttede kvinnen jeg siterte tidligere, reflekterer over en slik hjemmefølelse. Hun forteller at følelsen materialiserer seg i en form for stolthet og lengsel:

Jeg har hele tiden båret stedet med meg og båret det som en identitet. Og det er en sånn stolthet og lengsel ... en veldig lengsel hjem. Kanskje veldig mye på grunn av folk og familie og sånn, men også dette med naturen, at det er et eller annet som setter seg igjen i deg som et spor.

Denne følelsesmessige relasjonen mellom person og sted går igjen som kjennetegn ved stedsfølelsen til de fleste med lengre bostedstid i lokalsamfunnet. Det at personer med lengst bostedstid også har det sterkeste båndet til sin lokalavis, indikerer derfor at lokalavisen i mange tilfeller kan tenkes å *speile* en allerede sterk lokalidentitet. Lokalavisens lim-funksjon i lokalsamfunn synes med andre ord å gjøre seg gjeldende for flere intervjupersoner med lengre bostedstid, og kjennetegnes av et identitetsmessig og kroppsliggjort bånd til bostedet (Røe og Sæter 2015; Johansson 1998; Mathisen 2013; Engan, 2016).

Emosjonelle stedsbånd kan også forklare mangelen på interesse for lokalavisen. En 27 år gammel mann som flyttet til sitt nåværende bosted for under to år siden, kan eksempelvis fortelle at:

Jeg har nok et sterkere forhold til [lokalavisen på hjemstedet] enn til lokalavisen her, for det er jo den avisen jeg hadde i barndommen min, og da leste jeg avisen hver dag ved frokosten. Jeg syntes det var så kos.

Dette kan også styrke antakelsen om at lokalavislesing til en viss grad også speiler en allerede sterk lokaltilknytning, i dette tilfellet med basis i barndom og oppvekst (Vestby, 2015). 27-åringen kan fortelle at han flyttet til

lokalsamfunnet for å bo i pendleravstand til arbeidet og har slik en mer *valgt tilhørighet* til bostedet (Lewicka 2011). Han forteller at han føler seg tilknyttet lokalsamfunnet siden det er her han bor og tenker å bli fremover, og at han ønsker å lese lokalavisen for å få en sterkere tilknytning til lokalsamfunnet: «For en ting er at jeg føler meg som lokalinnbygger fordi jeg bor her, men det kunne jeg like gjerne gjort hadde jeg bodd i Moss, for den saks skyld.» Intervjupersonens opplevelse er altså at lokalavisen kan føre til tilknytning til avisens dekningsområde gjennom en sterkere identifikasjon med akkurat dette stedet, noe også tidligere forskning viser på ulike måter (Stamm 1985; McLeod mfl. 1996; Skogerbø og Lundby 1988; Elvestad 2006).

Denne delen av kapitlet har vist at graden av lokaltilknytning har betydning for intervjupersonenes lokalavislesning. I flere tilfeller ser det ut til at intervjupersoners sterke følelsesmessige relasjon til lokalavisen speiler en allerede sterk relasjon til stedet. Videre går jeg dypere inn på hvordan opplevd representasjon er relevant for lesing eller ikke-lesing av lokalavisen.

Å representere og bli representert

De av intervjupersonene som føler at lokalavisen representerer dem, leser den ofte med størst iver, mens personer som ikke føler seg sett eller representert, sjelden eller aldri leser den. Lokalavisen kan gi lesere en følelse av å være der det skjer, selv når de ikke har anledning til å delta på alle lokale arrangementer: «det er artig når en ser litt bilder av det som har skjedd», sier en 30 år gammel kvinne om dette, en beskrivelse som går igjen hos flere lokalavislesere i materialet. En kan derfor si at lokalavisen ikke bare informerer, men også representerer, lokale hendelser og transporterer intervjupersonene til det samme stedet (Meyrowitz 1985). Lokalavisen gir også en opplevelse av å være en lokal innbygger og brukes av nyinnflyttede innvandrere til å lære lokalsamfunnets kultur, språk og hendelser å kjenne (mann 32 år og kvinne 35 år).

Lesere av lokalavisen opplever at den representerer lokalsamfunnet slik de ser og opplever stedet. Flere yngre intervjupersoner, som alle er født og oppvokst på sitt nåværende bosted, forteller at de foretrekker å lese riksaviser fremfor lokalavisen på stedet, fordi den ikke representerer deres interesser og/eller bosted. En typisk forklaring på dette ser slik ut:

Nei, lokalavisa er nok ikke primærkilden [til lokalinformasjon] [...] I [lokalavisen] står det jo om [et bredere geografisk område], og det er ikke jeg så veldig interessert i. Jeg er ikke interessert i å se at det er noen unger som har lyst på en ny lekeplass et eller annet sted lengre borte på en måte. Det treffer meg ikke (mann 27).

Lesing av lokalavisen ser derfor ut til å fordre at bildene og fortellingene som presenteres der, skaper en form for gjenkjennelse eller identifikasjon hos leserne. Den samme intervjupersonen kan imidlertid fortelle at han føler en sterk tilknytning til bostedet og har et engasjement for stedet, noe som har ledet han inn i lokalpolitikken. Et annet illustrerende eksempel på denne gjenkjennelsen er at flere intervjupersoner forteller at de lytter til et radioprogram hvor en person fra lokalsamfunnet arbeider, ikke bare på grunn av personlig bekjentskap, men også fordi det er artig å føle at stedet er representert og nevnt.

Vi ser at en sterk lokaltilknytning og lang bostedstid i seg selv ikke nødvendigvis henger sammen med lokalavislesning (Stamm, 1985), men at dette må ses i sammenheng med personenes interesser og avisens opplevde relevans. Ikke-lesere av lokalavisen i dette materialet er typisk yngre og barnløse personer som i størst grad interesserer seg for globale saker, og helst vil lese lokalsaker fra sine umiddelbare omgivelser (en spesifikk del av kommunen). Lokalavisens evne til å skape dekkende representasjoner av ens lokale identitet har derfor både betydning for grad av lokalavislesing og lokaltilknytning hos flere av intervjupersonene. Når «vi-et» er representert, leser intervjupersonene lokalavisen. Lokale medier utgjør dermed en arena for å vedlikeholde en lokal identitet eller forankring, såfremt personene føler seg representert. Dette antyder at lokalmedier fremdeles kan fungere som et «lim» mellom individ og lokalsamfunn (Engan 2016; Mathisen 2013; Elvestad og Fogt 2010), men muligens i større grad for en smalere gruppe av mennesker enn tidligere (Elvestad 2008). I den neste delen av kapitlet går jeg nærmere inn på betydningen av Facebook for relasjonen mellom intervjupersonene og deres meningsfulle omgivelser.

Å pleie sosiale relasjoner på stedet

Forenklet sagt kan en si at mens lokalavisen er relevant for forholdet mellom individet og stedet (lokaltilknytningen) som en *identitet*, er Facebook av betydning for forholdet mellom menneskene på stedet som en *relasjon*. De fleste intervjupersonene i materialet er brukere av Facebook, og av de åtte personene som ikke er brukere, er de fleste middelaldrende og eldre over 70 år. Det er imidlertid verdt å merke seg at intervjupersonene i liten grad leser lokalstoff via lokalavisens Facebook-sider. De er mer aktive på sine private profiler og Facebook-grupper i tillegg til et utvalg lokale Facebook-grupper og fora (noe jeg kommer inn på i den neste delen)

Et fellestrekk ved intervju materialet som helhet er vektlegginga av stedlige sosiale relasjoner og nettverks betydning for intervjupersonenes følelse av lokaltilknytning. På spørsmål om hva som i størst grad knytter dem til stedet de bor, trekker samtlige fram familie, venner og nettverk privat og på jobb. I stor grad pleies disse relasjonene via mediert kommunikasjon gjennom Facebook og telefon, i tillegg til ansikt-til-ansikt-møter. En typisk bruk av Facebook til å opprettholde sosial kontakt med ens nettverk ser slik ut:

Jeg har et veldig kontaktnett, og er [ofte] inne i løpet av dagen ... På morgenen er jeg alltid inne og gratulerer de som har bursdag, og så har jeg litt småkommentarer rundt omkring. Og så følger jeg med på hva folk legger ut (mann 63 år).

Brukere av Facebook har ofte en kontinuerlig tilstedeværelse på nettstedet gjennom hele dagen, hvor de går inn og ut av ulike sosiale rom og har interaksjon med andre på, og bortenfor, stedet. Facebook utgjør derfor en viktig del av deres sosiale hverdagsliv og opprettholdelsen av relasjonen mellom dem selv og lokalsamfunnet som et rom for sosial aktivitet (Massey 2005; Giddens 1990). De fleste intervjupersonene bruker Messenger eller chattefunksjonen på Facebook hyppig; de unge synes imidlertid å bruke dette i større utstrekning enn de eldre. Intervjupersonen sitert over legger til at Facebook på ingen måte erstatter fysisk interaksjon med venner og familie, men utgjør et praktisk tillegg for planlegging og organisering av fysisk interaksjon. Samtlige Facebook-brukere skildrer en liknende bruk av nettverksmediet. En 27 år gammel innflytter til lokalsamfunnet formulerer det slik:

Jeg bruker ikke chatten på den måten at jeg skriver melding sånn «hei, hvordan går det med deg», bare for å chatte. Men chatten for meg er et fint verktøy for å avtale noe med noen. Det er ikke like viktig å ha telefonnummeret til folk lenger, for du har dem på Facebook, og der har du chatten og den får du inn som en direkte melding på telefonen. Så [...] jeg bruker chatten mye, men mest for å avtale ting [...] Facebook er en viktig sånn kommunikasjonsknytter.

Intervjupersonen har en jobb som fører med seg mye reising. Han bruker Facebook både til å opprettholde sosiale relasjoner til mennesker bosatt på andre steder, men også for å avtale møter med mennesker på bostedet. Facebook har derfor en rolle i å pleie sosiale relasjoner både på stedet og utenom stedet. Den ene funksjonen utelukker ikke den andre, og brukes oftest til å opprettholde interaksjon med mennesker ansikt-til-ansikt. Dette samsvarer med tidligere studier som antyder at internettbruk ikke utelukker betydningen av fysisk interaksjon mellom mennesker på et sted (Urry 2003; Tomlinson 2008). Det er derfor ikke slik at intervjupersonene utelukkende skaper seg globale nettverk og interessefellesskap på Facebook, som derigjennom bidrar til dannelsen av en global landsby eller et globalt fellesskap (McLuhan 1964; Giddens 1990; Harvey 1990). Intervjupersonene bruker i størst grad Facebook til å pleie relasjoner til venner og familie (sterke bånd), snarere enn globale interessefellesskap. Bruk av digitale kommunikasjonsteknologier som Facebook ser derfor ikke ut til å *reduere* intervjupersonenes tidsbruk på direkte kommunikasjon med mennesker rundt seg, slik Putnam (2000) og Turkle (2012) frykter. Ingen intervjupersoner forteller at det finnes mennesker bosatt i lokalsamfunnet som de kun kommuniserer med via Facebook. Snarere opplever intervjupersonene at Facebook er en arena for å planlegge og organisere personlig kommunikasjon. Intervjupersonen sitert over opplever at Facebook knytter han sammen med mennesker og kaller mediet for en «kommunikasjonsknytter». Facebook oppleves således å ha en integrerende funksjon, og da i relasjon til mennesker i hans meningsfulle omgivelser. Han kan også fortelle at Facebook er «det som binder oss til hverandre», en oppfatning som særlig går igjen hos de yngre intervjupersonene i materialet. Funn fra denne studien tyder derfor på at Facebook har en supplerende funksjon i lokalsamfunnet, som en del av et bredere medieøkologisk landskap,

snarere enn å true menneskers stedstilknytning og svekke lokalavisens lim-funksjon (se også Nielsen 2015a).

Meyrowitz (1985) hevder at mediebruk kan føre til en (bevissthets)forflytning til det samme stedet og gi en opplevelse av felles erfaring i øyeblikket. Det ser ut til at også sosiale medier kan ha en slik funksjon, da personer kan ha en kontinuerlig interaksjon med hverandre gjennom dagen. En 19 år gammel alenemor kan eksempelvis fortelle at sosiale medier er ekstremt viktig for hennes sosiale liv fordi hun da får en følelse av å være «litt med» på det som skjer, siden hun er mye alene fordi hun har barn. Nærheten til ens nettverk på Facebook er også viktig for å bli inkludert i sosiale sammenkomster på stedet. En 35 år gammel kvinnelig intervjuperson forteller:

I og med at det ikke lenger er naturlig å bare banke på døra og høre om folk har en kaffekopp, så stenger man seg egentlig helt ute fra det sosiale livet hvis man ikke skriver noe på Facebook og spør ... Det har nesten blitt litt sånn.

Dette forteller både at mediet brukes til å fasilitere sosial interaksjon med andre, men også at Facebook har potensial til å fylle et sosialt behov eller vakuum i samtiden. Det er på Facebook man har løpende kommunikasjon med andre, og en kan også ta spontan kontakt med hverandre der. Kommunikasjonen stopper imidlertid ikke på internett, men leder til ansikt-til-ansikt-interaksjon med andre på bostedet.

I denne delen av kapitlet har jeg sett på betydningen av Facebook for opprettholdelse av sosiale bånd mellom mennesker i nære sosiale relasjoner på stedet (og utenom stedet). Facebook er også av betydning for kommunikasjonen mellom både offentlige og private grupper av mennesker i lokalsamfunnet, noe som diskuteres nærmere i neste del.

Lokale kommunikasjonsrom på nett

Ifølge Masseys (1994, 2005) relasjonelle stedsforståelse bør sted betraktes som nettverksbaserte møtesteder bestående av sosiale relasjoner som stadig krysser hverandre; et lokalt kommunikasjonsrom eller møtested. Når intervjupersonene i dette materialet benytter seg av Facebook til både å kommunisere med andre innbyggere lokalt og bruke mediet til å tilret-

telegge for fysisk interaksjon, er Facebook av betydning for menneskers stedstilknytning ved å være et lokalt sosialt rom for interaksjon (Lie, 2002). Flere eksempler på dette finner vi i kommunikasjonen innad i private, lukkede grupper på Facebook. Intervjupersonene nevner i den forbindelse at de deltar i grupper for foreldrene i barnehagen, skolen, vennegjengen og/eller familien. En 54 år gammel kvinne forteller at hun er medlem av en slik lokal interessegruppe på Facebook:

Lesesirkelen vår, lesegruppa, har en egen gruppe på Facebook ... Der avtaler vi når vi skal møtes og hvor. Og vi tar bilder av bøker vi har lest og legger ut, og anbefaler bøker til hverandre imellom hver gang vi møtes. Så den er aktiv. Det er jevnlig.

Mens forskere har ytret bekymring for at det kan danne seg globale interessefellesskap på nett på bekostning av lokale fellesskap (Smith og Collock 1999), er slike grupper et godt eksempel på at det kan danne seg *lokale* interessefellesskap på Facebook, hvor en pleier lokale sosiale relasjoner (Tomlinson 2008; Urry 2003). I likhet med Olsens funn i kapittel 2 antyder min analyse at Facebook er med på å skape en ny form for nærhet mellom lokalinnbyggere i samtiden. Det finnes også offentlige lokalgrupper av typen lokale kjøp- og salgsgupper, diskusjonsfora, politiske fora og liknende. Her foregår det en god del løpende kommunikasjon mellom medlemmene, en kommunikativ interaksjon mellom innbyggerne i nettbaserte sosiale rom (Rantanen 2005). Tatt i betraktning at sosiale relasjoner er av så stor viktighet for intervjupersonenes lokaltilknytning, blir slike fora enda en måte som intervjupersonene kan opprettholde en relasjonell forankring til sine lokale «meningsfulle omgivelser» (jf. Scannel og Giffords 2010 definisjon av lokaltilknytning).

En konklusjon kan være at mens lokalavisen utgjør et identitetsmessig lim mellom mennesker og sted, fungerer Facebook som et relasjonelt lim mellom mennesker i lokalsamfunn. Lokalavisen gir leserne en følelse av å tilhøre lokalsamfunnet, mens Facebook knytter de lokale brukerne sammen gjennom interaksjon. Begge medier har dermed betydning for å pleie innbyggernes lokaltilknytning, men på ulike nivåer. Facebook ser dermed ut til å supplere lokalavisens rolle. Også kapittel 2 antyder at Facebook funge-

rer som et supplement til lokalavisens funksjoner i norske lokalsamfunn i samtiden. Allikevel er det de yngste som i minst grad leser lokalavisen; og det kan derfor se ut til at det er i ferd med å komme et generasjonsskifte med tanke på hvilke medier som fremstår som «limet» mellom mennesker i lokalsamfunnet; muligens i retning av at sosiale medier overtar deler av denne rollen (se også diskusjon om en fragmentert offentlighet i kapittel 7).

Integrerende medier?

I dette kapitlet har jeg diskutert betydningen av lokalavisen og Facebook for menneskers stedstilknytning forstått som relasjonen mellom dem og deres «meningsfulle omgivelser» (Scannel og Gifford 2010), i en tid da det medieøkologiske landskapet endres (Anderson 2016). Hovedkonklusjonen er at lokalavisen har størst betydning for stedstilknytning gjennom å knytte leserne til stedet via *lokalrepresentasjoner*, hvor lokalavisens bilder og fortellinger gir leserne en følelse av å tilhøre et sosialt fellesskap. Lokalavisen har størst betydning for personer med lengre bostedstid, og som allerede har en sterk emosjonell relasjon til lokalsamfunnet. For disse personene er lokalsamfunnet like nær dem som en kroppsdel (en kroppsliggjort tilknytning), og lokalavislesingen speiler denne tilknytningen. De intervjupersonene som ikke føler seg representert, leser heller ikke lokalavisen. Ikke-lesere er typisk yngre personer med interesse for internasjonale spørsmål eller utvalgte lokalsaker de føler angår deres personlige situasjon. Denne generasjonskløften i lokalavislesing synes å innebære at avisens representasjoner ikke utgjør en felles referanseramme for lokalsamfunnet som en helhet. Dette vil si at lokalavisene må tenke nytt med hensyn til de yngste mediebrukerne. Lokalpressens roller og funksjoner i samfunnet er i endring, og for å sikre seg en plass i livet til fremtidige generasjoner må den sørge for å representere alle. Bildene og fortellingene som presenteres, må skape en identitetsmessig gjenkjennelse også hos de yngre generasjonene. Med andre ord må lokalrepresentasjonene speile deres indre bilde av lokalsamfunnet slik de ser det. Sett fra mine intervjupersoners ståsted vil dette innebære at lokalavisen både har et blikk på de nære lokale hendelsene som angår leserne (gjerne med utgangspunkt i trender på sosiale medier), og et større fokus på globale utfordringer og internasjonale saker.

Analysen har imidlertid også vist at Facebook og lokalavisen lever godt side ved side og utfyller hverandres roller. Mens lokalavisen er viktig for den emosjonelle tilknytningen til lokalsamfunnet som representasjon, er Facebook viktig for den mellommenneskelige tilknytningen. Facebook er ikke bare viktig for at intervjupersonen i størst grad pleier relasjonene til mennesker i lokalsamfunnet. Facebook utgjør også et mer samlende møtested mellom grupper av mennesker i lokalsamfunnet. Opprettelsen av offentlige og private lokalfora og -grupper er eksempler på dette. På mange måter kan det derfor se ut til at Facebook har tatt over for den lim-funksjonen som lokalpressen tidligere hadde i lokalsamfunnet; som en arena for å pleie en følelse av fellesskap og tilhørighet.

Siden verken Facebook eller lokalavisen favner samtlige lokalinnbyggere, kan en imidlertid spørre seg om dagens medieøkologiske landskap i større grad skaper del-offentligheter for interaksjon mellom mindre grupper i lokalsamfunnet i samtiden enn å binde lokalsamfunnet sammen som et kollektiv. En konsekvens av dette kan være at verken lokalavisen eller Facebook utgjør noen samlende arena for lokalinnbyggere i fremtiden, og at lokalavisen derfor ikke lenger vil kunne innfri sitt ideelle samfunnsansvar i å knytte mennesker sammen som et kollektiv. Facebook som en nettverkstjeneste har potensial til å knytte mennesker sammen, men innholdet vil unngåelig variere fra person til person: Ulike mennesker har forskjellig nettverk på Facebook og er ikke nødvendigvis medlem av de samme lokalgruppene og -sidene. I tillegg vil personer som ikke bruker Facebook, bli stående utenfor dette digitale fellesskapet. En antakelse kan dermed være at det ikke ligger i Facebooks natur å skulle knytte et helt lokalsamfunn sammen. Lokalavisene – med sin lokale lim-funksjon – kan slik sett ha et potensial. Under forutsetning av at de etterstreber å levere «relevante» nyheter for alle, kan lokalavisene være i stand til å samle befolkningen og skape en felles offentlighet. Min analyse viser også at både lokalavisen og Facebook har et potensial til å pleie lesere og brukeres lokaltilknytning, og at de begge har viktige (og utfyllende) roller å fylle.

Litteratur

- Andersen, Benedict (1983). *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.
- Anderson, Chris W. (2016). News Ecosystems. I Witschge, Tamara, C.W. Anderson, David Domingo & Alfred Hermida (eds) (2016). *The SAGE Handbook of Digital Journalism*. London. Sage.
- Andersson, Magnus, & Jansson, André (2012). *Landsbygdens globalisering*. Medier, identitet og social förändring i nätverkssamhällets marginaler. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.
- Alvesson, Mats (2011). *Interpreting Interviews*. Los Angeles/London/New Delhi/Singapore/Washington DC: Sage Publications
- Aure, Marit, Berg, Nina Gunnerud, Cruickshank, Jørn, & Dale, Britt (Red.), (2005). I *Med sans for sted. Nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ball-Rokeach, Sandra J., Yong-Chan, Kim, & Matei, Sorin (2001). Storytelling Neighborhood, Paths to Belonging in Diverse Urban Environments. *Communication Research*, 28(4):392-428.
- Berg, Nina Gunnerud (2016). Lokalsamfunn som sted – hvordan forstå tilknytning til bosted? I Villa, Mariann., & Haugen, Marit S. red.: *Lokalsamfunn*. Oslo: Cappelen Damm.
- Berg, Nina Gunnerud & Dale, Britt (2015). Sted – noen nyere teoretiske tilnærminger og debatter. I: Villa, Mariann., & Haugen, Marit S. (Red.). *Lokalsamfunn*. Oslo: Cappelen Damm.
- Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1966). *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York: Doubleday Anchor.
- Bratberg, Øivind (2014). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Carey, James (1985). *Communication as culture. Essays on media and society*. New York/London: Routledge.
- Castells, Manuel (2000). *The rise of the network society (2nd ed.)*. U.S.: Blackwell Publishing.
- Castree, Noel (2003). Place: Connections and Boundaries in an Interdependent World. I Clifford,
- Nicholas, Halloway., Sarah, R., Stephen, P. Rice., & Valentine, Gill. (Red.). *Key Concepts in Geography*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Danielsen, Hilde (2006). *Med barn i byen. Foreldreskap, plass og identitet* [Doktoravhandling]. Bergen: Universitetet i Bergen.
- DiMaggio, Paul., Hargittai, Eszter., Neuman, Wessel R., & Robinson, John P. (2001). Social Implications of the Internet. *Annual Review of Sociology*, 27:307-36.
- Dovey, Kim (2010). *Becoming places. Urbanism,/Architecture/Identity/Power*. London/New York: Routledge.
- Engan, Bengt (2016). *Bindeledd og grensesnitt. Lokalavisen som formidler av stedlig identitet, institusjonell politikk og medborgerkultur* [Doktoravhandling]. Bodø: Nord universitet.
- Elvestad, Eiri (2008). *Stedløse mediebrukere? Empiriske studier av stedstilknytnings betydning for mediebruk og sosial integrering* [Doktoravhandling]. Trondheim: NTNU.
- Elvestad, Eiri (2006). Lokal, kosmopolitt eller frakoplet. En analyse av stedstilknytning og bruk av lokalaviser. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 4, vol. 47, 545-573.
- Elvestad, Eiri, & Fogd, Anne (2010). *Trenger vi aviser når vi har Facebook?* Oslo: Cappelen Damm.
- Enjolras, Bernard., Karlsen, Rune., Steen-Johansen, Kari., & Wollebæk, Dan (2013). *Liker-Liker ikke: Samfunnsengasjement i en Facebook-tid*. Oslo: Cappelen Damm.
- Futsæter, Knut Arne (1991). *Avislesing i et sosiokulturelt perspektiv*. Oslo: Universitetet.

- Giddens, Anthony (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity.
- Gustafson, Peter (2014). Place attachment in an age of mobility. I Manzo, Lynn og Devine-Wright, Patrick (Red.). *Place Attachment: Advances in Theory, Methods and Applications*. London: Routledge.
- Gustafson, Peter (2001). Roots and Routes: Exploring the Relationship Between Place Attachment and Mobility. *Environment and Behavior*, Vol. 33, 667-686.
- Harvey, David (1990). *The Condition of Postmodernity. An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Cambridge: Blackwell.
- Hoffman, Lindsey H., & Eveland, William P. (2010). [A panel study of community attachment and local news media use](#). *Mass Communication & Society*, 13, 174-195.
- Hay, Robert (1998). Sense of place in developmental context. *Journal of Environmental Psychology*, Volume 18, Issue 1, 5-29.
- Hummon, David M. (1992). Community attachment. Local sentiment and sense of place. I Altmann, Irvin & Low, Setta M. (Red.). *Place Attachment*. New York: Plenum.
- Hiller, Harry H., & Franz, Tara M. (2004). New Ties, old ties and lost ties: the use of the internet in diaspora. I *New Media & Society*, vol. 6(6), 731-752.
- Høst, Sigurd. (2016). *Avisåret 2015. Møreforskning*, Høgskulen i Volda.
- [Johansson, Bengt \(1998\). Nyheter mitt ibland os: kommunala nyheter, personlig erfarenhet och lokal opinionsbildning \[doktoravhandling\]](#). Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Lewicka, Maria (2011). On the varieties of people's relationship with places: Hummon's typology revisited. *Environment and Behaviour*, 43, 676-709.
- Lewicka, Maria (2014). Memory as an enabler of place attachment. I Manzo Lynn., & Devine-Wright, Patrick. (Red.). *Place Attachment. Advances in Theory, Methods and Applications*. London: Routledge.
- Knoblauch, Hubert (2013). Communicative Constructivism and Mediatization. I *Communication Theory* 23 (2013), 297-315.
- Lie, Rico (2002). Spaces of intercultural communication [paper presented to Virtual Forum on Intercultural Communication of the 23rd IAMCR Conference], Barcelona, 21-26 July 2002.
- Mathisen, Birgit R. (2010). "Nærhetens dilemma og kryssende forventninger." I: Mathisen, B. (red.). *Lokaljournalistik. Blind patriotisme eller kritisk korrektiv?* Kristiansand, IJforlaget.
- Mathisen, Birgit R. (2013). *Gladsaker og suksesshistorier. En sosiologisk analyse av lokal næringslivsjournalistikk i spenning mellom lokalpatriotisme og granskningsoppdrag* [Doktoravhandling]. Bodø: Universitetet i Nordland.
- Massey, Doreen B. (2005). *For Space*, London: Sage Publications.
- Massey, Doreen B. (1994). *Space, Place and Gender*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Matei, Sorin & Ball-Rokeach, Sandra (2003). The Internet in Communication Infrastructure of Urban Residential Communities: Macro- or Mesolinkage? *Journal of Communication* 53(4):642-657.
- McLeod, Jack, M., Daily, Katie., Zhongshi, Guo., Eveland, William., Bayer, Jan., Seungchan Yang., & Wang, Hang. (1993). "Community Integration, Local Media Use and Democratic Processes." *Communication Research*, Vol. 23: 2 April 1996, 179-209.
- McLuhan, Marshall (1964). *Understanding Media: the extensions of man*. London: Routledge.
- Meyrowitz, Joshua (1985). *No Sense of Place. The Impact of Electronic Media on Social Behavior*. Oxford: Oxford University Press.
- Nielsen, Rasmus Kleis (2015). Local Newspapers as Keystone Media: The Increased Importance of Diminished Newspapers for Local Political Information Environments.
- Nielsen, Rasmus Kleis (2015) (ed.) *Local Journalism. The Decline of Newspapers and the Rise of Digital Media*. London/New York: I.B.Tauris.
- NOU 2000:15, *Pressepolitikk ved et tusenårsskifte*, Oslo: Statens forvaltningstjeneste.
- Putnam, Robert D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster
- Rantanen, Terhi (2005). *The Media and Globalization*. London/Thousand Oaks/New Delhi:

- SAGE Publications.
- Reckwitz, Andreas (2002). Toward a Theory of Social Practices. A Development in Culturalist Theorizing. *European Journal of Social Theory* 5(2): 243-263.
- Røe, Per G., & Sæter, Oddrun K. (2015). Med kroppsminner som flyttefølge mellom steder. I: Aure, Marit., Berg, Nina G., Cruickshank, Jørn., & Dale, Britt E. red. (2015) *Med sans for sted. Nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sande, Øystein (1994). *Lesernærhet i en norsk lokalavis*. Møre og Romsdal distriktshøgskole i Volda, publikasjon nr.48.
- Scannel, Leila og Gifford, Robert (2010). Defining place attachment: A Tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30 (1), 1-10.
- Schutz, Alfred & Luckmann, Thomas (1984). *The structures of the life-world I*. Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Silverman, David (1993). *Interpreting qualitative data*. London: Sage.
- Silverman, David (2000). *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*. London: Sage.
- Skop, Emily., & Adams, Paul C. (2009). Creating and inhabiting virtual places: Indian immigrants in cyberspace. *National Identities*, 11, 127-147.
- Skogerbø, Eli., & Lundby, Knut (1988). *Medier, kultur og regional identitet*. Rapport nr 1. Oslo: Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.
- Smith, Mark A., & Kollock, Peter (Red.). (1999). *Communities in cyberspace*. London: Routledge.
- SSB (2016). *Dette er Norge 2016. Hva tallene forteller*. Oslo/Kongsvinger: Statistisk Sentralbyrå.
- Stamm, Keith, R. (1985). *Newspaper Use and Community Ties: Toward a Dynamic Theory*. Northwood NJ: Ablex Publishing.
- Thagaard, Tove (2002). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget.
- Tomlinson, John (1991). *Globalization and Culture*. Cambridge: Polity Press.
- Tomlinson, John (2001). *Internet Access: Some Cultural Implications of 'Globalising' Technologies*. University of Copenhagen: Global Media Cultures Working Paper No 13.
- Tomlinson, John (2008). 'Your Life – To go': The Cultural Impact of New Media Technologies. I Hepp, Andreas., Krotz, Frederich., Moores, Shaun., & Winter, Carstein. (Red.). *Connectivity, Networks and Flows: Conceptualizing Contemporary Communication*. Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Tjora, Aksel (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Turkle, Sherry (2012). *Alone together. Why we Expect more From Technology and Less from Each Other*. New York: Basic Books.
- Urry, John. (2003). Social network, travel and talk. *The British Journal of Sociology*, Volume 54, Issue 2, 155–175.
- Vestby, Guri M. (2015). Stedsutviklingens råstoff og resultat: Funksjonelle og emosjonelle relasjoner mellom mennesker og sted. I Aure, Marit, Berg, Nina G., Cruickshank, Jørn., & Dale, Britt E. red. (2015) *Med sans for sted. Nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Vaage, Odd Frank (2016). *Norsk mediebarometer 2015*. Hentet 18.08.2016 fra: https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-ogpublikasjoner/_attachment/262805?_ts=159b78419c8

**Artikkel 3. Local Newspapers, Facebook and Local Civic
Engagement. A Study of Media Use and Civic Engagement in Two
Norwegian Communities**

Akseptert for publisering i tidsskriftet *Nordicom Review*.

Local Newspapers, Facebook and Local Civic Engagement

A Study of Media Use and Civic Engagement in Two Norwegian Communities

Abstract:

A vital local democracy is dependent upon a strong local press. The European decline in newspaper circulation and the increase in social media use has led to debates on the effects on civic engagement and democratic participation. Based on a qualitative interview study with 29 inhabitants of two Norwegian communities, the present paper examines the importance of the local press and of Facebook in the civic actions of ordinary citizens, and whether they compete with or mutually complement their roles. Overall, the study suggests that both media forms are important to civic engagement by enabling involvement in collective problem-solving. However, their importance lies on different levels, even though they play complementary roles. Whilst Facebook's networking possibilities enables new forms of online volunteering and mobilisation amongst the interviewees, the local press constitutes a shared public sphere in which interviewees gather and create information awareness of local happenings, politics and volunteering.

Keywords: civic engagement; democratic participation; community engagement; local press; Facebook

Introduction

Following a decline in local press circulation throughout Europe, debates within media studies largely revolve around “doomsday scenarios” (Broersma & Peters, 2017) and “crisis talk” (Zelizer, 2015) concerning the wider consequences for civic engagement and democratic participation. Civic participation is often held as an indication of a well-functioning democracy (Bellah et.al., 1985; de Tocqueville, 1835/1969), and research demonstrates that newspaper readership might positively affect the degree of civic engagement amongst the population (Kang & Kwak, 2003; McLeod et.al., 1999; Moy et al, 2004). The press has been shown to play an important role in community building (Finnegan and Viswanath, 1988; Friedland and McLeod, 1999; Janowitz, 1952; Nien-Tsu et.al., 2012), and in creating and maintaining democratic debate within neighbourhoods (Kim & Ball-Rokeach, 2006). Thus, researchers characterise the press as the “lifeblood” of democracy (Broersma & Peters, 2017: 1).

Earlier scholars such as Putnam (2000) observed a decline in volunteering, social trust and social contact in the United States, and were concerned that the extensive use of new media (in this case television) may weaken civic engagement. The increasing use of the Internet and social media in the Western world seems to have enhanced the number of dystopian scenarios amongst researchers. Contemporary researchers fear that the closing of local newspapers may lead to a local democratic deficit (Howells, 2015), and that there could be a parallel between a decline in newspaper circulation and a weakening of engagement in just those areas that the newspapers previously covered (Shaker, 2014). Some scholars fear that Internet use might lead to a decline in civic engagement and cause so-called 'slacktivism' in the absence of traditional civic engagement (Enjolras et.al., 2013; Morozov, 2009). Others argue that social media could complement or even strengthen traditional civic engagement to some degree (Skoric et.al., 2015). For instance, the Internet might more easily connect people interested in volunteering with relevant organisations, and therefore actually encourage civic engagement (Eimhjellen, 2014; Shirky, 2008). The present paper binds these two strands of research together in a discussion of the roles of Facebook (as the largest social medium in Norway) and local newspapers (as the most widely read local traditional news medium) (Karlsen, 2017) in civic engagement amongst local inhabitants.

Many predominately quantitative studies focus on the importance of social media and local newspapers in civic engagement; most of these analyse either social or local media respectively. Qualitative analysis of the interplay between local and social media is less common, however (Moro, 2010). A national evaluation of media research in Norway criticises media researchers for focusing merely on legacy media in the studies, thus ignoring the changes that have taken place in the media environment over the past 20 years (Research Council of Norway, 2017: 6). Furthermore, most studies of media use and civic engagement seem to focus primarily on the impact of media on traditional political engagement in terms of the mobilisation of voters, participation in electoral politics (Skogerbø and Krumsvik, 2014; Engan, 2015) and the mobilisation tactics of formal organisations (Obar, et.al., 2012). However, there is a need for studies of other forms of civic engagement amongst ordinary citizens, such as signing online petitions, attending town meetings and participating in crowdsourcing (Ebert & Okamoto, 2013). Both the *intent* of and actual *impact* of new forms of online activities such as crowdsourcing remain relatively unclear (Koc-Michaelska et.al., 2016).

On the basis of this demand for contemporary research the present paper aims to answer the following research question: *In what ways do local inhabitants make use of the local press and Facebook in civic engagement, and how do they experience the roles of the media in*

mobilising a wider local public? The study uses findings from an in-depth qualitative study based on interviews with 29 inhabitants of two Norwegian communities in order to explore the ways in which ordinary citizens make use of the local press and Facebook in civic engagement. Thus, the paper offers insight into how and why individuals mediate their engagement in certain ways. There is a long tradition of research into the motives of individual choices of media channels and contents within media studies (Katz et.al., 1973; Diddi & Rose, 2006). For instance, the varied use of different media might be explained by reference to people's abilities to gratify their needs for information, entertainment, social interaction and escapism (Vincent & Basil, 1997).

Before considering the findings, some attention must be given to the Norwegian media context, the scope and definition of the term civic engagement, and research on the relationship between media use and civic engagement in our media age.

The Norwegian Media Context

Norway offers an interesting context for an inquiry into the roles of traditional news and social media in civic engagement for several reasons. Firstly, in spite of the decline in printed newspaper readership, the Nordic countries stand out in the wider European context as having a higher readership of local newspapers (Aalberg et.al., 2013; Høst, 2017). Researchers consider Norway – and the Nordic countries in general – to be a distinct region within the European media context (Weibull, 2005; Hallin & Manchini, 2009; Syvertsen et.al., 2014). The local press is often considered to be a foundational element of the Norwegian media system (Mathisen, 2013), similar to the role of the regional UK press (Aldridge, 2007). The press structure is decentralised and characterised by a high number of newspapers published throughout the country (Syvertsen et.al., 2014). In 2016 there were 227 newspapers published in 186 different regions in Norway; both a high and stable level (Høst, 2017: 5). Although the decline in readership of printed newspapers remains a continuing trend, readership of online editions is increasing, compensating for this to some extent (Høst, 2017). The readership of smaller local newspapers has been stable since the 1990s, with 13% of the population being readers of both print and digital editions in recent years (Vaage, 2017: 18).

Secondly, Norway was one of the first countries in the world to enable a majority of the population to access high-speed Internet (Syvertsen et.al., 2014). In 2016, 97% had access to the Internet (Vaage, 2017: 5). 72% of the population were users of Facebook on an average day of the same year (Vaage, 2017: 5). Moreover, two thirds of the population engage as volunteers,

most of whom are involved locally (TNG Gallup, 2016), and Internet and social media constitutes a new arena for democratic participation, for instance through ‘crowdsourcing’ or internet-based volunteering (Eimhjellen & Ljunggren, 2017).

Defining Civic Engagement

In the light of new communication possibilities posed by the Internet and social media, one can no longer define civic engagement solely in terms of traditional engagement forms – such as voting and influencing representatives (Lilleker & Koc-Michalska, 2017). A common definition of current civic engagement is engagement with the purpose of “influencing the selection of actions of decision-makers” (Koc-Michalska et.al., 2016: 1809). However, political participation currently covers a wider range of engagement forms – including voting, petitioning online and offline, demonstrating, expressing political views, contributing news articles to social media, et cetera (Lilleker & Koc-Michalska, 2017; Gibson & Cantijoch, 2013). Contemporary debates within political research revolve around the question of whether these new activities might also be classified as civic engagement (Koc-Michalska et.al., 2016). Defined more broadly, civic engagement might include collective political or civic efforts towards community improvement, in which the intention is to influence a change in the community (see for instance Ehrich, 2000; Moro, 2010; Ebert & Okamoto, 2013). One can argue that such efforts might also include political, civic or voluntary initiatives online and offline – such as petitioning, attending public meetings, crowdsourcing, or any other activities to improve the civic life of the community (Ebert & Okamoto, 2013).

There is reason to believe that politicians and organisations use a wide range of media to influence a broader section of the local public at present, including digital media. For instance, local politicians use Facebook in their campaigning to reach potential voters (Engan, 2015) and preference votes (Elvestad & Johannessen, 2017) in the local community. Formal organisations also include social media as part of their mobilisation strategies (Eimhjellen & Ljunggren, 2017). However, we have less information concerning whether and in what ways individuals who *independently* engage politically and civically mediate their civic actions and spread content to their various networks.

Media Use and Civic Engagement

As far back as 1835, de Tocqueville (2004) argued that newspapers were important to democratic development in America through facilitating early associations. Although digital media enable participation in a new forms of civic engagement, local newspapers are still of vital importance. They continue to be the main arena for politicians to meet potential voters (Wadbring & Bergstrom, 2015) and for people to access local political news – at least in the Nordic countries (Nielsen, 2015; Karlsen, 2017). For a long time researchers have argued that local newspapers could influence civic engagement through, for instance, creating a common agenda (Bryce, 1995) and a shared awareness of local problems, opportunities and interests in the community (McLeod, 1999; Shaker, 2014). Others affirm that local newspapers are crucial for maintaining both a well-functioning local democracy and a shared local public sphere (Mathisen & Morlandstø, 2018). There are reasons to assume that the degree of civic engagement in society is generally higher when people read their local newspapers (Shaker, 2014).

Although there is no *direct* relationship between newspaper readership and civic engagement (Nien-Tsu et.al., 2012), one could argue that in a world of free news sources, paying for the news might itself be considered an act of civic engagement (Swart et.al., 2016). Newspapers also provide information that in turn enables discussions important to civic engagement (Shah et.al., 2005). Although local newspapers do not comprise the mainstream media – read by all and connecting the totality of a population —they might be characterised as “keystone media”, main providers of professionally produced local news (Nielsen, 2015b). Thus, as a news medium, the local press is one of the central pillars of a shared local public sphere, enabling discussion, debate and democratic participation (Engan, 2015; Mathisen & Morlandstø, 2018).

Some researchers fear that the Internet and social media limit democratic possibilities through rallying principally those of the population who are already engaged (See Bonfadelli, 2002; Enjolras et.al., 2013), and failing to mobilise offline or face-to-face engagement beyond mere ‘clicks’ and ‘likes’ on Facebook (Enjolras et.al., 2013; Morozov, 2009). Others note that even following a Twitter feed or joining a Facebook group might enable insight to be shed onto civic issues, and could increase interest in specific causes (Kanter & Paine, 2012). Through interacting in such digital networks on Facebook, awareness of the issue under discussion might be increased and may also moreover also inspire civic engagement (Lovejoy & Saxton, 2012). The efficiency of social media in civic participation seems to promise considerable networking

potential, (van Dijk, 2012), as well as an ability to access several social networks, thus disseminating information efficiently (Ranie & Wellman, 2012). This in turn would enable issues and ideas to spread quickly in digital networks (Satirano & Wong, 2012), and increase the number of people communicating on certain issues (Guo & Saxton, 2013). Thus, social media might complement traditional channels of information, such as newspapers, through possibilities for sharing, commenting and discussing (Liang et.al., 2014; Penney & Dadas, 2013). Bennet and Segerberg (2012) suggest that traditional collective action – through membership of formal organisations – might be supplemented by more connective action using social media, in which people come together through the technology and relevant networks. As additional channels of communication, social media may also supplement offline methods of engagement, such as physical events, protests and face-to-face community-building (Scott & Maryman, 2016; Thackeray & Hunter, 2010).

Data and Methods

The study is based upon an analysis of 29 in-depth interviews with residents of a small rural local community (approximately 1,700 inhabitants) and of a medium-sized city (approximately 30,000 inhabitants) in Norway. A weekly newspaper is distributed in the rural area, while a daily as well as a free weekly newspaper is distributed in the city (which may be considered a rather more urban area in the Norwegian context). A wide range of individuals were recruited from within the two communities, and in various age groups (as media use amongst younger and older individuals varies) (Vaage, 2017), as well as with various degrees of civic engagement (political engagement, NGO's etc.)ⁱ. Interviewee recruitment was accomplished by the snowball sampling technique, which commences by contacting several key informants in both communities, and allowing them to attract the attention of other potential candidates (Bernard, 2013), as well as by proactively contacting people in NGO's, pensioners associations and local Facebook forums.

The interviews were conducted between March 2015 and February 2016, the interviewees being between 17 and 84 years old. In the rural community six men and eight women aged 28 to 84 were interviewed. In the urban community nine men and seven women aged 17 to 79 were interviewed. Acknowledging that media use is “habitual” and difficult to articulate (Carey, 1989), the interviewees were encouraged to log their media use throughout an ordinary day, from morning to night, in advance of the interview. The media log of the respondents' everyday media habits and communications formed the basis of the interview.

Although not *statistically* generalisable, the insights from this study do offer information that elaborates on what we already know through national statistics (Vaage, 2017; Høst, 2016). Furthermore, the study presents several qualitative examples important for an understanding of the everyday democratic significance of various media in current civic engagement. The findings are therefore of *analytical* importance and may be transferrable to similar local communities and media situations. Furthermore, they may be used to shed light on previous research on the relationship between media use and civic engagement in a rapidly changing media environment, and also to pose some new questions for further inquiry.

Findings

This paper investigates the ways in which a selection of the inhabitants of two Norwegian communities make use of the local press and Facebook in civic engagement, and how they experience the roles of the media in mobilising a wider local public. The analysis shows that both Facebook and the local press play important roles in civic engagement.

A majority of the interviewees in this sample are users of Facebook (21 out of 29 interviewees) and readers of the local press (23 out of 29 interviewees). Although most state that they read the local press and use social media, one can differentiate between the older and younger interviewees' use of the media. When asked to describe their everyday media use, six interviewees – most of which were amongst the youngest in the sample (between 17 and 28 years old) – described themselves as nearly non-readers of their local newspaper, preferring national or international news and newspapers, and social media over the local press. By contrast, older interviewees generally stated that they preferred and prioritised the local newspaper. This corresponds to national statistics showing that the younger generation generally read the local press less often than the older age groups within the Norwegian population (Vaage, 2017), and that they could be more internationally oriented than older people (Norris, 2000)ⁱⁱ.

The theoretical section of the paper illustrates some possible roles for local newspapers and social media in civic engagement. The following sections present findings based on an analysis of the roles of both media for civic engagement amongst engaged individuals in the sample, starting with the role of local newspapers and ending with that of Facebook.

Local Newspapers and Information Sharing

Research indicates that the local press might be relevant to civic engagement by making inhabitants aware of shared challenges (Shaker, 2014), and through providing information on the political life of the community (Nielsen 2015a; Karlsen, 2017). Nilsen (2015b) describes the role of the local press as “keystone media” – a main provider of political news in a wider information environment. The role of the local newspaper seems to be to present local news and information that in turn might create engagement within the community by enabling discussion and democratic participation (Shah et.al., 2005; Mathisen & Morlandstø, 2018).

However, how does this transpire in this sample? As previously mentioned, most interviewees read the local press either occasionally or regularly. When asked to elaborate on the importance of the local press for them personally, most state that it is important in order to get an “overview of the local events”, or the political climate and what is currently debated in the community. Most civic engagement amongst the interviewees in this sample seems to be driven by a wish to unite in order to collectively influence and improve the civic life of the community (see for instance Ebert & Okamoto, 2013). As a 30-year-old interviewee states:

We work a lot to improve the social situation for youths in the community, making places for them to meet and that sort of thing. For instance, we re-opened a youth club (...) I did it for the kids, because it is important for them to have a place to meet. It makes them attached to the community and becomes an important part of their upbringing (Woman 30).

The interviewee wishes to improve the civic life of the community by offering leisure activities for the next generation. This is expected to help populate and develop the community in the future. Information on local improvement requirements does not arise from thin air, but seems to be found partly in the local newspaper. A female interviewee in her twenties, for instance, explains that she became aware of the prospect of the local grocery store closing down, at which point she decided to support it to prevent the closure (Woman 29). Others describe how mediated attention towards the Syrian refugee crisis – those already in Norway, and those fleeing from the war – led to a wish to contribute at local level, to collect cash donations and clothes for refugees in Greece (Woman 35). She states the following regarding the wish to contribute locally:

We cannot change the world, but we can get three kids dressed. So at home, we quickly agreed that one of us had to go down there [to Greece]. Therefore, we

started to beg for money and clothes in the community and involved the kids from the local school et cetera.

Interviewees also said that they post advertisements in the local press in order to inform the community of town meetings and meetings in NGOs in an effort to mobilise participation. A common account is that interviewees engaged in NGOs use the local press to inform the “community as a whole” of the core activities taking place during the forthcoming week. Correspondingly, interviewees often publish positive outcomes from previous examples of civic engagement in the press in order to spread information to the community as a whole. They state that local journalists are interested in writing about “positive things that happen” in the community (Man 63), and that it is crucial to “let the community know what we are doing” (Woman 29). This indicates that the local press still maintains a shared local public sphere in which the community as a whole is ensured access to information of democratic importance (Engan, 2018; Mathisen & Morlandstø, 2018). Information on local civic and political action is intended for the local community as a whole, and the local newspaper is used to ensure this. The previously mentioned 30-year-old female initiator of a crowdsourcing initiative to re-open a youth club in the community states that “we used the local newspaper when we accomplished something – it was very important to us to do that.” This corresponds to other studies conducted in Norway, which state that the local press has an important role as a mediator of not only hard political news, but lighter news also, binding people together within a local community (See Mathisen, 2013).

The findings show that interviewees become informed of local community improvement requirements partly through the local newspaper and its information overview. This is often formulated as “knowing what happens” politically, socially and culturally by readers of the local newspaper in the sample. Thus, the analysis indicates that the local press remains relevant to interviewees by creating an *information awareness* of civic and political life in the community. This corresponds with studies indicating that the local press continues to be a main provider of political information, even at a time of increasing use of digital media (Nielsen, 2015b; Karlsen, 2017). Furthermore, the political and civic information seems to make the public attentive to shared problems, opportunities and interests in the community, in turn inspiring them towards civic engagement (see Shaker, 2014).

Facebook and Mobilising in Social Networks

Research indicates that social media enables civic participation by its networking possibilities (van Dijk, 2012). This is achieved by accessing several social networks and spreading information efficiently (Ranie & Wellman, 2012; Satirano & Wong, 2012), which could increase the number of people communicating (Guo & Saxton, 2013) – making social media a useful tool for the mobilisation of a wider target group (Eimhjellen and Ljunggren, 2017).

In the present study, many younger interviewees rarely if ever read the local press, although they were far from unengaged either civically or politically. A female member of a youth NGO describes the role of Facebook in the following way:

We make advertisements in the local newspaper regarding meetings (...) However, in relation to our target group, the newspaper is not exactly the thing... We want to reach people aged 13 to 30, and few of those actually read the local newspaper. Therefore, we use Facebook to reach them (...) Previously, I used Facebook mainly to speak with friends. Now it is a way to convey a message to the people we try to reach as well. That is, through making arrangements, publishing content, and making people share it repeatedly – in order to make the information stick in people's minds (Woman 19).

At the time of the interview, the NGO was trying to combat loneliness in the local community, which involved organising themed meetings, petitions, stands and organising lectures at local schools. The above statement shows how Facebook has become the preferred way to mobilise a wider and younger target group in the community. Such use of Facebook is common amongst younger people volunteering in NGOs and charities in the sample. They describe Facebook as the main place to interact and mobilise. This can be related to the fact that youth organisations and youth NGOs generally seek to influence younger individuals within the population: age groups that frequently use Facebook more than traditional news media (Vaage, 2017). Other young individuals claim that they could not stop using Facebook even if they wanted to, due to their civic engagement commitments and interacting with other members and the wider public.

However, the analysis shows that individuals in other age groups within the sample also use Facebook in a similar way. The sample contains examples of interviewees using Facebook as a way to inform the wider community of town meetings and current happenings “that seem to reach the masses” (Woman 46). Other individuals use Facebook to gain access to input from the wider public about engagement in the historical society (Man 72), or receiving feedback on

political ideas on local discussion forums (Man 69). The latter also says that he “sometimes posts ideas or opinions there, and if it is ‘seen’ by 30 people and ‘liked’ by 5 it was not a good idea.” However, most of the senior interviewees seem to engage in traditional engagement mediated through the local press – such as writing letters to the editor concerning issues of the elderly, both locally and nationally.

Interviewees make use of Facebook in order to inform members of the community of forthcoming events (such as fundraising events and crowdsourcing). For example, when a 35 year-old female interviewee was arranging a charity event in the local community (selling arts and crafts), many people did not show up because she merely posted advertisements in physical locations within the community rather than on Facebook. She stated that “people said to me: I am sorry that I missed it, but you did not post it on Facebook!” The same interviewee states that she posted her opening hours and information related to her crafts store and exhibitions on Facebook, and that Facebook was the most effective way of mobilising a wider local target group for her (previously mentioned) fundraising journey for Syrian refugees:

I begged on Facebook. I told people that I was going to travel to Greece and encouraged people to donate. Refugees Welcome to [place name] helped me a lot as well, and shared my Facebook-posts. The kids in the local school, and the whole community, practically worked towards the same goal.

This kind of example is common amongst crowdsourcing initiatives in this sample, and shows how content is shared and spreads within digital social networks, enabling access to several social networks (Ranie & Wellman, 2012; Satirano & Wong, 2012). In this case, both the interviewees’ own network of acquaintances on Facebook, as well as those on local Facebook pages, participated in cooperative efforts towards the same goal. Others said that the NGOs manage to reach a large segment of the community, “with two clicks, and when publishing at the right time” (Man 35), or using Facebook “in marketing, spreading news to the community and generally being in people’s awareness” (Woman 46).

Thus, Facebook seems to be relevant and effective in reaching the masses in *on-going* actions and charities. These accounts illustrate the ways in which a larger local public could be reached and mobilised through Facebook, which is hardly surprising bearing in mind that 72% of the Norwegian population use Facebook on an average day (Vaage, 2017: 5). The findings suggest that Facebook could be a means of achieving a common goal and mobilising the local public into civic action rather than leading to ‘slacktivism’ (see Morozov, 2009; Enjolras et.al., 2013). This is especially evident amongst the youngest individuals in the sample, and

corresponds to recent research indicating that crowdsourcing enables democratic participation by younger individuals, who would not otherwise engage in traditional political engagement (Eimhjellen & Ljunggren, 2017; Enjolras et.al., 2013). The analysis shows that Facebook might be considered a *mobilisation tool* amongst individuals in this sample; used in order to reach specific target groups within the wider local public. However, interviewees often make use of both Facebook and the local newspaper for the same civic efforts, signalling the complementary roles of traditional news and social media.

Concluding discussion

The use of Facebook in the spreading and sharing of various voluntary initiatives seems to be an efficient way to cooperate towards achieving a common goal – especially amongst the younger age groups within the sample (see Ranie & Wellman, 2012; Satirano & Wong, 2012). This form of network sharing and spreading (van Dijk, 2012) also seems more difficult to mediate by using the local press. However, the local newspapers do fulfil an important role in ensuring access to local political and civic information relevant to the community as a whole, according to the interviewees (see Karlsen, 2017; Nielsen, 2015b). Social media platforms such as Facebook are more fragmented – and cannot present users with the same kind of information overview of the local community as the local press. Furthermore, one might expect that information shared in digital networks on Facebook only reach a network of like-minded people rather than the community in its entirety (see for instance Enjolras et.al., 2013). Therefore, researchers fear that trends in media use might lead to a more fragmented local public sphere (Engan 2018), in which the local press can no longer reach the whole population with its political information of major democratic importance (Mathisen & Morlandstø, 2018).

Both Facebook and the local press are important to civic engagement amongst the interviewees, and seem to complement each other, as engaged individuals make use of both media in many of the same voluntary and political efforts. Thus, one might think of them as tools from the same toolbox. However, as the youngest interviewees read the local newspaper less often than the older age groups within the sample, one might assume that younger people might lose access to local political information relevant to the community as a whole (Karlsen, 2017). Knowing that younger people read printed newspapers less often than other age groups, the future of the local press might also be at risk (See Broersma & Peters, 2017; Vaage, 2017). However, this could also signal a change in the future roles of the local press as it relates to civic engagement. Nevertheless even the youngest interviewees – those who do not often read

the local press –do so in civic actions within NGOs and organised volunteering. This fact seems to signal the continued importance of the local press in a wider information environment as a main provider of local news (Karlsen, 2017; Nielsen, 2015b), which in turn suggests that it remains a media cornerstone highly relevant to civic engagement practices – in spite of media use overall being in a state of rapid change. There is an evident need for more research on the motives and uses of various media in civic engagement amongst various individuals in this time of decline in the circulation and readership of the local press.

References:

- Bernard, Russel (2013). *Social Research Methods: Qualitative Approaches*. California: Sage Publications.
- Bellah, Robert N; Madsen, Richard; Sullivan, William M; Swidler, Ann & Tipton, Steven M (1985). *Habits of the Heart. Individualism and Commitment in American Life*. California: University of California Press.
- Bennet, Lance W & Segerberg, Alexandra (2012). The Logic of Connective Action. *Information, Communication & Society*, 15:5, 739-768.
- Broersma, Marcel & Peters, Chris (2017). Towards a functional perspective on journalism's role and relevance, pp. 1-17 in Peters, Chris & Boersma, Marcel (eds.) *Rethinking Journalism Again: Societal Role and Public relevance in a Digital Age*. New York: Routledge.
- Cantijoch, Martha., Galandini, Sylva & Gibson, Rachel (2016). 'It's not about me, it's about my community': A mixed-method study of civic websites and community efficacy. *New Media & Society*, Vol. 18, Issue 9, 1896-1915.
- Carey, J. (1985). *Communication as culture. Essays on media and society*. New York/London: Routledge.
- de Tocqueville, Alexis (2001) [1835]. *Democracy in America*. New York, NY: Signet Classics.
- Didi, Arvind & Larose, Robert (2006). Getting Hooked on News: Uses and Gratifications and the Formation of News Habits Among College Students in an Internet Environment. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, Vol. 50, Issue 2, 193-210.
- Ebert, Kim & Okamoto, Dina G (2013). Social Citizenship, Integration and Collective Action:

- Immigrant Civic Engagement in the United States. *Social Forces* (2003) 91 (4), 1277-1292.
- Eimhjellen, Ivar & Ljunggren, Jørn (2017). *Kollektiv handling i digitale medier. Nye digitale skiller?* [Collective action in digital media. New digital divides?] Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Downloaded 2017.06.12 from: https://www.regjeringen.no/contentassets/455744169e80406e990082df836afc83/vr_2017_3_rapport_v4.pdf.
- Eimhjellen, Ivar (2014). Internet communication: Does it strengthen local voluntary organizations? *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 43 (5), 890-909.
- Elvestad, Eiri & Johannessen, Marius Rohde (2017). Facebook and local newspapers' effect on local politicians' popularity. *Northern Lights*, 15, 33–50. doi:10.1386/nl.15.33_1.
- Engan, Bengt (2015). Perceived relevance of and trust in local media. In Nielsen, Rasmus Kleis (ed.) (2015). *Local Journalism: The Decline of Newspapers and the Rise of Digital Media*, London and New York: I. B. Tauris, pp. 141–60.
- Engan, Bengt (2018). Hvem er offentligheten? - momenter til ei vurdering av de lokale nyhetsmedienes rolle i det offentlige rom [Who is the public?]. In Mathisen, Birgit R & Morlandstø, L (eds.) (2018). *Lokale medier. Samfunnsrolle, offentlighet og opinionsdanning* [Local media. Societal role, public sphere and opinion formation] Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 152-171.
- Enjolras, Bernard., Karlsen, Rune., Steen-Johansen, Kari., & Wollebæk, Dan (2013). *Liker-Liker ikke: Samfunnsengasjement i en Facebook-tid* [Likes or no likes: Civic engagement in a time of Facebook] Oslo: Cappelen Damm.
- Estelle`s-Arola, Enrique & Gonzales-Landro`n-de-Guevara, Fernando (2012). Towards an integrated crowdsourcing definition. *Journal of Information Science*, 38(2), 189-200.
- Friedland, Lewis W & McLeod, Jack M (1999). Community integration and mass media: A reconsideration, in Demers, David & Vinswanath, Kasinathuni (Eds.), *Mass media, social control, and social change. A macrosocial perspective*. Ames, IA: Iowa State University Press, 197-226.
- Gibson, R., & Cantijoch, M. (2013). Conceptualizing and measuring participation in the age of the Internet: Is online political engagement really different to offline? *The Journal of Politics*, 75(3), 701–716.
- Guo, Chao & Saxton, Gregory, D (2013). Tweeting social change: How social media are changing non-profit advocacy. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 43, 57-79.
- Hallin, Daniel, C & Mancini, Paolo (2004). *Comparing media systems: three models of media*

- and politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Howells, Rachel (2015). Journey to the centre of a news black hole: examining the democratic deficit in a town with no newspaper [PhD thesis], University of Cardiff.
- Høst, Sigurd (2016). Papiravisene lever, og de satser digital [The print press lives and goes digital]. Downloaded 2017.06.12 from:
<http://www.hivolda.no/neted/services/file/?hash=90b0531511b605f23d225f5cd92edec>
- Janowitz, Morris (1952). *The Community Press in an Urban Setting*. Glencloe: Free Press.
- Kang, Naewon & Kwak, Nojin (2003). A multilevel approach to civic participation. *Communication Research*, 30, 80–106.
- Kanter, Beth & Paine, Katie Delahaye (2012). *Measuring the Newworked Nonprofit: Using Data to Change the World*. San Francisco: Jossey-Bass, a Wiley imprint.
- Karlsen, Rune (2017). Mediebruk i lokalvalgkampen 2015: informasjon om politikk og Kandidater [Media use in the local elections 2015: information on politics and candidates]. In D. A. Christensen & J. Saglie (Eds.), *Lokalvalget 2015: et valg i kommunereformens tegn?* (pp. 125-146). Oslo: Abstrakt.
- Katz, Elihu., Blumler, Jay G., & Gurevitch, Mickael (1973). Uses and gratifications research. *The public opinion quarterly*, 37(4), 509-523.
- Kim, Yong-Chan & Ball-Rokeach, Kim (2006). Civic Engagement from a Communication Infrastructure Perspective. *Communication Theory*, Vol.16, Issue2, 173-197.
- Koc-Michalska, K., Lilleker, D. G., & Vedel, T. (2016). Civic political engagement and social change in the new digital age. *New Media & Society*, 18(9), 1807-1816.
- Koc-Michalska, Karolina & Lilleker, Darron G (2017). What Drives Political Participation? Motivations and Mobilization in a Digital Age. *Political Communication*, 34: 1, 21-43.
- Lovejoy, Kristen & Saxton, Gregory, D (2012). Information, community, and action: how non-profit organizations use social media. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17, 337-353.
- Liang, Xuan., Fi-Fan Su, Leona., Yeo, Sara, K., Scheufele, Dominique Brossard ., Xenos, Michael., Nealey, Paul., and Corley, Elizabeth, A (2014). Building buzz: (Scientists) communicating science in new media environments. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 91, 772-791.
- Lilleker, Darren K & Koc-Michalska, Karolina (2017). What Drives Political Participation? Motivations and Mobilization in a Digital Age, *Political Communication*, 34:1, 21-43.

- Mathisen, Birgit Røe (2013). *Gladsaker og suksesshistorier. En sosiologisk analyse av local næringslivsjournalistikk i spenning mellom lokalpatriotisme og granskningsoppdrag* [Happy news and success stories. A sociological analysis of local business journalism in tension between local patriotism and its investigative role] [PhD thesis]. Bodø: Universitetet i Nordland.
- Mathisen, Birgit R & Morlandstø, L (2018). Stabilitet og endring - offentlighet, demokrati og samfunnsrolle i et lokalt perspektiv [Stability and change – the public, democracy and societal role in a local perspective]. In Mathisen, Birgit R & Morlandstø, L (eds.) (2018). *Lokale medier. Samfunnstolle, offentlighet og opinionsdanning* [Local media. Societal role, public sphere and opinion formation]. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- McLeod, Jack M., Scheufele, Dietram A., and Moy, Patricia (1999). Community, communication, and participation: The role of mass media and interpersonal discussion in local political participation. *Political Communication*, 16, 315–336.
- Moro, Giovanni (2010). Civic Action. *International Encyclopaedia of Civic Society*.
Downloaded 2017.06.12 from:
<http://www.giovanimoro.info/documenti/civic%20action%20IECS.pdf>
- Morozov, E. (2009). The Brave New World of Slacktivism. *Foreign Policy* (19 May),
Downloaded 2017.07.24 from:
http://neteffect.foreignpolicy.com/posts/2009/05/19/the_brave_new_world_of_slacktivism
- Moy, Patricia., McCluskey Michael R., McCoy, Kelly., & Spratt, Margaret A. (2004). Political correlates of local news media use. *Journal of Communication*, 54, 532–546.
- Nielsen, Rasmus Kleis (2015a). Introduction: The uncertain future of Local Journalism. In Nielsen, Rasmus Kleis (2015) (ed.) *Local Journalism. The Decline of Newspapers and the Rise of Digital Media*. London/New York: I.B.Tauris.
- Nielsen, Rasmus Kleis (2015b). Local Newspapers as Keystone Media: The Increased Importance of Diminished Newspapers for Local Political Information Environments. In Nielsen, Rasmus Kleis (2015) (ed.) *Local Journalism. The Decline of Newspapers and the Rise of Digital Media*. London/New York: I.B.Tauris.
- Nielsen, Rasmus Kleis (2017). News media, search engines and social networking sites as varieties of online gatekeepers. In Peters, Chris and Marcel Broersma (eds). *Rethinking journalism again. Societal role and public relevance in a digital age*. London. Routledge.

- Nien-Tsu, N., Fan Dong, Chen., Ball-Rokeach, Sandra J., Parks, Michael & Huang, Jin (2012). Building a new media platform for local storytelling and civic engagement in ethnically diverse neighbourhoods. *New Media and Society* 14, no.6, 931-50.
- Obar, Jonathan A., Zube, Paul., & Lampe, Cliff (2012). Advocacy 2.0: An Analysis of How Advocacy Groups in the United States Perceive and Use Social Media as Tools for Facilitating Civic Engagement and Collective Action. *Journal of Information Policy*, Vol.2 (2012), 1-25.
- Penney, Joel & Dadas, Caroline (2013). (Re)Tweeting in the service of protest: Digital composition and circulation in the Occupy Wall Street movement. *NewMedia & Society*, 16, 74-90.
- Prior, Markus (2007). *Post-broadcast democracy: How media choice increases inequality in political involvement and polarizes elections*. New York: Cambridge University Press
- Putnam, Robert D (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Ranie, Lee & Wellman, Barry (2012). *Networked: The New Social Operating System*. Cambridge, MA: MIT Press,
- Research Council of Norway (2017). *Evaluation of the Humanities in Norway: Report from Panel 8 – Media Studies*. Downloaded 2017.10.05 from:
<http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?pagename=ForskningsradetNorsk%2FHovedsidemal&cid=1212565796096&c=InnholdsKontainer&p=1220788264903&querystring=Evaluation+of+the+Humanities+in+Norway&sortBy=title&sortorder=asc&hits=30&configuration=nfrcpsublikasjonsppublished&publicationType=ALLE>.
- Scott, Taylor, J., and Maryman, J'Vonnah (2016). Using social media as a tool to complement advocacy effort. *Global Journal of Community Psychology Practice*, Vol. 7, Issue 1S, 1-22.
- Shah, Dhavan., Cho, jaeho., Eveland, William P & Kwak, Nojin (2005). Information and expression in a digital age: modelling Internet effects on civic participation. *Communication Research*, 32, 531-565.
- Shaker, Lee (2014). Dead Newspapers and Citizens' Civic Engagement. *Communication Faculty Publications and Presentations. Paper 17*.
- Shirky, Clay (2008). *Here comes everybody. The power of Organizing without organizations*. London: Penguin Books.
- Skoric, Marco, M., Qinfeng, Zhu., Goh, Pang, N (2015). Social media and citizen engagement: A meta-analytic review. *New Media & society* 18(9): 1817-1839.

- Skogerbø, Eli, & Arne, H, Krumsvik (2014). Newspapers, Facebook and Twitter. Intermedial agenda setting in local election campaigns. *Journalism Practice*, vol.9, issue 3, 350-366.
- Syvertsen, Trine., Enli, Gull., Moe, Hallvard., & Mjøs, Ole, J. (2014). *The media welfare state: Nordic media in the digital age*: University of Michigan Press.
- Swart, J., Peters, C. & Broersma, M. (2016). Navigating cross-media news use. Media repertoires and the value of news in everyday life. *Journalism Studies*. Epub ahead of print. 30. January 3. 2016. DOI: 10.1080/1461670X.2015.1129285.
- Thackeray, Rosemary & Hunter, MaryAnne. (2010). Empowering youth: Use of technology in advocacy to affect social change. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 15, 575-591.
- TNS Gallup (2016). Frivillighetsbarometeret 2016. Frivillighet i Norge [Barometer of Volunteering 2016]. Downloaded 2017.07.21 from: http://frivillighetnorge.no/no/frivillighetspolitikk/forskning_pa_frivillighet/Frivillighetsbarometeret+2016.b7C_wtDQW8.ips.
- Vaage, Odd Frank (2017). Norsk mediebarometer 2016 [Norwegian barometer of Media 2016]. Downloaded 2017-07-21 from: <https://ssb.no/forside/attachment/303444?ts=15c1173e920>.
- van Dijk, Jan AGM (2012). The Evolution of the Digital Divide. The Digital Divide turn to Inequality of Skills and Usage. In Bus Jack., Crompton, Malcolm., Hildebrant, Mireille., and Metakides, George. (eds.) *Digital Enlightenment Yearbook*, 2012. Amsterdam: IOS Press, Inc.
- Vincent, Richard C., & Basil, Michael D. (1997). College students' news gratifications, media use, and current events knowledge. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 41, 380–392.
- Wadbring, I. and Bergstrom, A. (2015). A print crisis or a local crisis? Local news use over three decades. *Journalism Studies*, 18:2, pp. 175–90.
- Weibull, Lennart (2005). Sverige i tidningsvärlden [Sweden in a World of Newspapers], in Bergström, Annika., Wadbring, Ingela & Weibull, Lennart (eds.). *Nypressat. Ett kvartssekel med svenska dagstidningsläsare*. Göteborg: institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet.
- Zelizer, Barbie (2015). Terms of choice: Uncertainty, journalism and crisis. *Journal of Communication*, 65(5), 888-908.

Aalberg, T., Papathanassopoulos, S., Soroka, S., Curran, J., Hayashi, K., Iyengar, S. Jones, P. K., Mazzoleni, G., Rojas, H., Rowe, D. & Tiffen, R. (2013). "International TV news, foreign affairs interest and public knowledge. A comparative study of foreign news coverage and public opinion in 11 countries." *Journalism Studies*, Vol. 13, Issue 3, 387-406.

ⁱ This study is a part of a larger research project aiming at understanding the media-related practices of a wide variety of inhabitants in Norway. The project is not comparative in itself, but includes interviewees that differ in age, stages of the life course and place of residence (more urban/rural communities) in order to ensure a wide selection of narratives and accounts on media use in Norway at present.

ⁱⁱ This correspond to research suggesting that young people might more likely to consider themselves as cosmopolitan citizens (with identification towards the nation, world or continent) compared to a more 'local' orientation, that might be more prominent amongst older age groups (Norris, 2000).